

BURMISTRZ MIASTA I GMINY CZŁOPA

**STUDIUM UWARUNKOWAN I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
MIASTA I GMINY CZŁOPA – 2021**

Tekst ujednolicony

Projekt z dnia 6 kwietnia 2021 r.

CZŁOPA 2021

Spis treści:

Zespół autorski	5
Wstęp.....	7
Uwarunkowania	9
Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.	9
Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.	16
Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	22
Dane podstawowe o uwarunkowaniach środowiskowych i zasobach wodnych.....	22
Stan środowiska przyrodniczego.....	33
Stan krajobrazu kulturowego.....	36
Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej	39
Stan leśnej przestrzeni produkcyjnej	42
Wielkość i jakość zasobów wodnych	44
Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	46
Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców.....	73
Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	77
Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy	83
Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów	91
Uwarunkowania wynikające z występowania terenów i obiektów prawnie chronionych na podstawie przepisów odrębnych	93
Ochrona przyrody.....	93
Inne obszary ochronne.....	102
Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	104
Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.....	105
Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych.....	107
Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.....	108
Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych	110

Kierunki.....	111
Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.....	111
Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy	116
Ustalenia wstępne.....	116
Tabela sposobu zagospodarowania i użytkowania terenów	118
Ustalenia dla pozostałych terenów	166
Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk	169
Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ...	179
Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej	192
Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	199
Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.....	201
Obszary wyznaczone zgodnie z ustaleniami planu przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.....	201
Obszary wyznaczone zgodnie z ustaleniami programów rządowych	202
Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych	203
Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości	203
Tereny górnicze	203
Inne obszary.....	203
Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	203
Obszary przestrzeni publicznej	205
Wstęp.....	206
Synteza uwarunkowań.....	206
Synteza kierunków z odwołaniem do uwarunkowań	213
Podsumowanie.....	217
Spis map.....	218
Bibliografia	219

Zespół autorski

Studium w wersji z 1996 roku:

zagadnienia programowo – przestrzenne.... mgr inż. Mieczysław Karpiński
rolnictwo mgr Ewa Rochowiak
ochrona środowiska i krajobrazu mgr Stefan Leciejwski
infrastruktura techniczna inż. Halina Nowacka
zagadnienia komunikacji mgr inż. Piotr Stróżyński
opracowanie graficzne tech. Jerzy Dach

Suplement do studium – zmiana z 2002 roku:

główny projektant mgr inż. arch. Joanna Sapieha – Kopiccka
zagadnienia przestrzenne mgr inż. arch. Marcin Piotr Radeberg
zagadnienia geologiczne dr inż. Stanisław Chuchro
opracowanie graficzne tech. bud. Barbara Gutsche

Treść zmieniona, zaktualizowana i ujednolicona z 2008 roku:

główny projektant mgr inż. arch. Marcin Radeberg – Skorzyisko
projektant mgr Paweł Żebrowski
projektant mgr Mirosława Dernoga
projektant inż. Halina Nowacka
projektant inż. Danuta Maciejewska

Tekst ujednolicony z 2021 roku:

główny projektant mgr inż. Tomasz Kuźniar

Wstęp

Opracowane w 1996 roku studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa, przyjęte uchwałą Nr II/7/96 Rady Miasta i Gminy w Człopie z dnia 26 kwietnia 1996 roku, zmienione w zakresie dotyczącym uwarunkowań wynikających z występowania nowego złoża kruszywa naturalnego oraz kierunków dotyczących gospodarki surowcami naturalnymi (zmiana stanowiąca suplement do studium) uchwałą Nr XXIV/205/2002 Rady Miejskiej w Człopie z dnia 7 marca 2002 roku nie zawierało wszystkich wymaganych przez przepisy art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami) elementów. Stan ten został stwierdzony w wyniku dokonanej przez organy gminy oceny aktualności studium i planów miejscowych w trybie art. 32 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Podjętą w dniu 23 marca 2005 roku uchwałą Nr XVIII/143/2005 Rada Miejska w Człopie przystąpiła do sporządzania zmiany studium.

Analizując niezbędny zakres prac, w szczególności zaś dostosowanie aktu kierownictwa wewnętrznego do obowiązującego stanu prawnego i faktycznego założono jako najsluszniejsze opracowanie nowego, jednolitego dokumentu, zawierającego aktualne dane i ustalenia ze starego studium, nowe dane i ustalenia, a także posiadającego dostosowaną do współczesnych wymogów formę. Innymi słowy w wyniku czynności, jaką jest zmiana studium, powstała nowa wersja dokumentu zatytułowanego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Człopa – 2008”. Część tekstowa studium zawiera część opisową z uwarunkowaniami zagospodarowania przestrzennego, część wynikową z kierunkami zagospodarowania przestrzennego, stanowiącymi faktyczne ustalenia studium, a także uzasadnienie z syntezą studium. W tekście wyróżniono fragmenty pochodzące ze starej wersji studium oraz jego zmiany z 2002 roku przez zapisanie ich kursywą oraz odpowiednie odnośniki.

Podstawą do rozpoczęcia prac nad zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa była Uchwała Nr XIII/100/2019 Rady Miejskiej w Człopie z dnia 19 listopada 2019 roku w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Człopa dla obszaru działki nr 133 w obrębie Drzonowo, Gmina Człopa. Przedmiotem opracowania jest wprowadzenie do ustaleń Studium nowego terenu lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi w miejsce dotychczasowego kierunku

zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren górniczy. Zmiany w tekście ujednoliconym wyróżniono czcionką koloru niebieskiego.

Uwarunkowania

Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.

Gmina Miasto i Gmina Człopa położona jest w południowo wschodniej części województwa zachodniopomorskiego i jest najbardziej na południe wysuniętą gminą w powiecie wałeckim. Centralny ośrodkiem administracyjno – handlowym gminy jest Człopa, położona w odległości około 35 km na południowy zachód od Wałcza. Najbliższym miastem o randze miasta powiatowego jest jednak Trzcianka (ok. 25 km), położona w sąsiednim województwie wielkopolskim, w powiecie czarnkowsko – trzcieńskim (Czarnków i Trzcianka są de facto dwoma centrami tego powiatu). Najbliższym miastem wojewódzkim jest Poznań, oddalony o ok. 100 km. Blisko, bo ok. 50 km, jest do Piły – dawnego ośrodka wojewódzkiego, nadal utrzymującego rangę ośrodka subregionalnego w województwie wielkopolskim. Stolica województwa zachodniopomorskiego oddalona jest już o ok. 150 km, podobnie jak inne duże miasto tego województwa – Koszalin.

Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi: od północy z gminami województwa zachodniopomorskiego – Miasto i Gmina Tuczno oraz Gminą Wałcz, leżącymi w powiecie wałeckim; od zachodu z gminą tego samego województwa – Miasto i Gmina Drawno, położoną w powiecie choszczeńskim, a także z gminą województwa lubuskiego – Miasto i Gmina Dobiegniew, położoną w powiecie strzelecko – drezdeńskim; od wschodu z gminą województwa wielkopolskiego – Miasto i Gmina Trzcianka, w powiecie czarnkowsko – trzcieńskim; od południa z należącymi do tego samego powiatu i województwa gminami – Miasto i Gmina Wieleń oraz Miasto i Gmina Krzyż Wlkp. Łączna powierzchnia miasta i gminy Człopa wynosi 34.837 ha, w tym powierzchnia miasta 633 ha.

Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu to istotne czynniki pozwalające wytyczyć kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy. Im bardziej wnikliwie zdiagnozowany zostanie stan istniejący, a także wszelkie uwarunkowania z niego wynikające, tym precyzyjniej i bardziej optymalnie wytyczone zostaną kierunki. Należy uwzględnić w tym fakt, iż dziesięć lat temu, przy opracowaniu zmienianego studium zidentyfikowano i opisano ówczesne uwarunkowania i wytyczono już jakieś kierunki. Na ich podstawie opracowano później wiele innych opracowań dotyczących przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu. Pod pojęciem przeznaczenia terenu, należy rozumieć przeznaczenie określone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, natomiast

zagospodarowanie i uzbrojenie terenu dotyczą stanu faktycznego. Oczywiście jest to, że nierzadko faktyczne zagospodarowanie terenu odbiega od przeznaczenia terenu. W przeciwieństwie do stanu prawnego z okresu, gdy opracowane zostało aktualizowane studium, plany zagospodarowania przestrzennego dotyczą śladowej części powierzchni gminy, konkretnie zaś:

- 1) zmiana miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Człopa „Centrum”, uchwała Nr III/14/98 Rady Miasta i Gminy w Człopie (Dz. Urz. Woj. Piłskiego z 1998 roku Nr 24, poz. 170) teren o powierzchni ok. 1 ha zajmujący jeden kwartał zabudowy dawnego starego miasta w Człopie, dotycząca w zasadzie zmiany funkcji i przebudowy budynku dawnej restauracji „Dzierżykraj”,
- 2) zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Człopy, uchwała Rady Miasta i Gminy Człopa Nr IV/24/2002 z dnia 27 grudnia 2002 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2003 roku Nr 11, poz. 162) – rejon wzdłuż drogi do Wielenia – pas terenu wzdłuż drogi wojewódzkiej przeznaczony pod zabudowę jednorodzinną o powierzchni ok. 5 ha,
- 3) zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Człopa w rejonie ulic Bydgoskiej i Podgórznej, uchwała Rady Miasta i Gminy Człopa Nr IX/58/2003 z dnia 29 października 2003 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 113, poz. 1920) – wprowadzenie możliwości zagospodarowania terenów dawnych stodoł miejskich na obiekt hotelowo – gastronomiczny na wjeździe do miasta od strony Wałcza, powierzchnia ok. 3 ha;
- 4) zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Człopa na obszarze działki nr 133 w obrębie wsi Drzonowo Wałeckie, uchwała Rady Miasta i Gminy Człopa Nr V/34/2003 z dnia 24 marca 2003 roku (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 40, poz. 636) – teren działki o powierzchni ok. 35 ha w połowie drogi między Trzebinem, a Drzonowem Wałeckim przeznaczony pod eksploatację żwiru.

Łącznie planami zagospodarowania przestrzennego objętych jest ok. 44 ha terenu, przy ogólnej powierzchni gminy 34.837 ha, co stanowi 0,1% obszaru gminy. Wymienione wyżej plany opracowano w celu zmiany ustaleń obowiązujących do końca 2003 roku planów miejscowych uchwalonych przed 1 stycznia 1995 roku. Obecnie te „wyspowe” opracowania mając wszelkie przymioty samodzielnego planu miejscowego, mimo mylącej nazwy „zmiana planu ogólnego” lub „zmiana planu szczegółowego”, obowiązują jako samodzielne akty prawa miejscowego.

Pierwszy z nich opracowany został w celu nieznaczącej przebudowy wybudowanego w latach 70. i 80. ubiegłego stulecia pawilonowego obiektu restauracji „Dzierżykraj” wybudowanego w miejscu wyburzonego kościoła ewangelickiego, zapewne na przykościelnym cmentarzu, a na pewno w zachowanym starodrzewie jednej z przyrynkowych pierzei. Plan niejako usankcjonował już zaszłe wcześniej niekorzystne zmiany w przestrzeni starego miasta, w szczególności likwidację obiektów kształtujących pierzeję rynku, dających świadectwo dawnych bytów miasta, idące w kierunku zmiany tego obszaru w osiedle mieszkalne pozbawione funkcji centralnych. Zapewne centrum Człopy przeniosło się już w początkach 20. wieku w rejon Pl. Zwycięstwa, wobec postępu technicznego, przemian ustrojowych (upadek dotychczasowych miast rzemieślniczych, zła infrastruktura techniczna na obszarze staromiejskim, ciążenie miasta w kierunku dworca i zakładów przemysłowych). Plan ten niejako uzupełniał plan szczegółowy „Centrum” Człopy z 1994 roku, który już próbował łagodzić złe tendencje zagospodarowania dawnego starego miasta, a w szczególności wspomniany pawilon, inne pawilony oraz blokowe osiedle po przeciwnej stronie ul. Moniuszki.

Powyższa zmiana planu została w całości zrealizowana, obiekt uległ przebudowie, pełni funkcje mieszkań na wynajem. Jego szpetna forma architektoniczna jest jednak już niezależna od ustaleń planu. Szczęśliwie wyblakły farby na elewacjach i obiekt ten nie razi już swoim jaskrawym kolorem.

Drugi plan miał na celu wprowadzenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 177 do Wielenia – pomiędzy miastem, a sąsiednim Trzebinem. Z punktu widzenia zasad kształtowania jednostek osadniczych, autor planu oparł się na najprostszej zasadzie kształtowania zabudowy wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych i na zasadzie łączenia sąsiednich jednostek osadniczych. Sposób ten jest jednym z bardziej prymitywnych i zarazem błędnych pomysłów na kształtowanie przestrzeni. Powoduje on utrudnienia w zagospodarowaniu terenów sąsiednich, odciętych w ten sposób od drogi, prowadzi do zaniku granicy między miastem, a wsią, wiąże się z mało efektywnym wykorzystaniem terenu (wzdłuż drogi wojewódzkiej konieczne jest wybudowanie ciągu drogi dojazdowej do wszystkich posesji, gdyż nie ma możliwości budowy bezpośrednich zjazdów na projektowane działki, z uwagi na bezpieczeństwo ruchu na drodze wojewódzkiej nr 177. Dopuszczalne formy obiektów są stosunkowo dowolne, dopuszcza się realizację budynków o formach obcych miejscowej tradycji (domy kanadyjskie, o dachach wielospadowych). Plan nie został w pełni zrealizowany, zapewne działki te nie są dość atrakcyjne, albo popyt

na działki jest niewielki. Obecnie realizowany jest jeden budynek mieszkalny. Pozostały teren pozostaje jako nieużytek rolny z elementami uzbrojenia terenu.

Trzeci plan umożliwił realizację zabudowy usługowej w zaniedbanym i rozkopanym terenie dawnych stodół i spichrzy miejskich. Zakładana zabudowa miała doprowadzić do powstania obiektu akcentującego wjazd do miasta, stanowiącego pozytywną dominantę urbanistyczną. Plan nie został zrealizowany. Teren pozostał w dotychczasowym zagospodarowaniu.

Czwarty z planów umożliwia rozpoczęcie powierzchniowej eksploatacji kruszywa naturalnego na terenach nie użytkowanego od kilku lat pola uprawnego. Zrealizowano już przyłączy energetyczne ze stacją transformatorową i rozpoczęto eksploatację na obszarze o powierzchni 2 ha. Planowany zakład górniczy będzie negatywnie oddziaływał na krajobraz oraz stosunki wodne, jednak wg ustaleń zawartych w opracowaniach ekofizjograficznych i prognozie, oddziaływanie to nie będzie wykraczało poza najbliższe otoczenie działki.

W związku ze zniesieniem terenu i obszaru górniczego dla eksploatacji złoża kruszywa naturalnego „Drzonowo Wałeckie” (KN 9389) konieczna jest zmiana ustaleń obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Zagospodarowanie terenu gminy w obszarach objętych planami zostało opisane stosunkowo dokładnie, natomiast w przypadku pozostałego obszaru należy zastosować bardziej ogólne i syntetyczne spojrzenie. W wielu sprawach bazować można na dotychczasowych ustaleniach studium, w tym także na tych, które opisują istotne dla zagospodarowania przestrzeni gminy tło, jakim jest jej geomorfologia.

Ukształtowanie powierzchni cechuje duża młodość krajobrazu, co wpływa na urozmaicenie rzeźby terenu. Najwyższy punkt w gminie znajduje się w północno-wschodniej części gminy na rzędnej 145,1 m n.p.m., a najniższy o rzędnej ok. 40 m n.p.m. znajduje się w dolinie Płocicznej na południowo zachodniej granicy gminy. Największy procentowo obszar gminy jest w przedziale wysokościowym od 80,0 do 110,0 m n.p.m. Generalnie powierzchnia gminy obniża się z północnego wschodu na południowy – zachód.

Gmina Człopa położona jest w dwóch jednostkach fizjograficznych: Równinie Drawskiej i Pojezierzu Wałeckim. Granica między tymi mezoregionami wchodzącymi w skład regionu Pojezierzy Południowopomorskich biegnie przez miejscowości: Brzeźniak, Załom i Szczuczczarz. Równinę Drawską tworzy płaszczyna sandrowa urozmaicona formami wklęsłymi w postaci głęboko wciętych dolin rzecznych: Płocicznej i Cieszynki, rynien jeziornych i oczek polodowcowych. Pojezierze Wałeckie ma jeszcze bardziej urozmaiconą rzeźbę terenu oraz większą ilość form morfologicznych. Na północ od Wołowych Lasów oraz w rejonie Przelewic występują niewysokie pagórki moren czółowych, chociaż nie tworzą

wyraźnego ciągu, związane są z fazą strączyńsko – zawadzka. Na północny wschód od Golina i w rejonie Szczuczarza występują niewysokie płaskie pagórki kemowe. W literaturze teren ten ma nazwę Pagórków Człopskich. Formy wypukłe na sandrze Drawy oraz sandrze w rejonie Mielęcina uzupełniają wydmy, które powstały we wczesnym postglacjale na skutek przewiania nie pokrytych roślinnością piasków sandrowych. W środkowej części gminy od Golina przez Trzebin do Przelewce jest morena denna płaska i falista poprzecinana dolinami rzek i rynnami jeziornymi oraz urozmaicona pagórkami moren czołowych i kemów.

Wschodnia część gminy na południe od Mielęcina położona jest na sandrze związanym z oscylacją strączyńsko – zawadzka. Sandr ten jest starszy od sandru Drawy i ciągnie się od rejonu Prusinowa i Dzikowa w gminie Wałcz po Górnice w gminie Trzcianka.

Największe spadki występują na zboczach dolin rzecznych, szczególnie w odcinku przelomowym rzeki Płocicznej i odcinku ujściowym rzeki Cieszynki oraz na zboczach rynien polodowcowych z jeziorami m.in. Trzebin i Błękitnym oraz rynien wypełnionych torfami m.in. w rejonie Brzeźniaka i Golina¹.

Stosunkowo aktualne pozostały także dane dotyczące sołectw i miejscowości.

Gmina podzielona jest na 12 sołectw, występuje na jej terenie 28 miejscowości. Szczegółowo przedstawia sieć osadniczą poniższa tabela (część zaktualizowana do stanu istniejącego pisana drukiem zwykłym)²:

<i>Lp.</i>	<i>sołectwo</i>	<i>Osada folwarczna</i>	<i>integralna część miejscowości</i>	<i>wybudowanie</i>	<i>leśnictwo osada leśna</i>
1.	<i>Bukowo</i>	<i>Czaplice Krapiel Nałęczce</i>		<i>Orzeń Pogórze</i>	<i>Zwierz</i>
2.	<i>Drzonowo Waleckie</i>	<i>Drzonowo</i>			
3.	<i>Dzwonowo</i>	<i>Dłusko</i>			<i>Rybakówka Jagoda</i>
4.	<i>Golin</i>	<i>Jelenie</i>			<i>Brzeźniak Miradz</i>

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa z 1996 roku, zwane dalej studium '96

² ibidem

					<i>Pustelnia</i>
5.	<i>Jaglice</i>				
6.	<i>Mielęcín</i>				<i>Trzcínno</i>
7.	<i>Pieczyska</i>				
8.	<i>Przelewice</i>				
9.	<i>Szczuczarcz</i>		<i>Głusza</i>		
10.	<i>Trzebin</i>				
11.	<i>Wołowe Lasy</i>				
12.	<i>Załóm</i>		<i>Borowik</i>		<i>Jeleni Róg</i>

Hierarchia sieci osadniczej (aktualizacja zaznaczona jak wyżej):

<i>Lp.</i>	<i>Miejscowość</i>	<i>ranga miejscowości</i>	<i>funkcja podstawowa</i>	<i>funkcja uzupełniająca</i>
1.	<i>Człopa</i>	<i>lokalny ośrodek gminny</i>	<i>usługowa</i>	<i>przemysłowa, turystyczna</i>
2.	<i>Mielęcín</i>	<i>wieś uzupełniająca</i>	<i>rolnicza</i>	<i>usługowa, przemysłowa</i>
3.	<i>Wołowe Lasy</i>	<i>wieś podstawowa</i>	<i>rolnicza</i>	<i>usługowa, przemysłowa</i>
4.	<i>Bukowo</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	
5.	<i>Drzonowo Waleckie</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	
6.	<i>Dzwonowo</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>
7.	<i>Golin</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>
8.	<i>Jaglice</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	
9.	<i>Pieczyska</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	
10.	<i>Przelewice</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>
11.	<i>Szczuczarcz</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>
12.	<i>Trzebin</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>
13.	<i>Załóm</i>	<i>wieś elementarna</i>	<i>rolnicza</i>	<i>turystyczna</i>

Gmina Człopa posiada zachowaną hierarchię osadniczą ukształtowaną w wyniku nawarstwień kulturowych dokonanych od okresu późnego średniowiecza do lat współczesnych. Zabudowa jest skupiona w stosunkowo zwartych miejscowościach, wyjątkami są Pieczyska – wieś

kolonizacyjna z 19. wieku, a także rozproszone gospodarstwa, również świadectwo kolonizacji lub zalesiania (leśniczówki).

Domostwa we wszystkich miejscowościach gminy posiadają przyłącza lub możliwość przyłączenia do sieci wodociągowej, wyjątkami są samotne wybudowania, leśniczówki, a także wsie: Bukowo, Pogórze, Jaglice, Pieczyska, Drzonowo Wałeckie (wieś). Poszczególne miejscowości posiadają swoje odrębne systemy (ujęcia gminne lub zakładowe). Woda ujmowana jest spod powierzchni ziemi, a w Załomie działa ujęcie wody źródlanej. Stan urządzeń wodociągowych jest wystarczający dla zaspokojenia obecnych potrzeb, jednak w celu zabezpieczenia bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę oraz w celu optymalizacji gospodarki wodociągowej istnieje potrzeba przebudowy i rozbudowy sieci wodociągowej. Konieczne jest także rozwiązanie problemu zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych, a także realizacji urządzeń zapewniających zaopatrzenie w wodę do celów gaśniczych.

Niewielka część gminy – Człopa oraz Czaplice i Golin posiadają system kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków w Człopie. Poza tym ścieki wymagają gromadzenia w zbiornikach i wywozu do oczyszczalni lub oczyszczenia w oczyszczalniach przydomowych. Wody opadowe i roztopowe kanalizowane są wyłącznie na terenie miasta, a także na niektórych odcinkach dróg. Kanalizacja deszczowa nie tworzy systemu sieciowego, a raczej są to pojedyncze odcinki kanałów deszczowych wyposażone w urządzenia do oczyszczania ścieków przed zrzutem do środowiska.

Nie występują systemy zasilania w: ciepło, ciepłą wodę oraz gaz ziemny. Wyjątkiem są osiedla zabudowy wielorodzinnej wyposażone w lokalne kotłownie i systemy zaopatrzenia w ciepło. Źródłem ciepła jest w zdecydowanej większości spalanie węgla.

Gmina Człopa zasilana jest w energię elektryczną z linii SN - 15 kV z kierunku Wałcza. Na terenie miasta i gminy czynne są stacje transformatorowe 15/0,4 kV³.

Łączność publiczna zapewniona jest przez łącza kablowe, które należą do jednego operatora – TP SA. Niemal cały obszar gminy posiada już niezły zasięg sieci operatorów komórkowych. Na terenie gminy zlokalizowane są i lokalizowane będą w najbliższych dniach nowe stacje bazowe, w tym na uboczu od głównych tras komunikacyjnych. Ich rosnąca liczba nie zdoła jednak poprawić łączności w obszarach leśnych oraz w obniżeniach terenu.

Układ komunikacyjny zapewnia obsługę komunikacyjną w stopniu dostatecznym. Przed wszystkim jakość nawierzchni jest zła, poza tym brak nawierzchni na dużej części dróg powiatowych i gminnych. Ruch lokalny łączy się z ruchem tranzytowym na drodze nr 22,

³ studium '96

a do Brzeźniaka, Miradza i Jeleni dojechać można wyłącznie drogą nieutwardzoną, odcinkami drogą bez wydzielonego pasa drogowego.

Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.

Stan ładu przestrzennego można ocenić w drodze obserwacji terenu, analizowania poszczególnych elementów krajobrazu, kartowania opracowań krajobrazowych, map topograficznych, zdjęć lotniczych i satelitarnych. Wizje w terenie dokonane zostały w okresie od sierpnia 2005 roku do czerwca 2007 roku. W ich wyniku zaobserwowano stan ładu przestrzennego gminy w różnych porach roku. Dokonano też analiz poszczególnych elementów krajobrazu, w szczególności występujących jednostek pokrycia terenu, dominant, subdominant, dewastacji, linii prowadzących, otwarć widokowych itp. Równolegle opracowana została waloryzacja kulturowa gminy. Analizując powyższe elementy wykorzystano także mapy topograficzne w skali 1:50.000 (GUGK Warszawa 2002), jako najbardziej aktualne (układ 2000). Pomocniczo odniesiono się do map starszych, obrazujących pierwotne rozplanowanie terenu, w szczególności zaś:

- 1) map topograficznych w skali 1:25.000 i 1:10.000 z roku 1979,
- 2) map topograficznych w skali 1:25.000 i 1:100.000 z roku 1949,
- 3) map topograficznych w skali 1:25.000 z lat 1936 – 1940,
- 4) map topograficznych w skali 1:25.000 z roku 1878.

Przeanalizowano także jedyny dostępny, poza: waloryzacją przyrodniczą i kulturową, analizami wykonanymi w ramach oceny aktualności studium i planów miejscowych gminy Człopa oraz do niniejszego opracowania, materiał dotyczący krajobrazu kulturowego, jakim jest opracowana w 1996 roku przez Wielkopolski Ośrodek Studiów Krajobrazu Kulturowego w Poznaniu waloryzacja krajobrazu kulturowego województwa pilskiego. Nadto wykorzystano dostępną literaturę dotyczącą historycznego tła do niniejszych rozważań, gdzie głównym źródłem informacji była „Historia Powiatu Wałeckiego w zarysie” (Zygmunt Boras, Ryszard Walczak, Andrzej Wędzki, Poznań 1962).

W całej gminie zachował się czytelny krajobraz kulturowy będący pochodną przemian społeczno – gospodarczych, które miały miejsce w Cesarstwie Niemieckim, a dokładniej w Królestwie Prus w drugiej połowie 19. wieku oraz w okresie do I Wojny Światowej. W wyniku rewolucji przemysłowej powstawał na tych terenach niewielki przemysł związany głównie z przetwórstwem spożywczym, poza tym rozwijały się wielkie gospodarstwa junkierskie. Dokonano również uwłaszczenia chłopów, przy czym sposób, w jaki tego

dokonano nie spowodował zmniejszenia arealów i wtórnych podziałów ziemi. Ostre normy budowlane obowiązujące w Prusach zaowocowały także tym, że większość domów jest murowana, a zachowały się jedynie relikty zabudowy ryglowej. Obecna sieć dróg, pochodzi z tego okresu, stąd liczne odcinki dróg obsadzonych szpalerami drzew. Dominujący w krajobrazie (czytelny nawet na zdjęciach satelitarnych) jest odcinek drogi nr 22, który jest de facto dawnym traktem pocztowym wytyczonym w roku 1823. Przemiany społeczno – gospodarcze dokonane w Prusach nie były jednak bardzo agresywne, nie doszło, tak jak np. w Walii, do wyniszczenia całych ekosystemów, do zakłócenia sieci osadniczej. Sieć ta i owszem ulegała przemianom, ale jednak na zasadzie kontynuacji. Skutkiem tego jest zachowana struktura osadnicza wywodząca się z układu sieci osadniczej z czasów średniowiecza, a w szczególności z okresu ponownego zasiedlania tych ziem na przełomie 15. i 16. stulecia po wyniszczających wojnach krzyżackich. Metrykę średniowieczną ma Człopa oraz większość wsi w gminie (Bukowo, Drzonowo, Dzwonowo, Jaglice, Golin, Mielęcina, Miradz, Przelewice, Szczuczarz, Wołowe Lasy, Trzebin, Załom). Pozostałe miejscowości, to osady folwarczne z okresu nowożytnego (Brzeźniak, Czaplice, Dłusko, Drzonowo, Jelenie, Krąpiel, Nałęcz, Trzcino), wsie kolonizacyjne (Pieczyńska) lub wybudowania (Bogdanki, Orzeń, Podgórze, dawne folwarki Mielęcina, wybudowania wokół Wołowych Lasów, w okolicach Drzonowa). Proces zalesiania wyjałowionych i mało urodzajnych gleb ma swój początek już epoce nowożytnej i jest zapewne skutkiem zbyt ekspansywnego wytrzebienia prastarej puszczy oraz wojennej pożogi. Zalesianie następowało samoistnie lub w sposób planowy. Wraz z zalesianiem pojawiały się leśniczówki i osady leśne (Dzicza, Jagoda, Jeleni Róg, Pustelnia, Raczyk, Zwierz). Nie można też pominąć kwestii związanej z osadami młyńskimi i manufakturami, te w przypadku gminy Człopa skupione były w okolicy istniejących jednostek osadniczych lub na ich terenie. Wspomniane wcześniej Pieczyńska to ślad po procesach kolonizacyjnych na terenie parcelowanych dóbr, jest to jedyny przypadek planowego parcelowania dużego majątku w tym terenie i założenia wsi na nowym pniu w 19. wieku, pozostałe dobra przetrwały, mimo zmniejszania się arealów na rzecz zalesień do dzisiaj, aczkolwiek ostatnie kilkanaście lat (brak gospodarzy w wielkich gospodarstwach rolnych) doprowadziło ich pozostałości do kompletnej ruiny. Wspomniany okres potęgi Prus, a następnie okres Republiki Weimarskiej pozostawiły po sobie wiele budowli użyteczności publicznej, takich jak nowe centrum Człopy (d. sąd i dom sędziego w Człopie, Pl. Zwycięstwa, Kościół Św. Antoniego, obiekty kolejowe, Kanał Sicieński).

Pamiętką po III Rzeszy są ruiny fortyfikacji Wału Pomorskiego. Zniszczenia II Wojny Światowej dotknęły głównie obszaru staromiejskiego Człopy i nielicznych budowli. Większe

zniszczenia były skutkami braku dbałości o wiele zbytecznych w nowej, socjalistycznej rzeczywistości, obiekty, jak dwory, parki, niektóre zabudowania folwarczne, efektami planowych działań gorliwych w szerzeniu nowego porządku lokalnych władz lub pożarów (nieistniejące już kościoły w: Człopie, Wołowych Lasach, Mielęcinie, Golinie). Do kategorii dewastacji należy także zaliczyć realizacje nowej, typowej zabudowy, obcej lokalnej tradycji budowlanej (nowe kościoły w: Szczuczczarzu, Mielęcinie i Golinie, osiedla w: Człopie, Golinie, Dłusku, Drzonowie, Czaplicach, Borowiku, obiekty inwentarskie i gospodarcze w: Czaplicach, Golinie, Nałęczu, Przelewicach, dom kultury i dworzec kolejowy w Człopie, obiekty przemysłowe), a także liczne przebudowy (większość starych domów – wymiana okien, nowe elewacje ze skutymi lub zakrytymi elementami wystroju, zamurowane otwory okienne i drzwiowe, zmienione dachy), prowizoryczne zabezpieczenia zaniedbanych obiektów zabytkowych (nowy dach nad zabytkową chałupą w Trzebinie) lub będące wynikiem braku znajomości zasad ochrony konserwatorskiej działania przy zabytkach (zniszczenia dokonane w ramach porządkowania terenów wokół kościoła w Wołowych Lasach, a także w ramach budowy nowych ogrodzeń cmentarza i wokół kościoła – wycięte drzewa, wybudowane ogrodzenie z elementów prefabrykowanych, zniszczenie kontekstu przestrzennego zabytku).

Wyżej wymienione tło historyczne pozwala odnieść się do stanu ładu przestrzennego gminy, który jest nie najgorszy, jednak nie jest on dobry. Przede wszystkim zastraszające jest tempo zniszczeń dokonywanych na obiektach zabytkowych lub posiadających cechy zabytków lub dóbr kultury współczesnej. Nieliczne są przykłady działań sprzyjających zachowaniu dla potomności śladów dawnych bytów lub ich rekompozycji w sposób zapewniający zachowanie ich walorów (Nadleśnictwo w Człopie, rozbudowa szkoły). Najcenniejsze dla ładu przestrzennego jest skupienie zabudowy w stabilnym układzie sieci osadniczej oraz brak zjawiska rozlewania się zabudowy poza istniejące osiedla. Problemami są jednak: zjawiska naruszania zasad kształtowania zabudowy w rejonach zachowanych układów urbanistycznych lub ruralistycznych, zawłaszczanie przestrzeni publicznej, zła jakość tej przestrzeni, brak centrów miejscowości, postępująca dekapitalizacja zabudowy. Wydaje się, że znaczna część społeczeństwa nie ma potrzeby życia w pięknym otoczeniu, jest to zapewne skutek uboczny biedy, ale także efekt braku dobrych przykładów w przestrzeni. Bardziej szczegółowy opis stanu ładu przestrzennego zawiera tabela na następnej stronie.

Miejsco włości	Zagospodarowania przestrzenne miejscowości	Zagospodarowanie przestrzenne przestrzeni otwartych i otoczenia
Brzeźniak	Wieś rozproszona z zabudowaniami rozrzuconymi pośród lasów i pól. Zatarty układ historyczny, osiedle rozproszone, Ciekawe stare domy, malowniczo wkomponowane w otoczenie zagrody, przy wyjeździe w kierunku Golina nowa zabudowa dewastująca krajobraz.	Położenie na zachodnim stoku wysoczyzny pokrytym polami uprawnymi – enklawa śródleśna. Nad Płociczną i na wschód od wsi resztki dawnych wybudowań – osad młyńskich. Położenie w malowniczej okolicy.
Bukowo	Wieś chłopska z dobrze zachowanym układem historycznym – wielodrożnym zachowane w dobrym stanie obiekty zabytkowe (domy, kościół filialny) i ich kontekst – zadrzewienia wokół kościoła i wzdłuż dróg, wokół zagród, zachowana nawierzchnia z bruku kamiennego (kocie łby). Najpoważniejsze dewastacje to skutek fatalnego stanu technicznego zabudowy – niszczenie obiektów.	Położenie na zachodnim brzegu wysoczyzny, dobrze zachowana ekspozycja wsi i rozłogi pól. Otoczenie stanowią pola uprawne (uprawiane), dalej lasy. Nad Cieszynką zachowany kompleks młyna.
Drzonowo d. folwark / PGR	Mocno przekształcona osada folwarczna, pozbawiona większości zabudowań dworskich (zachowane fundamenty dworu, relikty pozostałych zabudowań, zniszczona brama wjazdowa, gorzelnia, stodoły). Zabudowana nowymi obiektami produkcji rolnej, domami mieszkalnymi różnych typów od 1 do 3 kondygnacji.	Położenie pośród wzgórz o łagodnych stokach, obsadzonych szpalerami dróg, tuż przy zwartej ścianie lasu. Wokół połacie uprawianych pól, z zarysowanymi miedzami, gdzieś niedługo pozostałości siedlisk.
Drzonowo Wateckie	Wieś chłopska z licznymi ubytkami w zabudowie i z wkraczającym do wsi lasem na zarastających polach uprawnych. Na uboczu powstające zabudowania letniskowe lub przeobrażenia siedlisk na ten cel. We wsi zabudowa historyczna, kościół i budynek szkolny, ciekawa zieleni. We wsi zakład drzewny.	Malownicze położenie pośród pól i lasów. Wokół liczne opuszczone siedliska lub ich pozostałości. Przy wjeździe do wsi od strony Trzebina – duża połąć pól leżących odłogiem. Ok. 2 km w kierunku Trzebina planowana eksploatacja kruszywa. Okolica ulega zalesianiu.
Dzwonowo	Wieś ulicowa. Zachowana zabudowa historyczna na południowo – zachodnim krańcu wsi liczne zagrody rozproszone – prawie w lesie. Za opłotkami wsi powstała zabudowa produkcyjno – usługowa o formach obcych tradycji lokalnej. Wybudowania przy drodze do Dłuska z działkami letniskowymi, na których postawiono szpetne budy drewniane, a także malowniczo położone w lesie wybudowanie Dżicza w lesie nad jez. Załom.	Położenie w terenie pofałdowanym, równoległe do jeziora. Pola przeważnie wykorzystywane rolniczo. Wokół dużo lasów, dobrze zarysowana w krajobrazie droga nr 22 obsadzona szpalerem drzew. Pola na południe od wsi i w kierunku Dłuska.
Golin	Wieś owalnicowa, z nieco zniszczonym układem ruralistycznym, co jest konsekwencją ubytków w zabudowie wokół nawsia, zabudową nawsia, a także wybudowaniem bloków PGR – 2. kondygnacyjnych przy drodze do Człopy, a także z halami produkcji rolnej na terenie d. folwarku / PGR. We wsi nowoczesny w formie kościół.	Położenie w terenie o urozmaiconym pokryciu – pola, łąki, lasy. Część pól leży odłogiem, część jest użytkowana rolniczo. Droga do Człopy obsadzona szpalerami drzew. Atrakcyjne widokowo wybudowanie w pół drogi do Człopy.
Jaglice	Wieś chłopska, układ ulicowy lub niewielka owalnica, zachowana część zabudowy, kościół. Teren o potencjalnych możliwościach rozwoju funkcji turystycznych. Przy wylocie w kierunku Wołowych Lasów nieciekawe nowe budynki mieszkalne o formach obcych architekturze regionalnej.	Położenie w terenie o urozmaiconym pokryciu – pola, łąki, lasy. Część pól leży odłogiem, część jest użytkowana rolniczo. Największy udział mają jednak lasy, których zwarta ściana wyrasta niemal tuż za opłotkami wsi.
Krapień	Folwark, gdzie zachował się jedynie dwór, czworak i resztki parku nad jeziorem, układ najazdowy, poza tym nowe obiekty zarówno dopasowane do otoczenia, jak i dysharmonizujące (obiekty gospodarcze)	Położenie wśród pól i łąk, nieopodal granicy lasu. Większość pól nie jest już uprawiana rolniczo i zarasta. Malowniczo położone jezioro.
Mielęciny	Wieś chłopska wielodrożna, rozbudowana owalnica. Zachowany historyczny układ ruralistyczny z nawarstwieniami kulturowymi. Ubytki i przebudowy, lub nowe realizacje nieznacznie dewastują kulturowy krajobraz wsi. Szczególnie dotkliwy jest brak starego kościoła – nowy o formach z drugiej połowy 20. wieku – mało ciekawy. Wadliwie usytuowana nowa zabudowa w rejonie starego nawsia owalnicy (wycofanie frontów budynków).	Położenie wśród pól, opodal kompleksu leśnego. Malownicze szpalery drzew przy drodze powiatowej. Ok. 1 km w kierunku Wołowych Lasów pozostałości wybudowania – osady młyńskiej zniszczonej w 1945 roku i później. Ok. 3 km na północny wschód kopalnia odkrywkowa kruszywa i ciąg wzgórz morenowych. Okolice wsi urozmaicone. Ok. 1 km w kierunku Tucza zakład drzewny i leśniczówka na reliktach d. folwarku. Ok. 1 km na północ – wybudowanie – dawny folwark.
Miradź	Niewielka osada (dawna wyludniona wieś) składająca się z kilku zagród o zatartych cechach historycznych lub zupełnie współczesnych, zarastająca lasem, zachowane nawsie z relikami cmentarza przykościelnego i fundamentami kościoła	Położenie w malowniczej enklawie pól wśród kompleksów leśnych, w tym lasów Drawieńskiego Parku Narodowego.
Jelenie	Dawny folwark z osadą – zachowana większość zabudowań gospodarskich i domów mieszkalnych, nie zachowany dwór, park zaniedbany jednak czytelny jako kępa drzew, poza tym pomnikowe drzewa wzdłuż drogi, krajobraz szpeci maszt telefonii komórkowej tuż przy parku.	Osadę przecina szpaler drzew wzdłuż drogi z Miradza do Głuska. Wieś położona na połąci uprawianych pól w enklawie śródleśnej. Zachowany nasyp dawnej kolejki wąskotorowej z Krepki Krajeńskiej do Siecina i Głuska.
1	2	3

1	2	3
Szczuczczarz	Niewielka wieś, dawniej folwarczna, obecnie rolno - leśna i rekreacyjna. Układ ulicowy. Zachowane resztki zespołu dworsko – parkowego. Maszty telefonii komórkowej dominują nad wsią. Liczne ślady dawnych siedlisk. Zarastające pola. Kościół nowy o formach współczesnych.	Położenie w środku malowniczej enklawy śródleśnej pomiędzy jeziorami, wśród pól i łąk, atrakcyjny widokowo odcinek drogi krajowej nr 22. Liczne stawy w dolinach. Na południowy zachód od wsi malownicze jezioro Szczuczczarz, na jego brzegach dwa malowniczo położone wybudowania, na wzgórzach na zachód od miasta ruiny strzelnicy i zabytkowy cmentarz.
Trzebin	Dobrze zachowana wieś chłopska o układzie owalnicowym. Zachowane stare domy w tym o konstrukcji ryglowej, zachowany dwór z parkiem i relikwiami zabudowy gospodarskiej – w atrakcyjnym położeniu. Część wsi przy szosie nr 177 zdewastowana – opuszczone gospodarstwa. Przez środek wsi przechodzi ciekawa droga o nawierzchni betonowej z I połowy 20. wieku.	Położenie wśród pól i łąk, na skraju wąskiego języka lasu nad jeziorem. Opodal wzgórze morenowe porośnięte lasem. Liczne ślady po dawnych wybudowaniach. Krajobraz malowniczy, szczególnie dolina Człopicz z połaciami łąk i pastwisk. Opodal zabudowania Człopy – część przemysłowa.
Wolowe Lasy	Malowniczo rozplanowana wieś wielodrożna, rozbudowana owalnicą. Zachowany historyczny układ ruralistyczny z nawarstwieniami kulturowymi. Ubytki i przebudowy, lub nowe realizacje nieznacznie dewastują kulturowy krajobraz wsi. Brakuje drugiego kościoła. Zachowany kościół to zabytek architektury drewnianej, niestety wycięto okalające go drzewa stanowiące zadrzewienia d. cmentarza przykościelnego i wybudowano szpetne ogrodzenie.	Wieś położona wśród lasów, pól i łąk. Lasy wykorzystywane gospodarczo przez Nadleśnictwo Człopa, częściowo lasy prywatne. Występują nowe zalesienia, które ograniczają ekspozycję wsi. Wokół wsi liczne wybudowania – obecnie śródleśne, część z nich – opuszczonych w ciągu ostatnich stu lat – przemieniła się w charakterystyczne zakrzaczenia śródpolne lub śródleśne. W lasach ok. 5 km w kierunku Niekurska osada leśna Trzcino – malowniczo położona w ładnej okolicy.
Załom	Dawna osada folwarczna – wykorzystywana obecnie na cele rekreacyjne. Pozostałości zespołu dworskiego, ze zniszczonym dworem, spichrzem i stodołami / stajniami. W części chłopskiej wsi ciekawe zabudowania z początków 20 w. lub końca 19. w. (zapewne kolonizacyjne – na tzw. resztówce). Nowa zabudowa letniskowa – dewastuje krajobraz. Zatarły układ historyczny wsi.	Położone atrakcyjnie nad skarpa jeziora Załom wśród lasów, łąk i pól. Pola w większości nieuprawiane, łąki nie wykorzystywane - zarastają. Około 0,5 km na zachód osada Borowik – stosunkowo harmonizujące z otoczeniem nowe osiedle domów leśnych oraz stara leśniczówka. Dalej ok. 1,5 km leśniczówka Jeleni Róg – dawna osada oraz leśniczówka Pustelnia – malowniczo położone pozostałości dawnych osad. 1 km. na południe od pustelni nie ma już śladu po dawnym folwarku.
Człopa	Miasto pozbawione czytelnego centrum. Obszar staromiejski zabudowany blokami, pawilonem d. restauracji „Dzierżykraj” i pozostałościami starej zabudowy, rynek pozbawiony pierzei, zniszczone dwa kościoły stanowiące o atrakcyjności tego miejsca. W strukturze miasta można wyróżnić następujące jednostki: centrum – d. miasto lokacyjne, części miasta z końca 19. i początku 20. wieku z uzupełnieniami powojennymi – budowane wzdłuż dróg do Gorzowa i stacji PKP, do Mirosławca, peryferyjne osiedla domów jednorodzinnych (rejon ul. Połnej, rejon ul. Robotniczej, Akacyjnej, a także obszary przemysłowo - składowe. Obszary przemysłowo – składowe zlokalizowane są w jednym skupisku – przy torach i d. dworcu PKP w widłach dróg do Gorzowa i Wielenia oraz na północ od szosy do Wielenia. Ład przestrzenny cechuje rejon kościoła i Pl. Zwycięstwa, a także zabudowę na północ od ul. Bydgoskiej, rejon ul. Warszawskiej oraz osiedle w rejonie ulic: Robotniczej i Gospodarskiej, a także rejon ul. Warszawskiej. Poza tym wzgórze z dawnym sądem (ob. Urząd Miasta i Gminy). Pozostałe tereny mają liczne ubytki w zabudowie, obszary niezagospodarowane lub zabudowane obiektami brzydkimi (bloki w centrum miasta, dzielnica przemysłowa).	Miasto otoczone w większości lasami, w okolicy liczne malownicze jeziora. Na uwagę zasługują nasyp i obiekty mostowe dawnej linii kolejowej Krzyż - Wałcz. Szpecącymi dominantami w krajobrazie są bardzo liczne maszty kominy. W okolicy miasta wiele porzucanych po lasach wybudowań o ciekawej zabudowie: Zwierz, Rybakówka, Bogdanki. Na zachód od miasta opodal jeziora Kamień zachowane, lecz nie eksponowane w krajobrazie (położone w lesie) grodzisko wczesnośredniowieczne, zapewne miejsce dawnego grodu Dzierżykraj legendarnego księcia tych ziem z okresu podbojów Bolesława Krzywoustego. W połowie drogi do Trzebina ciekawe osiedle z okresu międzywojennego, a po przeciwnej stronie drogi ładne wybudowanie, niestety krajobraz ten zostanie oszpeczony przez ciąg zabudowy (działki w trakcie sprzedaży)

Generalnie należy uznać, że mimo licznych dewastacji, zarówno objawiających się zniszczeniem ciekawych, ładnych obiektów, jak i wybudowaniem obiektów szpetnych (zepsucie kontekstu, otoczenia, krajobrazu) stan ładu przestrzennego gminy nie jest, w skali kraju, najgorszy. Gdyby porównać go ze stanem ładu przestrzennego np. w centralnej części kraju, szczególnie przy głównych szlakach komunikacyjnych, np. w okolicy Kutna, czy Łowicza, to jest on bardzo dobry. Nie występują wzdłuż ciągów komunikacyjnych, np. wzdłuż drogi nr 22, pasy zabudowy usługowej, zabudowane byle czym i byle jak, a to baśniowymi zamkami, a to górską chatą. Nadal występują przestrzenie otwarte, wieś pozostaje wsią, a miasto miastem. Gorzej już prezentują się wnętrza jednostek osadniczych,

poza takimi wyjątkami jak: Pl. Zwycięstwa i rozjazdem dróg przy kościele w Człopie, osiedlami domków jednorodzinnych, ul. Podgórną, ul. Osiedlową i nadleśnictwem w Człopie, północną częścią nawsia w Trzebinie, nawsiem w Jaglicach, Bukowem, Mielęcinem, Wołowymi Lasami, centralną częścią Szczuczarza, Dzwonowem, główną osią kompozycyjną w Dłusku, Przelewicami. Imponująco rysują się w krajobrazie liczne wybudowania i osady leśne: Jeleni Róg, Trzcinnno, Bogdanki, Dzicza, Pustelnia. W krajobrazie pozytywnie zapisują swą obecność pozostałości obiektów inżynierskich: umocnień Wału Pomorskiego, traktu pocztowego Berlin – Królewiec (nadal używanego jako droga krajowa nr 22), pozostałości linii kolejowych Wałcz – Krzyż oraz Krępa Krajeńska – Siecino i Głusko, Kanał Sicieński. Większość dawnych cmentarzy, parków dworskich, alei, szpalerów, czy zadrzewień przy istniejących lub zniszczonych wybudowaniach nadal dominuje w krajobrazie przestrzeni otwartych. Właściwie prowadzona racjonalna gospodarka leśna sprzyja też pozytywnemu odbiorowi obszarów leśnych, stanowiących około 3/4 obszaru gminy. Nie bez wpływu na ład przestrzenny pozostaje też urozmaicona rzeźba terenu gminy.

Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

Dane podstawowe o uwarunkowaniach środowiskowych i zasobach wodnych

Poza danymi dotyczącymi ukształtowania terenu opisanymi przy okazji omawiania uwarunkowań związanych z zagospodarowaniem przestrzennym gminy oraz poza uwarunkowaniami związanymi z geologią omówionymi w dalszej części tekstu istotne są dane dotyczące pozostałych elementów środowiska, w tym dane opisane w studium z 1996 roku, które nie straciły swej aktualności.

Gmina Człopa położona jest w dorzeczu Noteci. Około 90% powierzchni gminy znajduje się w zlewni Drawy, której wododział przebiega z północy na południe wzdłuż linii biegnącej 0,5 km na wschód od żwirowni w Mielęcinie, około 1 km na wschód od Wołowych Lasów, następnie około 3 km na południe od Wołowych Lasów skręca na południowy-zachód przekraczając południową granicę gminy w odległości 1 km na wschód od drogi Drzonowo Waleckie - Dzierżążno Małe. Głównym ciekim w zlewni Drawy na terenie gminy Człopa jest Cieszynka mająca swoje źródła w obniżeniach śródleśnych położonych na południe od Mielęcina. Cieszynka w swym biegu przepływa przez szereg jezior m.in. przez Jezioro Młyńskie i jezioro Załom i wpływa do rzeki Płocicznej na jej odcinku przełomowym między Jeziorem Ostrowieckim a ujściem do Drawy. Płociczna na tym odcinku biegnie granicą gminy i równocześnie granicą województwa. Rejon miejscowości: Trzebin, Drzonowo Waleckie, Przelewice i Pieczyska znajduje się w zlewni cząstkowej ciek Człapią wpływającego do Drawy w rejonie Krzyża oraz dopływ Człapi - Rzeczkę. Wschodni fragment gminy znajduje się w zlewni cząstkowej Bukówki (Kamionki) wpływającej do Noteci między Herburtowem, a Krzyżem.

W gminie Człopa jest wiele terenów niemających powierzchniowego odpływu do wymienionych rzek i cieków. Takie tereny występują: między Golinem i Załomem, między Krąpielą i Bukowem, w rejonie Wołowych Lasów, oraz pas terenu położony na wschód od Wołowych Lasów ciągnący się przez całą szerokość gminy, obejmujący rejony jezior: Rakowiec, Suche, Wołowe i Morskie Oko.

Gmina Człopa jest jedną z najbardziej zasobnych w jeziora gmin. Jezior o powierzchni powyżej 1 ha jest 40.

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa jeziora</i>	<i>Powierzchnia lustra wody (ha)</i>	<i>Rzędna lustra wody (m n.p.m.)</i>
1.	<i>Szczuczarz (Zamieć)</i>	<i>136,13</i>	<i>56,4</i>
2.	<i>Załom Wielki</i>	<i>135,89</i>	<i>60,5</i>
3.	<i>Piasecznie</i>	<i>62,93</i>	<i>62,3</i>
4.	<i>Płociczno</i>	<i>56,25</i>	<i>59,7</i>
5.	<i>Dłusko</i>	<i>42,77</i>	<i>63,1</i>
6.	<i>Błękitne (Zamieć)</i>	<i>38,43</i>	<i>55,6</i>
7.	<i>Wielki (Młyński) Staw</i>	<i>37,12</i>	<i>62,8</i>
8.	<i>Kamień (Załom Mały)</i>	<i>35,04</i>	<i>60,1</i>
9.	<i>Jamno</i>	<i>28,21</i>	<i>60,2</i>
10.	<i>Kochlin Duży (Białe)</i>	<i>25,26</i>	<i>64,0</i>
11.	<i>Trzebińskie</i>	<i>23,86</i>	<i>66,7</i>
12.	<i>Wydrowe</i>	<i>23,25</i>	<i>64,9</i>
13.	<i>Dziczq (Dubie)</i>	<i>22,43</i>	<i>60,2</i>
14.	<i>Krzywe (Podkowa)</i>	<i>18,72</i>	<i>55,9</i>
15.	<i>Bukowe Duże</i>	<i>16,49</i>	<i>104,5</i>
16.	<i>Linowe (Dryc)</i>	<i>12,57</i>	<i>60,4</i>
17.	<i>Miejskie</i>	<i>11,21</i>	<i>66,3</i>
18.	<i>Przelewice (Linowe)</i>	<i>10,03</i>	<i>64,0</i>
19.	<i>Piaseczno Małe</i>	<i>9,68</i>	<i>62,0</i>
20.	<i>Płocie (Płocice)</i>	<i>8,03</i>	<i>59,8</i>
21.	<i>Rodran Duży (Leśne)</i>	<i>7,99</i>	<i>66,5</i>
22.	<i>Bukowo Długie</i>	<i>6,96</i>	<i>75,6</i>
23.	<i>Dziewicze</i>	<i>6,94</i>	<i>87,7</i>
24.	<i>Bukowo Długie</i>	<i>5,16</i>	<i>111,5</i>

Ponadto jest 16 jezior o powierzchni od 1,0 ha do 5»0 ha. Fragment zachodniej granicy gminy przebiega wschodnim brzegiem Jeziora Ostrowieckiego o pow. 387,6 ha. Większość

jezior w zachodniej części gminy ma genezę rynnową, a we wschodniej części wytopiskową.⁴ Od 1996 roku powstają nowe sztuczne zbiorniki wodne (stawy rybne i zbiorniki retencyjne). Obecnie największe z nich znajdują się w okolicach Bukowa – Mielęcina na Cieszynce, w Przelewicach na Człapi, poza tym na łąkach w okolicy Szczuczarza oraz w ciągu mniejszych cieków wodnych na północ od Człopy.

Gmina Człopa ma zróżnicowane warunki wodne. Sieć cieków i rowów jest rozmieszczona nierównomiernie. Na terenach sandrowych ma ona tendencje zanikowe. Reżim zasilania wód jest śnieżno – deszczowy z jednym maksymalnym (po roztopach) i jednym minimalnym (wczesna jesień) stanem wody. Największe przepływy notowane są na Płocicznej, na odcinku między Jeziorem Ostrowieckim a Drawą i wynoszą średnio ok. 2 – 3 m³/s, następnie na Cieszynce ok. 1,5 m³/s. Pozostałe cieki na terenie Gminy Człopa są mało zasobne w wodę. Przepływy wody wynoszą od 0,1 do 0,5 m³/s. Średni odpływ jednostkowy z gminy Człopa dla zlewni Płocicznej można przyjąć w granicach od 3,0 do 8,0 l/s z 1 km². Dla wschodniej części gminy są one jeszcze mniejsze.

Wszystkie większe jeziora w gminie są przepływowe. W związku z tym jest możliwa niewielka retencja wody przez ich podpiętrzenie. Najlepsze pod tym względem warunki posiada rzeka Cieszynka, na której istnieją niewielkie stopnie wodne. Podpiętrzona jest również rzeczka Człapia w Przelewicach. Piętrzenie to wykorzystane jest do zasilania stawów rybnych.⁵

W roku 2003 zespół badawczo - autorski Biura Konserwacji Przyrody w Szczecinie (gospodarstwa pomocniczego Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie) opracował „Waloryzację przyrodniczą gminy Człopa”, której fragmenty w najlepszy sposób opisuje wiele uwarunkowań środowiskowych gminy Człopa.

Stan czystości wód gminy można uznać jako dobry, chlubnym przykładem może być rzeka Płociczna, której klasa czystości wody jest zjawiskiem unikatowym w skali całego kraju. Pod względem większości parametrów fizykochemicznych kształtuje się na poziomie I klasy czystości, jedynie miejscami jest to II klasa czystości, gdzie nieznacznie przekroczona jest wartość fosforanów w wodzie, co spowodowane jest splywem z pól na części zlewni. Rzeka wykazuje oczyszczanie się w miarę przepływania przez kolejne jeziora Drawieńskiego Parku Narodowego.

⁴ studium '96

⁵ studium '96

Stosunkowo dobra jakość wód w gminie nie jest spowodowana dobrym i wystarczającym systemem oczyszczania ścieków, jedynie miasto Człopa jest w całości skanalizowane i ścieki odprowadzane są do oczyszczalni mechaniczno – biologicznej. Sytuacja w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków poza miastem jest zła, gdyż żadna ze wsi nie posiada zbiorczego systemu odprowadzania ścieków jak również brak jest oczyszczalni wiejskich. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, jednak istnieją przypadki, że takie zbiorniki bezodpływowe są tylko z nazwy.

Trzeba podkreślić, iż w skali całej gminy nie ma wyraźnego zagrożenia nagłym pogorszeniem jakości wody w zbiornikach i ciekach wodnych gdyż na obszarze gminy brak jest dużych zakładów przemysłowych mogących produkować duże ilości nieczystości, jak również stosunkowo mały udział gospodarstw rolnych oraz wysoki procent zalesienia, zwłaszcza przy zbiornikach i ciekach wodnych.

Należy podjąć działania mające na celu poprawę sytuacji wodno ściekowej na wsiach budując kanalizację sanitarną, jak i deszczową wraz z oczyszczalniami.

Dokładniejsze dane zawiera opracowana w 2003 roku waloryzacja przyrodnicza gminy.

Gmina Człopa położona jest w zlewniach następujących cieków:

- *Płocicznej (dopływu Drawy) i jej dopływu Cieszynki (większa część gminy),*
- *Szczucznej (bezpośredniego dopływu Drawy),*
- *Człopicy, dopływu Drawy (pd. część gminy),*
- *Bukówki, dopływu Noteci (pd-wsch część gminy),*

Na terenie gminy bardzo duży jest udział terenów bez odpływu powierzchniowego.

Płociczna - rzeka, prawy dopływ Drawy, 51 km długości, 440 km² powierzchni dorzecza. Do ujścia Runicy uregulowana, wąska i płytka, dalej dzika, o charakterze prawie naturalnym. Przepływa przez jeziora: Sitno, Płociczno i Ostrowieckie. Ma charakter zmienny, odcinki o szybkim prądzie i żwirowatym dnie przeplatają się spokojnymi fragmentami wśród łąk lub bagiennych olszyn. Płociczna wnosi na teren DPN średnio 1,2 m³ wody na sekundę, na wysokości pustelni prowadzi już przeciętnie 2 m³ wody a u ujścia od Drawy - 3 m³, stany wód pozostają w ciągu roku wyrównane, wahając się zwykle nie więcej, niż o 30 cm. W dolinie liczne wysięki wód podziemnych są porośnięte bagiennym lasem olszowym. W rzece żyją: płoć, jazgarz, piekielnica, koza, kleń, okoń, brzana, miętus i inne ryby. Spotykany jest także pstrąg potokowy, lipień, głowacz białopłetwy. Tarło odbywa tu także troć wędrowna i troć jeziorowa. Legendarne tarliska łososiowe już dziś nie istnieją. Rzeka jest licznie zasiedlona przez bobry, ścinające nadbrzeżne osiki i ogryzające z kory buki. Są tu też liczne stanowiska wydry. Czystość wód Płocicznej, zwłaszcza na jej odcinku w granicach parku

narodowego, pod względem większości parametrów fizykochemicznych utrzymuje się w granicach tzw. I klasy czystości wody, co jest unikatem w Polsce. Tylko zawartość fosforanów (efekt spływów z rolniczych części zlewni) oraz zawartość chlorofilu (naturalny efekt wynoszenia przez rzekę planktonu z jezior) przekracza dopuszczalne dla tej klasy granice. Rzeka często wzmiankowana w starych dokumentach, od XIV od XVIII w. stanowiła na dużym odcinku granicę Brandenburgii i Wielkopolski. W 1990 r. dolina weszła w skład Drawieńskiego Parku Narodowego (DPN), od tego czasu zakazano spływów, które byłyby praktycznie niemożliwe ze względu na liczbę zwalonych do wody drzew.

Cieszynka - rzeka 26,4 km długości; 135,95 km² powierzchni zlewni, dopływ Płocicznej. Na całej długości jest zasilana intensywnymi wypływami wód podziemnych, dlatego mimo niewielkiej długości i powierzchni zlewni, już od środkowego odcinka swojego biegu ma charakter sporej rzeki. Zwana dawniej także Słopicą, Deszlą lub Prężą. Górny i środkowy odcinek ma charakter typowy dla rzeczki nizinnej, na odcinku poniżej jeziora Dypka płynie malowniczą, głęboko wciętą doliną o zboczach porośniętych bukowym lasem. W nurcie rzeki żyją tu pstrągi. Cieszynka w dolnym biegu niesie średnio 1,3 m³ wody na sekundę. Wody są bardzo bogate w węglan wapnia, co rzutuje na specyfikę rzeki. Pojawiają się tu nawet wapieniolubne ramienice, typowe w zasadzie dla roślinności jezior. Liczne są ślady bytowania bobrów.

Szczuczna - strumień 11,9 km długości; 64,5 km² powierzchni zlewni, dopływ Drawy. Wypływa z jeziora Szczuczarz, odwadnia teren między Szczuczarzem, Dzwonowem a Przelewicami. W górnym biegu ma charakter rowu melioracyjnego wśród wilgotnych łąk, niżej - śródleśnego strumienia o miejscami zatorfionej dolinie.

Człopica - rzeka 27,5 km długości; 137,87 km² powierzchni zlewni; zw. też Człapią. Wypływa z torfowisk między Dzwonowem a Trzebinem, płynie ku pd. do pradoliny Noteckiej, uchodzi do Drawy w okolicy Krzyża, we wsi Łokacz. Płynie szeroką, zatorfioną doliną i na większej części długości ma charakter rowu.

Bukówka - rzeczka 46,8 km długości; 278,80 km² powierzchni zlewni. Bierze początek z jez. Bukowo Długie i Bukowo Małe k. Trzcinna, ma zrazu charakter śródleśnego strumienia, później płynie szeroką, zatorfioną i zagospodarowaną doliną. Uchodzi do Noteci między Wielaniem a Krzyżem.

Na terenie gminy znajduje się 45 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Największym jeziorem gminy jest jezioro Szczuczarz (139 ha). Zachodnia granica gminy Człopa dotyka na krótkim odcinku do brzegu dużego jeziora Ostrowiec w Drawieńskim Parku Narodowym.

Jezióra są bardzo zróżnicowane pod względem charakteru ekologicznego. Są wśród nich przepływowe jeziora eutroficzne, bezodpływowe mezotroficzne jeziora ramienicowe oraz niewielkie, zwykle bezodpływowe jeziorka dystroficzne. Bliższą charakterystykę jezior gminy zestawia tabela (powierzchnie jezior stanowią wynik planimetracji elektronicznej z mapy topograficznej)

Nazwa jeziora	Powierzchnia	Gleb. średnia	Głęb. maksymalna	Charakterystyka ekologiczna
Szczuczarz	139,32	6,3	17,4	Mezotroficzne jezioro z roślinnością ramienicową, ale i z płatami roślinności eutroficznej (rdestnice, osoka aloesowata)
Załom	108,94	5,4	21,5	Eutroficzne, przepływowe jezioro z łąkami ramienicowymi na dnie i szuwarami wokół brzegów
Pecnik Duży (Piaseczno Duże)	58,51	7,6	25,9	Mezotroficzne jezioro ramienicowe w Drawieńskim Parku Narodowym z łąkami <i>Chara fragilis</i> na dnie. Woda I klasy czystości - "najczystsze jezioro Pomorza Zachodniego"
Płociczno	56,83	2,7	5,2	Eutroficzne jezioro z bujną roślinnością wodną, na linii Płocicznej w Drawieńskim Parku Narodowym
Dłuskowe	38,85	9,4	19,8	Mezotroficzne jezioro rynnowe
Wielki Staw (Młyński Staw)	33,18	2,4	6,0	Eutroficzne jezioro na linii Cieszynki w Człopie
Zamieć (Błękitne)	32,12	2,0	3,2	Eutroficzne jezioro na pd. od Szczuczarza
Jamno (Gamel)	26,49	3,5	9,2	Eutroficzne jezioro z bujną roślinnością wodną, w Drawieńskim Parku Narodowym
Kamień	21,96	1,4	2,7	Eutroficzne jezioro z bujną roślinnością wodną - osoka aloesowata, grążele, oczerety, trzciny; na linii Cieszynki
Trzebiń	21,66	11,1	19,1	Mezotroficzne jezioro ramienicowe
Drogie (Zdroje, Wydrowe)	21,39	2,9	4,8	Eutroficzne jezioro z bujną roślinnością wodną, w Drawieńskim Parku Narodowym
Kochlin Duży (Białe)	18,94	4,0	7,0	Zdegradowane, dawniej mezotroficzne jezioro na pn. od Dzwonowa
Krzywe	17,90	3,8	5,8	Eutroficzne jezioro na pd. od Szczuczarza
Dypka	17,59	1,9	5,1	Eutroficzne jezioro z bujną roślinnością wodną na linii Cieszynki
Bukowo Duże	14,92	4,9	9,2	Mezotroficzne jezioro ramienicowe
Linowe	11,06	3,3	5,9	Eutroficzne dystrofizujące się jezioro na pd. od Dzwonowa, z bardzo skąpą roślinnością
Miejskie	10,49	3,9	6,6	Eutroficzne jezioro w Człopie
Dryc	10,40	1,5	2,3	Eutroficzne jezioro na wsch. od Szczuczarza
Pecnik Mały (Piaseczno Małe)	8,11	3,2	6,8	Dystrofizujące się, dawniej mezotroficzne jezioro
Dziewicze	7,91	2,1	3,2	Jeziorko dystroficzne
Wielkie Leśne	7,31	2,7	5,2	Jeziorko dystroficzne

<i>Bagienne Bukowskie</i>	6,06	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Płytkie jezioro eutroficzne na linii Cieszynki na wsch. od Bukowa</i>
<i>Płocice</i>	5,99	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Eutroficzne, bardzo silnie zarastające jezioro otoczone szerokimi pasami szuwarów trzcinowych</i>
<i>Bukowo Długie</i>	4,76	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Eutroficzne jezioro o mętnej wodzie, wykazujące objawy degradacji - na zach. od Trzcimna</i>
<i>Duże Wutkaule</i>	3,73	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Dystroficzne jezioro na pd. od Mielęcina</i>
<i>Suche</i>	3,54	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Jezioro dystroficzne</i>
<i>Krąpiel</i>	3,48	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Silnie eutroficzny akwen o charakterze stawu wiejskiego</i>
<i>Rakowiec</i>	3,16	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Jezioro dystroficzne</i>
<i>Zwierz</i>	2,97	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Eutroficzny akwen o charakterze stawu</i>
<i>Kochlin Mały</i>	2,93	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe jezioro eutroficzne bardzo silnie zarastające roślinnością wodną - osoka aloesowata, grzybienie</i>
<i>Małe Leśne (Rodrang)</i>	2,86	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Jezioro dystroficzne</i>
<i>Sołtysowskie</i>	2,68	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe eutroficzne jezioro k. wsi Szczuczarz</i>
<i>Pustelnik</i>	2,66	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe eutroficzne, zdegradowane jezioro w Drawieńskim Parku Narodowym</i>
<i>Żwirowe</i>	2,63	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe, eutroficzne jezioro śródleśne</i>
<i>Bagniste</i>	2,24	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Jezioro dystroficzne</i>
<i>Mokrzyca</i>	2,12	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe, eutroficzne jezioro śródleśne</i>
<i>Wapienne</i>	2,06	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe, eutroficzne jezioro śródleśne, zasilane wodami źródłkowymi i otoczone bagiennymi olsami</i>
<i>Wielkie Przeczno</i>	2,03	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe, eutroficzne jezioro śródleśne</i>
<i>Małe Przeczno</i>	1,99	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe, eutroficzne jezioro śródleśne</i>
<i>bez nazwy na pd. od Krąpieli</i>	1,72	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Eutroficzny akwen o charakterze stawu</i>
<i>Keselek</i>	1,64	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe eutroficzne jezioro otoczone zwartym pasem szuwarów</i>
<i>Morskie Oko</i>	1,58	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe eutroficzne jezioro śródleśne o zmiennym poziomie wody</i>
<i>Wołowe</i>	1,50	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Małe eutroficzne jezioro otoczone szuwarami i płem mszarnym</i>
<i>Golin - staw wiejski</i>	1,20	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Staw we wsi</i>
<i>Bukowo Małe</i>	1,12	<i>bd</i>	<i>bd</i>	<i>Mezotroficzne jezioro ramienicowe</i>

O systemie krążenia wód podziemnych brak szczegółowych danych. Udokumentowano lokalne systemy krążenia wód podziemnych, np. związek hydrologiczny źródlisk „Pod Kasztanem” w Drawieńskim Parku Narodowym z położonymi na pn. od nich torfowiskami i jeziorem Płociowym. W porównaniu z przeciętną dla Pomorza gmina odznacza się bogactwem zjawisk związanych z wypływami wód podziemnych.⁶

⁶ Waloryzacja przyrodnicza gminy Człopa (operat generalny), Biuro Konserwacji Przyrody, Szczecin 2003

Warunki hydrogeologiczne i zasoby wód podziemnych. Charakterystyka I poziomu wód podziemnych.

Na głębokość zalegania pierwszego poziomu wód podziemnych mają wpływ następujące czynniki: rzeźba terenu, geomorfologia, litologia, klimat i pokrycie terenu. Zmienność tych czynników wpływa na wahania zwierciadła wody gruntowej, ich jakość oraz możliwość wykorzystania. Biorąc pod uwagę wymienione czynniki można wydzielić w Gminie Człopa 4 strefy zalegania wód gruntowych.

Strefa I obejmuje dna dolin rzecznych i rynien jeziornych oraz zagłębienia terenu o różnej genezie. W strefie tej zwierciadło wody gruntowej utrzymuje się blisko powierzchni ziemi, najczęściej na głębokości do 1,0 m, lokalnie do ok. 2,0 m. Wahania zwierciadła wody gruntowej są ściśle związane z wahaniami stanu wody w rzekach i jeziorach.

Strefa II obejmuje tereny równin sandrowych. Ma ona największy zasięg w gminie. Wody gruntowe tworzą tutaj ciągły poziom o swobodnym zwierciadle, kontaktujący się z wodami w rzekach i jeziorach. Ze względu na wyniesienie powierzchni sandrów ponad dna wciętych dolin i rynien, głębokość zalegania lustra wody wynosi najczęściej 5 – 9 m p.p.t. Obszary sandrów są silnie odwadniane przez sieć rzek i cieków, dlatego zaznacza się tutaj przewaga odpływu nad retencją.

Strefa III obejmuje tereny wysoczyzny morenowej płaskiej lub falistej. Jest to rejon Golina, Przelewic i Drzonowa. Woda występuje w piaszczystych przewarstwieniach śródglinowych nie tworząc ciągłego poziomu wodonośnego. Wody śródglinowe występują na zróżnicowanych głębokościach od ok. 3,0 m do ok. 7,0 m, rzadziej na większych głębokościach. Występujące tu grunty mają możliwość zatrzymywania na dłuższy czas infiltrującą wodę opadową.

Strefa IV obejmuje nieliczne w gminie pagórki moren czołowych w rejonie Mielęcina i Szczuczarza, a także strefy krawędziowe rynien jeziornych m.in. w rejonie Trzebina i Dłuska. Woda gruntowa występuje na zmiennych głębokościach najczęściej w granicach 5 - 15 m. Wahania roczne zwierciadła wody gruntowej w gminie Człopa wynoszą około 1 m, a wielokrotnie 1,5 - 2,0 m.

Przeważający kierunek migracji wód podziemnych jest z północnego-wschodu na południowy-zachód.

Charakterystyka głębszych warstw wodonośnych

W gminie Człopa przez studnie głębinowe eksploatowane jest wyłącznie piętro czwartorzędowe. Są to zbiorniki wód sandrowe i międzymorenowe (śródglinowe) wieku plejstoceńskiego. W zachodniej części gminy (Jelenie, Załom, Dłusko, Dzwonowo, Krąpiel, Czaplice, Mielęcin i część studni w Człopie) eksploatowane są wody sandrowe o swobodnym zwierciadle wody występującym na głębokości od 15 do 30 m p.p.t. Wydajność studni wynosi od 10 do 40 m³/godz., jednak najczęściej od 15 do 25 m³/godz. Nieliczne studnie m.in. w Załomiu, Krąpieli oraz niektóre w Człopie mają wydajność poniżej 10 m³/godz.

Poziom wodonośny śródglinowy w gminie Człopa znajduje się również na niedużej głębokości. Warstwa wodonośna najczęściej o miąższości od 10 do 20 m znajduje się na głębokości od 16 do 40 m p.p.t., najczęściej na głębokości 20-35 m p.p.t.

Studnie w Golinie, Trzebinie, w żwirowni w Mielęcinie i ostatnio odwiercona w Wołowych Lasach eksploatują wody z głębokości od 50 do 70-80 m. Wydajność studni jest zmienna i często zależy od miąższości warstwy wodonośnej. Studnie w Golinie mają wydajność od 15 do 55 m³/godz. w Trzebinie i Wołowych Lasach około 30 m³/godz., a w żwirowni w Mielęcinie aż 65 m³/godz.

Zwierciadło wody jest pod napięciem i stabilizuje 20-30 m powyżej stropu warstwy wodonośnej.

Łączne zasoby wody na koniec 1980 r. zostały oszacowane na blisko 800 m³/godz.

Warunki klimatyczne.

Według rejonizacji R. Gumińskiego gmina Człopa położona jest w VI nadnoteckiej dzielnicy rolniczo - klimatycznej. Charakterystyczne cechy klimatu tej dzielnicy są następujące:

<i>średnia roczna temperatura powietrza</i>	<i>7,5 - 7,8 °C</i>
<i>średnia temperatura powietrza w lipcu</i>	<i>ok. 17,5 °C</i>
<i>średnia temperatura powietrza w styczniu</i>	<i>ok. - 2 °C</i>
<i>dni mroźnych z temperaturą średnią poniżej -10 °C</i>	<i>ok. 30-35</i>
<i>dni z przymrozkami</i>	<i>ok. 100-110</i>
<i>dni ciepłych z temperaturą średnią powyżej 15 °C</i>	<i>ok. 90</i>
<i>dni pochmurnych</i>	<i>ok. 160</i>
<i>dni z opadem powyżej 0,1 mm</i>	<i>150-160</i>
<i>czas trwania pokrywy śnieżnej</i>	<i>38-50 dni</i>
<i>średnia roczna suma opadów</i>	<i>550-600 mm</i>
<i>okres wegetacyjny</i>	<i>210-220 dni</i>
<i>roczna wartość opad.- parow. (P-E)</i>	<i>150 do 200 mm</i>

Częstotliwość kierunków wiatrów w% na stacji meteorologicznej w Krzyżu jest następująca:

<i>okres</i>	<i>Kierunek wiatru</i>								<i>cisza</i>
	<i>N</i>	<i>NE</i>	<i>E</i>	<i>SE</i>	<i>S</i>	<i>SW</i>	<i>W</i>	<i>NW</i>	
<i>zima</i>	<i>5,4</i>	<i>5,5</i>	<i>7,8</i>	<i>3,6</i>	<i>8,3</i>	<i>20,4</i>	<i>20,0</i>	<i>4,8</i>	<i>24,2</i>
<i>wiosna</i>	<i>12,6</i>	<i>15,3</i>	<i>14,6</i>	<i>3,8</i>	<i>4,6</i>	<i>8,5</i>	<i>13,0</i>	<i>5,6</i>	<i>22,0</i>
<i>lato</i>	<i>7,3</i>	<i>4,4</i>	<i>6,3</i>	<i>2,5</i>	<i>5,2</i>	<i>16,6</i>	<i>23,2</i>	<i>9,9</i>	<i>24,6</i>
<i>jesień</i>	<i>4,4</i>	<i>5,1</i>	<i>12,2</i>	<i>2,9</i>	<i>8,7</i>	<i>18,8</i>	<i>13,8</i>	<i>5,1</i>	<i>29,0</i>
<i>rok</i>	<i>7,5</i>	<i>7,7</i>	<i>10,1</i>	<i>3,2</i>	<i>6,8</i>	<i>16,0</i>	<i>17,5</i>	<i>6,3</i>	<i>24,9</i>

Na posterunku opadowym w Człopie zlokalizowanym na rzędnej 75 m npm. zanotowano w latach 1956 - 1980 następujące średnie miesięczne i roczne sumy opadów w mm.:

P - rok przeciętny, W - rok wilgotny (1980) S - rok suchy (1959)

	<i>XI</i>	<i>XII</i>	<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VII</i>	<i>VIII</i>	<i>IX</i>	<i>X</i>	<i>rok</i>
<i>P</i>	<i>48</i>	<i>57</i>	<i>41</i>	<i>36</i>	<i>36</i>	<i>41</i>	<i>52</i>	<i>59</i>	<i>73</i>	<i>70</i>	<i>50</i>	<i>58</i>	<i>621</i>
<i>W</i>	<i>74</i>	<i>73</i>	<i>20</i>	<i>22</i>	<i>37</i>	<i>55</i>	<i>37</i>	<i>171</i>	<i>126</i>	<i>88</i>	<i>55</i>	<i>76</i>	<i>835</i>
<i>S</i>	<i>11</i>	<i>36</i>	<i>50</i>	<i>9</i>	<i>12</i>	<i>31</i>	<i>27</i>	<i>37</i>	<i>89</i>	<i>53</i>	<i>4</i>	<i>30</i>	<i>389</i>

Na posterunku w Mielęcinie w latach 1956-1980 zanotowano, następujące sumy opadów:

- rok przeciętny - 623 mm*
- rok wilgotny (1958) - 804 mm*
- rok suchy (1959) - 431 mm*

W latach 1981-1986 na posterunku opadowym w Człopie zanotowano następujące sumy opadów:

- rok przeciętny - 627 mm*
- rok wilgotny (1981) - 752 mm*
- rok suchy (1959) - 447 mm.*

Na posterunku opadowym w Trzciance w latach 1956-1980 zanotowano następujące roczne sumy opadów:

- rok przeciętny - 606 mm*
- rok wilgotny (1967) - 864 mm*
- rok suchy (1959) - 380 mm*

natomiast w latach 1985-94

- rok przeciętny - 539,4 mm*
- rok wilgotny (1988) - 713,3 mm*
- rok suchy (1992) - 316,1 mm.*

Porównując powyższe ustawienia stwierdzić można, że sumy opadów maleją z północnego-zachodu na południowy-wschód, różnica między Człopą, a Trzcianką o około 20 mm rocznie. Szczególnie ubogimi w opady były lata 1989-1993, kiedy roczna suma opadów spadła w Trzciance do wartości 446 mm, przy absolutnym minimum 316 mm w roku 1992. W ostatnich dwóch latach jest pewien wzrost opadów: 1994 r. - 601 mm, 1995 - 563 mm. Ze względu na to, że większość terenów w gminie zbudowana na powierzchni jest z utworów piaszczystych, wyniki uzyskane w gospodarce polowej są bardzo uzależnione od wielkości opadów i ich równomierności w okresie wegetacyjnym. W ostatnich latach notuje się zmniejszenie opadów szczególnie w okresie wegetacyjnym. Dla lat przeciętnych jest to zmniejszenie z 351 mm do 323 mm, co przy braku retencji śnieżnej ze względu na łagodne zimy powoduje często zjawisko suszy glebowej i hydrologicznej i obniżenie się plonów. Zjawisko to potwierdza potrzebę retencjonowania wody, regulowania jej odpływu, a także potrzebę właściwego gospodarowania zasobami wodnymi. Zabiegi te w gminie Człopa

ze względu na istniejącą rzeźbę terenu, oraz przepuszczalność podłoża w mniejszym stopniu będą miały pozytywny wpływ na wyniki ekonomiczne w rolnictwie, jednak dla gospodarki leśnej są niezbędne.

Rzeźba terenu, zbiorniki wodne i kompleksy leśne mają wpływ na lokalne zróżnicowanie klimatu. Tereny wysoczyznowe morenowe i sandrowe oraz pagórki moreny czołowej są dobrze przewietrzane i korzystne dla osadnictwa. Gorsze warunki klimatyczne ze względu na występowanie okresowe: inwersji termicznej, zastoisk chłodnego powietrza, częstszych mgieł i oparów, większej wilgotności i słabszego przewietrzania posiadają dna dolin rzecznych i licznych rynien polodowcowych, szczególnie tych wypełnionych torfami.⁷

Stan środowiska przyrodniczego

Stan środowiska przyrodniczego gminy Człopa przedstawiono bazując na dogłębnej analizie SWOT wykonanej przez zespół opracowujący „Waloryzację przyrodniczą gminy Człopa” sporządzonej w 2003 roku, w podziale na dwie części: część dotycząca flory oraz fauny.

Mocne strony gminy (atuty) to:

- 1) *bardzo wysoka różnorodność flory i zbiorowisk roślinnych,*
- 2) *zjawiska źródłiskowe w dolinie Płocicznej i Cieszynki,*
- 3) *koncentracja mezotroficznych jezior ramienicowych, w tym jez. Piaseczno Duże w Drawieńskim Parku Narodowym - "najczystsze jezioro Pomorza Zachodniego"*
- 4) *wysoka różnorodność jezior eutroficznych; dobry stan zachowania ekosystemów jezior,*
- 5) *unikatowe zbiorowiska ramienic w rzekach (Płociczna),*
- 6) *starodrzewy sosnowe, starodrzewy bukowe w dol. Płocicznej,*
- 7) *koncentracja jeziorek dystroficznych i torfowisk mszarnych,*
- 8) *obfitość populacji: gatunków torfowisk mszarnych (turzyca bagienna, bagnica torfowa), gatunków mechowiskowych (kruszczyk błotny, turzyca obła),*
- 9) *dwa unikatowe obiekty niskich, węglanowych torfowisk poligenicznych*
- 10) *jedyne na niżu stanowisko górskiej turzycy ptasie łapki,*
- 11) *unikatowe stanowiska górskich gatunków: zimowitu jesiennego i przytuli okrągłolistnej,*
- 12) *zachowane chwasty segetalne w okolicach Mielęcina, Bukowa i Jaglic.*

⁷ studium '96

Słabymi stronami flory w gminie Człopa są:

- 1) *bardzo duże straty we florze,*
- 2) *wysoki stopień przekształcenia (monotypizacji sosną) fitocenoz leśnych,*
- 3) *wysoki stopień degeneracji dużej części łąk.*

Jako szanse uznano:

- 1) *istnienie parku narodowego i instytucjonalnego ośrodka ochrony przyrody,*
- 2) *duże walory krajobrazowe większej części gminy,*
- 3) *możliwości rozwoju eko- i agroturystyki,*
- 4) *ogólnokrajowa polityka ekologizacji gospodarki leśnej,*
- 5) *działania Nadleśnictwa Człopa na rzecz ochrony przyrody (czynna ochrona rezerwatu Stary Załom).*

Rozpoznane zagrożenia:

- 1) *brak czynnej ochrony wielu wymagających tego łąk, nawet w parku narodowym,*
- 2) *próby użytkowania rębnego starodrzewu w parku narodowym,*
- 3) *praktyczny upadek indywidualnych, mało powierzchniowych gospodarstw rolnych,*
- 4) *presja kopania stawów rybnych na torfowiskach.*

Mocnymi stronami świata fauny w gminie Człopa są:

- 1) *istnienie różnorodnych form ochrony przyrody zabezpieczających w różny sposób zasoby szaty roślinnej, fauny i krajobrazu; najważniejszym z nich jest DPN;*
- 2) *dobrze zachowane siedliska,*
- 3) *sporządzenie dobrego projektu planu ochrony DPN,*
- 4) *liczne i obfite występowanie gatunków związanych z dolinami małych rzek, w tym gatunków rzadkich i bardzo atrakcyjnym pod względem wędkarskim,*
- 5) *występowanie specyficznych siedlisk dla fauny bezkręgowców, w tym pijawek, mięczaków, owadów,*
- 6) *lesistość wynosząca około 70% - jako ważne i bogate siedliska dla gatunków bytujących w lasach.*

Słabymi stronami są:

- 1) *brak zatwierdzonego wieloletniego planu ochrony DPN,*
- 2) *brak planu ochrony rez. Przyrody „Stary Załom”,*
- 3) *brak programu ochrony przyrody Nadleśnictw Człopa i Tuczo (w tym także obszarów zlikwidowanego Nadleśnictwa Biała),*
- 4) *powszechność procesów przesuszenia i degradacji torfowisk oraz innych siedlisk hydrogeniczných,*

- 5) *rzeczywista i potencjalna możliwość prywatyzacji cennych faunistycznie obszarów,*
- 6) *lesistość wynosząca około 70% - jako cecha gminy ograniczająca występowanie gatunków wymagających obszarów otwartych: pól, łąk, pastwisk.*

Szanse:

- 1) *ściślejsza współpraca gminy i Dyrekcji DPN w sprawach ochrony przyrody, edukacji oraz promocji obszaru gminy, która może przyczynić się do turystycznego rozwoju gminy; współpraca z DPN może pomóc w tych działaniach oraz ochronie najcenniejszych walorów faunistycznych gminy; Dyrekcja DPN powinna być szczególnie zainteresowana utrzymaniem dobrej współpracy z gminą, gdyż to, co dzieje się na jej terenie ma lub może mieć istotny wpływ na walory przyrodnicze, np. większość wód spływających z tej gminy trafia na obszar DPN,*
- 2) *Dolina Cieszynki oraz obszar DPN to tereny spełniające wymogi do ujęcia tego terenu na liście programu Natura 2000, a ujęcie znacznej części gminy na tej liście przyczyni się do tego, że gmina może otrzymać środki strukturalne na swój zrównoważony rozwój,*
- 3) *wybudowanie oczyszczalni ścieków w Człopie jest istotnym krokiem ku ekologicznemu zagospodarowaniu doliny Cieszynki; wody tej rzeki powinny być w regionie znaczącym pod względem walorów ichtiologicznych akwenem; odtworzenie silnej populacji ryb łososiowatych może przyczynić się do rozwoju w tej gminie płatnej, muchowej, turystyki wędkarskiej.*

Słabe strony:

- 1) *brak zrozumienia władz gminy dla spraw ochrony przyrody,*
- 2) *dewastacja wód dorzecza Cieszynki i Płocicznej nie tylko poprzez jej zanieczyszczenie, ale przede wszystkim rabunkową gospodarkę rybacką i rolną,*
- 3) *przewodzenie prac melioracyjnych bez stosowej analizy ekologicznej, w szczególności przebudowa koryta Cieszynki, co miało miejsce kilka lat temu,*
- 4) *pożary lasów,*
- 5) *niekontrolowana turystyka, kłusownictwo⁸.*

Przedstawiona powyżej analiza wyraźnie pokazuje, iż gmina Człopa posiada duże walory przyrodnicze. Walory te wymagają zachowania i ochrony. Wymaga to między innymi działań promocyjnych, w tym przełożenia (w zakresie nieszkodliwym dla środowiska) walorów

⁸ Waloryzacja przyrodnicza gminy Człopa (operat generalny), Biuro Konserwacji Przyrody, Szczecin 2003

przyrodniczych na ekonomiczne. W inny sposób nie będzie możliwe udowodnienie tezy, że niszczenie walorów przyrodniczych, niszczenie przyrody w ogóle jest działaniem na szkodę społeczności gminnej, w tym na szkodę lokalnej przedsiębiorczości.

Stan krajobrazu kulturowego

Krajobraz gminy Człopa, można uznać za wartościowy, mimo pewnych dewastacji, wyraźnie została zachowana proporcja dystansu pomiędzy jednostkami osadniczymi, czytelnie jest zachowana w krajobrazie hierarchia poszczególnych ośrodków wiejskich. Licznie występowanie otwarć widokowych na okolicę i zróżnicowania krajobrazowe, a także łatwości dalszego komponowania krajobrazu poprzez intensyfikację udziału zadrzewień śródpolnych, szpalerowych przy drogach, miedzach, zbiornikach i ciekach wodnych czy w opłotkach wsi wpływa na podniesienie estetycznej wartości krajobrazu.

Innym istotnym walorem krajobrazu jest zachowanie informacji historycznych w rozłogach pól, układzie dróg, rozmieszczeniu jednostek osadniczych, a także przez wyznaczenie granicy polno – leśnej, która nie powinna zostać przekroczona, także z przyczyn ekonomicznych.

Wspomniane wyżej otwarcia widokowe powinny być chronione przed zalesianiem a zwłaszcza samoistnym, co można już zaobserwować w niektórych częściach gminy. Wartość krajobrazu niewątpliwie podnoszą doliny rzeczne, które są bardzo atrakcyjne krajobrazowe, szczególnie wobec faktu, iż wypełniają je łąki, zadrzewienia, bagna, pastwiska, jeziora i stawy, a ich krawędzie najczęściej porastają zwarte kompleksy leśne.

Obszar gminy niestety nie oparł się pewnego rodzaju dewastacjom szpecącą krajobraz są to: pochodząca z drugiej połowy XX wieku zabudowa rolno – przemysłowa w: Człopie, Golinie, Czaplicach, Drzonowie, część dawnego PGR-u i bloki w Golinie, wyrobisko surowca mineralnego w Mielęcinnie, komunalne wysypisko śmieci w Człopie jak również znajdujące się tam bloki. Mniejszy stopień dewastacji krajobrazu to wprowadzenie zabudowy obcej lokalnej tradycji budowlanej - "kostek gierkowskich", budynków z katalogów zabudowy typowej, szczególnie o dachach wielopołaciowych, niesymetrycznych w przekroju lub o małym kącie nachylenia połaci dachowych, a także ubytki w zadrzewieniach szpalerowych, jak i w samej zabudowie - np. brak obszaru staromiejskiego w Człopie.

Istotne są braki tradycyjnych dominant krajobrazowych - wież kościelnych w związku z brakiem starych kościołów w Golinie, Mielęcinnie, Szczuczarzu, często jedynymi dominantami są licznie powstałe w ostatnim czasie wieże nadawcze operatorów GSM. Stojące najczęściej na wzniesieniach tworzą dominanty psujące całość krajobrazu.

Przykładem może być miasto Człopa gdzie jest ich kilkanaście, niestety nie podnoszą one wartości wspomnianego krajobrazu, a wręcz przeciwnie, skutecznie go szpecą.

Innym rodzajem zagrożenia istniejącego krajobrazu gminy mogą być zręby zupełne lasów na brzegach doliny czy ewentualnie zabudowa letniskowa nad brzegami jezior i rzek, likwidacja ciekawych zabudowań – np. młynów w dolinach. Należy czynić starania w kierunku zachowania istniejących atrakcyjnych form zabudowy i starodrzewu. Jednocześnie należy pamiętać, aby zachowywać i rewitalizować zabytkowe zespoły pałacowo – dworskie, które są z reguły mocno zarysowane w krajobrazie, tak jak np. Czaplice, czy Szczuczarz – widoczne z drogi krajowej nr 22. Jednocześnie unikać należy rozbicia własnościowego tych terenów, zaniedbań w pielęgnacji zieleni i niektórych obiektów, budowy nowych zakładów i obiektów produkcji rolniczej w sąsiedztwie (o ile nie będą realizowane w formach szanujących historyczne uwarunkowania). Obszary te wymagają pielęgnacji, rewaloryzacji oraz wprowadzenia ograniczeń parametrów sąsiedniej zabudowy.

Miejski odcinek doliny wymaga kształtowania komponowaną zielenią niską, średnią i wysoką, teren ten winien być ogólnodostępny, publiczny, może służyć rekreacji i wypoczynkowi. Obszar ten powinien też zostać wyłączony z intensywnego ruchu kołowego wiążącego się z koniecznością rozbudowy układu komunikacyjnego.

Polodowcowe jeziora w południowo-zachodniej części gminy, to teren wymagający szczególnej uwagi. Pełni on obecnie funkcje leśną z niewielkimi enklawami rolnymi i rekreacyjnymi w okolicach: Dzwonowa, Szczuczarza, Załomia, Dłuska, Przelewic, Trzebina. Dobre skomunikowanie (bliskość drogi krajowej), różnorodność ukształtowania terenu i występowanie jezior są atutem do rozwijania w tym obszarze funkcji rekreacyjnych i turystycznych.

Krajobraz gminy Człopa nie jest być może szczególnie wyjątkowym w skali kraju czy województwa, jednak uwzględnienie jego ochrony dla potomności, chociażby w formie zrównoważonego wprowadzania zmian, kontynuowania łagodnego i długotrwałego procesu jego przemian, bez drastycznych, agresywnych działań przestrzennych, winno stać się zadaniem władz gminy w zarządzaniu przestrzenią. Zachowanie dobrej jakości krajobrazu powinno być istotnym czynnikiem wpływającym na podejmowane decyzje przestrzenne.

Szczególnie dobrze zachowane obszary krajobrazu kulturowego, w szczególności krajobrazu, w którym równoważnie występują elementy naturalne (ukształtowanie terenu, lasy, wody) oraz kulturowe (zabudowania, szpalery drzew, aleje, budowle ziemne), to obszary:

- 1) pas umocnień Wału Pomorskiego, z zatraconym kontekstem przestrzennym (teren w większości zalesiony), jednak z zachowanymi umocnieniami ziemnymi i ruinami

- schronów, dodatkowo wzbogacony o zachowane obwałowania i pozostałości dawnego Kanału Sycieńskiego, elektrowni w Pustelni, malowniczo wkomponowany w krajobraz naturalny doliny rzecznej Płocicznej oraz okolicznych jezior i łąk,
- 2) Jelenie – wieś folwarczna, z zachowaną dominantą parku, układem wsi, nielicznymi ubytkami i wtętami (maszt telefonii komórkowej), wyeksponowana w krajobrazie, z lasami Puszczy Drawskiej stanowiącymi ściany wnętrza krajobrazowego oraz z alejowym odcinkiem drogi Miradz – Jelenie – skrzyżowanie z drogą Głusko – Krępa Krajeńska, a także z zachowanym nasypem dawnej kolejki wąskotorowej Krępa Krajeńska (Crampe) – Dąbrowa (Springe),
 - 3) Golin – zachowany krajobraz zabudowań rozproszonych wśród pól w połowie drogi pomiędzy Golinem, a Człopa, z przecinającą obszar szosą obsadzona szpalerem drzew, po zniszczonych siedliskach zachowane charakterystyczne zadrzewienia,
 - 4) Dłusko - wieś folwarczna, z zachowaną dominantą parku i pałacu, układem folwarku, wnętrzem przed pałacem, nielicznymi ubytkami i wtętami (nowa zabudowa), wyeksponowana w krajobrazie, z lasami Puszczy Drawskiej stanowiącymi ściany wnętrza krajobrazowego oraz z alejowymi odcinkami dróg dojazdowych oraz dobrze zachowanym odcinkiem dawnego traktu pocztowego z Berlina do Królewca (obecnie droga nr 22),
 - 5) Trzebin – wieś owalnicowa z dwoma zespołami dworsko – pałacowymi w różnym stanie zachowania (jeden dobrze zachowany, z drugiego pozostała kępa drzew tworzących niegdyś park), dwoma cmentarzami (jeden we wsi, drugi na południe od zabudowań wsi, historyczną zabudową (zagrody z budynkami ustawionymi szczytami do frontu, domy szachulcowe) oraz z dobrze zachowanymi rozłogami wsi oraz pozostałościami alejowych dróg prowadzących do wsi, w malowniczym krajobrazie,
 - 6) Pieczyska, Drzonowo Wałeckie - zachowany krajobraz wsi kolonizacyjnej oraz zabudowań rozproszonych wśród pól pomiędzy Pieczyskami, a Drzonowem Wałeckim, z przecinającymi obszar drogami, w tym obsadzonymi szpalerami drzew (Trzebin – Drzonowo Wałeckie zakład rolny, Człopa - Wieleń, po zniszczonych siedliskach zachowane charakterystyczne zadrzewienia, malowniczy krajobraz, liczne oczka polodowcowe,
 - 7) Jaglice – wieś owalnicowa, z dominantą w postaci kościoła oraz kępy cmentarza wkomponowanego w charakterystyczne promieniście rozchodzące się drogi

- w rozłogach pól, częściowo zalesionych, malownicze położenie, zachowana historyczna zabudowa wsi,
- 8) Wołowe Lasy – wieś wielodrożna, rozbudowana owalnica, bardzo wartościowym zabytkiem jest jeden z najstarszych w okolicy kościołów, poza tym licznie zachowane domy wiejskie, zachowane rozłogi pól, ulegające zalesieniu, alejowe odcinki dróg (Trzcianka - Tuczo, droga w kierunku leśniczówki Łowiska i tzw. dęby napoleońskie), dominuje kępa zabytkowego cmentarza, poza tym wokół wsi zachowane wybudowania w enklawach śródleśnych, ciekawy krajobraz wewnętrzny miejscowości, nieco oszpecony przez niewłaściwie wykonane remonty budynków, ogrodzenia prefabrykowane, wycinkę drzew,
 - 9) Mielęcín – wieś wielodrożna, rozbudowana owalnica, licznie zachowane domy wiejskie, zachowane rozłogi pól, alejowe odcinki dróg (Trzcianka - Tuczo, droga w kierunku Rusinowa), poza tym wokół wsi zachowane dwa wybudowania, pozostałości dawnych folwarków, ciekawy krajobraz wewnętrzny miejscowości, uwzględniający nawarstwienia kulturowe, nieco oszpecony przez bryłę nowego kościoła, mocno zarysowane w krajobrazie nasyp i obiekty dawnej stacji kolejowej,
 - 10) Czaplíce – wieś folwarczna, zachowany w niezłym stanie zespół dworsko – parkowy, zniszczony nielicznymi wtrętami (obory i cielętniki wg projektów typowych, osiedle blokowe dawnego PGR), mocno zarysowana w krajobrazie kępa parku, urozmaicony krajobraz – pola, łąki, jeziora, stawy, zadrzewienia śródpolne, obramowane ścianami krajobrazowymi – zwartymi ścianami lasu, alejowy odcinek drogi gminnej.

Poza ww. obszarami ważne dla krajobrazu kulturowego obiekty omówiono z osobna rozważając stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Rolnicza przestrzeń produkcyjna i jej rozmieszczenie na terenie gminy związana jest geomorfologią terenu i występowaniem skały macierzystej a także ukształtowaniem terenu.

Na rozmieszczenie kompleksów glebowych, genezę i jakość gleb wpływ ma geomorfologia terenu i związane z nią rodzaje skały macierzystej i warunki powstawania gleby. W występujących w gminie Człopa enklawach moreny dennej występują na powierzchni głównie piaski gliniaste, rzadziej gliny piaszczyste, na których powstały gleby brunatne, brunatne wylugowane, rzadziej bielice. Ich wskaźnik bonitacji i przydatność do produkcji rolnej ze względu na małą zawartość cząstek splotalnych jest niska i średnia, a na niewielkich powierzchniach dobra. Duża wodoprzepuszczalność skały macierzystej jest

przyczyną wymywania próchnicy z warstwy glebowej powodując stały proces degradacji gleb na ponad połowie gruntów będących w uprawie polowej. Na rozległych równinach sandrowych zbudowanych głównie z piasków luźnych drobnych i średnich proces glebotwórczy jest bardzo powolny. Stąd większość gleb jest bardzo płytka i jakościowo niska. Występują tam gleby leśne piaskowe, bielcowe i brunatne wylugowane, w ponad 90% tworzące siedliska leśne borowe. Skatą macierzystą dla w/w gleb są utwory lodowcowe i wodno – lodowcowe.

Dna rynien polodowcowych i dolin rzecznych oraz obniżień na wysoczyźnie morenowej i sandrowej wypełniają w części osady holocenijskie. Powstały tam gleby organiczne w warunkach nadmiernej wilgoci, głównie torfowe i mułowo-torfowe.

Przyrodnicze warunki do produkcji rolnej w gminie Człopa syntetycznie przedstawia waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowana przez IUNG w Puławach w 1981 roku.

Jednostka admini- stracyjna	Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej
	Jakości przydatności rolniczej gleb	Agroklimatu	Rzeźby terenu	Warunków wodnych	
Polska	49,5	9,9	3,9	3,3	66,6
dawne woj. piłskie	44,9	10,0	4,3	2,5	61,7
gmina Człopa	41,8	10,4	4,1	1,8	58,1

Niski wskaźnik przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej przy stosunkowo dobrych wskaźnikach bonitacji, agroklimatu i rzeźby terenu jest wynikiem niskiej jakości gleb i niskiego wskaźnika warunków wodnych. Niski wskaźnik bonitacji warunków wodnych wynoszący 72% wskaźnika wojewódzkiego i 54% wartości wskaźnika krajowego, przy stosunkowo wysokich opadach jak na warunki lokalne dawnego województwa piłskiego jest wynikiem wysokiej przepuszczalności terenu i silnego drenażu wód przez głęboko wcięte doliny rzeczne i rynny polodowcowe. Zmniejszenie odpływu wody oraz lepsze jej wykorzystanie przez rośliny występuje na terenach leśnych, dlatego tereny gdzie występują słabe gleby, duże spadki oraz jest duża przepuszczalność gruntu powinno się zalesiać lub przeznaczać na zieleń rekreacyjną. Takich terenów w gminie Człopa, które można na te cele przeznaczyć jest około 2-3 tys. hektarów.

Większe kompleksy dobrych jak na warunki lokalne są w gminie Człopa w rejonie wsi: Golin - Załom, Jelenie, Trzebiń, Dłusko, Bukowo - Krąpiel.⁹

Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według najnowszych dostępnych danych¹⁰ prezentuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Ogółem		w tym gospodarstwa indywidualne	
	w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach
Ogółem	6059	100	5031	100
użytki rolne	5796	95,7	4790	95,2
grunty orne	5034	83,1	4159	82,7
w tym:	-	-	-	-
odłogi	1981	32,7	1184	23,5
ugory	203	3,3	203	4,0
sady	34	0,6	34	0,7
łąki	510	8,4	426	8,5
pastwiska	218	3,6	171	3,4
lasy i grunty leśne	51	0,8	43	0,9
pozostałe grunty	212	3,5	198	3,9

Gmina Człopa posiada jeden z najniższych wskaźników użytków rolnych - obejmują one 24,5% powierzchni, podczas gdy w Polsce 59,61%. W całym województwie zachodniopomorskim powierzchnia użytków rolnych stanowi 48,6% powierzchni ogólnej województwa. Natomiast bardzo duży odsetek zajmują w gminie grunty leśne – ok. 75% z tendencją wzrostową w wyniku zalesień słabych gleb, a także zalesień samoistnych, podczas gdy w kraju wskaźnik ten wynosi 28,09% a w województwie zachodniopomorskim 34,3%.

Istotne dane dla stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej zawarte w starym studium dotyczą struktury gospodarstw indywidualnych. Z liczby 194 gospodarstw indywidualnych 128 miało powierzchnię do 10 ha. Przy słabych glebach gospodarstwa takie nie mają większej przyszłości. Należy zwrócić uwagę, że wsie zatracają swoją podstawową funkcję, i stają się miejscami zamieszkania osób pracujących poza rolnictwem lub niepracujących. Istotnym

⁹ studium '96

¹⁰ Powszechny spis rolny z 2002 roku

uwarunkowaniem jest także posiadanie dużych połąci ziemi rolniczej przez osoby zamieszkałe poza terenem gminy, zainteresowanych czerpaniem zysków bądź to z dopłat unijnych, bądź to z dzierżawienia gruntów miejscowym, coraz rzadszym gospodarzom. Zakup ziemi to także obliczona na lata lokata kapitału. Modne stają się także nowe rodzaje upraw, np. orzecha włoskiego, czy tzw. wierzby energetycznej.

Stan leśnej przestrzeni produkcyjnej

Powierzchnia lasów w gminie Człopa w dniu 01.01.1995 r. wynosiła 23592 ha (w tym w mieście 183 ha), co stanowi 67,72% powierzchni ogólnej gminy (28,9% powierzchni miasta). Jest to bardzo wysoki wskaźnik zalesienia. Wskaźnik ten będzie się jeszcze zwiększał, gdyż już w 1995 roku zalesiono kilkaset hektarów gruntów rolnych o niskiej bonitacji we wsiach: Wołowe Lasy, Jaglice i Drzonowo. A wiele nie użytkowanych gruntów rolnych samoistnie ulega zalesieniu (okolice Krąpieli, Orzenia, Szczuczarza).

Podział lasów pod względem własności przedstawia się następująco:

<i>Lasy państwowe</i>	<i>23500 ha</i>	<i>99,61%</i>
<i>Lasy ANR</i>	<i>44 ha</i>	<i>0,19%</i>
<i>Lasy komunalne</i>	<i>23 ha</i>	<i>0,10%</i>
<i>Lasy prywatne</i>	<i>13 ha</i>	<i>0,05%</i>

Większość lasów w gminie Człopa (ok. 80%) administrowana jest przez Nadleśnictwo Człopa z podziałem na Obręb Człopa i Obręb Drzonowo. Lasy we wschodniej części gminy (ok. 15%), należą do Nadleśnictwa Tuczno - Obręb Trzcinno. Lasy w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego administrowane są przez dyrekcję parku. Kilkadziesiąt hektarów lasów (2 oddziały) położonych na wschód od Rusinowa (gm. Tuczno) między drogą do Piły i drogą do Wałcza jest w administracji Nadleśnictwa Tuczno - obręb Strzalin. Poza tym lasy należące do obrębu Tuczno w okolicach Jeleni i Miradza administruje Nadleśnictwo Tuczno.

Na obszarze gminy Człopa ok. 99% lasów jest na siedliskach borowych, głównie boru świeżego. Większe enklawy boru mieszanego świeżego w obrębie Człopy występują: na zachód od jeziora Szczuczarz w rejonie jeziora Załom, wzdłuż doliny rzeki Płocicznej oraz między drogą Człopa - Tuczno i gruntami wsi Krąpiel, w obrębie Drzonowo: w południowo-wschodniej jego części, wzdłuż doliny Cieszynki. oraz w rejonie jezior Błękitnego i Krzywego, a w obrębie Trzcinno wzdłuż wschodniej granicy gminy.

Na siedlisku boru świeżego ponad 95% drzewostanu stanowi sosna. Z pozostałych gatunków największy udział ma brzoza. Na siedlisku boru mieszanego świeżego sosna stanowi ok. 90%

drzewostanu. Główne gatunki domieszkowe do świerk, brzoza, dąb i buk. Największy kompleks lasu mieszanego świeżego o powierzchni około 100 hektarów występuje przy drodze Wołowe Lasy - Trzcianka ok. 1,5 km przed granicą gminy. Pozostałe kompleksy lasów mieszanych świeżych mają powierzchnie do kilku hektarów, występują na zboczach dolin, głównie rzeki Płocicznej. W drzewostanie lasu mieszanego świeżego sosna zajmuje 50 -60% powierzchni, dąb około 15%, buk 5-10%, a pozostałe gatunki: świerk, brzoza, olcha 5-10%.

Na dniami dolin rzecznych i rynien polodowcowych oraz w obniżeniach z bardzo płytką zalegającą wodą gruntową występują lasy i bory wilgotne. Są to głównie, bór bagienny i ols. Łączna powierzchnia tych siedlisk wynosi kilkadziesiąt hektarów.

Około 100 hektarową powierzchnię zajmują bory suche. Występują na wyniesieniach sandru między Wołowymi Lasami a Drzonowem oraz między Trzebinem a Przelewicami. Sosna stanowi tutaj 100% drzewostanu.

W gminie Człopa duży jest udział lasów w wieku do 40 lat. Jest to wynikiem planowanych cięć i odnawiania powierzchni leśnych, a także zalesieniu gruntów rolnych. W ostatnich latach przy sadzeniu lasu zmniejsza się udział sosny na korzyść innych gatunków, głównie liściastych.

Procentowy udział lasów w klasach wieku zbliżony jest do przedstawionych niżej wskaźników:

<i>Klasa wieku</i>	<i>Wiek w latach</i>	<i>Wskaźnik procentowy</i>
<i>I</i>	<i>1 – 20</i>	<i>23%</i>
<i>II</i>	<i>21 – 40</i>	<i>25%</i>
<i>III</i>	<i>41 – 60</i>	<i>14%</i>
<i>IV</i>	<i>61 – 80</i>	<i>21%</i>
<i>V</i>	<i>81 – 100</i>	<i>14%</i>
<i>VI</i>	<i>101 – 120</i>	<i>3%</i>
<i>VII</i>	<i>121 i więcej</i>	<i>0,2%</i>

Średni wiek drzewostanu wynosi ok.49 lat. Wiek ten będzie się przez 20-30 lat obniżał ze względu na przyrost powierzchni lasów w I klasie wieku, ze względu na sukcesywne zalesianie gruntów porolnych. Procentowy udział siedlisk i najważniejszych gatunków drzew na danym siedlisku jest zbliżony do przedstawionego poniżej (dane z 1983 r.).

Siedlisko	% pow. leśnej	Udział procentowy najważniejszych gatunków drzew					
		Sosna	Świerk	Dąb	Buk	Brzoza	Olcha
<i>B św.</i>	83,9	96,5	0,1			1,3	
<i>BM św.</i>	13,9	87,7	1,3	1,0	0,7	8,4	0,2
<i>LM św.</i>	0,7	22,8		6,6	70,6		
<i>Bs</i>	0,6	100,0					
<i>Ols</i>	0,5						100,0
<i>Bw</i>	0,1	56,5	6,9			23,1	
<i>Bmw</i>	0,1	26,1	16,1			9,9	47,9

Pozostałe siedliska zajmują nieznaczne powierzchnie.

Procentowy powierzchniowy udział gatunków drzew w gminie Człopa zbliżony jest do przedstawionych poniżej wskaźników (dane z 1983 r.) sosna - 95,8%, brzoza - 2,3%, buk - 0,6%, olcha - 0,6%, świerk - 0,3%, dąb - 0,2%, modrzew - 0,2%.

Znaczną przewagę w lasach mają siedliska borowe, a wśród gatunków drzew - sosna. Jest to wynikiem małej zasobności pokarmowej gleb i głęboko zalegającego lustra wody gruntowej występujących na piaszczystych powierzchniach sandrowych, a także w pewnym stopniu monokulturowych nasadzeń sosny.¹¹

Lasy na terenie gminy Człopa cechuje duży udział w ich ogólnej powierzchni: lasów ochronnych, drzewostanów nasiennych, lasów administrowanych przez park narodowy – innymi słowy lasów, gdzie produkcja leśna jest ograniczona i podporządkowana innym niż produkcyjne zadaniom lasu. Świadczy to między innymi o dużym stopniu renaturalizacji terenów gminy, które od stu do dwustu lat temu użytkowane były rolniczo.

Wielkość i jakość zasobów wodnych

Jak zaznaczono wcześniej łączne zasoby wody na koniec 1980 r. zostały oszacowane na blisko 800 m³/godz. Nieznane są żadne nowsze dane dotyczące wielkości zasobów wodnych. Należy przyjąć, że położenie większości obszaru gminy Człopa nad częścią trzech głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) gromadzących wody w tzw. ośrodkach porowych, wyznaczonych wg Kleczkowskiego:

- 1) GZWP nr 125 „Wałcz – Piła” międzymorenowym, piętra czwartorzędowego, o zasobach szacowanych na 169000 m³, na średniej głębokości 65 m ppt.,

¹¹ studium '96

- 2) GZWP nr 127 „Złotów – Piła – Strzelce Krajeńskie” piętra trzeciorzędowego, o zasobach szacowanych na 186000 m³, na średniej głębokości 100 m ppt.,
- 3) GZWP nr 138 „Pradolina Noteci” pradolinowym, piętra czwartorzędowego, o zasobach szacowanych na 400000 m³, na średniej głębokości 30 m ppt.,

a także fakt braku dużej ilości źródeł zanieczyszczenia wód (mało intensywne rolnictwo, brak większego przemysłu, duże zalesienie) pozwalają uznać dane dotyczące zasobów wodnych za nadal aktualne. Jakość wody w ww. zbiornikach jest oceniana jako dobra.

Należy zwrócić uwagę na konieczność podjęcia działań zmierzających do ochrony wód podziemnych. Przede wszystkim należy ograniczyć możliwość intensyfikacji hodowli w obszarach, gdzie mogłoby to prowadzić do zanieczyszczenia wód podziemnych. Wg danych zawartych w raporcie z analizy oddziaływania rolnictwa na środowisko wodne w województwie zachodniopomorskim opracowanym przez zespół pod kierunkiem Małgorzaty Landsberg – Uczciwek (WIOŚ Szczecin 2005) na terenie gminy Człopa obszarami takimi są rejon: Pieczysk, Przelewic i Drzonowa Waleckiego oraz rejon pomiędzy: Mielęcinem, Wołowymi Lasami, Czaplicami, Golinem i Brzeźniakiem. Oczywiście należy pamiętać, że są to nie tylko miejsca lokalizacji ewentualnej fermy, ale także pól, na które wywożone miałyby być nawozy pochodzące z prowadzonej hodowli. Drugą istotną kwestią jest stałe monitorowanie jakości wód podziemnych i optymalizacja wykorzystania wody ujmowanej z posiadanych zasobów. Nie jest to temat błahy, tym bardziej, że odnotowano ostatnio zjawiska zasolenia wód GZWP wywołane przez migrację związków mineralnych z niższych warstw powierzchni ziemi. Na terenie gminy Człopa występują tzw. diapiry solne przecinające osady mezozoiku, a występowanie ruchów wypychających starsze utwory geologiczne ku górze może nieść zagrożenie dla wód zgromadzonych w ww. GWZP, szczególnie w dwóch pasach przebiegających z północnego zachodu na południowy wschód – jednym od Brzeźniaka i Miłogoszczy po Pieczyska i Jaglice oraz drugim na południowy zachód od Szczuczarza. Zasolenie wód podziemnych stwierdzono już na południowy wschód od Człopy w rejonie Trzebina, Drzonowa Waleckiego i Przelewic¹².

¹² wg artykułu Doroty Kaczor, Zasolenie wód podziemnych kenozoiku Polski północno – zachodniej w wyniku ascenzji solanek z mezozoiku, Przegląd Geologiczny, vol. 53, nr 6, 2005

Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Problematyka dziedzictwa kulturowego gminy Człopa jest dość złożona. Przede wszystkim teren ten przeżywał w swych dziejach liczne kataklizmy i niestety poprzednie stulecie nie należało do okresów sprzyjających pielęgnacji i pomnażaniu dorobku kulturowego mieszkańców. Przede wszystkim zważyć należy, że obecni mieszkańcy gminy, to osoby lub potomkowie osób, które dobrowolnie lub pod przymusem osiedliły się tu po 1945 roku. Tożsamość tych ludzi nie była związana emocjonalnie z tym terenem i pozostawioną przez poprzednich mieszkańców spuścizną materialną. Poza tym wszelkie pozostałości „poniemieckie” traktowane były na ogół po macoszemu, a nawet celowo niszczone (np. cmentarze, pomniki). Obecnie, gdy od zasiedlenia tych ziem przez pierwszych polskich osadników minęło już sześćdziesiąt lat, można już mówić o pewnym dorobku kilku pokoleń ludzi mieszkających tu od zakończenia II Wojny Światowej. Dorobek ten nie znalazł swego ucieleśnienia w nowych realizacjach o znaczeniu ponadlokalnym (nowe wybitne budowle, wydarzenia kulturalne), głównie za sprawą słabej kondycji finansowej mieszkańców oraz peryferialnego położenia gminy w stosunku do dużych ośrodków miejskich w województwie, czy kraju. Nie oznacza to jednak, iż teren gminy Człopa odstaje od sąsiednich gmin pod względem ilości imprez kulturalnych, działalności społecznej, poziomu świadomości obywatelskiej i tożsamości narodowej. Gmina Człopa jest typową gminą miejsko – wiejską północno – zachodniej Polski. Mieszkańcy gminy utrzymują więź społeczną na wspólnych spotkaniach rodzinnych, sąsiedzkich, czy uczestnicząc w świętach, imprezach, festynach świeckich i kościelnych. Społeczności gminnej obce jest ograniczanie rozrywek do zakupów w centrach handlowych, tak charakterystyczne ostatnio dla mieszkańców większych ośrodków miejskich. Życie tej niewielkiej społeczności toczy się po staremu – w przestrzeni otwartej jednostek osadniczych i nie zamyka się w olbrzymich centrach handlowych, których tu po prostu nie ma. Z drugiej strony wiele miejscowości ulega wyludnieniu, poza tym wielu mieszkańców żyje w biedzie. Nie sprzyja to stanowi dziedzictwa kulturowego, szczególnie w zakresie tzw. kultury materialnej. Zjawiska te dokładniej omówione są przy omawianiu jakości życia mieszkańców. Niniejsze rozważania można ograniczyć do spraw związanych z bazą dla działalności lokalnych organizacji społecznych, a także ze stanem obiektów obrazującym stan dziedzictwa kulturowego. Działające na terenie gminy organizacje skupione są w większości w większych jednostkach osadniczych. Największą bazą dysponuje Człopa, z: kościołem parafialnym, salą parafialną,

domem kultury, stadionem, amfiteatrem, niewielką (ale nie małą jak na wielkość miasta) siecią sklepów, kilkoma lokalami gastronomicznymi. Pozostałe miejscowości posiadają już znacznie mniej tego typu obiektów. W Mielęcinie zlokalizowana jest druga działająca na terenie gminy parafia rzymskokatolicka z kościołem parafialnym, poza tym są: remiza, sala wiejska, sklepy, bar, boisko. Wołowe Lasy posiadają: kościół filialny, remizę, salę wiejską, bar, boisko i sklepy. Inne kościoły filialne zlokalizowane są w: Drzonowie Wałęckim, Golinie, Jaglicach, Przelewicach i Szczuczarzu. Czaplice, Dłusko, Drzonowo Wałęckie, Drzonowo Wałęckie Zakład Rolny, Dzwonowo, Golin, Jaglice, Przelewice, Pieczyska, Szczuczarz i Trzebin – to wsie, w których występują niektóre z ww. obiektów. Poza tym w dużej części ww. miejscowości powstały niedawno place zabaw dla dzieci. O stanie dziedzictwa kulturowego świadczy także stan zachowania obiektów historycznych, jak i współczesne realizacje architektoniczne. Niestety obraz ten nie należy do najlepszych, aczkolwiek nie odbiega od tendencji w tej części kraju. Przede wszystkim panuje powszechnie estetyka najprostszycy rozwiązań i nieskoordynowanych przeróbek, będąca skutkiem biedy i wychowania pokoleń w otoczeniu szpetnych, szarych bloków i typowych budynków katalogowych oraz nieświadomości piękna form historycznych, pozostałych po poprzednich mieszkańcach tej ziemi. Wyjątkiem jest dbałość o obiekty sakralne, jednak i tu zdarzają się działania naruszające poczucie dobrego smaku, jak np. zmiany w otoczeniu i elewacji zabytkowego kościoła w Wołowych Lasach (szpetne ogrodzenie, wycięcie drzew dawnego cmentarza przykościelnego). Zjawisko to wymaga możliwie pilnych przeciwdziałań, gdyż dewastacje nie służą tworzeniu dorobku dziedzictwa kulturowego więzi społecznej. Spirale tych dewastacji nakręciły na pewno planowe lub będące skutkiem zaniedbań zniszczenia: starego miasta w Człopie, starych kościołów w: Człopie, Golinie, Mielęcinie, Miradzu, kaplicy i pałacu w Szczuczarzu, ogrodu dworskiego w Przelewicach, folwarku w Brzeźniaku i Trzebinie, dworów w Jeleniach, Nałęczu, Drzonowie Wałęckim ZR, Kanału Sicieńskiego, schronów Wału Pomorskiego, mogił żołnierzy niemieckich, niemieckich pomników, w tym pomników na cmentarzach, młynów oraz opuszczonych domostw i gospodarstw. Przejawem dewastacji w skali mniejszej są liczne domorośle przeróbki w elewacjach domów – zamurowania lub wybicia nowych otworów okiennych i drzwiowych, w tym obcych form, dysharmonizujących kompozycje elewacji, zbijanie starych zdobionych tynków, zakładanie nowych pozbawionych zdobień, przebudowa dachów, realizacja nowej zabudowy o formach obcych tradycji lokalnej.

Zabytki w gminie Człopa, wpisane do rejestru, to obiekty pochodzące sprzed 1945 roku:

- 1) zabudowa folwarczna, park dworski i pałac w Czaplicach (A-541), obiekt ciekawy, nieznacznie zniszczony przez otoczenie brzydkimi obiektami dawnego PGR (obory i cielętnik), ulegający stopniowej dewastacji w wyniku braku użytkownika, wybitne walory zabytkowe posiadają: dwór, rządcówka oraz oficyny w tym bardzo atrakcyjny gołębnik;
- 2) cmentarz żydowski w Człopie (A-726), stosunkowo dobrze zachowany, z zachowanymi macewami, niepielęgnowany i niezabezpieczony – podatny na akty wandalizmu i kradzieże;
- 3) pałac i park dworski w Dłusku (A-379), nieźle zachowany, w trakcie zagospodarowania, wymagający uporządkowania i poprawy estetyki otoczenia;
- 4) cmentarz w Golinie (A-730), otoczony lasem, nieuporządkowany, niszczący drzewostan;
- 5) cmentarz w Jaglicach (A-732), wymagający pielęgnacji, w tym konserwacji zachowanych reliktyw nagrobków;
- 6) park dworski w Krąpieli (A-500), niszczący i zbytkowany jako podwórze gospodarcze budynku mieszkalnego w dawnym dworze, zabudowany samowolnie wzniesionymi szopami;
- 7) cmentarz w Pieczyskach (A-728), wymagający pielęgnacji, w tym konserwacji zachowanych reliktyw nagrobków oraz drzewostanu;
- 8) folwark, oficyna dworska, park dworski i cmentarz rodowy w Szczuczarzu (A-782), podzielony na kilka odrębnych działek, niszczący i rozkradany, oficyna dworska – mieszkania w bardzo złym stanie technicznym, wartościowy drzewostan wymagający pielęgnacji, zacierający się układ przestrzenny folwarku (niszczące i rozbierane obiekty);
- 9) cmentarz w Szczuczarzu (A-731), połączony z kompleksem leśnym, zachowany układ kwater i kilka nagrobków – wymagający pielęgnacji;
- 10) cmentarz w Trzebinie (A-725), dobrze zarysowany w krajobrazie, jednak z mocno zniszczonym drzewostanem i układem przestrzennym, wymaga konserwacji;
- 11) dwór i park dworski w Trzebinie (A-774), pozbawiony części zabudowań folwarku, poddany niewielkim ingerencją w zabytkową substancję obiektu, park włączony do kompleksu leśnego, wymaga integracji, konserwacji i pielęgnacji;
- 12) kościół Św. Trójcy w Wołowych Lasach (A-192), wybitny przykład architektury drewnianej, poddany niewłaściwie przeprowadzonemu remontowi oraz niewłaściwie

przeprowadzonej aranżacji otoczenia (wycinka drzew wokół kościoła, pomalowanie dachu, ogrodzenie terenu);

- 13) cmentarz w Wołowych Lasach (A-729), nieźle zachowany, obok użytkowanego cmentarza, z dobrze zachowanym wartościowym drzewostanem, jednak ogrodzony szpetnym murem z elementów prefabrykowanych (podobnie jak kościół);
- 14) kościół ewangelicki w Wołowych Lasach (A-358), nie istnieje – rozebrany w drugiej połowie ubiegłego wieku;
- 15) dwór i park dworski w Załomiu (A-775), ciekawy dom junkierski z atrakcyjnie położonym parkiem i zachowanym układem folwarku (mimo usytuowania na tym miejscu innych obiektów), niszczący wobec braku użytkowania obiektu;
- 16) grodzisko wczesnośredniowieczne (336), porośnięte lasem i oznakowane.

Poza rejestrem istnieje tzw. wojewódzka ewidencja zabytków, w której zewidencjonowano inne obiekty uznane za zabytkowe na podstawie nieobowiązujących już obecnie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury z 1962 roku. Problem tej kategorii obiektów polega na tym, iż obowiązujące przepisy o zabytkach i opiece nad zabytkami nie pozwalają na uznanie zewidencjonowania ww. obiektów za formę ochrony zabytków w inny sposób niż przez wprowadzenie jednej z obecnie honorowanych form ochrony zabytków, w szczególności zaś za pomocą ustaleń planu miejscowego. Skutkiem jest faktyczny brak ochrony tych obiektów, o ile nie zostaną one objęte obecnymi formami ochrony. Dotyczy to zarówno budynków, jak i obiektów zieleni zabytkowej (cmentarzy, parków) oraz stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski.

zabytki nieruchome (ewidencja – tzw. fiszki adresowe):

- 1) Bukowo – kościół filialny, p. w. św. Stanisława, dobrze zachowany wraz z otoczeniem;
- 2) Bukowo – budynek mieszkalny nr 2, wybite nowe otwory, otynkowany, zachowana bryła budynku i układ dachu;
- 3) Bukowo – budynek gospodarczy nr 2, zupełnie zmieniony budynek, zniszczony ganek, otynkowane elewacje, nowe otwory;
- 4) Bukowo – budynek mieszkalny nr 5, otynkowany, dobudowany wiatrołap;
- 5) Bukowo – budynek mieszkalny nr 6, zachowana bryła i forma obiektu;
- 6) Bukowo – budynek mieszkalny nr 13, nowe okna bez podziałów, poza tym bez zmian;
- 7) Bukowo – budynek mieszkalny nr 14, bez zmian;
- 8) Bukowo – budynek gospodarczy nr 14, zachowany bez zmian, ale zawala się;

- 9) Bukowo – budynek mieszkalny nr 16, zachowany bez zmian, ale w złym stanie;
- 10) Bukowo – budynek gospodarczy nr 16, zachowany bez zmian;
- 11) Bukowo – budynek mieszkalny nr 17, rozbudowany – z tyłu, poza tym bez zmian;
- 12) Bukowo – budynek gospodarczy nr 17, dobudowana neutralna dla odbioru całej bryły budynku altanka, poza tym bez zmian;
- 13) Bukowo – budynek mieszkalny nr 18, zachowana w dobrym stanie część mieszkalna, część gospodarcza zrujnowana;
- 14) Bukowo – budynek mieszkalny bez numeru, posiada nr 8, zachowany w dobrym stanie;
- 15) Bukowo – budynek mieszkalny nr 23, ceglany, tzw. leśniczówka, na elewacji ciekawy zegar słoneczny i pnącza, okna wymienione z zachowaniem podziałów;
- 16) Bukowo – młyn wodny, dobrze zachowany, jednak wymaga zagospodarowania, konserwacji i użytkowania;
- 17) Bukowo – sklep, zachowana bryła i forma obiektu;
- 18) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Zwycięstwa Wojska Polskiego 2, bez zmian;
- 19) Człopa – plebania, ul. Zwycięstwa Wojska Polskiego 4, bez zmian;
- 20) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Zwycięstwa Wojska Polskiego 25, bez zmian, szpetne otoczenie;
- 21) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Kościuszki 7, zmiany w elewacji – okna,
- 22) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Kościuszki 10, zmiany w elewacji – okna, zdemontowane okiennice;
- 23) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Młyńska, bez numeru – nie istnieje;
- 24) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Moniuszki 4, niewielkie zmiany w wystroju;
- 25) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Moniuszki 5, niewielkie zmiany w wystroju;
- 26) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Mickiewicza 8, bez zmian;
- 27) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Moniuszki 17, część okien wymienionych;
- 28) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Moniuszki 40, niewielkie zmiany w elewacji - okna, niszcząca brama,
- 29) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Mickiewicza 19, (dawna szkoła), zamurowane drzwi i okna w osi elewacji frontowej, poza tym bez zmian;
- 30) Człopa – budynek dawnego sądu, obecny Urząd Miasta i Gminy w Człopie, ul. Strzelecka 2, dobrze zachowany;
- 31) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Strzelecka 4 (dawna willa sędziego), zachowany bez zmian, ale w złym stanie technicznym;

- 32) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Podgórna 9, niewielkie zmiany w elewacji;
- 33) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Podgórna 12, niewielkie zmiany w elewacji;
- 34) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Paderewskiego 5, wymienione okna na jednej kondygnacji;
- 35) Człopa – budynki mieszkalne, Pl. Zwycięstwa 1 – 5 (dawne „nowe” centrum administracyjne miasta), niewielkie zmiany – nowe okna, generalnie z zachowaniem podziałów;
- 36) Człopa – budynek mieszkalny, pl. Zwycięstwa 7, niewielkie zmiany – nowe okna, poza poddaszem z zachowaniem podziałów;
- 37) Człopa – budynek mieszkalny, pl. Zwycięstwa 8, nowe okna dysharmonizują kompozycję elewacji;
- 38) Człopa – budynek mieszkalny, ul. Żeromskiego 8, wymienione okna (nowe bez podziałów) zachowane stare drzwi, proporcje i rytm otworów w elewacji frontowej, a także bryła budynku i układ dachu;
- 39) Człopa - Bogdanki – budynek mieszkalny, nowe okna i otynkowane części elewacji dysharmonizują kompozycję elewacji;
- 40) Czaplice – pałac, omówiony przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 41) Czaplice – oficyna, omówiona przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 42) Czaplice – oficyna, omówiona przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 43) Czaplice – gołębnik, omówiony przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 44) Dzwonowo – budynek mieszkalny nr 2,
- 45) Dzwonowo – budynek mieszkalny nr 3, de facto nr 5, przebudowany, zachowana wyłącznie dawna bryła i lokalizacja;
- 46) Dzwonowo – kapliczka, a właściwie pomnik poległych w I Wojnie Światowej mieszkańców wsi, zachowany, ale zaniedbany;
- 47) Drzonowo Waleckie – kościół filialny p.w. św. Józefa, dobrze zachowany wraz z otoczeniem;
- 48) Drzonowo Waleckie – budynek mieszkalny nr 1, przebudowany i rozbudowany, wymienione okna w części budynku;
- 49) Drzonowo Waleckie – budynek mieszkalny nr 7, bez zmian;
- 50) Drzonowo Waleckie – budynek mieszkalny nr 14, zachowany w bardzo złym stanie technicznym, zawala się;
- 51) Drzonowo Waleckie – budynek mieszkalny nr 21, przebudowany, otynkowany, wymienione okna, pokrycie dachu;

- 52) Drzonowo Wałeckie – budynek mieszkalny nr 25, nieznaczne zmiany w elewacji;
- 53) Drzonowo Wałeckie – budynek mieszkalny, bez numeru, obecnie nr 20, zachowany w bardzo złym stanie technicznym, zawala się;
- 54) Dłusko – założenie pałacowo – folwarczne, omówione przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 55) Dłusko – park, omówiony przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 56) Dłusko – dawna suszarnia, niewielkie zmiany – wymienione okna;
- 57) Dzicza – gajówka – nie istnieje,
- 58) Golin – budynek mieszkalny nr 13, zachowany w bardzo złym stanie technicznym, zawala się;
- 59) Golin – budynek mieszkalny nr 20, niszczeje i zawala się,
- 60) Golin – zespół – chałupa i budynek inwentarski - nr 20, nie istnieją zawaliły się,
- 61) Golin – budynek mieszkalny nr 24, zachowany w bardzo złym stanie technicznym, zawala się;
- 62) Golin – budynek mieszkalny nr 25, zachowany w bardzo złym stanie technicznym, liczne przeróbki w elewacji;
- 63) Golin – budynek gospodarczy nr 29, zachowany w złym stanie,
- 64) Golin – budynek mieszkalny nr 32, wymienione okna w parterze, poza tym bez zmian;
- 65) Golin – budynek gospodarczy nr 32, zachowany w złym stanie,
- 66) Golin – kapliczka, bez zmian;
- 67) Jaglice – kościół filialny p.w. Wspomożenia Wiernych, dobrze zachowany wraz z otoczeniem;
- 68) Jaglice – budynek mieszkalny nr 1, wymienione okna, poza tym bez zmian;
- 69) Jaglice – budynek mieszkalny nr 2, dobrze zachowany;
- 70) Jaglice – budynek mieszkalny nr 3, otynkowany, nowe okna, poza tym bez zmian;
- 71) Jaglice – chałupa nr 4 – nie istnieje, spłonął w pożarze;
- 72) Jaglice – budynek mieszkalny nr 6, wymienione okna, poza tym bez zmian;
- 73) Jaglice – budynek mieszkalny nr 18, ramy okienne w kolorze brązu, poza tym bez zmian;
- 74) Jaglice – budynek mieszkalny i sklep nr 20, wymienione okna, poza tym bez zmian;
- 75) Jagoda – leśniczówka, bez zmian;
- 76) Jelenie – budynek mieszkalny nr 4, otynkowany, w złym stanie;
- 77) Jelenie – spichrz i dom – nr 8, wymieniona część okien, poza tym w złym stanie;

- 78) Krąpiel – dawny dwór, zniszczona elewacja, nowe okna – bardzo różne;
- 79) Mielęcín – kapliczka z 2 połowy XIX w. (ul. 1 Maja – wylot na Tuczo), na elewacji z cegły nałożono okładzinę klinkierową, poza tym w dobrym stanie;
- 80) Mielęcín – kapliczka przy drodze na Tuczo, murowana i tynkowana, stan dobry;
- 81) Mielęcín – kapliczka przy drodze na Człopę zlokalizowana jest przy ul. Szkolnej (błąd w opisie), ceglana z elementami z kamienia, otoczona drzewami, stan dobry;
- 82) Mielęcín – kapliczka ceglana, ul. 1 Maja, ceglana z blendami od frontu z dużą figurą we wnęce, otoczona drzewami, stan dobry;
- 83) Mielęcín – kapliczka przydrożna – ul. Dworcowa (droga na Wołowe Lasy), to ta sama kapliczka, co w poz. 82 – podana w ewidencji po raz drugi;
- 84) Mielęcín – kapliczka ul. Szkolna, ceglana z elementami kamiennymi, otoczona drzewami, stan dobry;
- 85) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Dworcowa 8, zmienione okna i elewacje (tynk, ocieplenie), zachowana bryła i układ dachu budynku;
- 86) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Dworcowa 9, otynkowany, zachowane podziały okien, nowe pokrycie dachowe – blacha;
- 87) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Ogrodowa 2, wymienione okna bez podziałów – poza tym zachowana bryła, elewacje oraz pokrycie dachu;
- 88) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Boczna 3, zachowany w złym stanie technicznym;
- 89) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Sportowa 3, zamurowane drzwi wejściowe od frontu, poza tym bez zmian;
- 90) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Sportowa 4, zachowany w bardzo złym stanie technicznym;
- 91) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Sportowa 6, wymienione okna (bez podziałów) w połowie budynku;
- 92) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Sportowa 7, zachowany bez zmian;
- 93) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. 1 Maja 1, wymienione okna (bez podziałów) w części budynku, wycięte drzewa flankujące wejście do budynku;
- 94) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. 1 Maja 14, przebudowany, znaczne zmiany w wystroju elewacji, zachowana bryła i układ dachu,
- 95) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 1, niektóre okna wymienione na nowe – bez podziałów, zachowana bryła i układ dachu,

- 96) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 2, zniszczone obróbki w elewacji, wymienione okna, zachowana bryła i układ dachu,
- 97) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 8, zmieniona zupełnie elewacja budynku;
- 98) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 12, budynek otynkowany, zamurowane drzwi wejściowe od frontu;
- 99) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 13, obiekt w bardzo złym stanie, niszczejący;
- 100) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 14, dobrze zachowany;
- 101) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Szkolna 15, wymienione okna oraz pokrycie dachu – budynek oszpecony;
- 102) Mielęcín – chałupa ul. Polna 1, budynek przebudowany, zatarte cechy chałupy, zmieniona konstrukcja i układ dachu;
- 103) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Polna 3, budynek otynkowany, poza tym zachowane podziały okien, bryła i układ dachu budynku;
- 104) Mielęcín – budynek mieszkalny ul. Polna 5, w połowie budynku zmienione okna (w tym zmieniony kształt otworów okiennych);
- 105) Przelewice – kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
- 106) Przelewice – dwór, część okien wymienionych na nowe, poza tym budynek zachowany w dobrym stanie, nadal posiadający cechy zabytkowe;
- 107) Przelewice – dawna wozownia, zachowana bez zmian, ale w złym stanie;
- 108) Przelewice – młyn, niewielkie przeróbki w elewacjach części mieszkalnej, sam młyn w złym stanie technicznym, działka młyna rozparcelowana;
- 109) Przelewice – dom mieszkalny nr 1, rozbudowany o wiatrołap – zachwiana równowaga bryły, ale zachowane detale w szczytach oraz stare okna i układ dachu (poza wiatrołapem);
- 110) Przelewice – dom mieszkalny bez numeru, zachowany bez większych zmian, otynkowany, zachowane deskowanie poddasza i układ dachu, pokrycie dachu wymienione (eternit);
- 111) Pieczyska – chałupa nr 19, elewacja zniszczona nowymi otworami okiennymi, poza tym zachowany szachulec (z ubytkami) pokrycie dachu dachówką i układ dachu;
- 112) Szczuczarz – oficyna pałacowa, omówiona przy opisie obiektów z rejestru zabytków;

- 113) Szczuczarz – zespół dworsko – parkowy, ruina pałacu, omówione przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 114) Szczuczarz – kostnica – nie istnieje;
- 115) Szczuczarz – budynek mieszkalny nr 8, przebudowany, ale w elewacji zaznaczono dawne podziały elewacji;
- 116) Szczuczarz – budynek mieszkalny nr 10, zmieniona elewacja – nowe otwory okienne i drzwiowe;
- 117) Szczuczarz – dawna szkoła, wymienione okna, poza tym bez zmian;
- 118) Trzebin – budynek mieszkalny nr 2, nieznaczne zmiany elewacji, poza tym zachowany w dobrym stanie;
- 119) Trzebin – budynek mieszkalny nr 3, zmiany elewacji – nowy otwór okienny i okno, poza tym otynkowany, zachowany układ dachu i budynku;
- 120) Trzebin – budynek mieszkalny nr 4, zmiany elewacji – otynkowana część frontu, wymienione okna, zachowany układ dachu i budynku;
- 121) Trzebin – budynek mieszkalny nr 5, nieznaczne zmiany elewacji (tynk), poza tym zachowany w dobrym stanie;
- 122) Trzebin – budynek mieszkalny nr 25, nieznaczne zmiany niektórych okien (podziały), generalnie bez zmian;
- 123) Trzebin – budynek mieszkalny nr 6 – nie istnieje, rozebrany;
- 124) Trzebin – chałupa nr 27, przebudowany po pożarze dachu, zmieniona konstrukcja i układ dachu;
- 125) Trzebin – biblioteka, rozbudowany (wiatrołap), poza tym zachowana elewacja z czerwonej cegły i układ okien, gabaryty budynku i układ dachu,
- 126) Trzebin – sklep, dom nr 1, zachowany w dobrym stanie,
- 127) Trzebin – kapliczka, zachowana w dobrym stanie;
- 128) Wielki Buczek – kapliczka, dane wpisane omyłkowo do gminy Człopa, gdyż miejscowość Buczek Wielki, jak i sama kapliczka znajdują się na terenie gminy Lipka, powiat złotowski, województwo wielkopolskie;
- 129) Wołowe Lasy – kościół filialny p.w. św. Trójcy, omówiony przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 130) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 2, przebudowany z zatarciem cech zabytku – poza usytuowaniem na działce, nowy dach – wystawione wykusze i lukarny, otynkowany, zmienione zupełnie okna (otwory i podziały);
- 131) Wołowe Lasy – szkoła, zachowana bez większych zmian w elewacji;

- 132) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 4, przebudowany z zatarciem cech zabytku – poza usytuowaniem na działce;
- 133) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 7, zachowany bez zmian,
- 134) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 8, zachowany bez zmian;
- 135) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 11, zachowany, zmienione elewacje, zachowana bryła i układ dachu,
- 136) Wołowe Lasy – budynek gospodarczy nr 11, niewielkie przeróbki elewacji,
- 137) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 12, przeróbki elewacji w parterze – nowe okna, dobudowane pomieszczenie gospodarcze,
- 138) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 15, zmieniona elewacja, nowe okna i podziały;
- 139) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 20, zmieniona elewacja – wymienione okna;
- 140) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 21, zmieniona elewacja – wymienione okna, tynk i ocieplenie;
- 141) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 23, zatarte cechy zabytkowe – tynk, nowe okna;
- 142) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 26, niewielka zmiana w elewacji – w miejscu drzwi frontowych – okno;
- 143) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 34, okno z jednej strony – nowe wybity jeden otwór w miejscu dwóch dawnych, zamurowane drzwi frontowe – poza tym bez zmian;
- 144) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 36, wymienione okna, dobudowany wiatrołap – szpetny;
- 145) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 40, otynkowany;
- 146) Wołowe Lasy – chałupa nr 40, przebudowany, zmieniony wystrój elewacji, zachowana bryła, pokrycie i układ dachu,
- 147) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 40 – to ten sam budynek, co w poz. 146;
- 148) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 46, wymienione okna – nowe współczesne, zmieniony wystrój elewacji, zamurowane drzwi frontowe, zachowany układ i pokrycie dachu;
- 149) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 47, zły stan, zatarte cechy zabytkowe, zachowane gabaryty, pokrycie dachu, forma otworów, kominy;
- 150) Wołowe Lasy – budynek gospodarczy nr 47, otynkowany, zły stan, jw.;
- 151) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 52, bez zmian;

- 152) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 65, zmieniona elewacja – otwory okienne oraz podziały;
- 153) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 72, wymienione okna, zamurowane drzwi od frontu, poza tym bez zmian
- 154) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny nr 77, elewacja części budynku zmieniona – nowe okna, tynk, poza tym bez zmian;
- 155) Wołowe Lasy – sklep, niewielkie zmiany w elewacjach, generalnie posiada cechy zabytkowe;
- 156) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny bez numeru, przebudowany zachowana wyłącznie lokalizacja budynku,
- 157) Wołowe Lasy – budynek mieszkalny bez numeru – nie istnieje;
- 158) Załom – dwór, omówiony przy opisie obiektów z rejestru zabytków;
- 159) Załom – kapliczka, zachowana bez zmian;
- 160) Załom – budynek gospodarczo – mieszkalny, zachowany w złym stanie, zawala się.
- Zabytki nieruchome – karty obiektów (tzw. karty białe), zabytki architektoniczne, w tym założenia dworskie i folwarczne:
- 1) Bukowo – młyn, omówiony wcześniej;
 - 2) Brzeźniak – relikw z zespołu folwarcznego, prawdopodobnie owczarnia, zachowana, jednak w złym stanie – nie użytkowana i nieremontowana;
 - 3) Czaplice – założenie folwarczne, jw., szczegółowo opisane przy omawianiu zabytków z rejestru,
 - 4) Czaplice – dwór, a właściwie pałac, niszczący, nie użytkowany;
 - 5) Czaplice – powozownia, ob. obiekt administracyjny, jw.;
 - 6) Czaplice – oficyna, jw.;
 - 7) Czaplice – oficyna jw.;
 - 8) Czaplice – stodoła, jw.;
 - 9) Czaplice – stodoła, jw.;
 - 10) Czaplice – stajnia, jw.;
 - 11) Czaplice – warsztat, jw.;
 - 12) Człopa – mleczarnia, obiekt w części produkcyjnej w złym stanie technicznym, część mieszkalna (d. administracyjna) – stan dobry, zachowane bryły obiektów i relikty wystroju elewacji, rytm okien;

- 13) Dłusko – założenie folwarczne, ciekawe, z kartoflarzem i układem najazdowym do pałacu flankowanym symetrycznie budynkami folwarku, część obiektów zniszczonych i niszczących, wprowadzone nowe budynki;
- 14) Dłusko – pałac, omówiony przy okazji opisywania zabytków z rejestru;
- 15) Dłusko – suszarnia, ob. dom mieszkalno – administracyjny, dobrze zachowany, zmienione okna i pokrycie dachu, poza tym zachowany wystrój elewacji i forma obiektu;
- 16) Dłusko – budynek mieszkalny, dobrze zachowany, w złym stanie technicznym;
- 17) Dłusko – cielętnik, zachowane ciekawe elementy wystroju, nie użytkowany;
- 18) Dłusko – magazyn, nie użytkowany;
- 19) Drzonowo Wałeckie (Zakład Rolny) – zespół dworsko – folwarczny, zły stan, liczne ubytki oraz obiekty nowe obce formą, zacierający się układ folwarku;
- 20) Golin – zespół folwarczny, zachowane tylko dwa budynki mieszkalne nr 20 i nr 24 (czworaki), poza właściwym zespołem (nie zachowanym w ogóle) – w złym stanie, omówione przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;
- 21) Jelenie – założenie folwarczne, zachowane relikty, w tym bardzo ciekawy obiekt rządówki i spichlerza, w miejscu dworu – nieczynna remiza strażacka;
- 22) Jelenie – rządówka i spichlerz, ob. Budynek gospodarczy nr 3 i budynek mieszkalny nr 2, omówione przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;
- 23) Krąpiel – zespół dworsko – folwarczny, częściowo zatarty układ folwarku, liczne przeróbki w elewacjach budynków;
- 24) Krąpiel – dwór, omówiony przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;
- 25) Mielęcín – zespół folwarczny przy drodze do Tuczná, znacznie przeobrażony i przebudowany, obecnie funkcjonujący jako zakład produkcji dźwigarów z drewna klejonego, zatarte ślady obiektów zabytkowych;
- 26) Mielęcín – zespół folwarczny, zachowane relikty funkcjonujące jako dwie odrębne zagrody, znacznie przeobrażony,
- 27) Mielęcín – kapliczka przydrożna Chrystusa Frasobliwego, omówiona przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych, jako kapliczka przy ul. Szkolnej;
- 28) Nałęcz – zespół dworsko – folwarczny, znacznie zatarty układ folwarku, zachowane cztery obiekty dawnego zespołu – dwa budynki mieszkalne oraz obora i stajnia, obora bardzo ciekawa z czerwonej cegły – dobrze zachowana, poza tym zniszczono między innymi krochmalnię i wagonownię – przy nieczynnej linii kolejowej;
- 29) Przelewice – młyn, omówiony przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;

- 30) Przelewice – założenie folwarczne, stosunkowo dobrze zachowane, poza wyjątkami w okolicy dworu (nowe obiekty) i ogólnym złym stanem obiektów;
- 31) Przelewice – dwór, omówiony przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;
- 32) Przelewice – warsztat naprawczy, a właściwie wozownia, omówiona przy opisywaniu tzw. fiszek adresowych;
- 33) Przelewice – obora, ob. chlewnia, mocno zmodernizowana, jednak zachowane gabaryty i układ dachu;
- 34) Przelewice – obora, ob. chlewnia, mocno zmodernizowana, jednak zachowane gabaryty i układ dachu;
- 35) Szczuczarz – zespół pałacowo – folwarczny (dwie karty), omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 36) Szczuczarz – oficyna, omówiona przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 37) Trzcinnio – zespół folwarczny, mocno zniszczony i przebudowany, jednak z zachowanymi elementami zabytkowymi układu;
- 38) Trzebin – zespół dworsko – folwarczny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 39) Trzebin – dwór, omówiony jw.;
- 40) Wołowe Lasy – kościół p.w. Św. Trójcy, omówiony jw.;
- 41) Wołowe Lasy – kościół ewangelicki, omówiony jw.;
- 42) Załom – zespół folwarczny, omówiony jw.
- 43) Załom – dwór, omówiony jw.

Zabytki nieruchomości – parki, ogrody i cmentarze – tzw. karty zielone:

- 1) Brzeźniak – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowane relikty nagrobków, otoczony lasem i zadrzewieniami;
- 2) Bukowo – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowany układ przestrzenny i zadrzewienia, w złym stanie;
- 3) Bukowo – miejsce po cmentarzu ewangelickim, zlikwidowanym, ob. grunty rolne;
- 4) Czaplice – park dworski, czytelny w krajobrazie, niszczący z częściowo czytelnym układem przestrzennym, zarastający i ulegający dewastacji;
- 5) Człopa – cmentarz żydowski, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 6) Człopa – cmentarz ewangelicki, nieczynny, mocno zniszczony i zarośnięty, czytelny układ alei głównej, zachowane relikty nagrobków ulegające dewastacji;
- 7) Człopa – cmentarz rzymskokatolicki, obecnie komunalny, czynny, częściowo zachowane stare kwatery, rozbudowany o nową część;

- 8) Dłusko – park dworski, czytelny w krajobrazie, niszczący ze słabo czytelnym układem przestrzennym;
- 9) Drzonowo Waleckie – cmentarz ewangelicki, zamknięty, częściowo czytelny układ przestrzenny, w dokumentacji pomyłony z drugim cmentarzem, przy drodze do Jaglic, założonym w 1945 roku;
- 10) Drzonowo Waleckie Zakład Rolny – cmentarz rodowy, nieczynny, relikty zachowane w parku dworskim, grobowiec zdewastowany;
- 11) Dzwonowo – cmentarz ewangelicki, nieczynny, relikty nagrobków, mało czytelny układ przestrzenny, zachowane zadrzewienia;
- 12) Golin – cmentarz ewangelicki, nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 13) Jaglice – cmentarz ewangelicki, nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 14) Jelenie – park dworski, mocno zarośnięty i niszczący, czytelny w krajobrazie, jednak w sąsiedztwie ustawiono maszt telefonii komórkowej (dewastacja krajobrazowa);
- 15) Jeleni Róg – cmentarz ewangelicki, nieczynny, włączony do kompleksu leśnego, czytelny zarysem roślinności cmentarnej i kwater;
- 16) Krąpiel – park dworski, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 17) Krąpiel – cmentarz ewangelicki, nieczynny, mało czytelny układ przestrzenny, zachowane zadrzewienia;
- 18) Mielęcín – cmentarz rzymskokatolicki, czynny, zachowany układ przestrzenny, kapliczka, zadrzewienia i relikty nagrobków;
- 19) Miradz – cmentarz ewangelicki, przykościelny, nieczynny, zachowane fundamenty kościoła i pozostałości kilku nagrobków, poza tym zadrzewienia i relikty ogrodzenia, czytelny w krajobrazie wsi;
- 20) Pieczyska – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowane nagrobki, układ przestrzenny, zadrzewienia, niszczeje;
- 21) Przelewice – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowane zadrzewienia i miejsca po nagrobkach, wrasta w kompleks leśny;
- 22) Przelewice – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowane nagrobki, układ przestrzenny, zadrzewienia, wrasta w otaczający go las;
- 23) Przelewice –ogród, mocno przeobrażony, w części zabudowany budynkami o formach współczesnych oraz szopami, zachowana część drzewostanu, zaniedbany;

- 24) Szczuczarz – park, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 25) Szczuczarz – cmentarz rodowy, nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 26) Szczuczarz – cmentarz ewangelicki, nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 27) Trzcinnno – mogiła, zniszczona, zachowane czytelne miejsce po mogile;
- 28) Trzcinnno – park, zachowane ciekawe okazy drzew, wrastający w kompleks leśny;
- 29) Trzebin – park dworski z cmentarzem (bliżej drogi nr 177), zachowane zadrzewienia i zacierające się relikty układu przestrzennego (postępująca zabudowa terenu dawnego założenia folwarcznego);
- 30) Trzebin – park dworski, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 31) Trzebin – cmentarz ewangelicki, nieczynny, w centrum wsi, włączony do opisanego w poz. 30 parku, stanowi najprawdopodobniej dawny cmentarz przykościelny na nawsiu, zachowane drzewa i cokół pomnika ofiar I Wojny Światowej, zatarty układ przestrzenny, na terenie cmentarza urządzone boisko do siatkówki;
- 32) Trzebin – cmentarz ewangelicki, nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 33) Wołowe Lasy – cmentarz komunalny, czynny, w części dawnego cmentarza ewangelickiego nieczynny, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 34) Załom – park, omówiony przy opisywaniu zabytków w rejestrze;
- 35) Załom – cmentarz ewangelicki, nieczynny, zachowane relikty nagrobków, czytelny układ przestrzenny, wrasta w kompleks leśny;
- 36) Załom – miejsce po cmentarzu ewangelickim, zlikwidowanym, obecnie skupina starodrzewu we wsi.

Stan zabytków architektonicznych jest niezadowalający. Obiekty te są w większości w złym stanie technicznym, co wynika z faktu ich niewłaściwego użytkowania lub braku użytkowania, lub też braku odpowiedniej wiedzy osób remontujących te obiekty. Ewidencje i rejestr nie uwzględniają też faktu braku przedmiotu ochrony na skutek trwałego zniszczenia obiektu – rozbiórki, spalenia, zawalenia lub przebudowy odbierającej budynkowi wszelkie cechy zabytku. Obiekty zielone, założenia przestrzenne oraz cmentarze wymagają w większości odpowiedniej pielęgnacji. Problemem jest też kwestia stanu prawnego tych terenów – w szczególności własności (podziały, włączenie w kompleks leśny itp.).

Rozkład stanowisk archeologicznych oraz ich inwentarz sugeruje, że i w pradziejach był to region wybitnie leśny, eksploatowany w niewielkim stopniu. Zdecydowana większość stanowisk usytuowana jest nad brzegami jezior lub na krawędziach cieków wodnych. Początki zasiedlenia tego regionu sięgają środkowej epoki kamienia – mezolitu (8000 – 18000 lat p.n.e.) kiedy obszar ten penetrowany był przez grupy ludności myśliwsko – rybackich. Na obszarze obejmującym gminę Człopa istnieje wyraźna dominacja stanowisk z tej epoki. Materiały datowane na epokę kamienia to zabytki krzemienne. Stanowiska z epoki kamienia – mezolitu oraz przełomu mezolitu i neolitu grupują się głównie na krawędziach rynien jeziornych, obecnie częściowo wyschniętych w okolicy Załomu i jeziora Płociczno, przy krawędziach cieków wodnych w: Człopie, Golinie i Krąpieli, w bliskim sąsiedztwie brzegów jeziora Załom Wielki, lub na krawędziach małych obniżen dolinnych w rejonie Dłuska i Szczuczarza. Zasiedlenie obszaru obecnej gminy dokonało się stosunkowo późno, w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza, a przyczyniły się do tego plemiona kultury łużyckiej (1300 – 400 lat p.n.e.), pomorskiej (600 – 300 lat p.n.e.) i okresu wpływów rzymskich (pierwsze wieki naszej ery). Stanowiska z tego okresu znane są z okolic: Przelewic, Drzonowa Wałeckiego, Pieczysk, Wołowych Lasów, a wśród nich należy wyróżnić: osady kultury pomorskiej w Człopie - stan. 13, Dłusku - stan. 2 i Szczuczarz - stan 1 oraz osadę z okresu wpływów rzymskich w Dłusku - stan. 2. Obszar w okolicy Człopy i Trzebina, zasiedlany był kolejno przez ludność kultury pomorskiej, oksywskiej (okres wpływów rzymskich), następnie w okresie wczesnego i późnego średniowiecza. Osadnictwo późniejsze wiąże się najprawdopodobniej dopiero ze średniowieczną trzebieżą lasów. Najliczniej (po śladach osadniczych z epoki kamienia) występują elementy osadnictwa z okresu średniowiecza. Zajmowane są wtedy nie tylko rejony dolin rzecznych, ale i tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stąd koncentracja osadnictwa średniowiecznego w rejonie Mielęcina, Wołowych Lasów, w okolicy Szczuczarza, Dłuska i Jeleni. Fakt występowania osadnictwa średniowiecznego i nowożytnego od XIV w. należy wiązać z kolonizacją osadniczą zapoczątkowaną przez rodziny von Wedłów i Czarnkowskich. Z okresu średniowiecznego pochodzi grodzisko w Człopie, wpisane do rejestru zabytków. Koncentracja osadnictwa średniowiecznego w rejonie Człopy ma zapewne związek z funkcjonowaniem tego grodu.

Łącznie na terenie gminy Człopa zarejestrowano 184 stanowisk archeologicznych, wśród których wydzielono 272 faktów osadniczych. Przedstawione na następnej stronie zestawienie prezentuje wykaz stanowisk w podziale chronologiczno – funkcjonalnym.

Chronologia	śląd osadniczy	punkt osadniczy	osada	cmentarzysko	skarb	razem
Pradzieje	5	2				7
Epoka kamienia	67					67
Neolit	2					2
EB					1	1
KŁ	11	8				19
KP	6	1	3	2		12
OWR	10	2	1			13
WŚ	5	1				6
ŚR	22	4	4			30
PŚ	30	7				37
ON	35	35	7			77
nieustalona	1					1
Razem	192	60	15	2	1	272

Zdecydowana większość stanowisk została zarejestrowana w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, a więc rozpoznanych tylko wstępnie. Zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych należy traktować tylko orientacyjnie, gdyż nie może on dokładnie odpowiadać występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią.

Poniższe zestawienie prezentuje stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Człopa. W zestawieniu tym nie ujęto stanowisk archiwalnych, bez lokalizacji:

- 1) Jelenie, stan. 1, ob. AZP 36-19/7 - skarb z epoki brązu;
- 2) Jelenie, stan. 2, ob. AZP 36-19/1 - punkt osadniczy, starożytność oraz śląd osadniczy, okres średniowieczny;
- 3) Jelenie, stan. 3, ob. AZP 36-19/2 - śląd osadniczy, starożytność, śląd osadniczy, okres średniowieczny oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 4) Jelenie, stan. 4, ob. AZP 36-19/3 - punkt osadniczy, starożytność oraz punkt osadniczy, okres średniowieczny;

- 5) Jelenie, stan. 5, ob. AZP 36-19/4 - punkt osadniczy, okres średniowieczny;
- 6) Jelenie, stan. 6, ob. AZP 36-19/5 - punkt osadniczy, okres średniowieczny;
- 7) Jelenie, stan. 7, ob. AZP 36-19/6 - punkt osadniczy, okres średniowieczny;
- 8) Jelenie, stan. 8, ob. AZP 37-19/5 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 9) Załom, stan. 5, ob. AZP 37- 19/1 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 10) Załom, stan. 6, ob. AZP 37- 19/2 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 11) Załom, stan. 7, ob. AZP 37- 19/3 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 12) Golin, stan. 3, ob. AZP 37- 19/4 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 13) Golin, stan. 1, ob. AZP 37- 20/5 - ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 14) Golin, stan. 2, ob. AZP 37- 20/6 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 15) Człopa, stan. 12, ob. AZP 37- 20/1 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 16) Człopa, stan. 13, ob. AZP 37- 20/2 - osada kultury pomorskiej;
- 17) Człopa, stan. 14, ob. AZP 37- 20/3 - ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 18) Człopa, stan. 15, ob. AZP 37- 20/4 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 19) Krąpiel, stan. 1, ob. AZP 37- 20/7 - ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 20) Krąpiel, stan. 2, ob. AZP 37- 20/8 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 21) Krąpiel, stan. 3, ob. AZP 37- 20/9 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 22) Mielęcín, stan. 1, ob. AZP 37-21/1 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 23) Mielęcín, stan. 2, ob. AZP 37-21/2 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 24) Mielęcín, stan. 3, ob. AZP 37-21/3 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 25) Mielęcín, stan. 4, ob. AZP 37-21/4 - ślad osadniczy, późne średniowiecze
- 26) Mielęcín, stan. 5, ob. AZP 37-21/5 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 27) Mielęcín, stan. 6, ob. AZP 37-21/6 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 28) Mielęcín, stan. 7, ob. AZP 37-21/7 - punkt osadniczy, kultura pomorska, ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 29) Mielęcín, stan. 8, ob. AZP 37-21/8 - ślad osadniczy kultura pomorska oraz punkt osadniczy, późne średniowiecze;
- 30) Mielęcín, stan. 9, ob. AZP 37-21/9 - punkt osadniczy, późne średniowiecze;
- 31) Mielęcín, stan. 10, ob. AZP 37-21/10 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 32) Mielęcín, stan. 11, ob. AZP 37-21/11 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;

- 33) Mielęcín, stan. 12, ob. AZP 37-21/12 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 34) Mielęcín, stan. 13, ob. AZP 37-21/13 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 35) Mielęcín, stan. 14, ob. AZP 37-21/14 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze;
- 36) Mielęcín, stan. 15, ob. AZP 37-21/15 - punkt osadniczy, późne średniowiecze;
- 37) Mielęcín, stan. 16, ob. AZP 37-21/16 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 38) Mielęcín, stan. 17, ob. AZP 37-21/17 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 39) Mielęcín, stan. 18, ob. AZP 37-21/18 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 40) Mielęcín, stan. 19, ob. AZP 37-21/19 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 41) Mielęcín, stan. 20, ob. AZP 37-21/20 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 42) Mielęcín, stan. 21, ob. AZP 37-21/21 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 43) Mielęcín, stan. 22, ob. AZP 37-21/22 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 44) Mielęcín, stan. 23, ob. AZP 37-21/23 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 45) Mielęcín, stan. 24, ob. AZP 37-21/24 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 46) Mielęcín, stan. 25, ob. AZP 37-21/25 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 47) Mielęcín, stan. 26, ob. AZP 37-21/26 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 48) Mielęcín, stan. 27, ob. AZP 37-21/27 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 49) Mielęcín, stan. 28, ob. AZP 37-21/28 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 50) Bukowo, stan. 1, ob. AZP 37-21/29 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 51) Bukowo, stan. 2, ob. AZP 37-21/30 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze;
- 52) Bukowo, stan. 3, ob. AZP 37-21/31 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 53) Bukowo, stan. 4, ob. AZP 37-21/32 - ślad osadniczy kultura pomorska oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 54) Bukowo, stan. 5, ob. AZP 37-21/33 - ślad osadniczy, pradzieje oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 55) Bukowo, stan. 6, ob. AZP 37-21/34 - ślad osadniczy, epoka kamienia, ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich, ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 56) Bukowo, stan. 7, ob. AZP 37-21/35 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 57) Wołowe Lasy, stan. 2, ob. AZP 37-21/36 - ślad osadniczy, okres nowożytny;

- 58) Wołowe Lasy, stan. 3, ob. AZP 37-21/37 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 59) Wołowe Lasy, stan. 4, ob. AZP 37-21/38 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 60) Wołowe Lasy, stan. 5, ob. AZP 37-21/39 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 61) Wołowe Lasy, stan. 6, ob. AZP 37-21/40 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 62) Wołowe Lasy, stan. 7, ob. AZP 37-21/41 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 63) Wołowe Lasy, stan. 8, ob. AZP 37-21/42 - punkt osadniczy, późne średniowiecze oraz osada, okres nowożytny;
- 64) Wołowe Lasy, stan. 9, ob. AZP 37-21/43 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz osada, okres nowożytny;
- 65) Wołowe Lasy, stan. 10, ob. AZP 37-21/44 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 66) Wołowe Lasy, stan. 11, ob. AZP 37-21/45 - ślad osadniczy, okres nowożytny
- 67) Wołowe Lasy, stan. 12, ob. AZP 37-21/46 - punkt osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 68) Wołowe Lasy, stan. 13, ob. AZP 37-21/47 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 69) Wołowe Lasy, stan. 14, ob. AZP 37-21/48 - punkt osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 70) Wołowe Lasy, stan. 15, ob. AZP 37-21/49 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 71) Wołowe Lasy, stan. 16, ob. AZP 37-21/50 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 72) Wołowe Lasy, stan. 17, ob. AZP 37-21/51 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 73) Wołowe Lasy, stan. 18, ob. AZP 37-21/52 - ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 74) Wołowe Lasy, stan. 1, ob. AZP 37-22/1 - punkt osadniczy, wczesne średniowiecze oraz ślad osadniczy, późne średniowiecze;
- 75) Dłusko, stan. 1, ob. AZP 38-19/3 - ślad osadniczy kultura pomorska oraz ślad osadniczy, pradzieje;
- 76) Dłusko, stan. 2, ob. AZP 38-19/4 - osada kultury pomorskiej oraz osada z okresu wpływów rzymskich;
- 77) Dłusko, stan. 3, ob. AZP 38-19/5 - cmentarzysko kultury pomorskiej;
- 78) Dłusko, stan. 4, ob. AZP 38-19/6 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, średniowiecze;
- 79) Dłusko, stan. 5, ob. AZP 38-19/7 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 80) Dłusko, stan. 6, ob. AZP 38-19/8 - ślad osadniczy, średniowiecze;
- 81) Dłusko, stan. 7, ob. AZP 38-19/9 - ślad osadniczy, epoka kamienia;

- 82) Dłusko, stan. 8, ob. AZP 38-19/10 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 83) Dłusko, stan. 9, ob. AZP 38-19/11 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 84) Dłusko, stan. 10, ob. AZP 38-19/12 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 85) Dłusko, stan. 11, ob. AZP 38-19/13 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 86) Dłusko, stan. 12, ob. AZP 38-19/14 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 87) Dłusko, stan. 13. ob. AZP 38-19/15 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, średniowiecze;
- 88) Szczuczarz, stan. 1, ob. AZP 38-19/1 - osada kultury pomorskiej;
- 89) Szczuczarz, stan. 2, ob. AZP 38-19/2 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 90) Załom, stan. 1, ob. AZP 38-19/16 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 91) Załom, stan. 2, ob. AZP 38-19/17 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 92) Załom, stan. 3, ob. AZP 38-19/18 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 93) Załom, stan. 4, ob. AZP 38-19/19 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 94) Człopa, stan. 2, ob. AZP 38-20/2 - ślad osadniczy, średniowiecze;
- 95) Człopa, stan. 3, ob. AZP 38-20/3 - osada, okres średniowieczny;
- 96) Człopa, stan. 4, ob. AZP 38-20/4 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, wczesne średniowiecze;
- 97) Człopa, stan. 5, ob. AZP 38-20/5 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 98) Człopa, stan. 6, ob. AZP 38-20/6 - ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 99) Człopa, stan. 7, ob. AZP 38-20/7 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, pradzieje;
- 100) Człopa, stan. 8, ob. AZP 38-20/8 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 101) Człopa, stan. 9, ob. AZP 38-20/9 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, kultura pomorska;
- 102) Człopa, stan. 10, ob. AZP 38-20/10 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 103) Człopa, stan. 11, ob. AZP 38-20/11 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 104) Człopa, stan. 1, ob. AZP 38-20/27 - grodzisko wczesnośredniowieczne;
- 105) Dzwonowo, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 12 - osada, okres średniowieczny;
- 106) Dzwonowo, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 13 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 107) Dzwonowo, stan. 3, ob. AZP 38-20/ 14 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz cmentarzysko kultury pomorskiej;
- 108) Dzwonowo, stan. 4, ob. AZP 38-20/ 15 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 109) Dzwonowo, stan. 5, ob. AZP 38-20/ 16 - ślad osadniczy, epoka kamienia;

- 110) Podgórze, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 25 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 111) Podgórze, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 26 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 112) Trzebin, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 17 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 113) Trzebin, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 18 - ślad osadniczy, epoka kamienia oraz ślad osadniczy, kultura pomorska;
- 114) Trzebin, stan. 3, ob. AZP 38-20/ 19 - ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 115) Trzebin, stan. 4, ob. AZP 38-20/ 20 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 116) Trzebin, stan. 5, ob. AZP 38-20/ 21 - ślad osadniczy, okres średniowieczny;
- 117) Trzebin, stan. 6, ob. AZP 38-20/ 22 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 118) Trzebin, stan. 7, ob. AZP 38-20/ 23 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 119) Trzebin, stan. 8, ob. AZP 38-20/ 24 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 120) Drzonowo Waleckie, stan. 1, ob. AZP 38-21/1 - ślad osadniczy, kultura łużycka;
- 121) Drzonowo Waleckie, stan. 2, ob. AZP 38-21/2 - punkt osadniczy, kultura łużycka;
- 122) Drzonowo Waleckie, stan. 3, ob. AZP 38-21/3 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze oraz punkt osadniczy, późne średniowiecze;
- 123) Drzonowo Waleckie, stan. 4, ob. AZP 38-21/4 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 124) Drzonowo Waleckie, stan. 5, ob. AZP 38-21/5 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze oraz punkt osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 125) Drzonowo Waleckie, stan. 6, ob. AZP 38-21/5 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 126) Jaglice, stan. 1, ob. AZP 38-21/7 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 127) Jaglice, stan. 2, ob. AZP 38-21/8 - punkt osadniczy, wczesne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 128) Jaglice, stan. 3, ob. AZP 38-21/9 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze, ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 129) Jaglice, stan. 4, ob. AZP 38-21/10 - punkt osadniczy, kultura łużycka;
- 130) Jaglice, stan. 5, ob. AZP 38-21/11 - ślad osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, wczesne średniowiecze;
- 131) Jaglice, stan. 6, ob. AZP 38-21/12 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 132) Wołowe Lasy, stan. 2, ob. AZP 38-21/13 - ślad osadniczy, kultura łużycka;
- 133) Wołowe Lasy, stan. 3, ob. AZP 38-21/14 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 134) Wołowe Lasy, stan. 4, ob. AZP 38-21/15 - ślad osadniczy, wczesne średniowiecze oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 135) Wołowe Lasy, stan. 5, ob. AZP 38-21/16 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 136) Wołowe Lasy, stan. 6, ob. AZP 38-21/17 - ślad osadniczy, kultura łużycka;

- 137) Wołowe Lasy, stan. 19, ob. AZP 38-22/1 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 138) Wołowe Lasy, stan. 20, ob. AZP 38-22/2 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 139) Szczuczarz, stan. 3, ob. AZP 39-19/1 - osada, okres nowożytny;
- 140) Szczuczarz, stan. 4, ob. AZP 39-19/2 - ślad osadniczy, Neolit, ślad osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 141) Szczuczarz, stan. 5, ob. AZP 39-19/3 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 142) Szczuczarz, stan. 6, ob. AZP 39-19/4 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 143) Szczuczarz, stan. 7, ob. AZP 39-19/5 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 144) Szczuczarz, stan. 8, ob. AZP 39-19/6 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 145) Szczuczarz, stan. 9, ob. AZP 39-19/7 - osada, okres nowożytny;
- 146) Szczuczarz, stan. 10, ob. AZP 39-19/8 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 147) Szczuczarz, stan. 11, ob. AZP 39-19/9 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 148) Szczuczarz, stan. 12, ob. AZP 39-19/10 - osada, okres nowożytny;
- 149) Szczuczarz, stan. 13, ob. AZP 39-19/11 - osada, okres nowożytny;
- 150) Szczuczarz, stan. 14, ob. AZP 39-19/12 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 151) Szczuczarz, stan. 15, ob. AZP 39-19/13 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 152) Przelewice, stan. 1, ob. AZP 39-20/1 - ślad osadniczy, kultura łużycka, ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich oraz punkt osadniczy, późne średniowiecze;
- 153) Przelewice, stan. 2, ob. AZP 39-20/2 - osada, okres nowożytny;
- 154) Przelewice, stan. 3, ob. AZP 39-20/3 - ślad osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, średniowiecze;
- 155) Przelewice, stan. 4, ob. AZP 39-20/4 - osada, okres nowożytny;
- 156) Przelewice, stan. 5, ob. AZP 39-20/5 - osada, okres nowożytny;
- 157) Przelewice, stan. 6, ob. AZP 39-20/6 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 158) Przelewice, stan. 7, ob. AZP 39-20/7 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 159) Przelewice, stan. 8, ob. AZP 39-20/8 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 160) Przelewice, stan. 9, ob. AZP 39-20/9 - osada, okres nowożytny;
- 161) Przelewice, stan. 10, ob. AZP 39-20/10 - ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 162) Przelewice, stan. 11, ob. AZP 39-20/11 - ślad osadniczy, epoka kamienia;
- 163) Przelewice, stan. 12, ob. AZP 39-20/12 - ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 164) Przelewice, stan. 13, ob. AZP 39-20/13 - punkt osadniczy, późne średniowiecze oraz osada, okres nowożytny;
- 165) Przelewice, stan. 14, ob. AZP 39-20/14 - ślad osadniczy, późne średniowiecze, punkt osadniczy, okres nowożytny oraz ślad osadniczy, datowanie nieustalone;

- 166) Przelewice, stan. 15, ob. AZP 39-20/15 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 167) Drzonowo Waleckie, stan. 1, ob. AZP 39-20/16 - ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 168) Drzonowo Waleckie, stan. 2, ob. AZP 39-20/17 - ślad osadniczy, kultura łużycka oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 169) Drzonowo Waleckie, stan. 3, ob. AZP 39-20/18 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 170) Drzonowo Waleckie, stan. 4, ob. AZP 39-20/19 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 171) Drzonowo Waleckie, stan. 5, ob. AZP 39-20/20 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 172) Drzonowo Waleckie, stan. 6, ob. AZP 39-20/21 - ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 173) Drzonowo Waleckie, stan. 7, ob. AZP 39-20/22 - ślad osadniczy, epoka kamienia, ślad osadniczy, kultura łużycka oraz punkt osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 174) Pieczyska, stan. 1, ob. AZP 39-20/23 - punkt osadniczy, kultura łużycka, osada, okres wpływów rzymskich oraz ślad osadniczy, okres nowożytny;
- 175) Pieczyska, stan. 2, ob. AZP 39-20/24 - punkt osadniczy, kultura łużycka oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 176) Pieczyska, stan. 3, ob. AZP 39-20/25 - ślad osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 177) Pieczyska, stan. 4, ob. AZP 39-20/26 - punkt osadniczy, kultura łużycka oraz osada, okres wpływów rzymskich;
- 178) Pieczyska, stan. 5, ob. AZP 39-20/27 - ślad osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 179) Pieczyska, stan. 6, ob. AZP 39-20/28 - ślad osadniczy, późne średniowiecze oraz punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 180) Pieczyska, stan. 7, ob. AZP 39-20/29 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 181) Pieczyska, stan. 8, ob. AZP 39-20/30 - punkt osadniczy, okres nowożytny;
- 182) Pieczyska, stan. 9, ob. AZP 39-20/31 - punkt osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 183) Pieczyska, stan. 10, ob. AZP 39-20/32 - punkt osadniczy, kultura łużycka oraz ślad osadniczy, okres wpływów rzymskich;
- 184) Pieczyska, stan. 11, ob. AZP 39-20/33 - punkt osadniczy, kultura łużycka.

Rejestr i ewidencje zabytków wymagają aktualizacji, także w zakresie obiektów nie zinwentaryzowanych dotąd jako zabytkowe, jednak posiadających cechy zabytku. Dotyczy to zachowanych fragmentów układu urbanistycznego Człopy – układu ulic dawnego centrum, zniszczonego w latach 40. ubiegłego stulecia, zachowanego układ i zabudowy dawnego przedmieścia południowego, pełniącego funkcję obecnego centrum miasta (Pl. Zwycięstwa).

Ochrony wymagają także układy ruralistyczne:

- 1) wsi folwarcznych, rozplanowanych jako element całości założenia dworsko – folwarcznego: Czaplice, Drzonowo PGR, Dłusko, Załom;
- 2) wsi ulicowej – Dzwonowo;
- 3) wsi owalnic, o układzie, którego elementem jest centralnie położone nawsie, często z kościołem, miejscowości o średniowiecznej genezie: Przelewice, Trzebin, Jaglice, Golin, Bukowo (gdzie układ nawsia został częściowo zatarty, a wieś przybrała cechy wsi amorficznej, wielodrożnej),
- 4) wsi wielodrożnic, tj. rozbudowanych w wyniku kolejnych nawarstwień kulturowych owalnic: Wołowe Lasy, Mielęcina,
- 5) wsi kolonizacyjnej – Pieczyska,
- 6) układ placowy dawnego folwarku w Dłusku z flankującą go zabudową,
- 7) pozostałości folwarku w Brzeźniaku.

Poza tym walory zabytkowe posiadają:

- 1) kościół modernistyczny w Człopie z przechowywanymi relikwiami św. Wenestusa i Konkordii,
- 2) wybudowania i leśniczówki – Dzicza, Jagoda, Zwierz, Głusza, Zalesie,
- 3) dawna karczma w Pieczyskach,
- 4) elementy małej architektury – kamienne drogowskazy, np. w lasach między Jelenim Rogiem, Jagodą a doliną Płocicznej, słupy milowe, słupy oddziałowe,
- 5) marmurowa tablica pamiątkowa na wierzbie w miejscu śmierci Franciszka Wleklaka w 1941 r., na zachód od Mielęcina,
- 6) pozostałości linii kolejowej Krzyż - Wałcz wraz z urządzeniami kolejowymi linii kolejki leśnej przebiegający przez Jelenie, wiadukty, mosty i pozostałości obiektów stacyjnych linii Wałcz – Krzyż,
- 7) odcinki brukowanych i betonowych dróg,
- 8) przebieg dawnego traktu pocztowego Berlin – Królewiec wraz z odgałęzieniem do Bydgoszczy – obecnie drogi krajowa nr 22 oraz wojewódzka nr 179, a także inne odcinki historycznych dróg, w szczególności odcinki obsadzone szpalerami drzew,

- 9) obiekty hydroenergetyczne, a także pozostałości młynów i manufaktur w dolinach rzecznych, w tym relikty i lokalizacja młyna w Starej Węgorni na Płocicznej, Młyna Wołowych Lasów nad Cieszynką oraz małej elektrowni wodnej z zachowanym kołem wodnym na Płocicznej w Pustelni,
- 10) obiekty fortyfikacyjne Wału Pomorskiego,
- 11) resztki dawnego systemu nawadniania łąk – Sicieńskiego Kanału, ciągnącego się po prawym zboczu doliny Płocicznej, w Drawieńskim Parku Narodowym,
- 12) dawne osady ludzkie wraz z ich roślinnością, rozproszone w lasach na południowy wschód od Jaglic, wokół Wołowych Lasów, Mielęcina, Szczuczarza, Przelewic i Pieczysk, dawna osada Chwastnica na północny wschód od Brzeźniaka, dawna leśniczówka Mielęcina, dawna huta szkła u ujścia Cieszynki do Płocicznej, nad Płociczną na tzw. Karolinie, Pańskie Łąki na północ od jez. Szczuczarz, nad Cieszynką na południe od Mielęcina (dawny młyn), w Miradzu.

Przyczyną złego stanu zachowania obiektów cennych kulturowo jest przede wszystkim bieda (brak środków na utrzymanie i remonty), brak świadomości kulturowej oraz pokutujące przekonanie, że tzw. modernizacja budynku, powoduje jego upiększenie. Skutkuje to pozostawianiem obiektów w złym, stanie technicznym, rozkradaniem obiektów opuszczonych, samowolnymi i najczęściej prymitywnymi przeróbkami dachów, okien, drzwi, elewacji. Modne jest też wstawianie nowych, zupełnie odmiennych formą okien, dobudowywanie wiatrołapów, nowych pomieszczeń, podnoszenie połaci dachowych, nadbudowywanie budynków parterowych. Nierzadko wiatrołapy wybudowane samowolnie wchodzą na działki stanowiące drogę publiczną lub działkę sąsiada. Opracowując plany miejscowe, należy wprowadzić ustalenia, które pozwolą unikać takich sytuacji, przewidując ewentualne ingerencje w historycznej strukturze zabudowy, jednak w zgodzie z wytycznymi konserwatorskimi.

Za dobra kultury współczesnej na terenie gminy Człopa można w zasadzie uznać, wobec znacznej szpetoty lub przeciętności obiektów zrealizowanych w ciągu ostatniego półwiecza - dwa obiekty – zespół zabudowań Nadleśnictwa Człopa przy ul. Mickiewicza w Człopie oraz nowe skrzydło szkoły w Człopie.

Poza ochroną ww. obiektów istotny jest brak w niemal każdej miejscowości właściwie zagospodarowanych obszarów przestrzeni publicznej, w szczególności bazujących na uroku zabytkowego otoczenia, byłby to nie tylko istotny atut dla rozwijania funkcji turystycznych, ale przede wszystkim element kształtujący estetykę i poczucie swojskości mieszkańców gminy.

Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców

Na całokształt warunków i jakości życia mieszkańców składa się wiele czynników. Najbardziej odczuwalny jest w ostatnich kilkunastu latach czynnik ekonomiczny, a w szczególności bieda spowodowana brakiem pracy i niskimi dochodami mieszkańców gminy. Drugim problemem jest peryferialne położenie gminy, wpływające na podniesienie kosztów związanych z dojazdem do szkół ponadgimnazjalnych, na studia, do pracy, do lekarza specjalisty, do sądu, komornika, czy do najbliższej stacji kolejowej. Znamienne jest brak prywatnych połączeń busami z Wałczem, czy innymi ośrodkami, gdy tymczasem pozostałe miasta powiatu oraz miasta w powiatach ościennych połączenia takie posiadają. Konkurencja niegdysiejszego przewoźnika – monopolisty, czyli PPKS w Wałczu widać nie jest zainteresowana kursami na liniach w tym kierunku, z uwagi na niewielki popyt na usługi przewozowe. Skutkiem tego są stosunkowo wysokie ceny biletów u mającego niejako wyłączność przewoźnika. Brak dogodnych połączeń wymusza też posiadanie własnych pojazdów. Bardziej zamożna i zarazem aktywna zawodowo część mieszkańców nie ma wyjścia musi posiadać własny samochód, biedniejsi korzystają z własnych nóg lub rowerów.

Usługi dostępne na terenie gminy zabezpieczają podstawowy zakres potrzeb: przedszkole, edukację w stopniu podstawowym i gimnazjalnym, podstawową opiekę medyczną, lokalny ośrodek kultury i sportu, sklepy spożywcze i przemysłowe, niewielki zakres usług – zakład fryzjerski, mechaniczny.

Na terenie gminy działają trzy szkoły podstawowe:

- 1) Szkoła Podstawowa w Mielęcinie – klasy od 1 do 3 – 13 dzieci,
- 2) Szkoła Podstawowa w Wołowych Lasach – klasy od 1 do 3 – 17 dzieci,
- 3) Szkoła Podstawowa w Człopie – pełen zakres klas – 410 dzieci.

Powyższe dane pochodzą z arkusza org. Szkół na rok szkolny 2005/2006.

Od roku szkolnego 2006/2007 planuje się zamknięcie szkół w Mielęcinie i Wołowych Lasach.

Gimnazjum jest już tylko jedno – w Człopie, uczęszcza do niego 245 dzieci.

W mieście działa też przedszkole czterooddziałowe, z którego w roku szkolnym 2005/2006 korzystało 70 dzieci.

Gmina zapewnia dojazd do ww. szkół oraz do zerówki w przedszkolu dzieciom z wszystkich miejscowości na terenie gminy. Przewóz dzieci odbywa się jednym gimbusem, dwoma

autobusami prywatnymi wynajętymi przez gminę w trybie przetargu, poza tym autobusami PPKS Wałcz (gmina wykupuje bilety okresowe).

Szkoła wraz z gimnazjum znajduje się w jednym obiekcie wyposażonym w salę gimnastyczną oraz boisko szkolne. Pozostałe szkoły wiejskie nie posiadają sal gimnastycznych i są gorzej wyposażone. W szkołach wiejskich zajęcia odbywają się w jednej grupie i są to tzw. zajęcia łączone.

W Człopie działa Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, zlokalizowany w budynku wyposażonym w salę widowiskową, bibliotekę z czytelnią oraz zaplecze administracyjno – socjalne, a także mniejsze sale zajęć. MGOKS zarządza także świetlicami wiejskimi w: Szczuczarzu, Przelewicach, Dzwonowo, Trzebinie, Wołowych Lasach, Załomiu, Golinie, Jaglicach. W domu kultury w Człopie działają: Centrum informacji turystycznej, Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Profilaktyki i Promocji Zdrowia (planowane przeniesienie do salki parafialnej), kółka zainteresowań (np. chór Kantores) oraz mini siłownia, poza tym działa wypożyczalnia kaset wideo. W sąsiedztwie domu kultury jest niewielki park, a nieco dalej zarządzany przez gminę stadion z amfiteatrem oraz należące do lasów państwowych obsługiwana przez Ligę Obrony Kraju strzelnica sportowa. Poza biblioteką w domu kultury działają punkty biblioteczne w szkołach w mieście, w Wołowych Lasach, Mielęcinie oraz w Trzebinie.

W Człopie działa zespół lekarzy rodzinnych, w którym pracuje dwóch lekarzy, pielęgniarki, pielęgniarka i położna środowiskowa. Pacjenci przyjmowani są także w Mielęcinie (wydzielona sala należąca do gminy) oraz w Wołowych Lasach (w szkole).

Dwa razy w tygodniu w Człopie w przychodni przyjmuje chirurg, a raz w tygodniu okulista. W odrębnych gabinetach przyjmują ginekolog, a także stomatolog.

Lekarze przychodni organizują okresowe akcje, na które ściągają specjalistów z wybranych dziedzin w ramach akcji profilaktycznych – np. badanie profilaktyczne osteoporozy, zdjęcia rentgenowskie, badanie słuchu itp.

Szpital Powiatowy znajduje się w Wałczu, nieco bliżej działa położony w sąsiednim województwie Szpital Powiatowy w Trzciance. Szpitale specjalistyczne i wojewódzkie oddalone położone są już dużo dalej – w Pile, Koszalinie, Szczecinie, Poznaniu.

Najbliższy posterunek ratowniczy (z karetką w bardzo złym stanie technicznym) znajduje się w Tucznie, prawdopodobnie ma on ulec likwidacji. Najbliższa filia wojewódzkiego pogotowia ratunkowego w Szczecinie znajduje się w Wałczu. Jednostka ta dysponuje trzema karetkami. Zgłoszenie telefoniczne zdarzenia odbierane jest w Wałczu i tam zapada decyzja skąd przyjedzie pomoc. Pogotowie ratunkowe ma najprawdopodobniej zostać

zreorganizowane, co może wiązać się z tym, iż ww. decyzje zapadać będą w Drawsku Pomorskim.

W Człopie działa komisariat policji, w którym pracują policjanci ruchu drogowego i prewencji. Komenda Powiatowa Policji działa w Wałczu, podobnie jak Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej. W gminie działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Człopie, Mielęcinie i Wołowych Lasach.

Jednostki OSP w Człopie oraz w Wołowych Lasach są jednostkami tzw. Krajowego Systemu Jednostek Ratowniczo – Gaśniczych. Jednostka w Człopie posiada wóz ratowniczy ze sprzętem ratownictwa drogowego, niestety, co wykazały ostatnie akcje ratunkowe sprzęt ten zawodzi.

Podstawowe potrzeby w zakresie zaopatrzenia w artykuły spożywcze i przemysłowe zapewniają sklepy, które zlokalizowane są w każdej większej miejscowości, przy czym ostatnio ilość placówek zaczyna maleć. Najwięcej sklepów zlokalizowanych jest w Człopie, poza tym kilka: w Wołowych Lasach, Mielęcinie. Pozostałe miejscowości wyposażone w sklepy lub punkty sprzedaży to: Przelewice, Szczuczarz, Dzwonowo, Drzonowo, Jaglice, Bukowo, Czaplice, Dłusko, Golin. Dokonanie zakupu mniej podstawowych artykułów: sprzętu AGD, mebli, obuwia i odzieży możliwe jest wyłącznie w Człopie, w tym na targu, albo poza terenem gminy (Wałcz, Tuczno, Dobiegnie, Strzelce Krajeńskie, Trzcianka, Piła i inne pobliskie miasta).

Potrzeby w zakresie kultu religijnego realizują kościoły: parafialne w Człopie i Mielęcinie, filialne w: Bukowie, Drzonowie Wałeckim, Golinie, Jaglicach, Wołowych Lasach. Pochówki dokonywane są na cmentarzach w: Człopie, Mielęcinie i Wołowych Lasach.

Z pomocy społecznej korzystało w 2005 roku 363 rodziny (1491 osób), z czego na wsi 266 rodzin. Pomoc ta polegała na wypłacaniu zasiłków i dożywianiu. Ze świadczeń rodzinnych korzystało w 2005 roku 578 rodzin. Jako przyczyny korzystania z pomocy społecznej podawano:

- 1) bezrobocie – 214 rodzin (z czego na wsi 151),
- 2) niepełnosprawność – 79 rodzin (z czego na wsi 55),
- 3) alkoholizm – 35 rodzin (z czego na wsi 23), w ok. 20 przypadkach jest to alkoholizm związany z przemocą w rodzinie,
- 4) ochronę macierzyństwa – 53 rodziny,
- 5) długotrwałą chorobę – 43 rodziny to (z czego 33 na wsi),
- 6) bezradność, rodziny niepełne – 85 rodzin (z czego 63 na wsi),
- 7) narkomania – 2 rodziny (z czego 1 na wsi),

8) adaptacja po powrocie z zakładów karnych 1 (na wsi).

Inną przyczyną, którą podawano w innych okresach były klęski żywiołowe (szczególnie susze).

Przyczyny wymienione wyżej nakładają się i rzadko kiedy jedna rodzina otrzymuje pomoc ze względu na jedno wyżej wymienione kryterium. Mniej więcej połowa rodzin (160 – 200) należy do grupy stale korzystających z pomocy społecznej. 60 rodzin stale korzysta z dożywiania dzieci w szkole, a pozostałe rodziny korzystają z dożywiania sezonowo. Najgorszym okresem jest zima, gdyż od wiosny do jesieni ludzie znajdują pracę sezonową (umowy okresowe, zlecenia lub w szarej strefie) lub sami dorabiają trudniąc się zbieractwem runa leśnego. Głównym źródłem utrzymania jest praca w lesie.

Kwoty otrzymywanych zasiłków nie są wysokie i w części dostarczanej gminie z budżetu państwa, ustalane są wg ustawowego wzoru. W miarę możliwości gmina dokłada ze swoich środków własnych dodatkowe kwoty.

Od 2007 roku gmina będzie zobowiązana sama znajdować środki na pokrycie kosztów pomocy społecznej. Pomoc społeczna wypłacana jest w postaci zasiłków okresowych, celowych. Przy dożywianiu gmina korzysta z bazy szkolnej. W chwili obecnej gmina nie świadczy usług opiekuńczych, przy czym chcąc wywiązywać się z ustawowych zadań własnych planuje uruchomić te usługi w najbliższym czasie.

Dane statystyczne wskazują, że 782 spośród 5340 mieszkańców gminy Człopa zarejestrowanych jest jako bezrobotni. Dane te nie podają jednak osób faktycznie bezrobotnych, a nie zarejestrowanych, poza tym nie ma też żadnych danych wskazujących, jaki jest odsetek osób zarejestrowanych jako bezrobotne, a świadczących pracę w tzw. „szarej strefie”.

Według danych z ewidencji podmiotów gospodarczych na terenie gminy działa 346 podmiotów gospodarczych, przy czym dane te należy traktować z dużą dozą ostrożności. Przede wszystkim fakt zarejestrowanej działalności nie przekłada się na ilość faktycznie działających firm. Wiele osób w ten sposób wykonuje de facto pracę u innych podmiotów, w tym także poza terenem gminy. Pracodawcy wolą zatrudniać osoby jako podmioty gospodarcze, w ten sposób uciekając od płacenia świadczeń pracowniczych.

Obecnie działające na terenie gminy firmy prywatne nie należą do grupy firm dużych, jedynie kilka z nich zatrudnia w granicach od 20 do 50 osób. Wiele stanowisk pracy ma charakter sezonowy, związany z sezonowością produkcji (np. w rolnictwie, przetwórstwie runa leśnego, przy robotach budowlanych).

Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zdiagnozowanie zagrożeń bezpieczeństwa ludności i jej mienia nie jest łatwe z uwagi na położenie gminy poza obszarem nadzwyczajnych zagrożeń, w szczególności poza obszarami zalewowymi dużych rzek, poza terenami górskimi, gdzie często występują tereny potencjalnych osuwisk, poza terenami górniczymi związanymi z ryzykiem ruchów sejsmicznych. Gmina Czopa nie ma też obiektów o znaczeniu strategicznym, ani znacznych skupisk ludzkich, miejsc przyciągających znaczne grupy ludzi w jednym czasie, toteż nie powinna być celem ewentualnych ataków wojskowych i terrorystycznych. Nawet odcinek umocnień Wału Pomorskiego położony na terenie obecnej gminy Człopa nie był świadkiem walk podczas ostatniej wojny. Incydentalne prawdopodobieństwo tego typu zagrożeń pozwala więc wysnuć twierdzenie, że analizowanie uwarunkowań w tym zakresie nie powinno wykraczać poza sprawy dotyczące:

- 1) zapewnienia dostaw wody, w tym w warunkach specjalnych oraz wystąpienia suszy,
- 2) domniemanych (brak opracowań dotyczących ewentualnych zalewów tych rzek) zagrożeń powodziowych na terenach wzdłuż cieków: Płocicznej, Cieszynki, Bukówki i Człopii,
- 3) występowania pożarów, w tym pożarów obszarowych na terenach leśnych,
- 4) występowania zagrożeń związanych ze wzmożonym ruchem tranzytowym na drodze krajowej nr 22 Kostrzyn – Grzechotki i mniejszym na drogach: wojewódzkiej nr 177 Czaplinek – Wieleń i powiatowych Trzebin – Wołowe Lasy oraz Tuczo – Trzcinka,
- 5) występowania katastrof budowlanych,
- 6) przyczyn i skutków przestępstw,
- 7) chorób zakaźnych i epidemii,
- 8) innych wypadków losowych.

Kwestie poboru i dostaw wody do celów bytowych i gospodarczych zostały omówione w odrębnym rozdziale dotyczącym infrastruktury technicznej, a także przy omawianiu zasobów wodnych. Istotnym zagrożeniem jest ewentualność zanieczyszczenia wód podziemnych, które są wykorzystywane do celów bytowych i gospodarczych. W tym miejscu rozważyć należy uwarunkowania związane z zaopatrzeniem w wodę w warunkach specjalnych. De facto temat ten jest niewystarczająco rozstrzygnięty, co nie jest niczym wyjątkowym w skali kraju. Proces wodociągowania gminy postępował równocześnie z likwidacją indywidualnych ujęć wody, w tym studni ulicznych. Nie zapewniono ujęć wody

w warunkach specjalnych. Możliwe jest wykorzystanie części zachowanych studni (ujęć indywidualnych, niezależnych od sieci miejskiej), czy nawet budowa nowych ujęć wody w tych celach. Sprawa jest nie tylko ważna w przypadku ewentualnego konfliktu zbrojnego, działań sabotażowych, czy ataków terrorystycznych, ale także w przypadku ewentualnych awarii i katastrof budowlanych w sieci gminnej. Jednocześnie istotną sprawą jest wprowadzenie, po uprzednim zbadaniu zasadności obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych występujących na terenie gminy, w szczególności, w miejscach, w których występują tzw. okna hydrogeologiczne, ale także w każdym innym obszarze tego wymagającym. Działanie takie należy do wyłącznej kompetencji Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu. Analogicznie, biorąc pod uwagę występujące uwarunkowania, należy przeanalizować zasadność ustanowienia stref ochronnych (ochrony pośredniej) ujęć wody wokół istniejących ujęć wody. Woda jest podstawowym surowcem umożliwiającym życie człowieka i innych organizmów żywych, dlatego należy zapobiegać dewastacji jej zasobów.

Istotnym aspektem spraw związanych z zaopatrzeniem w wodę jest zjawisko obniżania się zwierciadła wód podziemnych, będące między innymi następstwem częstych suszy i mniejszej retencji wód powierzchniowych. Trzeba pamiętać, że tereny dawnej puszczy, zostały w wiekach średnich skolonizowane, następnie coraz intensywniej wykorzystywane przez okres nowożytny i niemal zupełnie wylesione. Obecne lasy są w większości, poza niewielkimi wyjątkami, efektem działań lub zaniechań ludzkich. Przemiany gospodarcze spowodowały zanik licznych niegdyś spiętrzeń i niewielkich zalewów na nurtach rzek. Mechanizacja rolnictwa, nawożenie sztuczne, likwidacja oczek śródpolnych – to wszystko nie mogło nie wpłynąć na zmianę stosunków wodnych. Poza tym zmienia się klimat, zimy są mniej śnieżne, lata bardziej suche.

Rzeki na terenie gminy nie zostały objęte badaniami w zakresie ewentualnych zagrożeń powodziowych, toteż nie wyznaczono obszarów zagrożonych wystąpieniem powodzi. Cieki te są dużo bardziej stabilne, jeśli chodzi o zmiany ilości przepływającej wody, niż rzeki rejonów górskich i wyżynnych, co jest wynikiem stabilniejszego klimatu, łagodniejszego ukształtowania terenu (mniej stromych stoków), a co za tym idzie wolniejszego spływu wód powierzchniowych. Duża lesistość, jeziora w ciągu rzek oraz przepuszczalność gleb przyczyniają się również do redukcji ryzyka wystąpienia powodzi. Nie można wykluczyć ewentualnych zagrożeń związanych ze zwiększonymi przepływami rzek, szczególnie w okresie wiosennych roztopów po śnieżnej zimie i przed rozmarznięciem ziemi, albo w przypadku ekstremalnie nasilonych, w tym długotrwałych opadów atmosferycznych,

jednak do czasu rozpoznania problemu przez uprawnione podmioty kwestia ta jest nierozpoznana. Biorąc jednak pod uwagę dane przedstawione przy omawianiu problematyki środowiska wodnego w gminie, przepływy wód powierzchniowych są na tyle niewielkie, iż nie należy traktować zagrożenia powodziowego jako najistotniejszej kwestii związanej z bezpieczeństwem ludności lub jej mienia. Miejscem szczególnie newralgicznym jest centrum Człopy, położone nad Cieszynką. Tereny wzdłuż tej rzeki, w pasie o szerokości ok. 10 – 15 m nie powinny być przeznaczane pod zabudowę. Mimo to, należy wymóc na organach administracji wodnej przeprowadzenie stosownych badań i studiów oraz wyznaczenie stref powodziowych na terenie gminy Człopa.

Duża lesistość obszaru gminy sprawia, że ewentualny pożar lasu stanowi jedno z najpoważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa ludności i jej mienia, tym bardziej, że susze i upały, będące ich główną przyczyną, występują niemalże każdego lata. W przypadku wystąpienia dużego obszaru pożaru, siły straży pożarnej funkcjonujące na terenie gminy nie są w stanie samodzielnie stawiać czoła żywiołowi i wymagają sprowadzenia posiłków spoza gminy, powiatu, a nawet województwa. Stąd ważna jest prewencja przeciwpożarowa, czyli unikanie okazji do rozprzestrzeniania się ognia, w tym zachowanie odpowiednich odległości lasów od siedzib ludzkich oraz szybkie wykrywanie i tłumienie ogniska pożaru w zarodku. Drugą istotną kwestią jest zapewnienie szybkiego przemieszczenia sił straży pożarnej oraz ewakuowanej ludności.

Jednostki straży pożarnej w gminie Człopa:

- 1) OSP Człopa, wchodząca w skład Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, wyposażona w: trzy samochody (GCBA 6/23 marki Jelcz, rok prod. 1988, GBA 2,5/16 marki Star, rok prod. 1990, GLM 8 marki Żuk, rok prod. 1984), podciśnieniowe aparaty ochrony dróg oddechowych, pilarki do drewna, radiotelefony samochodowe,
- 2) OSP Wołowe Lasy, wchodząca w skład Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego, wyposażona w: dwa samochody (GBM 2/8 marki Star, rok prod. 1972, GBAM 3/16+8 marki Star 266, rok prod. 1986), podciśnieniowe aparaty ochrony dróg oddechowych, pilarki do drewna, radiotelefony samochodowe,
- 3) OSP Mielęcín, wyposażona w: dwa samochody (GBA 2,5/16 marki star, rok produkcji 1976, GLM – 8 marki Żuk, rok prod. 1983) i pilarki do drewna, radiotelefony samochodowe,
- 4) OSP Jaglice, niefunkcjonująca.

Poza pożarami lasów zagrożeniem mogą być pożary: pól (również w czasie suszy, czy w wyniku podpaień, poza tym pożary magazynów, obiektów produkcyjnych i rolniczych, szczególnie, gdy znajdują się w nich składy materiałów łatwopalnych i wybuchowych. Zły stan techniczny większości tego typu obiektów będący pochodną ekonomicznej mizerności mieszkańców gminy nie pozostaje bez wpływu na ryzyko wystąpienia pożarów, np. w wyniku zwarć instalacji elektrycznej. Skutkami pożarów ww. obiektów poza zniszczeniami płonących obiektów i rozprzestrzenianiem się ognia na tereny przyległe mogą być wyziewy trujących spalin. W tym zakresie problemem jest także duży udział lasów w powierzchni gminy połączony z niewielkim poziomem zaludnienia i postępującym wyludnianiem się terenu gminy. Jednostki OSP zlokalizowane są tylko i wyłącznie w większych miejscowościach gminy, w mniejszych jak Jaglice nie są one w stanie wywiązać się ze swoich statutowych obowiązków. Ryzyko wystąpienia pożaru w lasach, szczególnie złożonych z kompleksów monokultury sosnowej, przy częstych suszach, jest znaczne. Jeśli dodać do tego zły stan dróg, szczególnie utrudniony dojazd do Miradza i Jeleni na zachodzie gminy, to wysoki poziom zagrożenia pożarami, szczególnie lasów jest jednym z istotniejszych problemów w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Wzmógłony ruch tranzytowy samochodów, szczególnie ciężarowych, występuje na drodze krajowej nr 22 Kostrzyn (granica państwa z Niemcami) – Grzechotki (granica państwa z Rosją), drodze wąskiej i krętej, przechodzącej przez centra miejscowości położonych w jej ciągu, w szczególności: Człope, Dzwonowo, Szczuczcz, a także pokrywającej się z jedynymi szlakami ruchu lokalnego, w tym rowerowego i pieszego – cały przebieg przez miasto, odcinek Człopa – Czapllice – Nałęcz – skrzyżowanie Bukowo/Krąpiel oraz odcinek Człopa – Dzwonowo – Szczuczcz. Oczywiście nie jest to natężenie znaczne w skali kraju, gdyż jest nieporównywalnie niższe od poziomu ruchu na drodze nr 1 Gdańsk - Cieszyn czy nr 2 Świecko – Terespol, jednak jest to ruch na tyle duży, aby w ślad za nim postępowało zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia. Dużo mniejszy, jednak wiążący się z występowaniem ww. zagrożeń jest ruch na drogach: wojewódzkiej nr 177 Czaplina – Wieleń i powiatowych Trzebin – Wołowe Lasy oraz Tuczo – Trzcinka. Tam również dochodzi do nakładania się ruchu lokalnego na tranzytowy – odcinki: Człopa – Trzebin – Pieczyńska, Trzebin – Jaglice, Miłogoszcz – Mielęcina – Wołowe Lasy – wybudowania Wołowych Lasów, ale także należy wspomnieć o zjawisku omijania głównych szlaków przez niektórych uczestników ruchu tranzytowego (ucieczka przed patrolami inspekcji transportu drogowego). Zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia należy rozpatrywać głównie w aspekcie wypadków komunikacyjnych i zniszczeń nimi spowodowanych. Poza tym należy

zwrócić uwagę na zniszczenia mienia, w szczególności położonych przy drogach budynków, w wyniku wstrząsów wywołanych przez ruch pojazdów. Pierwszy aspekt należy nieco uszczegółowić. Najistotniejsze zagrożenia to efekt krzyżowania lub pokrywania się szlaków pieszych, rowerowych i kołowych – ruchu lokalnego z drogami tranzytowymi, skutek braku obwodnic, niedostatecznej separacji ruchu, braku skutecznych ograniczeń prędkości, rozplanowania wzajemnie uzupełniających się funkcji po przeciwnych stronach drogi, konieczność dojeżdżania dzieci ze wsi do szkół w mieście, dorosłych z miejsc zamieszkania do miejsc pracy (nierzadko w innej miejscowości), mała ilość i wysoka cena połączeń za pośrednictwem środków transportu publicznego. Zgodnie z danymi z Komisariatu Policji w Człopie, ilość ofiar śmiertelnych w wypadkach komunikacyjnych, szczególnie na drodze nr 22, wzrosła w ostatnich latach, a ponadto udział tych zdarzeń we wszystkich zarejestrowanych przez policję zdarzeniach jest wysoki w skali całego województwa zachodniopomorskiego.

Katastrofy budowlane następują w wyniku utraty nośności ustroju konstrukcyjnego obiektu budowlanego spowodowane przyczyną wewnętrzną (wady konstrukcyjne) lub zewnętrzną (zniszczenie konstrukcji w wyniku czynników atmosferycznych lub innych czynników zewnętrznych). Na katastrofy budowlane narażone są najczęściej obiekty stare, nie konserwowane przez wiele lat (historyczna zabudowa folwarczna, chłopska i miejska) obiekty o dużych rozpiętościach konstrukcji i płaskich dachach (obciążenie zalegającym śniegiem lub wodą, np. hale produkcyjne, chlewnie, obory, sale gimnastyczne), albo obiekty wiotkie, wysokie lub z wysokim dachem (obciążenie wiatrem, np. maszty, spichlerze).

Przestępczość jest zjawiskiem mierzonym wyłącznie na podstawie ustalania jej skutków, w szczególności zgłoszeń zdarzeń. Według informacji uzyskanych z Komisariatu Policji w Człopie ilość zdarzeń w gminie nie wyróżnia gminy spośród pozostałych gmin województwa. Miejscowościami, gdzie zdarzenia są szczególnie częste są dawne osady robotników rolnych lub leśnych, obecnie osady ludzi pozbawionych pracy i prawa do zasiłków. Poza tym w odnotowanych zdarzeniach dominują przestępstwa pospolite (kradzieże, pobicia) oraz wykroczenia drogowe (przekroczenie prędkości, jazda pod wpływem alkoholu). Pozytywną tendencją jest spadek ilości przestępstw popełnianych przez osoby nieletnie. Poza tym pozostaje jednak wiele przestępstw, które nigdzie nie zostały zgłoszone, a których skutki widać gołym okiem jak np. dewastacje mienia, przemoc w rodzinie, drobne kradzieże, akty wandalizmu. Główną przyczyną przestępstw na tle rabunkowym jest bieda, natomiast przyczyn aktów wandalizmu należy dopatrywać się w braku zajęć, alkoholizmie i odurzaniu się innymi środkami. Nie bez wpływu na takie

zachowania pozostaje brak perspektyw na poprawę swojego losu, spiętrzenie problemów: brak środków do życia, frustracja, marginalizacja życia, brak więzi rodzinnych. Zjawisko to jest na swój sposób „dziedziczne”, gdyż nowe pokolenia nabywają takich zachowań uznając je za normę (de facto jest to zjawisko nabyte przez następne pokolenia). Stan istniejący w tym zakresie dokładniej został opisany w uwarunkowaniach dotyczących jakości życia. Najistotniejsze dla zahamowania przestępczości jest takie kształtowanie przestrzeni, w której mieszkańcy utożsamiają się ze swoim osiedlem, tj. kreowanie przestrzeni ulicznych i terenów publicznych, a także unikanie wytwarzania przestrzeni niczych – blokowisk lub zakamarków. Takie działania przestrzenne prowadzić powinny do zawiązania ścisłych więzi społecznych, a te powinny stanowić także skuteczną blokadę przed przestępczością zorganizowaną. poza działaniami przestrzennymi zasadne są także rozwiązania organizacyjne, sprzętowe i kadrowe, w tym wzmocnienie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo (np. zakup nowego radiowozu, obsadzenie nowych etatów, powołanie straży gminnej).

Choroby zakaźne i epidemie rozprzestrzeniają się w bardzo różny sposób. Nierzadko dochodzi do mutowania wirusów lub bakterii wywołujących dane choroby. Zapewnienie odpowiednich warunków klimatycznych w osiedlach na pewno nie zapobiegnie zupełnie, ale może poprawić stan zdrowia, w tym także psychicznego mieszkańców. Analogicznie podniesienie poziomu życia mieszkańców winno zahamować możliwość zaobserwowanego w ostatnich latach ponownego pojawiania się chorób uznanych już za wymarłe, jak np. gruźlica. Z punktu widzenia uwarunkowań przestrzennych należy więc uznać za niedobre dla zdrowia ludzkiego osiedla zabudowy rozproszonej, pozbawione kompozycji, z nieczytelnymi wnętrzami, pozbawione przestrzeni publicznych, możliwości przewietrzania, monofunkcyjne.

Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy

Gdyby rozpatrywać tematykę tego rozdziału wyłącznie biorąc pod uwagę potrzeby gminy, można by skonstruować całkiem pokaźną listę życzeń. Gmina Człopa jest gminą biedną, o wysokim wskaźniku bezrobocia, o niekorzystnych tendencjach demograficznych, położona z dala od miejsc, gdzie coś się dzieje, gdzie tętni życie. Są to dobre warunki dla emerytów, szczególnie bogatych i zdrowych emerytów, a takich w gminie trudno spotkać, poza nielicznymi osobami, którym się w życiu powiodło, albo poza tymi, którzy przybyli tu szukając spokojnego miejsca do osiedlenia się na „stare lata”. Jest to niewątpliwie dobre miejsce dla dzieci, szczególnie, gdy ich rodzice mają wystarczające środki, aby zapewnić im bez troskie dzieciństwo pośród lasów i jezior. Jest to niewątpliwie dobre miejsce dla młodych i aktywnych, o ile ich praca przynosi im dochody pozwalające na to, aby po pracy odetchnąć na łonie przyrody. Problem tkwi w tym, iż takich przypadków jest stosunkowo niewiele. Sytuacja mieszkańców jest taka, jak w większości małych polskich miasteczek. Znaczna część mieszkańców najwyczejniej wegetuje, a wpływ władz gminy na szybką poprawę ich bytu jest niewielki. Najprostszym rozwiązaniem byłoby ściągnięcie do Człopy dużego inwestora, który ulokowałby tu swój zakład, zapewniający ok. tysiąca miejsc pracy, zarówno w tym zakładzie, jak i w jego otoczeniu. Najprostszym działaniem w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego byłoby wyznaczenie terenów dla takiej inwestycji. Problem w tym, że trzeba jeszcze wziąć pod uwagę możliwości rozwoju gminy. Między innymi – brak zasilania linią energetyczną wysokiego napięcia, peryferyjne położenie, dużo ograniczeń związanych z występującymi obiektami przyrodniczymi, brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej itp. Z tego powodu należy ograniczyć rozważania do działań realnych, legalnych, a przede wszystkim stanowiących rzeczywiste potrzeby gminy.

Generalnie potrzebą rozwoju gminy jest poprawa bytu jej mieszkańców, sprawienie, aby poczuli się tu na tyle dobrze i bezpiecznie, by nie myśleć o opuszczaniu gminy, by myśleć o założeniu rodziny tu, a nie gdzie indziej. Celu tego nie osiągniemy, gdy zmienimy teren gminy w drugą Warszawę, Poznań, czy Szczecin, bo po pierwsze nie jest to realne, a po drugie ten teren ma inne atuty do wykorzystania.

Omówione w oddzielnych rozdziałach uwarunkowania środowiskowe wskazują, że gmina Człopa ma do zaoferowania: lasy, jeziora, rzeki, krajobraz, pamiątki przeszłości jako całokształt stosunkowo atrakcyjny, jednak nie rewelacyjny. Nie jest to Szlak Orlich Gniazd, Podhale, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich, czy choćby okolice Czaplinka. Jednak na tym terenie znaleźć można większy spokój, odkryć niewydeptane ścieżki. Jest to idealne miejsce

dla turystyki kwalifikowanej, z konkretnym programem, dla którego okolica może być tłem, lub do turystyki specjalistycznej – przyrodniczej, gdzie bogata fauna i flora jest głównym przedmiotem zainteresowania. Rozwijanie takich funkcji wymaga poprawy stanu bazy turystycznej, z dostosowaniem do odpowiednich segmentów rynku, szczególnie z dostosowaniem do określonych grup potencjalnych klientów, a także odpowiedniego przygotowania tzw. Produktu, w tym przygotowania szlaków, ale i programu. Biorąc pod uwagę ciągły rozwój turystyki w naszym kraju, rosnące zainteresowanie naszym krajem w krajach „starej unii”, brak ofert dla mniej zamożnych klientów na polskim rynku usług turystycznych, istnieją nadal duże możliwości w rozwijaniu turystyki na terenie gminy Człopa. Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że nie wystarczy ciągle powtarzać o czystej wodzie, powietrzu, ciszy, spokoju, grzybach, rybach, jagodach, bo takie same atuty mają inne gminy w województwie zachodniopomorskim, lubuskim, wielkopolskim, czy w Meklemburgii – Przedpomorzu, albo w Brandenburgii, a tam podróż z Berlina zajmuje dużo mniej czasu, niż podróż do Człopy, którą można odbyć wyłącznie własnym samochodem lub wynajętym autobusem, bo gmina Człopa nie jest terenem łatwo dostępnym za pośrednictwem środków transportu publicznego. Do miasta dotrzeć można jedynie autobusami, głównie obsługiwanymi przez PPKS Wałcz. Są to w większości połączenia lokalne zapewniające dojazd w obrębie gminy (i to nie wszędzie, np. Golin, Załom, Brzeźniak, Miradz i Jelenie nie są dostępne środkami transportu publicznego, a w dni nauki szkolnej dojazdy autobusami szkolnymi zapewnia gmina) oraz do pobliskich miast: Tuczna, Wałcza, Trzcinki, Krzyża. Część tych połączeń ma charakter połączeń dalekobieżnych, jak autobus relacji Gorzów Wlkp. – Piła i z powrotem, Wałcz – Gorzów Wlkp. i z powrotem, Tuczno – Poznań i z powrotem, Mirosławiec – Poznań i z powrotem oraz jedyny sezonowy kurs pospieszny Głogów – Kołobrzeg i z powrotem. Większość połączeń lokalnych funkcjonuje w dni powszednie. Połączenia zapewniają transport rano i po południu. Poza tym w zasadzie nie ma już nic, poza własnymi nogami, czym nie posiadając samochodu można by tu dojechać. Nie mniej istotnym czynnikiem warunkującym atrakcyjność terenu jest estetyka miejscowości, a co za tym idzie odpowiednio przygotowane przestrzenie publiczne. Ciekawostką jest fakt, iż mimo niemałej liczby miejsc noclegowych (ok. 250) w gminie, ruch turystyczny nie jest imponujący. Cechą tej funkcji jest sezonowość ograniczona do cieplejszej części roku.

Niezależnie od potrzeb i możliwości w zakresie rozwoju turystyki, warto przeanalizować sprawy związane z rozwojem usług i produkcji. Są takie gałęzie przemysłu, które nie powodują obniżenia walorów, w tym turystycznych, miejsc, w których funkcjonują.

Czym innym jest wielki zakład utylizacyjny, międzygminne składowisko odpadów, czy wielka ferma, a czym innym jest niewielki browar produkujący miejscowe piwo, zakład produkcji czekolady (jak w Tucznie), czy zakład produkujący telefony komórkowe. Nie miejsce tu na to, aby wskazywać konkretne rodzaje zakładów, jakich lokalizację można by dopuścić w gminie Człopa, wystarczy stwierdzić, że w ramach potrzeb i możliwości rozwojowych należy dopuścić lokalizację zakładów produkcyjnych i usługowych nieuciążliwych dla środowiska, które nie spowodują zniszczenia występujących walorów naturalnych i kulturowych gminy.

Istotna dla funkcjonowania gminy jest także wszelka infrastruktura, zarówno techniczna i komunikacyjna, jak i społeczna. Docelowo należy zapewnić jak największe pokrycie terenów zurbanizowanych gminy siecią mediów oraz dróg umożliwiającymi ich skomunikowanie. Wspierać należy także transport publiczny, ruch rowerowy i pieszy. Zapewnić należy odpowiednie warunki odpoczynku i rekreacji po pracy oraz dla nauki i zabaw dzieci i młodzieży, miejsca dla instytucji zapewniających obsługę ludności oraz ochronę ich bezpieczeństwa i zdrowia.

Należy także zwrócić uwagę na fakt braku większych obiektów handlowych, tzw. supermarketów i hipermarketów. Nie jest to niczym dziwnym, gdyż ilość ludności zamieszkującej teren gminy jest niewielka i żadna z firm prowadzących sieci marketów nie zainteresowała się tak niewielkim rynkiem. Lokalizacja tego typu obiektów mogłaby poza tym mieć negatywny wpływ na lokalny rynek pracy, gdyż istniejące niewielkie sklepy są miejscami pracy dla mieszkańców gminy.

Wyrazem potrzeb gminy są także złożone wnioski rozpoznawane jako wnioski do niniejszej zmiany studium. Z wniosków tych wynika, że największe zainteresowanie budzą tereny wokół miasta (Czaplice, Podgórze, Trzebin, rejon drogi do Golina i Załomia), poza tym Szczuczarz, Dzwonowo i Dłusko. Pozostałe wnioski dotyczą Mielęcina, Wołowych Lasów. W większości wnioski dotyczą możliwości przekształceń w obecnej strukturze przestrzennej, poza tym dotyczą nowej zabudowy: produkcyjnej, usługowej, rekreacyjnej, mieszkaniowej, zagrodowej, a także zalesienia enklawy śródleśnej, budowy ścieżki rowerowej, drogi, urządzenia łąki i szkółki leśnej.

Gmina opracowała strategię rozwoju, w której zadeklarowała: „Jesteśmy jedną z najbardziej zalesionych gmin Polski, położoną na skraju pięknych terenów Drawieńskiego Parku Narodowego. Naszą misją jest nadanie Człopie charakteru prężnego ośrodka turystycznego, z którego walorów przyrodniczych, rekreacyjnych i kulturalnych będą korzystali zarówno jej mieszkańcy, jak i goście z kraju i zagranicy”, w dalszej części gmina wskazuje, że w tym,

celu należy dążyć „do trwałego, harmonijnego, zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego, zapewnienia konkurencyjności gminy” oraz stale dążyć „do wzrostu poziomu życia mieszkańców, zgodnego ze standardami jakościowymi Unii Europejskiej”. Gmina postawiła następujące cele strategiczne:

- 1) budowa brakującej infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska i zapewnienia warunków dla działalności gospodarczej,
- 2) stworzenie warunków dla rozwoju turystyki i promocja walorów turystycznych gminy,
- 3) zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych, socjalnych i oświatowych oraz poprawa obsługi mieszkańców,
- 4) wspieranie rozwoju działalności gospodarczej.

Dalsze uszczegółowienie przekłada się na konkretne działania zawarte w tzw. matrycy strategii. Istotne dla zagospodarowania przestrzennego są:

- 1) zwiększenie mocy energetycznej – tj. budowa zasilania energią elektryczną wysokich napięć (110 kV) wraz z GPZ Człopa,
- 2) gazyfikacja gminy – tj. budowa gazociągu wysokiego ciśnienia oraz stacji redukcyjno – pomiarowej w Człopie, a następnie wyprowadzenie zeń linii średniego ciśnienia do odbiorców wraz z niezbędnymi urządzeniami, w tym stacjami redukcyjno – pomiarowymi niższych stopni,
- 3) kanalizacja wsi – tj. budowa systemów kanalizacyjnych zapewniających podłączenie do istniejącej sieci miejskiej, a także budowa oczyszczalni w Mielęcinnie z systemem kanalizacyjnym dla zachodniej części gminy,
- 4) telefonizacja wsi – tj. budowa systemów łączności,
- 5) wodociągowanie wsi – tj. budowa systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę,
- 6) poprawa stanu dróg gminnych, budowa chodników, obwodnica,
- 7) oferta gruntów pod usługi turystyczne,
- 8) organizacja plaż, pól namiotowych i kempingów,
- 9) budowa ścieżek rowerowych i pieszych,
- 10) utworzenie parku,
- 11) budowa centrum turystyczno – rehabilitacyjno – wypoczynkowego,
- 12) grodzisko słowiańskie – wykorzystanie terenu dla turystyki i rekreacji.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego gmina Człopa jest położona w strefie gospodarki rolno – leśnej, selektywnej aktywizacji gospodarczej, w tym rozwoju turystyki, w obszarze wałęckim, stanowiącym podstrefę gospodarki rolno – leśnej, przetwórstwa rolno – spożywczego oraz intensywnego rozwoju

turystyki, predestynowany do rozwoju wielofunkcyjnego z preferencją dla funkcji turystycznej, w tym kwalifikowanej, w której wskazuje się jednocześnie rozwój leśnictwa i rolnictwa oraz przetwórstwa rolno – leśnego, utrzymanie tradycyjnych gałęzi produkcji, jednak z uwzględnieniem szczególnego stopnia ochrony przyrody, w tym rozszerzenia form ochrony prawnej przyrody. Poza tym w planie województwa zawarto inne istotne kierunki zgodne z potrzebami i możliwościami gminy. Dotyczy to w szczególności spraw związanych z funkcją gminy w strukturze województwa i powiatu, ale także w swojej konkretnej lokalizacji przy granicy z województwem wielkopolskim, na terenie Pojezierza Wałęckiego:

- 1) Człopa jako lokalny ośrodek rozwoju wymagający sanacji i reintegracji obszarów centralnych miasta,
- 2) potrzeba dbałości o stan środowiska i zasobów wodnych, w tym przez objęcie większości jednostek osadniczych systemem kanalizacji sanitarnej, kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej oraz gospodarki odpadami, a także realizacja działań mających na celu poprawę retencjonowania wód,
- 3) działania na celu wykorzystania energii odnawialnej, jednak z wyłączeniem siły wiatru w formie ferm wiatrowych, z uwagi na występujące formy ochrony przyrody i atrakcyjny krajobraz,
- 4) ochrona zasobów wodnych, walorów przyrodniczych i kulturowych,
- 5) wydłużenie sezonu turystycznego, aktywizacja turystyczna, rozwój turystyki kwalifikowanej i agroturystyki, poprawa infrastruktury turystycznej, kreacja ośrodków turystycznych,
- 6) przeciwdziałanie wyludnieniu obszaru wobec spadku przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji,
- 7) zapobieganie rozpraszaniu zabudowy poza jednostkami osadniczymi lub w formach zabudowy rozproszonej, ochrona układów ruralistycznych, alei, otwarć widokowych, sylwet miejscowości itp. przykładów harmonijnego krajobrazu kulturowego.

Inne opracowanie dotyczące całego regionu, tj. strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2015 określiła wizję i misję władz samorządu województwa, z której większość punktów artykułuje rzeczywiste potrzeby gminy Człopa:

- 1) tworzenie warunków zrównoważonego, pod względem ekologicznym i społeczno – gospodarczym, trwałego rozwoju, poprzez wykorzystanie wszystkich dostępnych walorów województwa i właściwe przestrzenne ukierunkowanie tego rozwoju;
- 2) zwiększenie dostępności ekonomicznej i komunikacyjnej regionu, rozbudowa jego infrastruktury technicznej;

- 3) tworzenie warunków umożliwiających aktywizację gospodarczą województwa, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji stanowiących podstawy przewagi strategicznej regionu (turystyka);
- 4) tworzenie warunków wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich;
- 5) tworzenie warunków do rozwoju infrastruktury społecznej.

Sformułowane w strategii cele strategiczne są również zbieżne z lokalnymi potrzebami gminy, w szczególności cel pośrednie celu strategicznego 1 „Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich” – integracja społeczności regionu, cele pośrednie celu strategicznego 2 „Powszechna dostępność dóbr, usług i informacji”:

- 1) stworzenie zrównoważonego dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego,
- 2) rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej,
- 3) tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- 4) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego oraz dziedzictwa kulturowego;

celu strategicznego 3 „Poprawa konkurencyjności województwa zachodniopomorskiego”:

- 1) tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarki, w tym ograniczenie dysproporcji rozwoju jako cel operacyjny,
- 2) aktywizacja obszarów wiejskich, w tym zasady wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju oraz aktywizacji małych miast,
- 3) rozwój funkcji turystyczno – uzdrowiskowej, w tym ścisła korelacja z ochroną środowiska naturalnego i rozwojem infrastruktury;

a także cele pośrednie celu strategicznego 4 „Podniesienie jakości życia w regionie”:

- 1) zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów środowiska naturalnego, w tym ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, atmosfery oraz poprawa ich jakości, ochrona litosfery, zwiększenie rozmiarów retencji, zachowanie i ochrona bioróżnorodności regionu oraz stworzenie kompleksowych systemów ochrony przyrody jako cele operacyjne,
- 2) zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Strategia ta jednak została doprecyzowana zapisami strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020, w szczególności zawartymi nowymi celami strategicznymi i kierunkowymi, z których istotne dla gminy Człopa są:

cel strategiczny 1 – „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania” oraz cele kierunkowe:

- 1) wzrost innowacyjności gospodarki,
- 2) rozwój i promocja produktów turystycznych regionu,

3) wspieranie współpracy i rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,

4) restrukturyzacja i wspieranie prorynkowych form produkcji rolnej;

cel strategiczny 2 – „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” oraz cele kierunkowe:

1) popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług,

2) podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu;

cel strategiczny 3 – „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” oraz cele kierunkowe:

1) wspieranie rozwoju struktur funkcjonalno – przestrzennych,

2) rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich,

3) stworzenie efektywnego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego,

4) wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego;

cel strategiczny 4 – „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami” oraz cele kierunkowe:

1) usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska,

2) zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego,

3) racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii,

4) rewitalizacja obszarów zurbanizowanych;

cel strategiczny 5 – „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności” oraz cele kierunkowe:

1) rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich,

2) poprawa przestrzennej i zawodowej struktury rynku pracy, wzrost mobilności zawodowej ludności;

cel strategiczny 6 – „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu” oraz cele kierunkowe:

1) wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnych,

2) wzmacnianie więzi i warunków funkcjonowania rodziny,

3) zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności;

4) opieka i wspieranie aktywności osób w wieku poprodukcyjnym,

5) rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego sposobu życia,

6) wspieranie działań aktywizujących rynek pracy,

7) przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej.

Wspomniane opracowania należy uwzględnić ustalając kierunki zagospodarowania gminy, tym bardziej, iż de facto wpisują się one w katalog potrzeb gminy, należy jedynie dostosować je do możliwości gminy, biorąc jednak pod uwagę fakt, iż nie wszystkie działania, które należy przewidzieć w studium należą do działań gminnych, a studium nie może ograniczać działań innych jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek państwowych.

Ze względu na specyfikę zakresu przedmiotowego zmiany Studium 2021, której celem jest wyznaczenie nowego terenu lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi w miejsce dotychczasowego kierunku zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren górniczego w granicach działki nr ewid. 133 w obrębie Drzonowo bez wyznaczania nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę, nie wystąpiła potrzeba przeprowadzenia analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem prognozy demograficznej, oceny możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy oraz bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę dla określenia maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę, o których mowa w aktualnym brzmieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów

Tętem do rozważań są dane statystyczne dotyczące użytkowania gruntów w gminie, i tak:

- 1) grunty pod wodami stanowią 2,7% powierzchni gminy,
- 2) użytki rolne odpowiednio 17,4%,
- 3) użytki leśne odpowiednio 75,7%,
- 4) grunty zurbanizowane odpowiednio 1,2%,
- 5) nieużytki odpowiednio 3%.

Największym posiadaczem gruntów (ponad 80% ogólnej powierzchni gminy) w gminie jest Skarb Państwa, w szczególności zaś administrujące jego lasami – przedsiębiorstwo Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe”, czy gruntami rolnymi – Agencja Nieruchomości Rolnych. Poza tym występują grunty prywatne, wojewódzkie, powiatowe i komunalne. Gmina dysponuje pewną rezerwą terenów inwestycyjnych, szczególnie w obrębie miasta. Istotnym problemem są tereny kolejowe, należące do Skarbu Państwa, jednak zarządzane nadal przez PKP S.A., mimo że nie ma na nich torów i nie pełni już swojej funkcji. PKP S.A. nie ma zamiaru przekazać samorządom terenów terytorialnym w ciągu przebiegu dawnej linii Krzyż – Wałcz (planowana jest tam ścieżka rowerowa), uniemożliwia to realizację ciekawej inwestycji międzygminnej. Analogiczny problem, to odcinek drogi powiatowej Tuczo – Mielęcín – Wołowe Lasy – Trzcianka w rejonie dawnej stacji kolejowej w Mielęcínie, gdyż nadal nie został on wydzielony z terenu PKP. Innym problemem jest nieuregulowany stan prawny niektórych odcinków dróg publicznych (gminnych) przechodzących przez lasy. Dotyczy to w szczególności odcinków dróg:

- 1) Golin – Brzeźniak – „Gwiazda” – Jelenie,
- 2) Jaglice – Zalesie – Czaplice,
- 3) Jaglice – Bukowo,
- 4) Mielęcín – kopalnia kruszywa Mielęcín,
- 5) Załom – Pustelnia.

Poza tym należałoby przeanalizować ewentualne rozgraniczenie niektórych dróg, które wymagałyby zaliczenia do kategorii dróg publicznych. Dodatkowo ważne jest rozgraniczenie odpowiadające faktycznemu przebiegowi dróg publicznych różnych zarządców, w szczególności drogi wojewódzkiej nr 177 od krajowej nr 22 w rejonie przebudowanego skrzyżowania ulic: Moniuszki, Mickiewicza i Bydgoskiej w centrum Człopy, a także drogi powiatowej Trzcianka – Tuczo od terenów gminnych.

Bardzo poważnym problemem miasta jest też brak plaży miejskiej, będący wynikiem sprzedania obiektów dawnego MOSiR osobie prywatnej. Dziwi fakt braku plaży miejskiej w mieście położonym nad jeziorami. Innym problemem są posprzedawane tereny dawnych ulic w obszarze staromiejskim, które mogą uniemożliwić właściwe zagospodarowanie tego terenu w przyszłości. Problemem jest także fakt posiadania dużych areałów przez Agencję Nieruchomości Rolnych, ich dzierżawienia przez osoby spoza terenu gminy, rozdrobnienie terenu dawnych folwarków (dokonane wbrew prawu bez udziału służby konserwatorskiej), wszystko to poważnie utrudnia racjonalną politykę przestrzenną na terenie gminy, a także sprawia, że najwięcej do powiedzenia mają osoby spoza terenu gminy, właściciele nieruchomości niezwiązani z tym terenem emocjonalnie.

Z analizy dostępnych materiałów ewidencyjnych oraz możliwych do przewidzenia zamierzeń inwestycyjnych nie wynika, aby zachodziła konieczność wyznaczenia na terenie gminy obszarów wymagających scalenia i podziału nieruchomości. Ewentualność taką należałoby rozpatrzyć jedynie w Załomiu, gdzie wprowadzony po likwidacji majątku stan władania doprowadził do zatarcia układu ruralistycznego.

Uwarunkowania wynikające z występowania terenów i obiektów prawnie chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Ochrona przyrody

Najcenniejsze pod względem przyrodniczym części gminy objęte są różnymi obszarowymi formami ochrony przyrody poczynając od parku narodowego na użytkach ekologicznych kończąc. Poniżej wymienione zostały najcenniejsze przyrodniczo obszary na terenie gminy.

Największe walory przyrodnicze gminy i zarazem Puszczy nad Drawą prezentuje powstały w 1991 roku Drawieński Park Narodowy. Powierzchnia parku na terenie gminy wynosi 2380 ha, a otulina parku sięga do linii Brzeźniak – Golin – Załom – Dzwonowo i dalej do linii szosy przez Szczuczcz do granicy gminy. Przedmiotem i celem ochrony jest krajobraz sandrowy Pojezierza Pomorskiego: rzeczno – jeziorno – leśnego, dolina rzeki Płocicznej, starodrzewy bukowe i sosnowe, jeziora dystroficzne i torfowiska mszarne, niskie torfowiska soligeniczne, zjawiska źródliskowe, łąki wilgotne z populacjami storczyków.

Duża część powierzchni gminy znajduje się w obszarze chronionego krajobrazu. Obszar objęty tą formą ochrony przyrody to gmina z wyłączeniem miasta Człopa i terenów na północ od niego, do linii Brzeźniak – Golin – Człopa – Bukowo – Mielęcín oraz terenów rolniczych okolicy wsi Pieczyska. Celem i przedmiotem ochrony jest zarówno ochrona krajobrazu na rozległym obszarze, jak i stworzenie powiązań między obszarami o wyższej randze ochrony. Obszar chronionego krajobrazu „Puszcza nad Drawą” oraz niewielki fragment obszaru „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy” cechuje wysoka lesistość i duży udział występujących wód powierzchniowych. Obszar chronionego krajobrazu zajmuje obszar moreny dennej oraz tereny sandru, które są porożcinane rynnymi znacznie podnoszącymi krajobrazową wartość terenu. Występują tu lasy o charakterze kwaśnych dąbrów z bukiem, borów mieszanych, borów sosnowych świeżych, buczyn z sosną w drzewostanie.

Na terenie gminy istnieje jeden rezerwat przyrody o nazwie „Stary Załom”, zlokalizowany na pagórku kredowym. Celem ochrony jest zachowanie cennej flory na lokalnej wychodni utworów węglanowych, w tym jedynej na Pomorzu Zachodnim stanowiska górskiego gatunku turzycy ptasie łapki. Rezerwat przyrody „Stary Załom”, został utworzony w latach 20-tych XX wieku a w Polsce ponownie w 1966 r. zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 30 grudnia 1966 r. opublikowanym w Monitorze Polskim Nr 8 poz. 45 z 1967 r., a następnie rozporządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego nr 28/2004 z dnia 25 listopada 2004 roku opublikowanym w Dzienniku Urzędowym województwa

Zachodniopomorskiego Nr 86, poz. 1595. Ponowienie ustanowienia rezerwatu wynikało z mało dokładnego określenia granic w zarządzeniu ministra oraz z wyników waloryzacji przyrodniczej (konieczność rewizji granic rezerwatu).

Użytki ekologiczne na terenie gminy to: Jezioro Dziewicze, Bagno Raczyk i Bukowo Małe. Jezioro Dziewicze, którego celem ochrony jest zachowanie dystroficznego zarastającego płem mszarnym i mszaru torfowcowego z cenną florą. Ponadto występują tam stanowiska turzycy bagiennej, rosiczki okrągłolistnej, wełnianki wąskolistnej i bagno zwyczajne. Występuje także żaba moczarowa i wodna.

Drugim użytkiem ekologicznym znajdującym się na obszarze gminy jest Bagno Raczyk, które to miejsce obejmuje ochroną prawną miejsca lęgowe i ostoi ptaków. Oprócz walorów ornitologicznych na wyróżnienie zasługuje szata roślinna oraz fragment rzeki z roślinnością wodną, zarastający fragment jeziora Młyński Staw, przyległe drzewostany, a także cenna fauna. Występująca tu fauna wymieniana jest zarówno w dyrektywie siedliskowej jak i ptasiej a także w Konwencji Berneńskiej.

Bukowo Małe to użytek ekologiczny, którego celem ochrony są śródleśne bagna – młode pojezierne torfowisko w typie torfowiska alkalicznego z zasileniem wodami podziemnymi i jeziorka – będącego jeziorem ramienicowym (cenne biotopy o znaczeniu europejskim).

Poza formami obszarowymi na terenie gminy ochroną objęto pojedyncze obiekty lub ich grupy ustanawiając pomniki przyrody:

- 1) trzy dęby szypułkowe w Jeleniach przy drodze do Jaźwin i Drawna,
- 2) buk na polach pod Mielęcinem, przy drodze do Rusinowa,
- 3) sosna w oddziale 255b leśnictwa Sarny,
- 4) dąb szypułkowy w Golinie przy domu nr 32,
- 5) jałowiec w oddziale 153d, obrębu Trzcinnno, nadleśnictwa Tuczo,
- 6) jałowiec w oddziale 153i, obrębu Trzcinnno, nadleśnictwa Tuczo,
- 7) sosna w oddziale 55b, obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 8) źródło Cieszynki w oddziale 54 i 55 obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 9) sosna w oddziale 36i obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 10) dąb w oddziale 44b obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 11) aleja dębowa przy drodze z Wołowych Lasów do Trzcinnno,
- 12) grupa lip drobnolistnych na cmentarzu w Człopie,
- 13) wiąz szypułkowy w Człopie przy ul. Mickiewicza 31,
- 14) aleja lipowa w Człopie przy ul. Polnej,
- 15) trzy dęby szypułkowe w parku w Czaplicach,

- 16) topola biała w parku w Czaplicach,
- 17) buk w parku w Załomiu,
- 18) lipa drobnolistna ośmiopienna w parku w Załomiu,
- 19) żywotnik olbrzymi przed domem kultury w Człopie,
- 20) dąb szypułkowy przy drodze polnej na wschód od Czaplic,
- 21) grupa dwudziestu jeden lip drobnolistnych w dawnym folwarku w Podgórzu,
- 22) lipa drobnolistna w dawnym folwarku w Podgórzu,
- 23) dąb szypułkowy w dawnym folwarku w Podgórzu,
- 24) dąb szypułkowy przy leśniczówce Dzicza,
- 25) buk zwyczajny w oddziale 192f obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 26) lipa szerokolistna przy leśniczówce w Jaglicach,
- 27) buk w oddziale 250c obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 28) dąb szypułkowy w parku w Dłusku,
- 29) lipa drobnolistna w parku w Dłusku,
- 30) buk zwyczajny odmiany purpurowej w parku w Dłusku,
- 31) lipa drobnolistna w parku w Dłusku,
- 32) sosna w pobliżu Korzennej Góry, oddział 250c obrębu Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 33) dwa jesiony w parku w Szczuczarzu,
- 34) grupa drzew: sosna wejmutka, świerk i jesion w parku w Szczuczarzu,
- 35) trzy lipy w parku dawnego folwarku w Drzonowie Wałęckim,
- 36) jesion wyniosły w oddziale 147, obrębu Drzonowo, nadleśnictwo Człopa, w alei przy drodze,
- 37) jesion wyniosły w oddziale 147, obrębu Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 38) jesion wyniosły w oddziale 147, obrębu Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 39) sosna zwyczajna w Przelewicach,
- 40) dąb bezszypułkowy w oddziale 373a obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 41) lipa drobnolistna w oddziale 373a obrębu Drzonowo, nadleśnictwa Człopa,
- 42) stanowisko gągoła i nurogęsi na Wyspie Lipowej na jeziorze Szczuczarz.

Opis wyżej wymienionych form przyrody wraz ze szczegółowym przedstawieniem szczególnie cennych gatunków występujących na terenie gminy został przedstawiony w wykonanej w 2003 przez Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie „Waloryzacji Przyrodniczej Gminy Człopa”, nadto zaproponowano tam utworzenie nowych form ochrony przyrody.

Wspomniana wcześniej waloryzacja przyrodnicza wskazuje jako projektowane następujące formy ochrony przyrody:

- 1) park krajobrazowy,
- 2) dwa rezerваты przyrody,
- 3) siedem zespołów przyrodniczo – krajobrazowych,
- 4) dwadzieścia dziewięć użytków ekologicznych,
- 5) dwadzieścia sześć pomników przyrody,
- 6) strefa ochronna stanowiska bociana czarnego,
- 7) siedemnaście obszarów cennych przyrodniczo.

Planowany Park Krajobrazowy Człopskich Lasów miałby na celu zachowanie mozaikowego krajobrazu z udziałem torfowisk, mechowisk, cennych przyrodniczo jezior i doliny rzecznej, z udziałem wybitnych walorów przyrodniczych, a jako wskazania konserwatorskie i planistyczne podano: zakaz zalesiania przestrzeni otwartych, zakaz kopania stawów rybnych w dolinowych torfowiskach niskich, zakaz regulacji rzek, zakaz wywożenia śmieci i ścieków, ograniczenie nadmiernej penetracji turystycznej.

Do planowanych rezerwatów przyrody należą obecne użytki ekologiczne:

- 1) „Bagno Raczyk”, którego utworzenie ma na celu zachowanie miejsca lęgowego i ostoi ptaków,
- 2) „Bukowo Małe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie niskiego, węglanowego torfowiska poligenicznego powstałego w wyniku zarastania jeziora ramienicowego, z cenną florą roślin naczyniowych i zarodnikowych.

Planowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe to:

- 1) „Dolina Górnej Cieszynki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie półnaturalnego krajobrazu doliny rzecznej z cennymi przyrodniczo torfowiskami poligenicznymi i źródłiskami, łąkami, łęgami olszowymi i lasami na zboczach doliny,
- 2) „Jezioro Bukowo”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego mezotorficznego jeziora ramienicowego w krajobrazie leśnym,
- 3) „Załomska Dolina Cieszynki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie krajobrazu doliny rzecznej z torfowiskami mechowiskowymi oraz ciągu malowniczych i cennych przyrodniczo jezior,
- 4) „Jezioro Trzebin”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego mezotorficznego jeziora ramienicowego w krajobrazie leśnym,
- 5) „Jezioro Szczuczarz”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego i cennego przyrodniczo mezotorficznego jeziora ramienicowego z cenną florą

i roślinnością wodną, wraz z otoczeniem misy jeziornej, z udziałem cennych przyrodniczo torfowisk, a także ze stanowiskami ciepłej dąbrowy na wyspie i stokach jeziora,

- 6) „Płoczyca”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu malowniczych i cennych przyrodniczo ekosystemów bagiennych,
- 7) „Źródła Człopicy”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu źródlisk na zboczu doliny.

Planowanymi użytkami ekologicznymi są:

- 1) „Czynszowe łąki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie łąk śródleśnych,
- 2) „Babrzysko”, którego utworzenie ma na celu zachowanie wilgotnej łąki z płytkim mokradłem,
- 3) „Jezioro Leśne Białe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i torfowiska mszarnego z typową florą,
- 4) „Duże Wutkaule”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego z przyległym torfowiskiem i borem bagiennym,
- 5) „Jezioro Rakowiec”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i przyległych torfowisk mszarnych”,
- 6) „Małe Wutkaule”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego jeziora dystroficznego”,
- 7) „Jezioro Suche”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i przyległego torfowiska,
- 8) „Rosiczkowe Bagno”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego i torfowiska mszarnego z cenna florą i fauną,
- 9) „Keselek”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu roślinności bagiennej,
- 10) „Mechowiska pod Grodziskiem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie mechowiskowych łąk na torfowisku poligenicznym z cenną florą,
- 11) „Jezioro Wołowe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu dystrofizującego się jeziora eutroficznego, szuwarów trzcinowych i mszarów,
- 12) „Torfowisko za Dworcem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska mszarnego z cenna florą,
- 13) „Torfowisko Jagoda”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska mszarnego,

- 14) „Dłuskowy Koniec”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu olsów i łożowisk,
- 15) „Jezioro Mały Kochlin”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego jeziora eutroficznego z bujną roślinnością wodną,
- 16) „Torfowisko na Zakręcie”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska przejściowego z cenną florą,
- 17) „Jezioro Małe Leśne”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego jeziora dystroficznego z torfowiskiem mszarnym,
- 18) „Jezioro Wielkie Leśne”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego i przyległych do niego torfowisk z cenną florą,
- 19) „Morskie Oko”, którego utworzenie ma na celu zachowanie cennej flory,
- 20) „Wyspa na Jeziorze Szczuczarz”, którego utworzenie ma na celu zachowanie ciepłej dąbrowy z cenną florą oraz lęgowiska ptaków,
- 21) „Torfowisko pod Ciepłą Dąbrową”, którego utworzenie ma na celu zachowanie typowego eutroficznego bagna leśnego,
- 22) „Torfowisko pod Parkiem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 23) „Torfowisko pod Dąbrową”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska przejściowego z cenną florą,
- 24) „Mały Dryc”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu bagiennego olsów i łożowisk,
- 25) „Ciepła Dąbrowa”, którego utworzenie ma na celu zachowanie płatu ciepłej dąbrowy z florą ciepłolubną,
- 26) „Źródlane Bagno”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 27) „Torfowisko pod Linia”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 28) „Jezioro Bagniste”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego z przyległym do niego torfowiskiem mszarnym,
- 29) „Małe Krzywe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie eutroficznego jeziora z osoką aloesowatą i otaczającego go torfowiska.

Planowanymi pomnikami przyrody są (przyjęta została kontynuacja numeracji istniejących pomników przyrody):

- 43) grusza polna w Miradzu,

- 44) sosna kołnierzykowata w oddziale 99d obrębu Człopa, nadleśnictwa Człopa,
- 45) 2 lipy przy ruinach dawnej osady Chwastnica, w oddziale 99c obrębu Człopa, nadleśnictwa Człopa,
- 46) 2 lipy drobnolistne, pozostałości parku w Brzeźniaku,
- 47) sosna trójpniowa na południowym skraju enklawy pól wokół Jeleni,
- 48) gład narzutowy na Chłopskiej Górze koło Jeleni,
- 49) sosna na skraju tzw. Czyszowych Łąk, w oddziale 254b, obręb Człopa, nadleśnictwo Człopa,
- 50) dąb szypułkowy przy drodze Brzeźniak – Golin,
- 51) sosna kołnierzykowata w oddziale 22c, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 52) buk, zrost 5 pni, w oddziale 213c na skarpie, obręb Trzcinnno, nadleśnictwo Tuczo,
- 53) wiąz górski przy drodze Załom – Golin,
- 54) dąb w Bukowie,
- 55) dąb przy leśniczówce w Bukowie,
- 56) dąb przy drodze Wołowe Lasy – Bukowo,
- 57) kasztanowiec przy drodze w Załomiu,
- 58) źródło i jego cyrk erozyjny w skarpie nad jeziorem w parku w Załomiu,
- 59) sosna przy drodze Jaglice – Czaplice,
- 60) 2 dęby bezszypułkowe w oddziale 293h, obręb Trzcinnno, nadleśnictwo Tuczo,
- 61) olcha trójpniowa na południowym skraju jez. Trzebin,
- 62) lipa drobnolistna koło domu w Jagodzie,
- 63) kasztanowiec koło gospody „Pod Dzikim” (d. „Hubertus”),
- 64) czereśnia w oddziale 330b, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 65) dąb w oddziale 373a, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 66) lipa w oddziale 372i, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 67) aleja lipowa (lipy: drobnolistna, srebrzysta, szerokolistna) przy drodze Dłusko – Dzwonowo,
- 68) aleja 66 dębów czerwonych przy drodze Szczuczcz – Dłusko.

Ustanowienia strefy ochronnej wymaga stanowisko bociana czarnego w leśnictwie Mokrzyca, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa. Pozostałymi obszarami cennymi przyrodniczo, które de facto są układami rozproszonych stanowisk chronionych i zagrożonych roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, skupiska starodrzewu, aleje i szpalery niezgłoszone do ochrony pomnikowej itp. Obszarami takimi są:

- 1) „Bagna w Zamkowym Lesie”, kompleks torfowisk,

- 2) „Trzcinnno”, skupienie śródleśnych torfowisk i jezior,
- 3) „Mielęcińskie Bagna”, skupienie torfowisk śródleśnych i otaczający je las,
- 4) „Uroczysko Karczmarka”, stuściędziesięcioletni drzewostan dębowy,
- 5) „Rynna Krumpol”, rynna terenowa wypełniona stawami i mokradłami,
- 6) „Jezioro Żwirowe”, śródleśne jeziorko bardzo atrakcyjne krajobrazowo,
- 7) „Krapiełskie Bagna”, ciąg bagien i stawów w pobliżu Krapieli,
- 8) „Nasienniki”, kompleks stutrzydziestoletnich drzewostanów sosnowych,
- 9) „Rynna Zwierz”, rynna terenowa wypełniona stawami i mokradłami z kozłkiem dwupiennym,
- 10) „Las Zwierz”, stuściędziesięcioletni drzewostan sosnowy,
- 11) „Bory Chrobotkowe koło Człopy”, płat boru chrobotkowego na wschód od miasta,
- 12) „Burgundzkie”, kompleks lasów bukowych w pobliżu szosy Wołowe Lasy – Trzcianka,
- 13) „Rynna Dłusko – Dzwonowska”, rynna terenowa z jeziorami mezotorficznymi i roślinami ciepłolubnymi na zboczach,
- 14) „Olsy nad Linowym”, kompleks olsów z potorfiami i jeziorkiem,
- 15) „Bory Chrobotkowe na Domowej Górze”, płat boru chrobotkowego przy drodze Przelewice – Dzwonowo,
- 16) „Dolina Człopicy”, dolina strumienia Człopicy z wilgotnymi łąkami,
- 17) „Jeziora Szczuczarskie”, kompleks jezior na południe od Szczuczarz (Zamieć, Krzywe) wraz z malowniczym otoczeniem i ugorami, na których powstały murawy napiaskowe.

Poza formami ochrony przyrody zaproponowanymi przez autorów wspomnianej waloryzacji przyrodniczej, ~~ustanowione zostały jako planowane do ustanowienia, należy uznać~~ dwa obszary Natura 2000, ~~z tzw. „shadow list”, tj. listy obszarów, które spełniają kryteria, jednak mimo to nie zostały objęte formą ochrony:~~

- 1) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Uroczyska Puszczy Drawskiej” [PLH320046](#),
- 2) Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Lasy Puszczy nad Drawą” [PLB320016](#).

Specyfiką tych dwóch obszarów jest fakt konieczności stosowania procedur oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć przewidzianych przepisami ustawy o ochronie przyrody oraz Prawa ochrony środowiska.

[Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Uroczyska Puszczy Drawskiej”](#) obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn

i dąbrów; niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora. W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest bystry prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych. Na terenie ostoi rozproszone są liczne, małopowierzchniowe ale bardzo cenne torfowiska przejściowe i kilka dobrze zachowanych torfowisk alkalicznych.

Obszar Specjalnej Ochrony Natura 2000 „Lasz Puszczy nad Drawą” należy do największych obszarów Natura 2000 w kraju. Obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego porastającego równinę sandrową nad środkową i dolną Drawą, a także przyległe obszary pofałdowanych równin morenowych. Rzeźba terenu charakteryzuje się znaczną dynamiką, z uwagi na duży udział zagłębień wytopiskowych, rynien i dolin oraz obecność stromych stoków. Główną osią hydrograficzną obszaru jest Dolina Drawy. Najcenniejsza pod względem przyrodniczym jest jego centralna część, położona w widłach Drawy i jej dopływu Płocicznej. Obie rzeki mają bystry prąd i kręte koryta, płyną głęboko wciętymi dolinami o tromych skarpach. W obrębie obszaru znajdują się liczne jeziora, zróżnicowane pod względem trofizmu wód. Liczne są także oczka wodne oraz położone w zagłębieniach terenu oraz niewielkie torfowiska. W lasach Puszczy nad Drawą dominują bory sosnowe, znaczne powierzchnie zajmują także buczyny o charakterze naturalnym, z partiami starodrzewu. W dolinach rzecznych występują niewielkie fragmenty łągów, a na obrzeżach mis jeziornych – olsy. W obrębie obszaru znajduje się w całości Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną, fragmenty kilku obszarów chronionego krajobrazu, siedliskowe obszary Natura 2000 oraz liczne rezerваты przyrody. Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków w Lasach Puszczy nad Drawą sprzyja słabe zaludnienie terenu i rozległość występujących tu kompleksów leśnych, a także różnorodność siedlisk związana z położonymi wśród lasów jeziorami, torfowiskami, łąkami i dolinami rzecznyymi oraz prowadzona na terenach nieleśnych ekstensywna gospodarka rolna. Do najważniejszych zagrożeń dla awifauny i jej siedlisk w obszarze należą rozwój turystyki (m.in. zwiększenie śmiertelności młodych u gatunków wyprowadzających lęgi nad rzekami w wyniku płoszenia ptaków m.in. przez spływy kajakowe) i związanej z nią infrastruktury oraz zabudowy rekreacyjnej, kolidowanie terminów prowadzenia niektórych prac leśnych z sezonem lęgowym ptaków, wyręb starodrzewów, usuwanie z lasu drzew martwych i dziuplastych, intensyfikacja lub porzucenie

tradycyjnego użytkowania rolniczego obszarów nieleśnych, zalesianie śródleśnych enklaw i nieużytków porolnych oraz zanieczyszczenie i eutrofizacja wód. Istotnym zagrożeniem dla gatunków związanych z wodami jest rozwój populacji norki amerykańskiej oraz możliwość wzrostu populacji szopa pracza i wynikająca z tego śmiertelność ptaków dorosłych w okresie lęgowym, jak i same straty lęgów.

Inne obszary ochronne

Poza ochrona przyrody przepisy odrębne regulują status takich obszarów ochronnych jak:

- 1) strefy ochronne ujęć wody,
- 2) obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych,
- 3) obszary wymagające ochrony przed zalaniem z uwagi na ich zagospodarowanie, wartość gospodarczą lub kulturową,
- 4) obszary służące przepuszczeniu wód powodziowych, inaczej obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią,
- 5) obszary potencjalnego zagrożenia powodzią,
- 6) śródlądowe wody powierzchniowe lub ich części, stanowiące własność publiczną, istotne dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej,
- 7) śródlądowe wody powierzchniowe lub ich części, stanowiące własność publiczną, istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa,
- 8) śródlądowe wody powierzchniowe lub ich części, stanowiące własność publiczną, zaliczone do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, w stosunku do których wykonywanie uprawnień Skarbu Państwa powierza się marszałkom województw,
- 9) wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych,
- 10) obszary szczególnie narażone, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć,
- 11) grunty rolne i leśne,
- 12) obszary wpisane do rejestru zabytków,
- 13) obszary stanowiące pomniki historii;
- 14) obszary parków kulturowych;
- 15) obszary objęte ustaleniami ochrony zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- 16) tereny byłych hitlerowskich obozów zagłady i ich stref ochronnych.

Na terenie gminy Człopa występują wyłącznie strefy ochrony ujęć wody obejmujące tereny bezpośredniej ochrony ujęcia wody, są one ogrodzone i oznakowane. Nie wyznaczono jednak obszaru ochronnego dla występujących zbiorników wód śródlądowych (GZWP nr 125, 127 oraz 138), ani żadnej z trzech ww. stref zagrożenia wystąpieniem powodzi, ani śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części, stanowiących własność publiczną, istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej, ani śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części, stanowiących własność publiczną, zaliczonych do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, w stosunku do których wykonywanie uprawnień Skarbu Państwa powierza się marszałkom województw. W zakresie występowania obszarów narażonych na wystąpienie powodzi oraz ochrony zbiorników wód podziemnych, a także w zakresie rozważenia zasadności ustanowienia terenów pośredniej ochrony ujęć wody, konieczne jest wykonanie stosownych opracowań studialnych i kroków formalnych przez administrację wodną.

Jako śródlądowe wody powierzchniowe lub ich części, stanowiące własność publiczną, istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa określono cieki: Płociczną, Cieszynkę, Człapię (Człopicę) i Bukówkę. Nie ma żadnych danych na temat uznania wód śródlądowych na terenie gminy Człopa za będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych, aczkolwiek wodą taką może być Płociczna biorąc pod uwagę jej czystość oraz utworzenie Drawieńskiego Parku Narodowego i wprowadzone w nim zakazy, uzasadniane, między innymi, występowaniem w tej rzece jednego z ostatnich w Polsce tarlisk łososia. Na potrzeby studium za istotne należy uznać zachowanie lub przywrócenie odpowiedniej czystości wód powierzchniowych. Jednym z działań jest utworzenie systemu kanalizacji ściekowej w ramach aglomeracji Człopa o równoważnej ilości 4080 mieszkańców, wyznaczonej Nr rozporządzeniem nr 86/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 27 marca 2006 roku w sprawie wyznaczenia aglomeracji Człopa, obejmującej swym zasięgiem: Golin, Człopę, Dłusko, Szczuczarz, Dzwonowo, Bogdanki, Trzebin. Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej w tym obszarze powinno mieć zaoczny wpływ na jakość wód powierzchniowych.

Na terenie gminy Człopa nie występują też obszary szczególnie narażone, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć, ani pomniki historii i parki kulturowe, ani tereny byłych hitlerowskich obozów zagłady i ich stref ochronnych. Obszary wpisane do rejestru zabytków oraz obszary objęte ustaleniami ochrony zabytków w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego już zostały omówione w odrębnych rozdziałach. Przy czym te drugie praktycznie nie występują i sprowadzają się do problematyki

archeologicznej. Odrębną kwestią są grunty rolne i leśne objęte specyficzną formą ochrony polegającą na ograniczeniu ich przeznaczania na cele nierolnicze i nieleśne. Wywołuje to w praktyce skutek wyznaczenia każdego ich obszaru dozwolonego do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne w niniejszym studium. Przy czym z uwagi na niewielką ilość gruntów rolnych powierzchnię gruntów rolnych wysokich klas bonitacyjnych należy zdecydowanie ograniczyć do niezbędnego minimum.

Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Problematyka naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie gminy Człopa nie została dokładnie przebadana, ani udokumentowana. Nie ma też żadnych danych, ani poszlak (np. występujące w terenie osuwiska) wskazujących na wystąpienie osunięć mas ziemnych. Obszary o dużych spadkach jako nieprzydatne do zabudowy, czy do uprawy są najczęściej zadrzewione lub położone w lasach, co przy występującej budowie geologicznej w wystarczający sposób zabezpiecza masy ziemne przed osunięciem. Potwierdzają to zapisy poprzedniej wersji studium, a także brak danych na ten temat w opracowaniu ekofizjograficznym, waloryzacji przyrodniczej i dostępnych źródłach naukowych.

Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

Na terenie miasta i gminy Człopa występują następujące złoża kopalin:

- 1) złożo kruszywa mineralnego „Mielęcin” kategoria C1,
- 2) złożo kruszywa naturalnego „Człopa” kategoria C2,
- 3) złożo kruszywa naturalnego „Golin” kategoria C1,
- 4) złożo kruszywa naturalnego „Wołowe Lasy” kategoria C2,
- 5) złożo torfu „Szczuczarz” kategoria C1,
- 6) złożo torfu „Golin”,
- 7) złożo kruszywa naturalnego „Drzonowo Waleckie”.

Poza tym występują złoża udokumentowane dokumentacjami geobotanicznymi. *Nie można wykluczyć występowania innych złóż tego typu poza wymienionymi, ze względu na budowę geologiczną opisaną w studium.* Z posiadanych informacji wiadomo, iż trwają prace nad ustaleniem zasięgu złoża kruszywa w okolicy kopalni w Mielęcinie, a poza tym rozpoczynana jest eksploatacja kruszywa z niewielkiego złoża w okolicach Drzonowa Waleckiego (koncesja na wydobycie kopaliny ze złoża „Drzonowo Waleckie” została wygaszona decyzją Starosty Waleckiego z dnia 27 lipca 2009 r.).

Odnośnie zasobności złóż brak aktualnych danych, natomiast dane zawarte były w zmienionej w 2002 roku wersji studium.

Kruszywo naturalne

nazwa złoża	kategoria rozpoznania	zasoby w tysiącach ton		uwagi
		bilans	poza bilans.	
Człopa	C2	590	221	pospółka - nie eksploatowane
Mielęcin	C1	872	546	pospółka - eksploatowane
		411	287	piasek – eksploatowane
Drzonowo Waleckie	C1	370	280	piasek – nie eksploatowane
Golin	kart. rej.	73,4 tys. m ³		piasek – eksploatowane
Wołowe Lasy	orzeczenie	80,0 tys. m ³		piasek – nie eksploatowane
Szczuczarz	orzeczenie	341,0 tys. m ³		piasek – nie eksploatowane

Poza tym występują złoża torfu i gytii¹³ – wg tabeli na stronie następczej.

¹³ zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa z 2002 roku

Torfy i gytie

<i>Nazwa złoża</i>	<i>zasoby w tys. m³</i>	
	<i>torfu</i>	<i>gytii</i>
<i>Golin III</i>	294,7	18,4
<i>Golin V</i>	182,9	136,0
<i>Golin VII</i>	177,0	129,0
<i>Golin VIII</i>	428,0	174,0
<i>Golin XV</i>	1507,8	2425,1
<i>Golin XXII</i>	162,8	117,3
<i>Wołowe Lasy W</i>	349,0	120,0
<i>Wołowe Lasy C-1</i>	406,0	121,0
<i>Wołowe Lasy 1-1</i>	1845,0	664,0
<i>Szczuczczarz I</i>	91,7	159,1
<i>Szczuczczarz II</i>	26,9	177,6
<i>Szczuczczarz III</i>	871,7	365,8
<i>Szczuczczarz XVII</i>	97,0	138,5
<i>Szczuczczarz XVIII</i>	971,7	189,0
<i>Szczuczczarz XIX</i>	24,9	161,0
<i>Szczuczczarz XXI</i>	395,3	275,5
<i>Szczuczczarz XXVI</i>	294,9	409,8
<i>Szczuczczarz XXIX</i>	770,9	159,8
<i>Szczuczczarz XXXI</i>	933,7	490,0
<i>Szczuczczarz XXXII</i>	272,4	489,0
<i>Szczuczczarz XXXVI</i>	198,7	268,0
<i>Trzebin I</i>	1842,6	405,0
<i>Trzebin III</i>	1792,9	405,0
<i>Trzebin XIV</i>	420,4	115,5
<i>Trzebin XV</i>	215,4	340,5
<i>Trzebin XVI</i>	1442,7	1434,0
<i>Trzebin XVII</i>	200,6	102,2
<i>Trzebin XVIII</i>	266,4	436,2
<i>Krapiel A</i>	228,0	373,0

W rejonie miejscowości Jelenie i Załom występują również złoża torfu i gytii.

Poza złożami torfu i kredy jeziornej gmina Człopa jest uboga w surowce mineralne. Nie prowadzono badań poszukiwawczych za surowcami ilastymi, biorąc jednak po uwagę budowę geologiczną perspektywy ich odkrycia są nikłe.

Niewiele jest też lokalnych punktów poboru kruszywa, a istniejące w Wołowych Lasach, Trzebinie, Człopie, Mielęcinie i Przelewicach mają niewielkie znaczenie i czynne są jedynie okresowo.¹⁴

Eksploracja surowców mineralnych w obecnej sytuacji ekonomicznej gminy może być jednym z czynników napędzających lokalną wytwórczość, przy czym nie może naruszać priorytetu, jakim jest zachowanie dobrego stanu środowiska naturalnego. Przeto zasadne jest ograniczenie eksploatacji do ~~obszaru dwóch obszarów~~ w Mielęcinie i ~~Drzonowie Waleckim~~. Nadto eksploatacja kruszyw musi być prowadzona w sposób legalny, nie są dopuszczalne wszelkie tzw. lokalne punkty poboru kruszyw, przeistaczające się zarazem w dzikie wysypiska śmieci. Po zakończeniu eksploatacji złoża konieczna jest rekultywacja terenu.

Na terenie gminy występują zasoby wodne skupione w szczególności w trzech Głównych Zbiornikach Wód Podziemnych występujących na obszarze większym niż obszar gminy. Tematyka ta została już omówiona w rozdziale dotyczącym stanu środowiska w podrozdziale poświęconym zasobom wodnym.

Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych

Na terenie gminy ustanowiono ~~dwa~~ ~~trzy~~ tereny górnicze – Mielęcin (w koncesji Wojewody Piłskiego) ~~Drzonowo Waleckie~~ i Golin (w koncesji Starosty Waleckiego). Zasięg tych terenów pokazano na mapie. Zasięg terenów górniczych pokrywa się z obszarem górniczym, toteż trudno mówić o istotnych uwarunkowaniach dla zagospodarowania przestrzennego okolicznych terenów. Fakt ten wskazuje na niewielki zasięg oddziaływania zakładów górniczych.

¹⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa z 1996 roku

Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami

Stan uzbrojenia technicznego terenu gminy ulega ciągłej poprawie, szczególnie od czasu, gdy możliwe stało się uzyskiwanie pomocy finansowej z funduszy Unii Europejskiej. Zmiany dokonane w okresie od 1996 roku wprowadzono do tekstu starego studium zwykłą czcionką.

Miasto Człopa zaopatrywane jest w wodę z dwóch stacji wodociągowych przy ul. Piaskowej i Wojska Polskiego. Poza tym w mieście jest czynne ujęcie zakładowe dla dawnej mleczarni, oraz ujęcie dla ogródków działkowych. Stan techniczny urządzeń zaopatrzenia w wodę jest dobry i pozwala na pełne pokrycie zapotrzebowania. Do sieci wodociągowej miasta podłączone są także Czaplice.

Mieszkańcy terenu gminy zaopatrywani są w większości z centralnych ujęć wody, tj. z wodociągów wiejskich, zakładowych bądź kojarzonych, tylko niektóre osady o zabudowie rozproszonej korzystają z indywidualnych studni kopanych. Z wodociągów zaopatrywane są wsie: Dłusko, Dzwonowo, Drzonowo (folwark), Golin, Jelenie, Brzeźniak, Mielęcín, Załom, Przelewice, Szczuczarsz, Wołowe Lasy, Trzebin, Krąpiel, Nałęcz. Z indywidualnych źródeł wody korzystają mieszkańcy wsi: Bukowo, Pogórze, Jaglice, Pieczyska, Drzonowo Waleckie (wieś).

Sytuacja w zakresie odprowadzenia i oczyszczenia ścieków sanitarnych na obszarze gminy ulega stopniowej poprawie, choć nadal w wielu miejscowościach ścieki gromadzone są w zbiornikach opróżnianych okresowo przez transport asenizacyjny. Często zbiorniki te są źle eksploatowane. Jedynie miasto Człopa ma wybudowaną i gruntownie zmodernizowaną mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków oraz system kanalizacji sanitarnej obejmujący cały obszar miasta przeznaczony w obowiązujących do końca 2003 roku planach miejscowych pod zabudowę. Poza tym do sieci miejskiej przyłączono Czaplice i Golin.

Na terenach wiejskich ścieki deszczowe odprowadzane są powierzchniowo.

Natomiast w mieście istnieją pojedyncze odcinki kanalizacji deszczowej przy czym zaprzestano zrzutu nieczyszczonych ścieków do Cieszynki.

Na terenie miasta i gminy źródłem ciepła dla budownictwa wielorodzinnego są kotłownie lokalne, natomiast pozostali odbiorcy korzystają z indywidualnych źródeł ciepła.

Brak gazu przewodowego. Odbiorcy indywidualnie zaopatrują się w gaz butlowy.

Gmina Człopa zasilana jest w energię elektryczną z linii SN - 15 kV z kierunku Wałcza. Na terenie miasta i gminy czynne są stacje transformatorowe 15/0,4 kV¹⁵.

Łączność publiczna zapewniona jest przez łącza kablowe, w większości przez jednego operatora – TP SA. Poza tym coraz większy ciężar obsługi w zakresie łączności publicznej przejęły sieci operatorów komórkowych. Na terenie gminy lokalizowane są stacje bazowe, niekiedy na uboczu od głównych tras komunikacyjnych, zapewniające łączność w takich miejscowościach jak Jelenie czy Miradz. Z przyczyn technicznych korzystanie z telefonów komórkowych w obszarach leśnych, dominujących na terenie gminy, jest utrudnione.

Niewielkiej korekty wymaga układ komunikacyjny. Przede wszystkim droga powiatowa Tuczo – Mielęcín – Wołowe Lasy – Trzcianka spełnia rolę drogi wojewódzkiej i należałoby przewidzieć podniesienie jej kategorii, wymaga to jednak zmian w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Analogicznie kilka dróg gminnych oraz dróg leśnych winno mieć podniesioną kategorię i powinny spełniać funkcję dróg powiatowych. Dotyczy to w szczególności dróg:

- 1) Przelewice – Szczuczczarz,
- 2) Jeziorki Wałeckie – Krępa Krajeńska – Głusko z odgałęzieniem przez Jelenie – Miradz – Brzeźniak do Golina, a także z „Gwiazdy” do Tuczo przez Martew,
- 3) Trzebin – Dzwonowo.

Realizacja tych dróg pozwoliłaby na zamknięcie tzw. pierścieni komunikacyjnych, przyczyniłaby się do lepszej dostępności komunikacyjnej wszystkich miejscowości w gminie, a także umożliwiłaby realizację objazdów w wypadku zamknięcia pewnych odcinków dróg na czas remontu. Sieć dróg gminnych winna zapewniać dojazd do Człopy, w tym dojazd niezależny od szlaku tranzytowego – drogi krajowej nr 22. Jak już wspomniano, znaczna część dróg gminnych i powiatowych wymaga realizacji nawierzchni utwardzonej, ale także konieczna jest regulacja stanu prawnego tych dróg, zaliczenie ich do odpowiedniej kategorii, wydzielenie ewidencyjne pasów drogowych, przejęcie władania nad terenem drogi przez właściwego zarządcę. W chwili obecnej dojazd do niektórych miejscowości gminy, jak Miradz, czy Jelenie, odbywa się po drogach niewydzielonych z kompleksów leśnych PGL Lasy Państwowe oraz Drawieńskiego Parku Narodowego.

¹⁵ studium '96

Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Od lat planowane są na szczeblu wojewódzkim dwie zasadnicze inwestycje służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych:

- 1) linia wysokiego napięcia 110 kV zasilająca projektowany GPZ Człopa, z GPZ Mirosławiec lub z GPZ Drawski Młyn, ewentualnie z GPZ Trzcianka lub GPZ Wałcz, wraz z budową GPZ Człopa,
- 2) gazyfikacja gminy.

Inwestycje te zostały także zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jako:

- 1) planowana linia 110 kV Mirosławiec – Tuczno – Człopa oraz GPZ Człopa,
- 2) planowany gazociąg wysokiego ciśnienia DN 100 Mirosławiec – Tuczno – Człopa oraz stacja redukcyjno – pomiarowa I stopnia w Człopie.

Poza tym ww. plan województwa wyznaczył jako istotną w skali województwa krajową inwestycję jaką jest modernizacja drogi krajowej nr 22.

Przebiegające przez teren gminy drogi wojewódzkie nr 177 i 179 traktowane są w skali województwa marginalnie, jednak ich stan oraz przepustowość mają niemałe znaczenie dla gminy. Pierwsza z nich mogłaby stanowić element dróg alternatywnych do głównych szlaków wiodących z głębi kraju nad morze, gdy zatykanie się głównych szlaków (drogi krajowe nr 3 i 11, wojewódzkie nr 178 i 163) staje się coraz większym problemem województwa i kraju). Druga z nich stanowi istotny element jako skrót na szlaku łączącym Bydgoszcz z Gorzowem i dalej Berlinem, głównie w ruchu osobowym (za przyczyną zbyt niskiego wiaduktu kolejowego w Szydłowie k. Piły).

Nie ma natomiast żadnych zadań rządowych służących realizacji programów rządowych zlokalizowanych na terenie gminy Człopa, aczkolwiek należałoby uznać, że programami tego typu mogą zostać objęte wspomniane inwestycje infrastrukturalne, służące poza zaopatrzeniem samego miasta poprawie stabilności systemu przesyłowego energii, a także droga krajowa nr 22, wymagająca dostosowania do parametrów drogi głównej ruchu przyspieszonego (GP).

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wyznaczono także Obszar Kulturowy Wału Pomorskiego obejmujący swym zasięgiem pas umocnień, wyznaczony w niniejszym studium jako obszar cenny kulturowo.

Kierunki

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów

Zachowuje się istniejącą strukturę przestrzenną gminy, wprowadzając pewne niezbędne korekty oraz dopuszczając niewielkie zmiany. Struktura przestrzenna gminy oraz przeznaczenie terenów są przedstawione na rysunku w skali 1:25000 oraz szczegółowo dla niektórych fragmentów gminy na rysunkach w skali 1:10000. Każdy teren posiada oznaczenie literowe i liczbowe pozwalające na odniesienie do ustaleń zawartych w tekście studium.

Przed wszystkim zachowuje się obecny układ sieci osadniczej, dopuszczając niewielką przestrzenną ekspansję na tereny niezabudowane. Oto ustalenia dla poszczególnych miejscowości lub mniejszych jednostek osadniczych:

- 1) Borowik – dopuszczalna niewielka rozbudowa osiedla oraz przebudowa w obrębie istniejących obiektów,
- 2) Brzeźniak – zachowanie istniejących siedlisk i odbudowa folwarku – jako nowego gospodarstwa, zachowanie obiektów zabytkowych – cmentarza oraz stodoły folwarcznej, zachowanie wolnej od zabudowy doliny z łąkami,
- 3) Bukowo – kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, odtworzenie historycznego układu ruralistycznego, funkcje usługowe w centrum wsi, liczne wybudowania – w tym: młyn, dawna stacja, gospodarstwa rolne i rybackie;
- 4) Czapllice – wyraźne rozgraniczenie zespołów zabudowy produkcyjnej, mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, rewitalizacja zespołu dworsko – parkowego oraz stawów, dopuszczalność likwidacji obiektów d. PGR z lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, realizacja nowej zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej, produkcyjnej i zagrodowej w wyznaczonych obszarach oraz zagospodarowanie terenów pomiędzy dwoma częściami osady na potrzeby zieleni rekreacyjnej (boiska, park),
- 5) Człopa – rewitalizacja obszaru dawnego miasta lokacyjnego, wykreowanie obszaru centralnego po obu stronach Cieszynki, stopniowa eliminacja obiektów dyszharmonizujących w krajobrazie, odtworzenie przestrzeni dawnego rynku staromiejskiego i układu ulic miasta lokacyjnego, rozbudowa cmentarza, zagospodarowanie rekreacyjne i turystyczne, w tym realizacja obiektów rekreacyjnych

- nad jeziorem Trzebin (plaża miejska) – ekstensywne zagospodarowanie terenu, za nasypem i wykopem dawnej linii kolejowej (na północ i północny zachód od miasta), zachowanie i rozbudowa istniejących obszarów zabudowy produkcyjnej, mieszkaniowej, usługowej,
- 6) Dłusko – rewitalizacja zespołu zabudowy folwarcznej z pałacem i parkiem pałacowym, a także zachowanie osiowego układu najazdowego i symetrii w układzie głównego placu wsi przed pałacem, zachowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zagrodowej z prawem do przebudowy i uzupełnień, nowe tereny mieszkaniowe nad Jeziorem Dłuskowym ok. 1 – 2 km na południowy – zachód od wsi, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne, realizacja plaży,
 - 7) Drzonowo Wałeckie – zachowanie istniejącej zabudowy zagrodowej i produkcyjnej z prawem do przebudowy i rozbudowy, wykształcenie terenów zielonych we wnętrzu miejscowości, nowa zabudowa dopuszczalna na zasadzie uzupełnień struktury wsi, [lokalizacja elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW w zachodniej części wsi](#),
 - 8) Drzonowo Wałeckie (zakład rolny) – zachowanie dominanty krajobrazowej parku, rewaloryzacja parku i założenia, uzupełnienie zabudowy wsi i zakładu, zachowanie istniejącej zabudowy z dopuszczeniem przekształceń,
 - 9) Dzicza – nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
 - 10) Dzwonowo – zachowanie istniejącej zabudowy zagrodowej, wykształcenie terenów zielonych w oparciu o sąsiedztwo jeziora, rozbudowa wsi o tereny usług, nowa niwa zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej po południowej stronie wsi,
 - 11) Golin – zachowanie i uzupełnienie zabudowy zagrodowej i układu ruralistycznego, rewitalizacja nawsia, przekształcenia w obrębie zabudowy produkcyjnej,
 - 12) Głusza – leśniczówka, dopuszczalne uzupełnienie istniejącej zabudowy,
 - 13) Jaglice – zachowanie i uzupełnienie zabudowy zagrodowej i układu ruralistycznego, rewitalizacja nawsia oraz rozbudowa na północno – wschodnim krańcu wsi,
 - 14) Jagoda - nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
 - 15) Jelenie – zachowanie i uzupełnienie założenia folwarcznego, rewitalizacja folwarku i parku,
 - 16) Jeleni Róg – nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,

- 17) Krąpiel - zachowanie i uzupełnienie założenia folwarcznego, rewitalizacja folwarku i parku,
- 18) Mielęcín – duża wieś, wskazane zachowanie i sanacja układu ruralistycznego, w tym rewitalizacja nawsia, dopuszczalna nowa niwa zabudowy zagrodowej w części północnej, a także uzupełnienie zabudowy wsi i jej dwóch wybudowań, poza tym realizacja zabudowy produkcyjnej w części wschodniej i południowo – wschodniej, zagospodarowanie turystyczne terenu, wybudowanie przy drodze do Tuczná do rozbudowy jako osiedle,
- 19) Miradz – odbudowa wsi, jako owalnicy z centralnym nawsiem, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, ewentualnie rekreacyjna i zagrodowa, renowacja dawnego cmentarza, dopuszczalne usługi w rejonie placu na nawsiu (na wschód od dawnego cmentarza) i odbudowa kościoła,
- 20) Nałęczce - zachowanie i uzupełnienie założenia folwarcznego, rewitalizacja folwarku i parku, odbudowa dawnej kolejowej stacji towarowej jako zespołu usług,
- 21) Orzeń - nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, odbudowa stawów i użytków rolnych,
- 22) Pieczyska – zachowanie rozproszonego charakteru zabudowy wsi kolonizacyjnej (rozproszone ustawione w rzędach lub rozproszone siedliska), rewaloryzacja cmentarza, wykształcenie niewielkiego centrum wsi w rejonie dawnej karczmy,
- 23) Podgórze – zachowanie rozproszonego charakteru zabudowy (rozproszone siedliska), ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu (agroturystyka),
- 24) Przelewice - kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę mieszkaniową jednorodziną, rewaloryzacja historycznego układu ruralistycznego, funkcje usługowe w centrum wsi, zachowanie funkcjonalnego i formalnego oddzielenia części folwarcznej wsi od wsi chłopskiej, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
- 25) Pustelnia - nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącej zabudowy zagrodowej, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
- 26) Raczyk - leśniczówka, dopuszczalne uzupełnienie istniejącej zabudowy,
- 27) Rybakówka - nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
- 28) Szczuczarz - kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę mieszkaniową jednorodziną, rewaloryzacja historycznego układu ruralistycznego, funkcje usługowe w centrum wsi, rewitalizacja

- założenia dworsko – parkowego, nowe niwy zabudowy na południe od wsi, poza tym rozproszone gospodarstwa na południe od leśniczówki Głusza i przy drodze do Pestkownicy, tereny zabudowy usługowej związane przede wszystkim z obsługą drogi nr 22 w części północnej miejscowości, a także przy granicy z gminą Krzyż, nad Jeziorem Szczuczarskim planowana plaża, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
- 29) Trzebin - kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, rewaloryzacja historycznego układu ruralistycznego, nawsia oraz zespołów folwarcznych, funkcje usługowe w centrum wsi, zachowanie ciekawej zabudowy szczytowej, uzupełnienie zabudowy w części centralnej oraz kontynuacja zabudowy wsi w kierunku zachodnim, niewielki obszar zabudowy produkcyjnej przy drodze do Drzonowa Wałeckiego, tereny nad jez. Trzebin, w niewielkim zakresie – do ekstensywnego zagospodarowania turystycznego,
- 30) Trzcino - zachowanie i uzupełnienie założenia folwarcznego, rewitalizacja folwarku i parku, odbudowa dawnej kolejowej stacji towarowej jako zespołu usług, poza tym gospodarstwo rolne i leśniczówki z dopuszczeniem uzupełnienia zabudowy,
- 31) Wołowe Lasy - kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, rewaloryzacja historycznego układu ruralistycznego, funkcje usługowe w centrum wsi, zachowanie otwarcie widokowych w centrum miejscowości oraz na miejscowość, szczególnie w rejonie zabytkowego kościoła oraz od południowej strony wsi, tereny zabudowy usługowej i produkcyjnej przy drodze do Mielęcina oraz w części południowo – zachodniej, zachowanie rozproszonych wybudowań wsi oraz jej kontekstu krajobrazowego (przeciwdziałanie zalesianiu rozłogów i opłotków),
- 32) Zalesie - nieznaczne uzupełnienie zabudowy istniejącego gospodarstwa, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne terenu,
- 33) Załom - kontynuacja istniejącej zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej (powstające osiedle) z dopuszczeniem przekształcenia na zabudowę rekreacji indywidualnej, rewaloryzacja i odtworzenie historycznego układu ruralistycznego, funkcje usługowe w centrum wsi, rewitalizacja zespołu dworskiego z parkiem, realizacja plaży, nowa niwa zabudowy zagrodowej w kierunku Golina, ekstensywne zagospodarowanie turystyczne,
- 34) Zwierz - leśniczówka, dopuszczalne uzupełnienie istniejącej zabudowy.

Przede wszystkim istotny jest rozwój jakościowy struktury przestrzennej, w szczególności: wykrystalizowanie jednoznacznych obszarów centralnych w mieście oraz w większych miejscowościach, uzupełnienie ubytków w zabudowie, poprawa jakości terenów zielonych w tym terenów otwartych w miejscowościach. Poza tym ważne jest wykształcenie układu komunikacyjnego zapewniającego dwustronny dojazd drogą publiczną do każdej większej miejscowości w gminie.

Tereny zainwestowane lub zaplanowane do zainwestowania, w tym do zabudowy wyznaczono na mapie w skali 1:25000, większość z tych terenów ma swoje uszczegółowienie na mapach w skali 1:10000. Pozostałe tereny są terenami wyłączonymi z zabudowy lub dopuszczonymi wyłącznie do niektórych rodzajów zabudowy, np. do zabudowy służącej wyłącznie produkcji leśnej na terenie lasów, do realizacji dróg, do zagospodarowania jako tereny i obszary górnicze. Uszczegółowieniem niniejszych ustaleń jest następny rozdział oraz treść zawarta na rysunkach w skali 1:25000 oraz 1:10000.

Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy

Ustalenia wstępne

Zasadniczo wyróżnia się dwa podstawowe kierunki w zagospodarowaniu terenów:

- 1) wyłączenie z zabudowy,
- 2) dopuszczenie zabudowy na określonych warunkach.

Wyłączenie z zabudowy dotyczy: terenów rolniczych, lasów, terenów cennych przyrodniczo wymagających takiego wyłączenia, wód śródlądowych. Dopuszczalne są pewne odstępstwa od zakazu zabudowy, jednak szczegółowo podano je przy opisie każdego z terenów. Dopuszczenie zabudowy dotyczy terenów istniejących jednostek osadniczych, a także wyznaczonych terenów przeznaczonych pod zabudowę na obrzeżach tych jednostek lub poza nimi. Szczegółowe warunki ustalono w dalszej części niniejszego rozdziału.

Ustala się następujące kategorie terenów:

- 1) lasy i grunty leśne oznaczone symbolem ZL,
- 2) tereny rolnicze oznaczone symbolem R,
- 3) tereny ogródków przydomowych i pól uprawnych oznaczone symbolem RO,
- 4) tereny wód powierzchniowych śródlądowych oznaczone symbolem WS,
- 5) tereny zieleni naturalnej, w szczególności tereny objęte formami ochrony przyrody wykluczającymi zagospodarowanie i przeznaczenie pod zabudowę oznaczone symbolem ZN,
- 6) tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oznaczone symbolem MN,
- 7) tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oznaczone symbolem MW,
- 8) tereny zabudowy centrum miasta – tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z usługami oznaczone symbolem MU,
- 9) tereny zabudowy usługowej oznaczone symbolem U,
- 10) tereny zabudowy produkcyjnej oznaczone symbolem P,
- 11) tereny lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi oznaczone symbolem EF;
- 12) obszary i tereny górnicze oznaczone symbolem PG,
- 13) tereny zabudowy zagrodowej oznaczone symbolem RM,
- 14) tereny zieleni urządzonej oznaczone symbolem ZP,
- 15) tereny ogródków działkowych oznaczone symbolem ZD,

16) tereny cmentarzy oznaczone symbolem ZC,

17) tereny infrastruktury technicznej:

- a) energetyki – oznaczone symbolem E,
- b) gazownictwa – oznaczone symbolem G,
- c) kanalizacji – oznaczone symbolem K,
- d) gospodarowania odpadami – oznaczone symbolem O,
- e) wodociągów – oznaczone symbolem W.

Dla części terenów, w szczególności dla terenów wyznaczonych na mapkach w skali 1:10000 obejmujących większość miejscowości gminy oraz dla pozostałych terenów zabudowy lub zagospodarowanych w sposób inny niż: lasy, tereny rolnicze, drogi, wody powierzchniowe śródlądowe, [tereny lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi](#), obszary i tereny górnicze lub pozostawionych jako tereny zieleni naturalnej - wyznaczonych na mapach w skali 1:25000 przyjęto zasadę oznaczenia terenów dwuliterowym symbolem miejscowości, a następnie po kropce symbolem terenu. Jeśli w danej miejscowości jest kilka terenów tej samej kategorii o różnych ustaleniach do symbolu dodano na końcu kolejny numer terenu. Zasady zagospodarowania, a także wskaźniki zabudowy dla tych terenów podano w tabeli na następnych stronach.

Tereny rolnicze, lasy, tereny zieleni naturalnej, drogi publiczne oraz wody powierzchniowe śródlądowe oznaczono odpowiednimi oznaczeniami barwnymi na mapie w skali 1:25000. Na mapie tej wyznaczono też zasięg obszarów, dla których szczegółowe ustalenia zawarto na mapach w skali 1:10000.

Istotne przy interpretacji ustaleń niniejszego studium są następujące fakty:

- 1) drogi publiczne na mapach w skali 1:25000 określono w układzie ich docelowego modelu, a proponowane obwodnice wyznaczono w sposób kierunkowy, bez przesądzania o ich konkretnej lokalizacji,
- 2) drogi publiczne oraz pozostałą przestrzeń komunikacyjną przedstawiono na mapach w skali 1:10000 jako puste miejsca między poszczególnymi terenami, przy czym taką samą pustą przestrzenią jest oznaczony przebieg Cieszynki przez Człopę,
- 3) proponowane orientacyjne, kierunkowe przebiegi obwodnic wyznaczono na mapach w skali 1:10000 jako jedną lub dwie linie,
- 4) wyznaczone tereny infrastruktury technicznej nie są jedynymi terenami na których możliwa jest realizacja tej infrastruktury, w tym infrastruktury technicznej wymagającej rozgraniczenia terenu, w szczególności zaś obiektów zajmujących

- niewielkie obszarowo tereny, jak: oczyszczalnie ścieków deszczowych, lokalne oczyszczalnie ścieków, pompownie ścieków, hydrofornie, ujęcia wód podziemnych, stacje redukcyjno – pomiarowe drugiego stopnia,
- 5) wyznaczone tereny wód powierzchniowych śródlądowych nie są wszystkimi terenami wód powierzchniowych na terenie gminy,
 - 6) wyznaczone tereny lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi określono w ich maksymalnym zasięgu, dopuszczalne jest ustalenie przeznaczenia zgodnego z dotychczasowym sposobem zagospodarowania (tereny rolnicze),
 - 7) wyznaczone tereny i obszary górnicze określono w ich maksymalnym zasięgu, dopuszczalne jest więc zagospodarowanie terenów określonych jako tereny i obszary górnicze, a położonych poza ich faktycznym obrysem zgodnie z dotychczasowym sposobem zagospodarowania (są to lasy lub tereny rolnicze),
 - 8) wyznaczone w zasięgu istniejących lasów i gruntów leśnych tereny zieleni i rolnicze mogą być pozostawione jako tereny leśne,
 - 9) w centrach miejscowości, tzn. w zasięgu przestrzeni publicznych dopuszcza się wytyczanie terenów usługowych w zasięgu obszarów oznaczonych jako tereny zabudowy mieszkaniowej oraz zagrodowej.

Tabela sposobu zagospodarowania i użytkowania terenów

Oznaczenia wskaźników dotyczących zagospodarowania terenu, użyte w poniższej tabeli:

D – dopuszczalna powierzchnia całkowita działek (m^2),

H – maksymalna wysokość zabudowy (m npt.),

P – maksymalna powierzchnia zabudowy pojedynczych budynków (m^2),

G – stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki (%),

B – minimalna powierzchnia biologicznie czynna działki (%),

K – kąt nachylenia połaci dachowej ($^\circ$).

Niezależnie od tego, czy w tabeli podano zachowanie istniejących powierzchni działek, czy też określono dopuszczalne ich powierzchnie należy uznać za zasadę:

- 1) dopuszczalność innych podziałów, o ile służą one: regulacji stanu władania, dostosowaniu granic do sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu, wytyczenia terenu dla dróg i infrastruktury technicznej,
- 2) dopuszczalność zachowania istniejących podziałów,

3) dopuszczalność łączenia działek.

Maksymalną wysokość zabudowy należy rozumieć jako dopuszczalną najwyższą rzędną budynku.

Stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki należy rozumieć jako stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni terenu (np. terenu RM3, MN4 itp.), szczególnie gdy powierzchnia tego terenu jest mniejsza od powierzchni działki.

Kąt nachylenia połaci dachowej dachów dotyczy wyłącznie obiektów projektowanych do realizacji na danym terenie, dopuszcza się zachowanie istniejących obiektów o innych parametrach dachu.

Jeżeli którykolwiek z parametrów nie odpowiada stanowi faktycznemu dopuszcza się zachowanie stanu faktycznego.

Człopa			
<p>miasto wymagające odbudowy centrum – śródmieścia w miejscu dawnego miasta lokacyjnego, w celu integracji rozproszonej zabudowy poszczególnych przedmieść oraz nowego centrum (rejon Pl. Zwycięstwa i ul. Witosa), poza tym wskazana poprawa wizerunku miasta poprzez stworzenie terenów zieleni publicznej, docelowo planuje się wyprowadzenie uciążliwego tranzytu (drogi nr 22 i 177) poza układ komunikacyjny miasta lub na jego obrzeża, wskazana obwodnica w przebiegu bliskim, z zastosowaniem rozwiązań technicznych pozwalających na wyeliminowanie nadmiernej uciążliwości dla mieszkańców i środowiska (np. estakada), należy także doprowadzić do wyhamowania ruchu w obrębie miasta i poprawy bezpieczeństwa ruchu (np. budowa rond, wysepek dla pieszych, szyskan spowalniających ruch pojazdów)</p>			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Cz.MN1	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalny zespół usługowy w rejonie ul. Polnej oraz w rejonie ul. Warszawskiej i ul. Osiedlowej	$600 \leq D \leq 1500$ H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 45$
2.	Cz.MN2	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne uzupełnienia istniejącej zabudowy oraz zachowanie istniejących usług	$800 \leq D \leq 1500$ H = 10 P = 300 $5 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 45$
3.	Cz.MN3	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne zachowanie istniejącej zabudowy zagrodowej	$500 \leq D \leq 1200$ H = 10 P = 200 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 45$
4.	Cz.MN4	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna w zwartych pierzejach ulicznych dopuszczalne zachowanie istniejących usług oraz zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej wielorodzinnej	$600 \leq D \leq 1500$ H = 12 P = 300 $5 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$

5.	Cz.MN5	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne zachowanie istniejących usług	$600 \leq D \leq 1500$ $H = 10$ $P = 200$ $5 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $45 \leq K \leq 50$
6.	Cz.MN6	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne zachowanie istniejących usług	$500 \leq D \leq 1000$ $H = 10$ $P = 200$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $40 \leq K \leq 45$
7.	Cz.MN7	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne zachowanie istniejących usług oraz zabudowy zagrodowej	$600 \leq D \leq 1500$ $H = 10$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $40 \leq K \leq 45$
8.	Cz.MN8	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	D – istniejąca $H = 10$ $P = 200$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $40 \leq K \leq 45$
9.	Cz.MN9	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	D – istniejąca $H = 10$ $P = 150$ $20 \leq G \leq 40$ $B = 30$ $45 \leq K \leq 55$
10.	Cz.MN10	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne uzupełnienie o funkcję usług turystycznych (pensjonat)	$4000 \leq D$ $H = 10$ $P = 300$ $0 \leq G \leq 5$ $B = 80$ $45 \leq K \leq 55$ nie więcej niż cztery budynki tworzące formę osiedliska z centralnym dziedzińcem

11.	Cz.MN11	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna dopuszczalne uzupełnienie o funkcje usług turystycznych (pensjonaty, kwatery prywatne)	$600 \leq D \leq 2000$ $H = 10$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 25$ $B = 60$ $45 \leq K \leq 55$
12.	Cz.MW1	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	D – istniejąca $H = 15$ $P = 300$ $40 \leq G \leq 70$ $B = 10$ $30 \leq K \leq 45$
13.	Cz.MW2	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna dopuszcza się uzupełnienie istniejącej zabudowy zabudową usługową, a także zachowanie zabudowy jednorodzinnej	D – istniejąca $H = 20$ $P = 500$ $20 \leq G \leq 60$ $B = 30$ $45 \leq K \leq 55$
14.	Cz.MU1	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna z usługami (osiedle blokowe) wymagająca przekształcenia na zespół śródmiejskiej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z usługami, w tym do odtworzenia pierzejowego układu zabudowy od strony ul. Moniuszki	$600 \leq D \leq 1500$ $H = 15$ $P = 400$ $20 \leq G \leq 70$ $B = 10$ $40 \leq K \leq 55$
15.	Cz.MU2	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna z usługami wymagająca uzupełnienia i odtworzenia zabudowy pierzejowej wokół dawnego rynku i ulic staromiejskich, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z usługami oraz zachowanie istn. przebiegu dróg	$600 \leq D \leq 1500$ $H = 15$ $P = 300$ $20 \leq G \leq 70$ $B = 10$ $40 \leq K \leq 55$
16.	Cz.MU3	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna z usługami – pierzejowa wymagająca niewielkich uzupełnień ubytków dopuszczalne zachowanie istniejącej zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej	D – istniejąca $H = 15$ $P = 300$ $20 \leq G \leq 70$ $B = 10$ $40 \leq K \leq 55$

17.	Cz.MU4	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna i jednorodzinna z usługami, przy czym zabudowa wielorodzinna skupiona wzdłuż ul. Zwycięstwa Wojska Polskiego oraz ul. Witosa, w tym zespół budynków mieszkalno – usługowych przy Pl. Zwycięstwa	D – istniejąca H = 15 P = 300 $20 \leq G \leq 70$ B = 10 $40 \leq K \leq 55$
18.	Cz.P1	zabudowa produkcyjna, w tym magazyny i składy, a także tereny sąsiednie przewidziane do włączenia do ww. funkcji, z dopuszczeniem zabudowy usługowej	D – istniejąca H = 15, budowle (kominy, silosy itp. H = 50) P = 3000 $20 \leq G \leq 80$
19.	Cz.P2	zabudowa produkcyjna z dopuszczeniem zabudowy usługowej	B = 5 $0 \leq K \leq 45$
20.	Cz.U1	zabudowa usługowa – usługi publiczne – szkoła publiczna, przedszkole publiczne, urzędy administracji publicznej, publiczne obiekty kultury, siedziby administracji przedsiębiorstw pełniących funkcje publiczne (jak np. PGL „Lasy Państwowe”, ZGK), remizy OSP	D – istniejąca H = 20 P = 5000 $20 \leq G \leq 80$ B = 10 (przedszkole B = 50) $40 \leq K \leq 50$
21.	Cz.U2	zabudowa usługowa oraz obiekty rekreacji – publiczne lub ogólnodostępne, np. plaża miejska, stadion miejski, strzelnica sportowa, hala widowiskowo – sportowa.	$3000 \leq D$ H = 20
22.	Cz.U3	zabudowa usługowa oraz obiekty rekreacji, rozrywki, wypoczynku, kultury, gastronomii, obsługi ruchu turystycznego, zamieszkania zbiorowego, dopuszczalna agroturystyka oraz funkcja mieszkaniowa jednorodzinna (jako funkcja towarzysząca)	P = 2000 $0 \leq G \leq 30$ B = 50 $10 \leq K \leq 50$

23.	Cz.U4	zabudowa usługowa, w tym usługi handlu	$2000 \leq D$ $H = 12$ $P = 500$ $30 \leq G \leq 70$ $B = 20$ $10 \leq K \leq 50$
24.	Cz.ZP1	parki miejskie oraz skwery i zieleńce	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych na każdym z terenów, a także tymczasowych miejsc parkingowych tzw. parkingów zielonych na terenie ZP3 - teren wyłączony z zabudowy
25.	Cz.ZP2	parki leśne i zadrzewione skarpy	
26.	Cz.ZP3	zieleń ekspozycyjna stanowiąca przedplan dla położonych na wzniesieniu cmentarzy zabytkowych oraz otwarcie widokowe na ww. cmentarze	
27.	Cz.ZP4	tereny zielone – rekreacyjne, otwarte	
28.	Cz.ZP5*	teren dawnego grodziska – park leśny	możliwość zagospodarowania terenu obiektami mającymi na celu zachowanie, udostępnienie do zwiedzania oraz ekspozycję zachowanych walorów średniowiecznego grodziska
29.	Cz.ZN	tereny zieleni naturalnej, w tym objęte formami ochrony przyrody lub stanowiące chronione siedliska przyrodnicze	teren wyłączony z zabudowy z wyłączeniem obiektów służących ochronie przyrody i środowiska, w tym urządzeń wodnych, dopuszczalne zachowanie istniejących przebiegów infrastruktury technicznej
30.	Cz.ZL	lasy i grunty leśne	poza realizacją obiektów służących wyłącznie produkcji leśnej, z wyłączeniem wszelkich budynków, teren wyłączony z zabudowy
31.	Cz.RM1	teren zabudowy zagrodowej – siedliska Człopa Bogdanki	$D - \text{istniejąca}$ $H = 10$ $P = 300$ $20 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 45$ dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki

32.	Cz.RM2	teren zabudowy zagrodowej gospodarstwa rybackiego	D – istniejąca H = 12 P = 300 G ≤ 20 B = 5 40 ≤ K ≤ 50 zabudowa skupiona w formie siedliska
33.	Cz.RM3*		
34.	Cz.RM4*	tereny zabudowy zagrodowej – leśniczówka „Zwierz” oraz „Raczyk”	D – istniejąca H = 10 P = 300 20 ≤ G ≤ 40 B = 40 40 ≤ K ≤ 45 dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki
35.	Cz.ZD	teren pracowniczych ogródków działkowych	D – istniejąca H = 20 P = 300 0 ≤ G ≤ 30 B = 10 40 ≤ K ≤ 50 dopuszczalna zabudowa wyłącznie związana z funkcją terenu, w tym obiekty administracji, dozoru, obsługi i socjalne, na terenie ZD dopuszczalna realizacja altan ogrodowych niewymagających pozwolenia na budowę, teren dawnego cmentarza żydowskiego wyłączony z zabudowy, dopuszczalna wyłącznie rewaloryzacja i rekonstrukcja obiektów zabytkowych
36.	Cz.ZC	teren cmentarzy	
37.	Cz.E	tereny elektroenergetyki – GPZ Człopa	
38.	Cz.G	tereny gazownictwa – SRP I° Człopa	
39.	Cz.W	tereny ujęć wody pitnej	
40.	Cz.O	teren składowiska odpadów komunalnych	
41.	Cz.K	oczyszczalnia ścieków Człopa	

Brzeźniak			
niewielka wieś rozproszona, wskazana odbudowa dawnego zespołu dworskiego, zachowanie istniejących siedlisk oraz terenów otwartych stanowiących o atrakcyjności krajobrazowej tej miejscowości			
Lp.	oznaczenie	Sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Br.RM1	teren zabudowy zagrodowej odbudowa zespołu folwarcznego lub budowa nowego gospodarstwa rolnego, agroturystycznego, dopuszczalna realizacja obiektu usługowego związanego z obsługą ruchu turystycznego	D – istniejąca H = 12 P = 500 $2 \leq G \leq 20$ B = 60 $45 \leq K \leq 55$ zabudowa skupiona w formie siedliska lub zespołu dworskiego z dziedzińcem
2.	Br.RM2	tereny zabudowy zagrodowej siedliska z możliwością przekształcenia na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych	D – istniejąca H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 20$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska z dziedzińcem
3.	Br.RM3*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych – nie więcej niż jedno lub dwa siedliska na terenie funkcjonalnym	$5000 \leq D$ H = 9 P = 500 $0 \leq G \leq 10$ B = 80 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska z dziedzińcem
4.	Br.ZP1	teren zieleni urządzonej w formie błoni z możliwością pozostawienia jako terenu rolniczego – łąk i pastwisk	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych na każdym z terenów
5.	Br.ZP2	zachowanie istniejących oczek wodnych	teren wyłączony z zabudowy

6.	Br.ZC	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy
7.	Br.RO	tereny ogródków przydomowych oraz tereny rolnicze stanowiące wolną od zabudowy przestrzeń ekspozycyjną	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, altan ogrodowych - teren wyłączony z zabudowy

Bukowo

wieś o częściowo zatartym układzie owalnicowym do odtworzenia, wskazane zachowanie zwartej, pierzejowej zabudowy wsi z dominantą kościoła, wytworzenie centrum wsi, miejscowość o walorach zabytkowych wymagająca zachowania i rewaloryzacji

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Bu.RM1	teren zabudowy zagrodowej wsi z możliwością uzupełnień, dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej	D – istniejąca H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
2.	Bu.RM2		
3.	Bu.RM3		
4.	Bu.RM4 ¹⁶		
5.	Bu.RM5		

¹⁶ należy uwzględnić występujące miejsce po dawnym cmentarzu, zlikwidowanym w pierwszej połowie 20. wieku, w szczególności pozostawić ten teren jako teren zieleni wyłączony z zabudowy, przy czym powierzchnię tą można bilansować jako powierzchnię biologicznie czynną, a przy obliczaniu powierzchni zabudowy działki lub terenu powierzchnię dawnego cmentarza można pominąć

6.	Bu.RM6	tereny zabudowy zagrodowej siedliska z możliwością przekształcenia na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych	D – istniejąca H = 9, teren RM8 – H = 12, P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska w przypadku terenu RM8 kształtowanie dachów zgodnie z rozwiązaniami występującymi na obiektach młyna
7.	Bu.RM7		
8.	Bu.RM8*		
9.	Bu.RM9*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa - agroturystyka	D – istniejąca H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$, w przypadku terenu RM12 dotyczy to obszaru siedliska, na pozostałym obszarze $G \leq 1$ B = 30, w przypadku terenu RM12 dotyczy to obszaru siedliska, na pozostałym obszarze B = 90 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
10.	Bu.RM10*		
11.	Bu.RM11*		
12.	Bu.RM12*	teren zabudowy zagrodowej – gospodarstwa rybackiego, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa – agroturystyka obszar siedliska nie większy niż 1 ha	
13.	Bu.U1	teren zabytkowego kościoła z cmentarzem przykościelnym	zachowanie istniejącej zabudowy i zagospodarowania terenu
14.	Bu.U2	teren zabudowy usługowej, w szczególności usług związanych z obsługą mieszkańców wsi oraz z obsługą ruchu turystycznego, dopuszczalne funkcje: mieszkalna, produkcyjna nieuciążliwa, zagrodowa	$800 \leq D \leq 1500$ H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
15.	Bu.U3		

16.	Bu.ZP	park wiejski lub skwer planowany do utworzenia	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych teren wyłączony z zabudowy
17.	Bu.ZC*	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy

Czaplice

osiedle podmiejskie, dawna wieś folwarczna, wskazane zachowanie dominacji zespołu dworskiego

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Ce.P1	tereny zabudowy produkcyjnej, dopuszczalna funkcja usługowa	$2000 \leq D$ $H = 15$
2.	Ce.P2	tereny zabudowy produkcyjnej, dopuszczalna funkcja usługowa, a także zachowanie istniejącej funkcji mieszkaniowej	$P = 2000$ $10 \leq G \leq 50$ $B = 10$ $35 \leq K \leq 45$
3.	Ce.U	tereny zabudowy usługowej do wykształcenia na bazie dużego gospodarstwa rolnego, wskazane funkcje: zamieszkania zbiorowego, rekreacyjna, ochrona zdrowia, edukacja, dopuszcza się przeznaczenie dotychczasowe – produkcja rolna i rezydencja, wskazane usunięcie obiektów z lat 60. ubiegłego stulecia (obory i cielętnika)	D - istniejące $H = 15$ $P = 2000$ $10 \leq G \leq 50$ $B = 10$ $40 \leq K \leq 50$ zachowanie obiektów zabytkowych, rewaloryzacja zabytkowego układu założenia dworsko-pałacowego
4.	Ce.RM	tereny zabudowy zagrodowej – szkółki leśnej	D - istniejące $H = 9$ $P = 300$ $0 \leq G \leq 10$ $B = 80$ $40 \leq K \leq 50$

5.	Ce.MW1	tereny zabudowy wielorodzinnej, dopuszcza się uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej zabudową	D – istniejące H = 15 P = 400
6.	Ce.MW2	usługową i mieszkaniową wielorodzinną, a także zachowanie zabudowy jednorodzinnej	$20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
7.	Ce.MN1	tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	$800 \leq D \leq 1500$ H = 10 P = 300
8.	Ce.MN2		$10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$
9.	Ce.MN3	tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	$600 \leq D \leq 1500$ H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 45$
10.	Ce.ZP1	tereny ogólnodostępnej zieleni rekreacyjnej	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch
11.	Ce.ZP2	tereny komponowanej zieleni parkowej i ekspozycyjnej dawnej rezydencji dworskiej	altan ogrodowych teren wyłączony z zabudowy

Dłusko			
wieś folwarczna, konieczne zachowanie i rewaloryzacja centralnej części wsi oraz zespołu dworskiego z parkiem i pałacem oraz układem kompozycyjnym dawnego folwarku wymagane kształtowanie sylwety wsi oraz zachowanie kontekstu krajobrazowego – w tym zachowanie odcinków zadrzewionych dróg wiodących do wsi			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Du.P1	tereny zabudowy produkcyjnej, dopuszczalna funkcja usługowa, a także	D – istniejące H = 10 P = 3000
2.	Du.P2	zachowanie istniejącej funkcji mieszkaniowej	$10 \leq G \leq 50$ B = 10
3.	Du.P3	(produkcja nieuciążliwa)	$40 \leq K \leq 50$
4.	Du.U1	tereny zabudowy usługowej – na terenie obiektów wchodzących w skład zakładu produkcji rolnej, wskazane funkcje: zamieszkania zbiorowego, rekreacyjna, ochrona zdrowia, edukacja, dopuszcza się przeznaczenie dotychczasowe – produkcja rolna i rezydencja	zachowanie obiektów zabytkowych, rewaloryzacja zabytkowego układu założenia dworsko-pałacowego, wskazana rekompozycja obiektów z lat 60. ubiegłego stulecia (obiekty magazynowe i hodowlane), wyeksponowanie osiowego układu zabudowy osady folwarcznej przy głównym placu zespołu (wzdłuż drogi dojazdowej na odcinku od stanowiących rodzaj pylonów wjazdowych do wsi podobnych budynków mieszkalno – administracyjnych stojących po obu stronach drogi do pałacu)
5.	Du.U2		
6.	Du.U3	teren zabudowy usługowej, zamieszkania zbiorowego, obsługi ruchu turystycznego, obiekty kultury	zachowanie obecnej bryły pałacu
7.	Du.U4	teren zabudowy usługowej z dopuszczeniem towarzyszącej usługom zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	D – istniejące H = 10 P = 200 $30 \leq G \leq 50$ B = 20 $40 \leq K \leq 50$

8.	Du.MW	zabudowa wielorodzinna, dopuszcza się uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej zabudową usługową i mieszkaniową wielorodzinną, a także zachowanie zabudowy jednorodzinnej	D – istniejące H = 10 P = 400 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
9.	Du.MN*	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (rezydencjonalnej), z możliwością wprowadzenia zabudowy rekreacji indywidualnej oraz usług agroturystycznych	$1000 \leq D \leq 10000$ H = 10 P = 500 $0 \leq G \leq 25$ B = 70 $40 \leq K \leq 50$
10.	Du.RM	teren zabudowy zagrodowej z możliwością wprowadzenia zabudowy rekreacji indywidualnej oraz usług agroturystycznych, nie więcej niż cztery budynki na działce tworzące formę siedliska z centralnym dziedzińcem	$2000 \leq D \leq 5000$ H = 9 P = 300 $0 \leq G \leq 25$ B = 70 $45 \leq K \leq 50$
11.	Du.ZP1	tereny komponowanej zieleni parkowej i ekspozycyjnej dawnej rezydencji dworskiej, nie dopuszczalne wprowadzanie innych funkcji	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP2 jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy
12.	Du.ZP2	teren zieleni parkowej i ekspozycyjnej wchodzący w skład dawnego założenia parkowego, dopuszcza się wprowadzenie częściowo funkcji usługowej związanej z obsługą ruchu turystycznego	H = 10 P = 150 $45 \leq K \leq 50$

Drzonowo Waleckie			
wieś o układzie wielodrożnym (prawdopodobnie dawna, mocno zatarta owalnica), wskazane zachowanie zwartej zabudowy wsi z dominantą kościoła, wytworzenie centrum wsi, miejscowość o walorach zabytkowych wymagająca zachowania i rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	DW.RM1	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi o walorach zabytkowych wymagający zachowania i rewaloryzacji, z możliwością uzupełnień, dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej	D – istniejąca, a na terenach RM4 i RM5 wydzielenie zabudowy z kompleksu leśnego H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
2.	DW.RM2		
3.	DW.RM3		
4.	DW.RM4		
5.	DW.RM5		
6.	DW.RM6		
7.	DW.RM7		
8.	DW.RM8		
9.	DW.RM9		
10.	DW.RM10		
11.	DW.RM11	teren zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz rekreacji indywidualnej	D – istniejąca H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
12.	DW.RM12		
13.	DW.RM13	teren zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej i usługowej	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 9 P = 300 $0 \leq G \leq 25$ B = 70 $40 \leq K \leq 50$ nie więcej niż cztery budynki na działce tworzące formę siedliska z centralnym dziedzińcem

14.	DW.RM14*	tereny zabudowy zagrodowej, siedliska z możliwością przekształcenia na	D - istniejące H = 10 P = 500 $10 \leq G \leq 40$
15.	DW.RM15*	tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych	B = 50 $40 \leq K \leq 50$ budynki na działce tworzące formę siedliska z centralnym dziedzińcem
16.	DW.U	teren kościoła	zachowanie istniejącej zabudowy i zagospodarowania terenu
17.	DW.P	teren zabudowy produkcyjnej – zakład drzewny	D - istniejące H = 12 P = 2000 $10 \leq G \leq 50$ B = 10 $15 \leq K \leq 45$
18.	DW.ZP1	istniejący park wiejski	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych teren wyłączony z zabudowy
19.	DW.ZP2	projektowany park wiejski	
20.	DW.ZP3	tereny zieleni rekreacyjnej	
21.	DW.RO1	tereny ogródków przydomowych oraz tereny rolnicze stanowiące wolną od zabudowy przestrzeń ekspozycyjną	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, altan ogrodowych - teren wyłączony z zabudowy
22.	DW.RO2		
23.	DW.RO3		
24.	DW.RO4		
25.	DW.RO5		
26.	DW.ZC1	teren cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy
27.	DW.ZC2	teren cmentarza zabytkowego	

Drzonowo Waleckie – zakład rolny			
wieś folwarczna, z dominantą w postaci parku dworskiego wymagającą zachowania			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	DZ.P1	tereny produkcyjne,	D - istniejące
2.	DZ.P2	dopuszczalne wprowadzanie usług	H = 15
3.	DZ.P3	zachowanie obiektów zabytkowych, rewaloryzacja zabytkowego układu	P = 5000
		założenia dworsko-pałacowego	$10 \leq G \leq 50$
			B = 10
			$10 \leq K \leq 50$
4.	DZ.RM1	teren zabudowy zagrodowej, dopuszcza się wprowadzenie zabudowy jednorodzinnej i usług	$1500 \leq D \leq 3000$
5.	DZ.RM2		H = 9
6.	DZ.RM3		P = 300
			$0 \leq G \leq 25$
			B = 70
			$40 \leq K \leq 50$
			nie więcej niż cztery budynki na działce tworzące formę siedliska z centralnym dziedzińcem
7.	DZ.MW1	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna,	D – istniejące
8.	DZ.MW2	dopuszcza się wprowadzenie nieuciążliwych usług, związanych z obsługą mieszkańców	H = 15
			P = 400
			$20 \leq G \leq 40$
			B = 40
			$40 \leq K \leq 45$
9.	DZ.U	teren zabudowy usługowej	D – istniejące
			H = 9
			P = 300
			$20 \leq G \leq 60$
			B = 30
			$40 \leq K \leq 45$

10.	DZ.ZP	tereny komponowanej zieleni parkowej i ekspozycyjnej dawnej rezydencji dworskiej, zachowanie dawnego cmentarza rodowego	poza możliwością budowy infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo – rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych (poza terenem dawnego cmentarza, gdzie dopuszcza się rewaloryzację lub odbudowę obiektów małej architektury cmentarnej) - teren wyłączony z zabudowy
-----	-------	---	--

Dzicza			
osada leśna, dawna leśniczówka, zachowane śródleśne enklawy pól i łąk			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskazniki zagospodarowania
1.	Da.RM1*	teren zabudowy zagrodowej siedlisko z możliwością przekształcenia na teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych przy zachowaniu zabytkowej zabudowy	D - istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
2.	Da.RM2*	teren zabudowy zagrodowej PGL „Lasy Państwowe” możliwość realizacji zabudowy niemieszkalnej związanej z produkcją leśną	D – istniejące H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 50$ B = 40 $10 \leq K \leq 45$
3.	Da.RM3*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych – nie więcej niż jedno lub dwa siedliska na terenie funkcjonalnym	$5000 \leq D$ H = 9 P = 500 $0 \leq G \leq 10$ B = 80 $40 \leq K \leq 50$
4.	Da.ZP*	teren zieleni rekreacyjnej – polana śródleśna teren zieleni urządzonej w formie błoni z możliwością pozostawienia jako terenu rolniczego – łąk i pastwisk	poza możliwością budowy infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych oraz nie więcej niż jednej altany ogrodowej teren wyłączony z zabudowy

Dzwonowo			
wieś ulicowa o dobrze zachowanym układzie zabudowy wymagającym zachowania i rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Do.RM1	tereny zabudowy zagrodowej wsi, dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej	D – istniejące H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
2.	Do.RM2		
3.	Do.RM3		
4.	Do.RM4		
5.	Do.RM5		
6.	Do.RM6		
7.	Do.RM7		
8.	Do.RM8		
9.	Do.RM9		
10.	Do.RM10	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna funkcja – zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 9 P = 300 $0 \leq G \leq 25$ B = 70 $40 \leq K \leq 50$
11.	Do.RM11*	teren zabudowy zagrodowej siedlisko z możliwością przekształcenia na teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych zachowanie istniejącej zabudowy	D - istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
12.	Do.RM12*	teren zabudowy zagrodowej PGL „Lasy Państwowe” możliwość realizacji zabudowy niemieszkalnej związanej z produkcją leśną	D – istniejące H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 50$ B = 40 $10 \leq K \leq 45$

13.	Do.RM13*	tereny zabudowy zagrodowej siedliska z możliwością przekształcenia na tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych	D - istniejące H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 50$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
14.	Do.RM14*	teren zabudowy zagrodowej – gospodarstwa rybackiego, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa – agroturystyka obszar siedliska nie większy niż 1 ha	D – istniejące H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ dla terenów siedliska, reszta $G \leq 1$ B = 30 dla terenów siedliska, reszta = 90 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
15.	Do.MN	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem rekreacji indywidualnej	$500 \leq D \leq 1200$ H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 30$ B = 60 $40 \leq K \leq 50$
16.	Do.U1	teren zabudowy usługowej związanej z obsługą drogi krajowej oraz ruchu turystycznego	$2000 \leq D$ H = 12 P = 500 $10 \leq G \leq 50$ B = 20 $5 \leq K \leq 45$
17.	Do.U2		
18.	Do.U3	teren usługowy - usługi związane z obsługą mieszkańców	D - istniejące H = 9 P = 300 $20 \leq G \leq 50$ B = 20 $5 \leq K \leq 45$
19.	Do.U4	teren zabudowy usługowej związanej z rekreacją, obsługą drogi krajowej oraz ruchu turystycznego	$2000 \leq D$ H = 12 P = 500 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $10 \leq K \leq 45$

20.	Do.U5	teren zabudowy usługowej m.in. związanej z obsługą drogi krajowej oraz ruchu turystycznego, dopuszcza się zabudowę produkcyjną (produkcja nieuciążliwa)	$5000 \leq D$ $H = 15$ $P = 500$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 40$ $10 \leq K \leq 45$
21.	Do.U6	teren usług obsługi ruchu turystycznego – pole namiotowe	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją,
22.	Do.ZP1	zielen parkowa, przestrzeń publiczna	infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie U6 dwóch budynków, o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy,
23.	Do.ZP2		$H = 10$
24.	Do.ZP3		$P = 150$ $15 \leq K \leq 60$
25.	Do.ZP4	park wiejski – dawny symboliczny cmentarz ofiar I Wojny Światowej	teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewitalizacji i rekonstrukcji
26.	Do.ZP5	tereny zieleni rekreacyjnej	teren wyłączony z zabudowy, dopuszczalna realizacja obiektów sportowych niestanowiących zabudowy
27.	Do.ZC	teren cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewitalizacji i rekonstrukcji

Golin			
wieś owalnicowa z niewielkim jeziorem (stawem) w nawsiu, wymagająca rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Go.RM1	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi o walorach zabytkowych wymagający zachowania i rewaloryzacji, z możliwością uzupełnień, dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej, agroturystyka	D – istniejące H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedlisk
2.	Go.RM2		
3.	Go.RM3		
4.	Go.RM4		
5.	Go.RM5		
6.	Go.RM6		
7.	Go.RM7		
8.	Go.RM8		
9.	Go.RM9		
10.	Go.RM10	tereny zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub rezydencjonalna	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedliska
11.	Go.RM11*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa - agroturystyka zachowanie istniejącej zabudowy	D - istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
12.	Go.RM12*	teren zabudowy zagrodowej, dawne siedliska wraz z otoczeniem (ogród, stawy) do odbudowy, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa – agroturystyka	D - istniejące H = 10 P = 300 $0 \leq G \leq 20$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
13.	Go.RM13*	zabudowa wyłącznie w obrębie obszarów dawnej zabudowy	

14.	Go.RM14*	teren zabudowy zagrodowej – gospodarstwo agroturystyczne zachowanie istniejącej zabudowy	D - istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: H = 12 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
15.	Go.U1	teren kościoła z cmentarzem przykościelnym do zachowania wskazane obiekty o formach historyzujących lub nowoczesnych	D - istniejące H = 20 P = 500 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $10 \leq K \leq 80$
16.	Go.U2	teren zabudowy usługowej, w szczególności usług związanych z obsługą mieszkańców	D - istniejące H = 10 P = 300 $20 \leq G \leq 50$ B = 20 $10 \leq K \leq 45$
17.	Go.U3	wsí oraz z obsługą ruchu turystycznego, dopuszczalne funkcje: mieszkalna, produkcyjna (produkcja nieuciążliwa), zagrodowa, zabudowa w formie zwartej	
18.	Go.U4	zabudowy zagrodowej wsi	
19.	Go.P1	tereny zabudowy produkcyjnej (produkcja nieuciążliwa)	1500 ≤ D H = 15 P = 2000 $10 \leq G \leq 50$ B = 10 $10 \leq K \leq 45$
20.	Go.P2	dopuszczalna funkcja usługowa oraz wprowadzanie funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej,	
21.	Go.MW	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna, dopuszczalna zabudowa usługowa związana z obsługą mieszkańców	D – istniejące H = 12 P = 400 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $10 \leq K \leq 45$

22.	Go.ZP1	teren parku wiejskiego, wiejskiej przestrzeni publicznej	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz, wyłącznie na terenie ZP2, nie więcej niż dwóch altan ogrodowych lub budynków służących obsłudze terenu o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy, H = 10 P = 150 $15 \leq K \leq 60$
23.	Go.ZP2	teren zielony wraz ze stawem, teren przestrzeni publicznej	
24.	Go.ZC	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewitalizacji i rekonstrukcji

Jaglice

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Ja.RM1	tereny zabudowy zagrodowej	D - istniejące H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$
2.	Ja.RM2	teren zwartej zabudowy zagrodowej,	D - istniejące H = 9 P = 400 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$
3.	Ja.RM3	dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa	
4.	Ja.RM4	jednorodzinna oraz usługowa związana z obsługą mieszkańców	
5.	Ja.RM5	teren zabudowy zagrodowej	
6.	Ja.RM6	z dopuszczalnym wprowadzeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	

7.	Ja.RM7*	tereny zabudowy zagrodowej istniejące siedliska z możliwością przekształcenia na tereny zabudowy mieszkaniowej	D - istniejące H = 9 P = 300
8.	Ja.RM8*	jednorodzinnej oraz wprowadzenia usług agroturystycznych	10 ≤ G ≤ 40 B = 30 40 ≤ K ≤ 50
9.	Ja.ZP1	park wiejski	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających
10.	Ja.ZP2	staw z zielenią nadbrzeżną	powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz, wyłącznie na terenie ZP1, jednej altany ogrodowej - teren wyłączony z zabudowy
11.	Ja.ZP3	teren zielony przeznaczony pod skwer	
12.	Ja.ZC1	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy
13.	Ja.ZC2*	teren dawnego cmentarza (tzw. Psiego Cmentarza)	obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewitalizacji i rekonstrukcji
14.	Ja.U1	teren kościoła oraz cmentarza przykościelnego	zachowanie istniejącej zabudowy i zagospodarowania terenu
15.	Ja.U2	teren usług nieuciążliwych oraz związanych z obsługą mieszkańców, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	D - istniejące
16.	Ja.U3	teren usług związanych z obsługą mieszkańców oraz zwarta zabudowa zagrodowa lub mieszkaniowa jednorodzinna	H = 9 P = 300 20 ≤ G ≤ 50 B = 20
17.	Ja.U4	teren zabudowy usługowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	40 ≤ K ≤ 45

Jelenie			
wieś folwarczna o zachowanym układzie przestrzennym wymagająca rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Je.RM1	teren zwartej zabudowy zagrodowej z dopuszczalnym wprowadzeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	D - istniejące
2.	Je.RM2		H = 10
3.	Je.RM3		P = 300
			10 ≤ G ≤ 40
			B = 30
			40 ≤ K ≤ 50
4.	Je.RM4	tereny zabudowy zagrodowej (dawne zabudowania folwarku) dopuszczalne przeobrażenia na funkcje usługowe, mieszkaniowe	2000 ≤ D
5.	Je.RM5		H = 12
6.	Je.RM6		P = 1000
			10 ≤ G ≤ 60
			B = 20
			10 ≤ K ≤ 50
7.	Je.ZP	dawny park dworski do zagospodarowania jako park wiejski	poza możliwością budowy infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych o parametrach podanych poniżej, a także rekonstrukcją ruin pałacu - teren wyłączony z zabudowy
			H = 10
			P = 150
			10 ≤ K ≤ 50

Krapiel			
wieś folwarczna o zachowanym układzie przestrzennym wymagająca rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Kr.RM1	zabudowa zagrodowa z dopuszczalną zabudową mieszkaniową jednorodziną, wielorodzinną oraz możliwe wprowadzenie zabudowy rekreacji indywidualnej	1500 ≤ D ≤ 3000
2.	Kr.RM2		H = 9
		zabudowa po obu stronach drogi prowadzącej do dworu wzdłuż istniejących linii zabudowy	P = 300
			10 ≤ G ≤ 25
			B = 60
3.	Kr.RM3		45 ≤ K ≤ 50

4.	Kr.P1	zabudowa produkcyjna związana z obsługą rolnictwa, dopuszczalna zabudowa usługowa	$1500 \leq D$ $H = 15$ $P = 2000$ $10 \leq G \leq 50$ $B = 10$ $35 \leq K \leq 45$
5.	Kr.P2		
6.	Kr.ZP	dawny park dworski do zagospodarowania jako park wiejski	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych teren wyłączony z zabudowy
7.	Kr.U	tereny zabudowy usługowej – powstałe na bazie gospodarstwa rolnego, wskazane funkcje: zamieszkania zbiorowego, rekreacyjna, ochrona zdrowia, edukacja, dopuszcza się przeznaczenie dotychczasowe – produkcja rolna i rezydencja zachowanie obiektów zabytkowych, rewaloryzacja zabytkowego układu założenia dworsko-parkowego	D - istniejące $H = 12$ $P = 2000$ $10 \leq G \leq 50$ $B = 30$ $15 \leq K \leq 45$
8.	Kr.ZC	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewaloryzacji i rekonstrukcji

Mielęcin			
duża wieś wielodrożna, dawna rozbudowana owalnica, wskazane odtworzenie układu owalnicowego, zachowanie nawarstwień kulturowych, rewaloryzacja wsi			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Mn.RM1	teren zwartej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w części centralnej wsi – w sąsiedztwie obszarów przestrzeni publicznej, dopuszczalna zabudowa usługowa związana z obsługą mieszkańców oraz zachowanie ogólnodostępnych terenów zielonych – placu zabaw na terenie MN.RM5	D – istniejące H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$ zabudowa skupiona w formie siedlisk
2.	Mn.RM2		
3.	Mn.RM3		
4.	Mn.RM4		
5.	Mn.RM5		
6.	Mn.RM6		
7.	Mn.RM7		
8.	Mn.RM8		
9.	Mn.RM9		
10.	Mn.RM10		
11.	Mn.RM11		
12.	Mn.RM12	tereny zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej z możliwością zachowanie istniejących usług	D – istniejące H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$
13.	Mn.RM13		
14.	Mn.RM14		
15.	Mn.RM15		
16.	Mn.RM16*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne funkcje: rekreacyjna, mieszkaniowa jednorodzinna	D - istniejące H = 9 P = 500 $10 \leq G \leq 50$ B = 30 $30 \leq K \leq 50$
17.	Mn.RM17*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne funkcje: zamieszkania zbiorowego, rekreacyjna, ochrona zdrowia, edukacja, dopuszcza się przeznaczenie dotychczasowe – produkcja rolna i rezydencja	D - istniejące H = 10 P = 200 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $30 \leq K \leq 50$

18.	Mn.U1	tereny usługowe, dopuszczalny lokal mieszkalny w jednym z budynków usługowych	$800 \leq D \leq 3000$ H = 9 P = 400 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$
19.	Mn.U2		
20.	Mn.U3		
21.	Mn.U4	teren kościoła, obiekty o formach historyzujących lub nowoczesnych	D – istniejące H = 20 P = 500 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $10 \leq K \leq 80$
22.	Mn.U5	teren zabudowy usługowej w szczególności usługi związane z obsługą ruchu turystycznego, zachowanie istniejących obiektów dawnej stacji kolejowej	$1000 \leq D$ H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$
23.	Mn.ZP1	teren zieleni publicznej – park wiejski	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP1 nie więcej niż trzech budynków służących obsłudze terenu - teren wyłączony z zabudowy
24.	Mn.ZP2		
25.	Mn.ZP3		
26.	Mn.ZP4		
27.	Mn.ZP5*	teren zieleni rekreacyjnej – dawne wybudowanie tzw. „Młyn Wołowych Lasów”	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz jednej altany ogrodowej teren wyłączony z zabudowy

28.	Mn.RO1	tereny ogródków przydomowych oraz	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją,
29.	Mn.RO2	tereny rolnicze stanowiące wolną od zabudowy przestrzeń ekspozycyjną	infrastruktury technicznej, altan ogrodowych - teren wyłączony z zabudowy
30.	Mn.P1	teren zabudowy produkcyjnej z dopuszczeniem usług (produkcja nieuciążliwa)	$5000 \leq D$ $H = 15$ $P = 2000$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 30$ $10 \leq K \leq 45$
31.	Mn.P2	teren planowanej zabudowy produkcyjnej z dopuszczeniem usług (produkcja nieuciążliwa)	$2000 \leq D$ $H = 15$ $P = 1000$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 30$ $10 \leq K \leq 45$
32.	Mn.ZC	teren istniejącego cmentarza	D – istniejące $H = 10$ $P = 300$ $0 \leq G \leq 30$ $B = 10$
33.	Mn.K	teren projektowanej oczyszczalni ścieków	$40 \leq K \leq 50$ dopuszczalna zabudowa wyłącznie związana z funkcją terenu, w tym obiekty administracji, dozoru, obsługi i socjalne

Miełcin Zakład

dawne wybudowanie – folwark, do zagospodarowania jako niewielkie osiedle – wybudowanie

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	MZ.P1	teren zabudowy produkcyjnej istniejącego zakładu drzewnego	$2000 \leq D$ $H = 15$
2.	MZ.P2	tereny projektowanej zabudowy produkcyjnej	$P = 2000$ $10 \leq G \leq 30$
3.	MZ.P3		$B = 10$ $10 \leq K \leq 45$

4.	MZ.RM1	teren zabudowy zagrodowej PGL „Lasy Państwowe” zachowanie istniejącej zabudowy	D – istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż dwa budynki spełniające poniższe warunki: H = 10 P = 300 $5 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$
5.	MZ.RM2	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa	$1200 \leq D \leq 3000$ H = 10 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$
6.	MZ.RM3	i usługowa	
7.	MZ.ZP	teren dawnego parku dworskiego do zachowania jako park leśny	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz jednej altany ogrodowej teren wyłączony z zabudowy

Miradz

dawna wieś owalnicowa, wyludniona i opustoszała, do ponownego zagospodarowania jako osada rekreacyjna

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Mi.RM	teren zabudowy zagrodowej z możliwością odbudowy nie zachowanych siedlisk, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowanie mieszkaniowej	D – istniejące dopuszczalne uzupełnienia zabudowy i działek $1200 \leq D \leq 3000$ H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$

2.	Mi.MN1	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem zabudowy	$1200 \leq D \leq 3000$ $H = 9$
3.	Mi.MN2	rekreacji indywidualnej oraz usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej	$P = 300$ $10 \leq G \leq 40$
4.	Mi.MN3	– formy zabudowy odtwarzające zwartą zabudowę zagrodową wsi	$B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
5.	Mi.ZP	park wiejski (część nawsia)	teren wyłączony z zabudowy, dopuszczalna realizacja obiektów niestanowiących zabudowy
6.	Mi.ZC	teren cmentarza zabytkowego (część nawsia)	rewaloryzacja zabytkowego cmentarza, dopuszczalna odbudowa kościoła oraz obiektów małej architektury cmentarnej, poza tym teren wyłączony z zabudowy dla ewentualnej zabudowy na terenie ZC1 zachować następujące parametry: $H = 15$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $30 \leq K \leq 50$

Nałęcz

osada folwarczna, wskazana rekompozycji rewaloryzacja dawnego zespołu dworskiego

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Na.RM1*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej	D – istniejące $H = 12$ $P = 400$
2.	Na.RM2*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	$0 \leq G \leq 40$ $B = 30$ $40 \leq K \leq 50$
3.	Na.U1*	teren zabudowy usługowej m.in. związanej z obsługą drogi krajowej oraz ruchu turystycznego, realizacja zabudowy na zasadzie odbudowy lub rekompozycji	$2000 \leq D \leq 5000$ $H = 18$ $P = 4000$ $10 \leq G \leq 60$
4.	Na.U2*	dawnej zabudowy folwarcznej, zachowanie istniejącego obiektu (obory / stodoły / magazynu) z czerwonej cegły	$B = 20$ $40 \leq K \leq 50$

5.	Na.ZP*	teren dawnego parku dworskiego do zagospodarowania jako zieleń rekreacyjna	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz jednej altany ogrodowej teren wyłączony z zabudowy
----	--------	--	--

Pieczyska

wieś kolonizacyjna, rozproszona, dobrze zachowana i zarysowana w krajobrazie

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Pi.RM1*	teren zabudowy zagrodowej wsi, z prawem do budowy nowych siedlisk w miejscu	$3000 \leq D \leq 10000$
2.	Pi.RM2*	dawnych zniszczonych siedlisk,	$H = 10$
3.	Pi.RM3*	dopuszczalne funkcje usługowe – agroturystyczne, a na terenie RM4 usługi	$P = 500$
4.	Pi.RM4*	związane z obsługą drogi wojewódzkiej – restauracja, bar w dawnej karczmie Raatza	$0 \leq G \leq 20$ $B = 60$ $40 \leq K \leq 50$
5.	Pi.RM5*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	$D - \text{istniejące}$
6.	Pi.RM6*		$H = 10$
7.	Pi.RM7*		$P = 500$
8.	Pi.RM8*		$10 \leq G \leq 40$
9.	Pi.RM9*		$B = 30$ $40 \leq K \leq 50$
10.	Pi.ZC*	teren zabytkowego cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, rewitalizacja zabytkowego cmentarza

Podgórze			
osada rozproszona – wybudowania i d. folwark, do przekształcenia w osadę agroturystyczną			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Po.RM1	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	$5000 \leq D$ $H = 9$ $P = 500$ $0 \leq G \leq 10$ $B = 80$ $40 \leq K \leq 50$
2.	Po.RM2		
3.	Po.RM3		
4.	Po.RM4		
5.	Po.RM5		
6.	Po.RM6		
7.	Po.RM7*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	D – istniejące $H = 9$ $P = 500$ $0 \leq G \leq 20$ $B = 60$ $40 \leq K \leq 50$
8.	Po.ZL	tereny lasów lub tereny rolne przeznaczone do zalesienia	tereny wyłączone z zabudowy

Przelewice			
wieś owalnicowa oraz zespół folwarczny, wskazana rewaloryzacja i uzupełnienia			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Pr.RM1	teren zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem funkcji mieszkalnej jednorodzinnej oraz pozostawienia istniejących usług zabudowa skupiona w formie siedliska	$3000 \leq D \leq 10000$ $H = 12$ $P = 500$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
2.	Pr.RM2		
3.	Pr.RM3	teren zwartej zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy jednorodzinnej oraz usług związanych z obsługą mieszkańców zabudowa skupiona w formie siedliska	$1500 \leq D \leq 5000$ $H = 9$ $P = 400$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
4.	Pr.RM4		
5.	Pr.RM5		
6.	Pr.RM6		
7.	Pr.RM7		
8.	Pr.RM8		
9.	Pr.RM9		

10.	Pr.RM10	teren zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem zabudowy jednorodzinnej	$3000 \leq D \leq 10000$ $H = 10$ $P = 400$
11.	Pr.RM11	oraz usług związanych z obsługą mieszkańców i ruchu turystycznego	$10 \leq G \leq 40$ $B = 40$
12.	Pr.RM12	zabudowa skupiona w formie siedliska	$40 \leq K \leq 50$
13.	Pr.RM13*	teren gospodarstwa rybackiego (związek funkcjonalny z terenem U2)	D – istniejące $H = 8$ $P = 300$ $G \leq 1$ $B = 90$ $40 \leq K \leq 50$
14.	Pr.U1	teren usług	
15.	Pr.U2	teren usług związanych z obsługą ruchu turystycznego dopuszczalna zabudowa zagrodowa gospodarstwa rybackiego oraz agroturystyka (związek funkcjonalny z terenem RM13)	$1500 \leq D$ $H = 10$ $P = 400$ $0 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $40 \leq K \leq 50$
16.	Pr.U3	teren usług z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej	
17.	Pr.U4	teren zabytkowego kościoła	zachowanie istniejącej zabudowy i zagospodarowania terenu
18.	Pr.MW	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z zachowaniem istniejących usług	D – istniejące $H = 15$ $P = 400$ $20 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 45$

19.	Pr.ZP1	teren zielony – łąki i pastwiska, zakaz zabudowy, z przeznaczeniem na funkcje rekreacyjne, na terenie ZP1 należy zachować relikty ogrodu dworskiego,	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz (poza terenami ZP4 i ZP5) nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP2 jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy H = 10 P = 150 45 ≤ K ≤ 50
20.	Pr.ZP2		
21.	Pr.ZP3		
22.	Pr.ZP4	teren zielony – park wiejski	
23.	Pr.ZP5		
24.	Pr.ZP6	teren zieleni rekreacyjnej związanej z obsługą ruchu turystycznego	
25.	Pr.ZC1	teren cmentarza zabytkowego	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej
26.	Pr.ZC2*	teren cmentarza zabytkowego	teren wyłączony z zabudowy, rewaloryzacja zabytkowego cmentarza
27.	Pr.P	teren produkcji rolniczej dopuszczane usługi związane z obsługą ruchu turystycznego, zachowanie obiektów zabytkowych oraz zabytkowego układu założenia folwarcznego	D - istniejące H = 15 P = 2000 10 ≤ G ≤ 30 B = 10 20 ≤ K ≤ 50

Szczuczarz			
wieś ulicowa o walorach krajobrazowych wymagających zachowania i rewaloryzacji, z możliwością uzupełnień, a także założenia nowych niw osadniczych, we wsi park i relikty dworu do rekompozycji z zachowaniem zabytkowych elementów kompozycji, szczególnie w parku			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Sz.RM1	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne usługi agroturystyczne	D – istniejąca H = 9 P = 300 10 ≤ G ≤ 40, na terenie RM2 dla obszaru siedliska, poza tym G ≤ 2
2.	Sz.RM2	teren zabudowy zagrodowej gospodarstwa rybackiego, dopuszczalne usługi agroturystyczne obszar siedliska nie większy niż 1 ha	B = 30, na terenie RM2 dla terenów siedliska, poza tym B = 80 40 ≤ K ≤ 50
3.	Sz.RM3	teren zabudowy zagrodowej wsi dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa towarzysząca mieszkaniowej zabudowa skupiona w formie siedliska	1500 ≤ D
4.	Sz.RM4		H = 9
5.	Sz.RM5		P = 400
6.	Sz.RM6		10 ≤ G ≤ 40
7.	Sz.RM7		B = 40
8.	Sz.RM8		40 ≤ K ≤ 50
9.	Sz.RM9*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych zabudowa skupiona w siedlisku	10000 ≤ D H = 9 P = 800 0 ≤ G ≤ 5 B = 80 40 ≤ K ≤ 50
10.	Sz.RM10*	teren zabudowy zagrodowej (PGL Lasy Państwowe) dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	D - istniejące H = 9 P = 500 10 ≤ G ≤ 50 B = 30 40 ≤ K ≤ 50

11.	Sz.RM11*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych zachowanie istniejącej zabudowy	D - istniejące dopuszczalne uzupełnienie o nie więcej niż dwa budynki spełniające poniższe warunki: H = 9 P = 200 G ≤ 10 B = 30 40 ≤ K ≤ 50
12.	Sz.RM12*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych – nie więcej niż jedno lub dwa siedliska na terenie funkcyjnym	5000 ≤ D H = 9 P = 500 0 ≤ G ≤ 10 B = 80 40 ≤ K ≤ 50
13.	Sz.MN1	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, kształtowanej w formie zabudowy ulicowej, dopuszczalna zabudowa rekreacji indywidualnej	1500 ≤ D ≤ 3000
14.	Sz.MN2		H = 9
15.	Sz.MN3		P = 300
16.	Sz.MN4		10 ≤ G ≤ 40 B = 5 40 ≤ K ≤ 50
17.	Sz.U1	teren kościoła	D - istniejące H = 20 P = 500 10 ≤ G ≤ 40 B = 40 10 ≤ K ≤ 80 obiekty o formach historyzujących lub nowoczesnych
18.	Sz.U2	teren usług, w tym usług związanych z obsługą ruchu turystycznego,	2000 ≤ D H = 12 P = 3000 10 ≤ G ≤ 50 B = 10 30 ≤ K ≤ 50
19.	Sz.U3	z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	
20.	Sz.U4	na terenie U5 - zachowanie obiektów zabytkowych oraz rewaloryzacja	
21.	Sz.U5	zabytkowego układu założenia dworsko- pałacowego, wskazana rekompozycja lub	
22.	Sz.U6	usunięcie obiektów z lat 60. ubiegłego stulecia (obiekty magazynowe i hodowlane)	

23.	Sz.U7*	teren usług w tym usług związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz podróźnych, dopuszczalne zabudowa mieszkaniowa	5000 ≤ D H = 15 P = 2000
24.	Sz.U8*		0 ≤ G ≤ 30 B = 50 40 ≤ K ≤ 50
25.	Sz.ZP1	teren zabytkowego parku dworskiego z cmentarzem rodowym	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP2 i ZP3 jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy
26.	Sz.ZP2	teren zieleni rekreacyjnej	
27.	Sz.ZP3	teren projektowanej plaży	
28.	Sz.MW	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z dopuszczeniem istniejących usług	D – istniejące H = 12 P = 400 20 ≤ G ≤ 40 B = 40 40 ≤ K ≤ 45
29.	Sz.RO1	teren ogródków przydomowych	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, a na terenie RO1 altan ogrodowych - teren wyłączony z zabudowy
30.	Sz.RO2	teren ogródków przydomowych oraz łąk	
31.	Sz.RO3	teren łąk oraz pól uprawnych	
32.	Sz.RO4		

Trzcino			
osada folwarczna, wymagająca rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	To.RM1*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych, zachowanie obiektów dawnego folwarku	D – istniejące uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: H = 12 P = 400 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
2.	To.RM2*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	
3.	To.RM3*	teren zabudowy zagrodowej (PGL Lasy Państwowe) dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	
4.	To.RM4*		
5.	To.ZP*	teren dawnego parku dworskiego – park leśny	

Trzebin			
wieś owalnicowa z zachowanymi domami szczytowymi oraz obiektami szachulcowymi, do rewaloryzacji i uzupełnień			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Tn.RM1	teren zabudowy zagrodowej, zabytkowe założenie folwarczne, dopuszczalna funkcja mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej oraz usług związanych z obsługą ruchu turystycznego zachowanie obiektów zabytkowych, rewaloryzacja zabytkowego układu założenia dworsko-parkowego	D - istniejące H = 12 P = 2000 $10 \leq G \leq 30$ B = 30 $40 \leq K \leq 60$
2.	Tn.RM2	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej oraz usług związanych z obsługą ruchu turystycznego	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 50$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$

3.	Tn.RM3	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej oraz usług związanych z obsługą ruchu turystycznego	D - istniejące H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 50$ B = 30 $40 \leq K \leq 50$
4.	Tn.RM4		
5.	Tn.RM5		
6.	Tn.RM6		
7.	Tn.RM7	teren zabudowy zagrodowej wsi dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej	D - istniejące H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$
8.	Tn.RM8		
9.	Tn.RM9	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi wymagający uzupełnienia ubytków zabudowy, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 50$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$
10.	Tn.RM10	teren zabudowy zagrodowej wsi, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług towarzyszących zabudowie mieszkaniowej	zakaz podziału terenu na działki, poza wydzieleniem terenu zgodnie z liniami rozgraniczającymi H = 10 P = 400 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$
11.	Tn.RM11	teren zabudowy zagrodowej wsi dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usługowa	$1500 \leq D \leq 5000$ H = 10 P = 500 $5 \leq G \leq 30$ B = 60 $40 \leq K \leq 50$
12.	Tn.RM12		
13.	Tn.RM13		
14.	Tn.RM14		
15.	Tn.P*	teren zabudowy produkcyjnej (produkcja nieuciążliwa)	$5000 \leq D$ H = 12 P = 2000 $10 \leq G \leq 50$ B = 10 $35 \leq K \leq 45$

16.	Tn.U	teren zabudowy usługowej związanej z obsługą ruchu turystycznego, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zagrodowa (agroturystyka)	$3000 \leq D \leq 10000$ $H = 9$ $P = 500$ $0 \leq G \leq 5$ $B = 90$ $40 \leq K \leq 50$
17.	Tn.ZP1	teren parku wiejskiego w części obejmujący teren dawnego parku dworskiego	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP1 jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren
18.	Tn.ZP2	teren zieleni rekreacyjnej, ekspozycyjnej, z łąkami i pastwiskami wymagającymi zachowania	wyłączony z zabudowy
19.	Tn.ZP3	teren zabytkowego parku dworskiego	$H = 8$ $P = 150$ $45 \leq K \leq 50$
20.	Tn.ZC1	teren dawnego cmentarza – dopuszczalne zagospodarowanie jako park wiejski oraz budowa kaplicy	D - istniejące poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewitalizacji i rekonstrukcji dla ewentualnej zabudowy na terenie ZC1
21.	Tn.ZC2*	teren cmentarza zabytkowego	zachować następujące parametry: $H = 15$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 50$ $30 \leq K \leq 50$

Wołowe Lasy			
wieś wielodrożna, rozbudowana wieś owalnicowa z ciekawym krajobrazem wewnętrznym oraz panoramą od strony południowej wymagająca zachowania i rewaloryzacji			
Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	WL.RM1	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej	$1500 \leq D \leq 3000$ $H = 10$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
2.	WL.RM2		
3.	WL.RM3		
4.	WL.RM4		
5.	WL.RM5		
6.	WL.RM6		
7.	WL.RM7		
8.	WL.RM8		
9.	WL.RM9		
10.	WL.RM10		
11.	WL.RM11		
12.	WL.RM12		
13.	WL.RM13	teren zwartej zabudowy zagrodowej wsi, dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej na terenie WL.RM17 dopuszczalne zachowanie lasów i gruntów leśnych	$1000 \leq D \leq 5000$ $H = 10$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
14.	WL.RM14		
15.	WL.RM15		
16.	WL.RM16		
17.	WL.RM17		
18.	WL.RM18		
19.	WL.RM19		
20.	WL.RM20		
21.	WL.RM21		
22.	WL.RM22*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	D – istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki: $H = 10$ $P = 400$ $20 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
23.	WL.RM23*		
24.	WL.RM24*		
25.	WL.RM25*		
26.	WL.RM26*		

27.	WL.RM27*	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	$2000 \leq D \leq 10000$ dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki na każdej działce, z zachowaniem następujących warunków: $H = 10$ $P = 500$ $20 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
28.	WL.U1	teren zabytkowego kościoła konieczna odbudowa zniszczonego drzewostanu przykościelnego	zachowanie istniejącej zabudowy i zagospodarowania terenu
29.	WL.U2	tereny zabudowy usługowej – obsługa mieszkańców oraz ruchu turystycznego	$1500 \leq D \leq 3000$ $H = 10$
30.	WL.U3	teren zabudowy usługowej – obsługa mieszkańców oraz ruchu turystycznego, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	$P = 300$ $10 \leq G \leq 40$ $B = 40$ $40 \leq K \leq 50$
31.	WL.U4	teren zabudowy usługowej – usługi rekreacji, obsługi ruchu turystycznego, dopuszczalna zabudowa produkcyjna (produkcja nieuciążliwa)	$5000 \leq D$ $H = 12$
32.	WL.U5		$P = 500$ $10 \leq G \leq 30$
33.	WL.U6		$B = 40$ $10 \leq K \leq 45$
34.	WL.ZC1	teren cmentarza zabytkowego	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewaloryzacji i rekonstrukcji
35.	WL.ZC2	teren cmentarza	D – istniejące $H = 15$ $P = 300$ $0 \leq G \leq 10$ $B = 10$
36.	WL.ZC3	teren projektowanego powiększenia cmentarza	$40 \leq K \leq 50$ dopuszczalna zabudowa wyłącznie związana z funkcją terenu (w tym obiekty administracji, dozoru, obsługi i socjalne)

37.	WL.ZP1	park wiejski - teren dawnej zieleni wokół nieistniejącego kościoła protestanckiego, dopuszczalne usługi oświaty, kultury lub kultu religijnego	rewaloryzacja zabytkowego założenia, dopuszczalna odbudowa kościoła (jako obiektu usług), poza tym teren wyłączony z zabudowy dla zabudowy zachować następujące parametry: H = 15 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 50 $30 \leq K \leq 50$
38.	WL.ZP2	teren zieleni parkowej	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz (poza terenami ZP2 i ZP5) nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP6 jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy, dla terenu ZP4 wymagane zachowanie otwarcia widokowego na zabytkowy kościół od strony terenów U2, U3 oraz RM1 (przez zachowanie terenów w formie łąki lub błonia) H = 8 P = 150 $45 \leq K \leq 50$
39.	WL.ZP3	teren zieleni rekreacyjnej	
40.	WL.ZP4	teren zieleni rekreacyjnej	
41.	WL.ZP5	teren zieleni parkowej	
42.	WL.ZP6	teren zieleni rekreacyjnej	
43.	WL.RO1	teren ogródków przydomowych oraz łąk we wnętrzu krajobrazowym wsi	
44.	WL.RO2		
45.	WL.RO3		
46.	WL.RO4		
47.	WL.RO5		teren ogródków przydomowych oraz pól uprawnych zapewniający ekspozycje zabudowań wsi

48.	WL.P	teren zabudowy produkcyjnej (produkcja nieuciążliwa)	$5000 \leq D$ $H = 15$ $P = 500$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 40$ $10 \leq K \leq 45$
-----	------	---	--

Załącznik

wieś folwarczna z dobrze zachowanym dworem i parkiem, centralna część miejscowości o zatartym układzie funkcjonalno – przestrzennym, w części zachodniej powstaje osiedle rekreacyjne

Lp.	oznaczenie	sposób zagospodarowania	wskaźniki zagospodarowania
1.	Za.RM1	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej, rekreacja indywidualna, agroturystyka	$1500 \leq D \leq 5000$ $H = 9$ $P = 400$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 50$ $40 \leq K \leq 50$
2.	Za.RM2	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej, rekreacja indywidualna, agroturystyka	$1500 \leq D \leq 5000$ wskazane scalenie i podział w celu odtworzenia historycznego podziału nieruchomości $H = 10$ $P = 300$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 50$ $50 \leq K \leq 60$
3.	Za.RM3	teren zabudowy zagrodowej dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa, towarzysząca mieszkaniowej, rekreacja indywidualna, agroturystyka	D – jedna działka w obrusie linii rozgraniczających $H = 12$ $P = 600$ $10 \leq G \leq 30$ $B = 60$ $20 \leq K \leq 50$

4.	Za.RM4*	teren zabudowy zagrodowej – DPN, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa i usług agroturystycznych	D – istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż trzy budynki spełniające poniższe warunki:
5.	Za.RM5*	teren zabudowy zagrodowej – PGL Lasy Państwowe	H = 10 P = 400 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 50$
6.	Za.RM6*	teren zabudowy zagrodowej – łańcuchowej dopuszczalne funkcje – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna rekreacja indywidualna, agroturystyka	$2500 \leq D \leq 10000$ H = 9 P = 500 $0 \leq G \leq 20$ B = 80 $40 \leq K \leq 60$
7.	Za.RM7*	teren zabudowy zagrodowej, dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz funkcja usługowa - agroturystyka	D – istniejące dopuszczalne uzupełnienie zabudowy o nie więcej niż dwa budynki spełniające poniższe warunki: H = 9 P = 300 $10 \leq G \leq 40$ B = 40 $40 \leq K \leq 45$
8.	Za.MN1	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej oraz usług obsługi ruchu turystycznego	$1500 \leq D \leq 3000$ H = 8 P = 300 $0 \leq G \leq 20$ B = 60 $40 \leq K \leq 60$
9.	Za.MN2*	teren zabudowy jednorodzinnej z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej	$1200 \leq D \leq 3000$ H = 8 P = 300 $10 \leq G \leq 30$ B = 50 $40 \leq K \leq 50$

10.	Za.U	teren zabudowy usługowej, zamieszkania zbiorowego, obsługi ruchu turystycznego, obiekty kulturalne zachowanie obecnej bryły dworu, odtworzenie lub rewaloryzacja założenia folwarcznego	D – istniejące H = 12 P = 2000 $20 \leq G \leq 40$ B = 40 $20 \leq K \leq 60$
11.	Za.ZP1	teren zabytkowego parku dworskiego	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, ścieżek spacerowych, urządzeń sportowo - rekreacyjnych oraz nie więcej niż dwóch altan ogrodowych, a na terenie ZP2
12.	Za.ZP2	teren parku leśnego	
13.	Za.ZP3	teren parku wiejskiego	jednego lub dwóch budynków o parametrach podanych poniżej - teren wyłączony z zabudowy
14.	Za.ZP4	teren zieleni parkowej teren dawnego cmentarza	H = 10 P = 150 $45 \leq K \leq 50$
15.	Za.ZP5*	teren zieleni rekreacyjnej	teren wyłączony z zabudowy, dopuszczalna realizacja obiektów niestanowiących zabudowy
16.	Za.RO	teren ogródków przydomowych	poza możliwością budowy urządzeń hydrotechnicznych i zabezpieczających powierzchnię ziemi przed erozją, infrastruktury technicznej, altan ogrodowych - teren wyłączony z zabudowy
17.	Za.ZC1	teren cmentarza	poza możliwością budowy lub odbudowy obiektów małej architektury cmentarnej teren wyłączony z zabudowy, zabytkowe obiekty do rewaloryzacji i rekonstrukcji
18.	Za.ZC2*	teren zabytkowego cmentarza – tzw. „cmentarz leśników”	

Ustalenia dla pozostałych terenów

Zagospodarowanie terenów leśnych podporządkowane jest produkcji leśnej, jednak lasy należy traktować jako istniejące i potencjalne siedliska licznych gatunków fauny i flory. Liczne występowanie na terenie gminy obszarów chronionych, a także propozycje takich obszarów podane w waloryzacji przyrodniczej gminy Człopa oraz [projektowane](#)

~~do utworzenia~~ obszary Natura 2000 wyznaczają tereny, gdzie gospodarkę leśną należy ograniczyć do takiego zakresu, który zapewni odpowiednie warunki ochrony przyrody. Ograniczenia te mogą dotyczyć realizacji, w szczególności na występujących siedliskach przyrodniczych objętych ochroną:

- 1) zbiorników retencyjnych,
- 2) obiektów budowlanych służących produkcji leśnej,
- 3) prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej (zręby zupełne, zalesianie polan śródleśnych).

Poza tym prowadząc gospodarkę leśną należy pamiętać o pozostawianiu innych niż ww. cennych przyrodniczo lub kulturowo elementów przyrody, takich, jak:

- 1) śródleśne bagna i oczka wodne,
- 2) pozostałości dawnych siedlisk,
- 3) stanowiska archeologiczne,
- 4) obiekty inżynierskie (Kanał Sicieński) i obronne (Wał Pomorski),
- 5) enklawy łąk i pastwisk,
- 6) tereny zapewniające ekspozycję sylwet miejscowości i innych obiektów kulturowych,
- 7) obszary ciekawego krajobrazu kulturowego.

Las w krajobrazie stanowi zieloną ścianę wewnątrz krajobrazowych, toteż należy unikać zrębów zupełnych w miejscach, gdzie zwarta ściana lasu pełni wspomnianą rolę w krajobrazie, szczególnie nad brzegami jezior, na krawędziach dolin, wzdłuż granicy polno – leśnej. W miejscach tych najczęściej wyznaczono lasy ochronne. Duża powierzchnia terenów leśnych (w zdecydowanej większości lasów państwowych) i wysoka kultura upraw leśnych na terenach które jeszcze sto lat temu były w większości bezleśne wskazuje na inny istotny kierunek zagospodarowania przestrzennego lasów jakim jest gospodarka nasienna i eksperymentalna.

Lasy państwowe i komunalne stanowią dobro narodowe, toteż innym istotnym kierunkiem w ich zagospodarowaniu jest stworzenie systemu ścieżek edukacyjnych, szlaków turystycznych, miejsc rekreacji, parkingów śródleśnych, punktów widokowych, ekspozycji. Rozwiązania takie służą podnoszeniu świadomości ekologicznej społeczeństwa, kanalizują ruch ludzi w lasach, zaspakajają odwieczne dążenia ludzi – istot z natury ciekawskich.

Zagospodarowanie terenów rolnych

Tereny górnicze wyznaczone na terenie gminy stanowią potencjalny, maksymalny zasięg terenów górniczych, w tym także obszarów górniczych, ~~dwóch~~ funkcjonujących zakładów górniczych —w Mielęcinie i ~~Drzonowie Wałeckim~~. W obszarach tych należy wyznaczyć

filary ochronne wzdłuż ich granic oraz dla przebiegających przez ich teren linii infrastruktury technicznej oraz dróg. Nie uznano za zasadne wyznaczania innych terenów górniczych w gminie, aczkolwiek należy dopuścić taką możliwość wyłącznie poza obszarami ochrony przyrody oraz krajobrazu kulturowego. Wskazanymi kierunkami rekultywacji terenów górniczych są: zalesienie, budowa zbiorników wodnych, w tym obiektów małej retencji, tereny usług i produkcji nieuciążliwej, ewentualnie obiekty służące gospodarowaniu odpadami. Ustalenie kierunku rekultywacji należy określić indywidualnie – zgodnie z przepisami odrębnymi.

Tereny lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi stanowią potencjalny, maksymalny zasięg terenów przeznaczonych budowę urządzeń służących produkcji energii ze źródeł odnawialnych, uwzględniający zasięg stref ochronnych. Wszelkie oddziaływania wywołane przez tego typu przedsięwzięcia nie mogą powodować przekroczenia standardów jakości środowiska określonych w przepisach odrębnych.

Zagospodarowanie terenu lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi w granicach działki nr 133 w obrębie Drzonowo wymaga przeprowadzenia prac rekultywacyjnych w obrębie wyeksploatowanej części udokumentowanego złoża kruszywa naturalnego „Drzonowo Wałeckie” (KN 9389) zgodnie z przepisami odrębnymi.

Wody powierzchniowe śródlądowe to przede wszystkim liczne: jeziora, stawy, rzeki, kanały melioracyjne, rowy. Tereny te należy chronić przed degradacją i zagładą. Jednocześnie w umiarkowanym zakresie należy wykorzystać te tereny dla potrzeb gospodarki, w tym turystyki, a także do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych społeczności lokalnej. Tereny bezpośrednio przyległe do śródlądowych wód powierzchniowych, należy pozostawić jako tereny ogólnodostępne.

Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

Opracowując plany miejscowe należy uwzględnić wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego. W tym celu należy uwzględnić poszczególne wymogi ochrony dla wyznaczonych w niniejszym studium obszarów oraz wymienionych obiektów niestanowiących obszarów, jak pojedyncze drzewa, głązy, aleje itp.

Obszary ochrony środowiska i jego zasobów, stanowią przede wszystkim:

- 1) planowany obszar wysokiej ochrony głównego zbiornika wód podziemnych, na których należy, do czasu ustanowienia konkretnych zakazów w drodze aktu prawa miejscowego (rozporządzenia Dyrektora RZGW w Poznaniu), w drodze odpowiednich ustaleń planów miejscowych zagwarantować zagospodarowanie terenu wykluczające zanieczyszczenie wód podziemnych, obszar wyznaczony na podstawie danych zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego zaznaczono w rysunku kierunków studium w skali 1:25000,
- 2) obszary udokumentowanych złóż, na których wskazane jest zachowanie istniejących zasobów, o ile złoża te nie zostały w niniejszym studium lub w wydanej przez odpowiedni organ administracji geologicznej koncesji przeznaczone do eksploatacji.

Obszary ochrony przyrody:

- 1) Drawieński Park Narodowy z otuliną, na których należy zachować zasady zagospodarowania terenu podporządkowane głównemu celowi, jakim jest ochrona przyrody, oraz zachowanie zakazów określonych w przepisach o ochronie przyrody, wytycznych zawartych w dokumentach kształtujących zasady gospodarki przestrzennej na terenie parku,
- 2) projektowany Park Krajobrazowy Lasów Człopskich, na którym obowiązywać będą zakazy ustanowione zgodnie z przepisami o ochronie przyrody, wprowadzone odpowiednim aktem prawnym ustanawiającym tę formę ochrony przyrody,
- 3) rezerwat przyrody „Stary Załom”, jako teren ścisłej ochrony przyrody wyłączony spod zabudowy, z wyjątkiem obiektów służących ochronie przyrody,
- 4) projektowane rezerваты przyrody, na których obowiązywać będą zakazy ustanowione zgodnie z przepisami o ochronie przyrody, a do czasu utworzenia tej formy ochrony przyrody należy wyłączyć ww. tereny z zabudowy (jak pkt 3),
- 5) obszary chronionego krajobrazu „Puszcza nad Drawą” oraz „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy”, na których obowiązują zakazy określone w przepisach o ochronie

przyrody, w szczególności aktualne są zakazy zawarte w rozporządzeniu nr 4/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 22 marca 2005 roku w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie zachodniopomorskim (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 25, poz. 497),

- 6) użytki ekologiczne: „Bagno Raczyk”, „Jezioro Bukowo Małe”, „Jezioro Dziewicze”, na których obowiązują zakazy określone w odpowiednich aktach ustanawiających te obszary, tereny wyłączone spod zabudowy (jak pkt 3),
- 7) projektowane użytki ekologiczne, na których obowiązywać będą zakazy ustanowione zgodnie z przepisami o ochronie przyrody, a do czasu utworzenia tej formy ochrony przyrody należy wyłączyć ww. tereny z zabudowy (jak pkt 3),
- 8) projektowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, na których obowiązywać będą zakazy ustanowione zgodnie z przepisami o ochronie przyrody,
- 9) obszary cenne przyrodniczo.

Do planowanych rezerwatów przyrody należą obecne użytki ekologiczne:

- 1) „Bagno Raczyk”, którego utworzenie ma na celu zachowanie miejsca lęgowego i ostoi ptaków, na teren rezerwatu należy wprowadzić całkowity zakaz wstępu, zakaz prowadzenia gospodarki rybackiej i wędkowania,
- 2) „Bukowo Małe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie niskiego, węglanowego torfowiska poligenicznego powstałego w wyniku zarastania jeziora ramienicowego, z cenną florą roślin naczyniowych i zarodnikowych, w rezerwacie należy zakazać prowadzenia gospodarki rybackiej i wędkowania oraz cięć drzewostanów na zboczach, wskazane powiększenie granic obecnego użytku ekologicznego.

Planowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe to:

- 1) „Dolina Górnej Cieszynki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie półnaturalnego krajobrazu doliny rzecznej z cennymi przyrodniczo torfowiskami poligenicznymi i źródłiskami, łąkami, łągami olszowymi i lasami na zboczach doliny, należy powstrzymać budowę nowych stawów rybnych i wspierać użytkowanie łąk,
- 2) „Jezioro Bukowo”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego mezosolnego jeziora ramienicowego w krajobrazie leśnym, konieczna likwidacja nieestetycznych, samowolnie ustawionych obiektów kontenerowych nad brzegiem jeziora, poza tym należy ograniczyć presję rekreacyjną i wędkarską,
- 3) „Załomska Dolina Cieszynki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie krajobrazu doliny rzecznej z torfowiskami mechowiskowymi oraz ciągu malowniczych i cennych przyrodniczo jezior,

- 4) „Jezioro Trzebin”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego mezosolnego jeziora ramienicowego w krajobrazie leśnym,
- 5) „Jezioro Szczuczarz”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego i cennego przyrodniczo mezosolnego jeziora ramienicowego z cenną florą i roślinnością wodną, wraz z otoczeniem misy jeziornej, z udziałem cennych przyrodniczo torfowisk, a także ze stanowiskami ciepłej dąbrowy na wyspie i stokach jeziora,
- 6) „Płoczyca”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu malowniczych i cennych przyrodniczo ekosystemów bagiennych,
- 7) „Źródła Człopicy”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu źródeł na zboczu doliny.

Planowanymi użytkami ekologicznymi są:

- 1) „Czynszowe łąki”, którego utworzenie ma na celu zachowanie łąk śródleśnych,
- 2) „Babrzysko”, którego utworzenie ma na celu zachowanie wilgotnej łąki z płytkim mokradłem,
- 3) „Jezioro Leśne Białe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i torfowiska mszarnego z typową florą,
- 4) „Duże Wutkaule”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego z przyległym torfowiskiem i borem bagiennym,
- 5) „Jezioro Rakowiec”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i przyległych torfowisk mszarnych”,
- 6) „Małe Wutkaule”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego jeziora dystroficznego”,
- 7) „Jezioro Suche”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu jeziora dystroficznego i przyległego torfowiska,
- 8) „Rosiczkowe Bagno”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego i torfowiska mszarnego z cenną florą i fauną,
- 9) „Keselek”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu roślinności bagiennej,
- 10) „Mechowiska pod Grodziskiem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie mechowiskowych łąk na torfowisku poligenicznym z cenną florą,
- 11) „Jezioro Wołowe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu dystrofizującego się jeziora eutroficznego, szuwarów trzcinowych i mszarów,

- 12) „Torfowisko za Dworcem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska mszarnego z cenna florą,
- 13) „Torfowisko Jagoda”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska mszarnego,
- 14) „Dłuskowy Koniec”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu olsów i łożowisk,
- 15) „Jezioro Mały Kochlin”, którego utworzenie ma na celu zachowanie malowniczego jeziora eutroficznego z bujną roślinnością wodną,
- 16) „Torfowisko na Zakręcie”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska przejściowego z cenną florą,
- 17) „Jezioro Małe Leśne”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego jeziora dystroficznego z torfowiskiem mszarnym,
- 18) „Jezioro Wielkie Leśne”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego i przyległych do niego torfowisk z cenną florą,
- 19) „Morskie Oko”, którego utworzenie ma na celu zachowanie cennej flory,
- 20) „Wyspa na Jeziorze Szczuczarz”, którego utworzenie ma na celu zachowanie ciepłej dąbrowy z cenna florą oraz lęgowiska ptaków,
- 21) „Torfowisko pod Ciepłą Dąbrową”, którego utworzenie ma na celu zachowanie typowego eutroficznego bagna leśnego,
- 22) „Torfowisko pod Parkiem”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 23) „Torfowisko pod Dąbrową”, którego utworzenie ma na celu zachowanie torfowiska przejściowego z cenna florą,
- 24) „Mały Dryc”, którego utworzenie ma na celu zachowanie kompleksu bagiennego olsów i łożowisk,
- 25) „Ciepła Dąbrowa”, którego utworzenie ma na celu zachowanie płatu ciepłej dąbrowy z florą ciepłolubną,
- 26) „Źródlane Bagno”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 27) „Torfowisko pod Linią”, którego utworzenie ma na celu zachowanie śródleśnego torfowiska mszarnego,
- 28) „Jezioro Bagniste”, którego utworzenie ma na celu zachowanie jeziora dystroficznego z przyległym do niego torfowiskiem mszarnym,

29) „Małe Krzywe”, którego utworzenie ma na celu zachowanie eutroficznego jeziora z osoką aloesowatą i otaczającego go torfowiska.

Planowanymi pomnikami przyrody są (przyjęta została kontynuacja numeracji istniejących pomników przyrody):

- 1) grusza polna w Miradzu,
- 2) sosna kołnierzykowata w oddziale 99d obrębu Człopa, nadleśnictwa Człopa,
- 3) 2 lipy przy ruinach dawnej osady Chwastnica, w oddziale 99c obrębu Człopa, nadleśnictwa Człopa,
- 4) 2 lipy drobnolistne, pozostałości parku w Brzeźniaku,
- 5) sosna trójpniowa na południowym skraju enklawy pól wokół Jeleni,
- 6) głaz narzutowy na Chłopskiej Górze koło Jeleni,
- 7) sosna na skraju tzw. Czyszowych Łąk, w oddziale 254b, obręb Człopa, nadleśnictwo Człopa,
- 8) dąb szypułkowy przy drodze Brzeźniak – Golin,
- 9) sosna kołnierzykowata w oddziale 22c, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 10) buk, zrost 5 pni, w oddziale 213c na skarpie, obręb Trzcinnno, nadleśnictwo Tuczo,
- 11) wiąz górski przy drodze Załom – Golin,
- 12) dąb w Bukowie,
- 13) dąb przy leśniczówce w Bukowie,
- 14) dąb przy drodze Wołowe Lasy – Bukowo,
- 15) kasztanowiec przy drodze w Załomiu,
- 16) źródło i jego cyrk erozyjny w skarpie nad jeziorem w parku w Załomiu,
- 17) sosna przy drodze Jaglice – Czaplice,
- 18) 2 dęby bezszypułkowe w oddziale 293h, obręb Trzcinnno, nadleśnictwo Tuczo,
- 19) olcha trójpniowa na południowym skraju jez. Trzebin,
- 20) lipa drobnolistna koło domu w Jagodzie,
- 21) kasztanowiec koło gospody „Pod Dzikim” (d. „Hubertus”),
- 22) czereśnia w oddziale 330b, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 23) dąb w oddziale 373a, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 24) lipa w oddziale 372i, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa,
- 25) aleja lipowa (lipy: drobnolistna, srebrzysta, szerokolistna) przy drodze Dłusko – Dzwonowo,
- 26) aleja 66 dębów czerwonych przy drodze Szczuczcz – Dłusko.

Ustanowienia strefy ochronnej wymaga stanowisko bociana czarnego w leśnictwie Mokrzyca, obręb Drzonowo, nadleśnictwo Człopa. Pozostałymi obszarami cennymi przyrodniczo, które de facto są układami rozproszonych stanowisk chronionych i zagrożonych roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, skupiska starodrzewu, aleje i szpalery niezgłoszone do ochrony pomnikowej itp. Obszarami takimi są:

- 1) „Bagna w Zamkowym Lesie”, kompleks torfowisk,
- 2) „Trzcinnno”, skupienie śródleśnych torfowisk i jezior,
- 3) „Mielęcińskie Bagna”, skupienie torfowisk śródleśnych i otaczający je las,
- 4) „Uroczysko Karczmarka”, stu pięćdziesięcioletni drzewostan dębowy,
- 5) „Rynna Krumpol”, rynna terenowa wypełniona stawami i mokradłami,
- 6) „Jezioro Żwirowe”, śródleśne jeziorko bardzo atrakcyjne krajobrazowo,
- 7) „Kąpielskie Bagna”, ciąg bagien i stawów w pobliżu Krąpiei,
- 8) „Nasienniki”, kompleks sturzydziestoletnich drzewostanów sosnowych,
- 9) „Rynna Zwierz”, rynna terenowa wypełniona stawami i mokradłami z kozłkiem dwupiennym,
- 10) „Las Zwierz”, stu pięćdziesięcioletni drzewostan sosnowy,
- 11) „Bory Chrobotkowe koło Człopy”, płat boru chrobotkowego na wschód od miasta,
- 12) „Burgundzkie”, kompleks lasów bukowych w pobliżu szosy Wołowe Lasy – Trzcianka,
- 13) „Rynna Dłusko – Dzwonowska”, rynna terenowa z jeziorami mezotorficznymi i roślinami ciepłolubnymi na zboczach,
- 14) „Olsy nad Linowym”, kompleks olsów z potorfiami i jeziorkiem,
- 15) „Bory Chrobotkowe na Domowej Górze”, płat boru chrobotkowego przy drodze Przelewice – Dzwonowo,
- 16) „Dolina Człopicz”, dolina strumienia Człopicz z wilgotnymi łąkami,
- 17) „Jeziora Szczuczarskie”, kompleks jezior na południe od Szczuczarz (Zamieć, Krzywe) wraz z malowniczym otoczeniem i ugorami, na których powstały murawy napiaskowe.

Poza formami ochrony przyrody zaproponowanymi przez autorów wspomnianej waloryzacji przyrodniczej, ~~ustanowione zostały jako planowane do ustanowienia, należy uznać~~ dwa obszary Natura 2000, ~~z tzw. „shadow list”, tj. listy obszarów, które spełniają kryteria, jednak mimo to nie zostały objęte formą ochrony:~~

- 1) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Uroczyska Puszczy Drawskiej” [PLH320046](#),
- 2) Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Lasy Puszczy nad Drawą” [PLB320016](#).

Specyfiką tych dwóch obszarów jest fakt konieczności stosowania procedur oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć przewidzianych przepisami ustawy o ochronie przyrody oraz Prawa ochrony środowiska.

Obszary ochrony krajobrazu kulturowego:

- 1) „Wał Pomorski”, na którym obowiązywać będą zakazy ustanowione zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, do tego czasu wymagający bieżącej pielęgnacji i zabezpieczenia przed dewastacją lub zarośnięciem: ruin schronów bojowych, umocnień oraz obiektów inżynieryjnych niezwiązanych z umocnieniami – ruin Kanału Sicieńskiego, elektrowni w Pustelni, ruin dawnych obiektów produkcyjnych wykorzystujących siłę wody nurtu Płocicznej, ukształtowania terenu oraz występujących relikwów terenów otwartych (łąk, pastwisk i mokradeł), ochrona ta może być zapewniona także przez odpowiednie ustalenia planów miejscowych oraz planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego;
- 2) „Jelenie” – wieś wraz z otoczeniem krajobrazowym, osada folwarczna, z zachowaną dominantą parku, układem wsi, nielicznymi ubytkami i wtętami (maszt telefonii komórkowej), wyeksponowana w krajobrazie, z lasami Puszczy Drawskiej stanowiącymi ściany wnętrza krajobrazowego oraz z alejowym odcinkiem drogi Miradz – Jelenie – skrzyżowanie z drogą Głusko – Krępa Krajeńska, a także z zachowanym śladem dawnej kolejki wąskotorowej Krępa Krajeńska (Crampe) – Dąbrowa (Springe), ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium;
- 3) „Golin” – zachowany krajobraz zabudowań rozproszonych wśród pól w połowie drogi pomiędzy Golinem, a Człopa, z przecinającą obszar szosą obsadzoną szpalerem drzew, po zniszczonych siedliskach zachowane charakterystyczne zadrzewienia, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze przeznaczonym w niniejszym studium do zabudowy (dawne siedliska do odbudowy);
- 4) „Dłusko” – wieś wraz z otoczeniem krajobrazowym, wieś folwarczna, z zachowaną dominantą parku i pałacu, układem folwarku, wnętrzem przed pałacem, nielicznymi ubytkami i wtętami (nowa zabudowa), wyeksponowana w krajobrazie, z lasami

Puszczy Drawskiej stanowiącymi ściany wnętrza krajobrazowego oraz z alejowymi odcinkami dróg dojazdowych oraz dobrze zachowanym zadrzewionym odcinkiem dawnego traktu pocztowego z Berlina do Królewca (obecnie droga nr 22), ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi, a także przez realizację nowej drogi odciążającej drogę Dłusko – Dzwonowo – wyznaczonych w niniejszym studium;

- 5) „Trzebin” – wieś wraz z otoczeniem krajobrazowym, wieś owalnicowa z dwoma zespołami dworsko – pałacowymi w różnym stanie zachowania (jeden dobrze zachowany, z drugiego pozostała kępa drzew tworzących niegdyś park), dwoma cmentarzami (jeden we wsi, drugi na południe od zabudowań wsi, historyczną zabudową (zagrody z budynkami ustawionymi szczytami do frontu, domy szachulcowe) oraz z dobrze zachowanymi rozłogami wsi oraz pozostałościami alejowych dróg prowadzących do wsi, w malowniczym krajobrazie, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium, a także zachowanie rozłogów wsi;
- 6) „Pieczyska – Drzonowo Wałeckie” – zachowany krajobraz wsi kolonizacyjnej oraz zabudowań rozproszonych wśród pól pomiędzy Pieczyskami, a Drzonowem Wałeckim, z przecinającymi obszar drogami, w tym obsadzonymi szpalerami drzew (Trzebin – Drzonowo Wałeckie zakład rolny, Człopa - Wieleń, po zniszczonych siedliskach zachowane charakterystyczne zadrzewienia, malowniczy krajobraz, liczne oczka polodowcowe, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze przeznaczonym w niniejszym studium do zabudowy, a także zachowanie oczek wodnych i skupin zieleni na miedzach i terenach dawnych siedlisk;
- 7) „Jaglice” – wieś wraz z otoczeniem krajobrazowym, wieś owalnicowa, z dominantą w postaci kościoła oraz kępy cmentarza wkomponowanego w charakterystyczne promieniście rozchodzące się drogi w rozłogach pól, częściowo zalesionych, malownicze położenie, zachowana historyczna zabudowa wsi, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy

w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium, a także zachowanie rozłogów wsi;

- 8) „Wołowe Lasy” – wieś wraz z otoczeniem i wnętrzem krajobrazowym, wieś wielodrożna, rozbudowana owalnica, bardzo wartościowym zabytkiem jest jeden z najstarszych w okolicy kościołów, poza tym licznie zachowane domy wiejskie, zachowane rozłogi pól, ulegające zalesieniu, alejowe odcinki dróg (Trzcianka – Tuczno, droga w kierunku leśniczówki Łowiska i tzw. dęby napoleońskie), dominuje kępa zabytkowego cmentarza, poza tym wokół wsi zachowane wybudowania w enklawach śródleśnych, ciekawy krajobraz wewnętrzny miejscowości, nieco oszepecony przez niewłaściwie wykonane remonty budynków, ogrodzenia prefabrykowane, wycinkę drzew, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium, a także zachowanie rozłogów wsi, poza tym przeprowadzenie docelowej obwodnicy w sposób pozwalający na wydobycie walorów krajobrazowych miejscowości i uspokojenie ruchu w centrum wsi;
- 9) „Mielęcín” – wieś wraz z otoczeniem i wnętrzem krajobrazowym, wieś wielodrożna, rozbudowana owalnica, licznie zachowane domy wiejskie, zachowane rozłogi pól, alejowe odcinki dróg (Trzcianka - Tuczno, droga w kierunku Rusinowa), poza tym wokół wsi zachowane dwa wybudowania, pozostałości dawnych folwarków, ciekawy krajobraz wewnętrzny miejscowości, uwzględniający nawarstwienia kulturowe, nieco oszepecony przez bryłę nowego kościoła, mocno zarysowane w krajobrazie nasyp i obiekty dawnej stacji kolejowej, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium, a także zachowanie rozłogów wsi, poza tym przeprowadzenie docelowej obwodnicy w sposób pozwalający na wydobycie walorów krajobrazowych miejscowości i uspokojenie ruchu w centrum wsi;
- 10) „Czaplice” – wieś wraz z otoczeniem krajobrazowym, wieś folwarczna, wartościowy zespół dworsko – parkowy, zniszczony nielicznymi wtrętami (obory i cielętniki wg projektów typowych, osiedle blokowe dawnego PGR), mocno zarysowana w krajobrazie kępa parku, urozmaicony krajobraz – pola, łąki, jeziora, stawy, zadrzewienia śródpolne, obramowane ścianami krajobrazowymi – zwartymi ścianami lasu, alejowy odcinek drogi gminnej, ochrona w postaci ustaleń planu miejscowego

wyłączających spod zabudowy i zalesienia grunty rolne, kształtujących odpowiednio skalę, rodzaj, gabaryty oraz rozplanowanie zabudowy w obszarze zabudowy wsi wyznaczonym w niniejszym studium, a także ewentualne komponowanie zieleni w postaci szpalerów, skupin i pojedynczych drzew na gruntach rolnych.

Poza tym obszary te należy wyłączyć z realizacji obiektów infrastrukturalnych mogących znacząco oszpecić krajobraz lub wprowadzić doń obiekty obce formą, z wyłączeniem niezbędnych linii napowietrznych i urządzeń łączności – jednak zlokalizowanych w wyniku dogłębnej analizy krajobrazowej w miejscach najmniej szkodliwych dla krajobrazu, np. w miejscach osłoniętych, nie eksponowanych krajobrazowo.

Na terenie Miasta i Gminy Człopa nie występują uzdrowiska, ani obszary ochrony uzdrowisk.

Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Obszarami ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej są:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- 2) strefy A pełnej ochrony konserwatorskiej do wyznaczenia w planie miejscowym oraz do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 3) strefy B ochrony konserwatorskiej zabytkowego układu urbanistycznego lub ruralistycznego, do wyznaczenia w planie miejscowym oraz do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 4) strefy E ochrony ekspozycji obiektu zabytkowego, do wyznaczenia w planie miejscowym oraz do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 5) strefy K ochrony krajobrazowej – cmentarzy, parków itp., do wyznaczenia w planie miejscowym oraz do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 6) strefy W I, W II oraz W III ochrony archeologiczno – konserwatorskiej, do wyznaczenia w planie miejscowym oraz do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 7) zabytki nieruchome wpisane do ewidencji WKZ w Szczecinie, wymagające weryfikacji oraz wpisania do gminnej ewidencji zabytków, a także do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego,
- 8) obiekty o cechach zabytku wymagające wpisu do ww. ewidencji lub rejestru, a także do objęcia ochroną w formie ustaleń planu miejscowego.

Wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej winno nastąpić w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, gdyż wyłącznie w ten sposób możliwe jest umocowanie prawnie ustanowienia formy ochrony zabytku, wyłączając takie formy jak park kulturowy (ustanawiany uchwałą rady gminy), wpis do rejestru lub pomnik historii (ich ustanowienie nie należy do kompetencji władz gminy i w tym wypadku nie ma zastosowania lub już zostało dokonane). W niniejszym studium wskazano wyłącznie kierunek i zasady działania przy tworzeniu ww. stref. Dopuszcza się modyfikację stref na etapie opracowania planu miejscowego, w przypadkach uzasadnionych wynikami studiów konserwatorskich.

Strefa A – pełnej ochrony dobrze zachowanych układów przestrzennych lub ich fragmentów, uznanych za szczególnie wartościowe, stanowiące materialne świadectwo historii regionu

lub miejscowości. Obejmuje się nią obszary wyróżniające się zasobem i stopniem zachowania historycznie ukształtowanej struktury, podlegające ochronie poprzez utrzymanie istniejącej formy i substancji. Ścisłej ochronie podlega:

- 1) historyczna kompozycja funkcjonalno - przestrzenna obszaru,
- 2) zabytkowa zabudowa i inne elementy zagospodarowania.

Warunki ochrony:

- 1) obowiązuje zachowanie i konserwacja historycznego układu przestrzennego oraz zabudowy o walorach zabytkowych (wpisanych do rejestru lub ujętych w ewidencji);
- 2) wszelka działalność wymaga zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Strefy takie należy utworzyć dla następujących obiektów:

- 1) Placu Zwycięstwa wraz z otaczającą go zabudową, kościołem św. Antoniego i placem przed kościołem tj. dla dwudziestowiecznego centrum Człopy,
- 2) młyna w Bukowie wraz z otoczeniem,
- 3) zespołu pałacowo – folwarcznego w Czaplicach,
- 4) zespołu pałacowo – folwarcznego w Dłusku,
- 5) zespołu dworsko – folwarcznego w Załomiu,
- 6) kościoła, z relikiami cmentarza przykościelnego i otoczeniem w Wołowych Lasach.

Strefa B – ochrony układów przestrzennych lub ich części, w obrębie których dominuje historyczne rozplanowanie i zabudowa o regionalnych lub lokalnych wartościach kulturowych, o niewielkim stopniu zdegradowania, których stan zachowania pozwala na przeprowadzenie działań konserwatorsko – rewaloryzacyjnych. Ochronie podlega:

- 1) rozplanowanie i przekroje ulic i placów wraz z ich nawierzchniami (m.in. zachowanymi historycznymi nawierzchniami),
- 2) linie zabudowy jej rozplanowanie (usytuowanie budynku mieszkalnego, obiektów gospodarczych),
- 3) formy architektoniczne zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (w tym gabaryty wysokościowe, formy dachów, tradycyjnie stosowany materiał budowlany),
- 4) mała architektura: ogrodzenia, latarnie i in.,
- 5) zieleń komponowana w postaci alejowych lub szpalerowych obsadzeń ulic i in.,

Warunki ochrony:

- 1) zachowanie, konserwacja i rewaloryzacja zasadniczych ww. elementów zagospodarowania wsi,

- 2) usunięcie lub przebudowa obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą,
- 3) dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i architektury dominującej w miejscowości; w przypadku budowy nowych obiektów w obrębie strefy należy nawiązywać do form i gabarytów zabudowy tradycyjnie występującej we wsi,
- 4) uzgadnianie wszelkich działań na podstawie dokumentacji projektowej z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefy takie należy utworzyć dla następujących obiektów:

- 1) układów ruralistycznych wsi: Bukowo, Dłusko, Drzonowo Wałeckie, Dzwonowo, Golin, Jaglice, Jelenie, Jeleni Róg, Krąpiel, Mielęcín, Miradz (nawsie), Pieczyska, Przelewice, Szczuczarz, Trzcinno, Trzebin, Wołowe Lasy, Załom;
- 2) układu urbanistycznego miasta Człopa w części centralnej, przedmieścia północnego oraz starego miasta.

Strefa E – ochrony ekspozycji historycznego zespołu lub jego dominant/dominanty, obejmująca tereny umożliwiające widok na panoramy i dominanty z ustalonych kierunków widokowych. Ochronie podlega teren stanowiący zabezpieczenie widoku na zabytek.

Warunki ochrony:

- 1) wyłączenie terenu spod zabudowy zakłócającej wgląd na zabytkowy obiekt,
- 2) w przypadku planowanej lokalizacji obiektów kubaturowych lub liniowych wymagane opracowanie studium ekspozycji,
- 3) uzgadnianie z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich działań inwestorskich związanych z zabudową w strefie.

Strefy takie należy utworzyć dla następujących obiektów:

- 1) przestrzeni zapewniających ekspozycję miejscowości lub sylwet części miejscowości, takich jak: Bukowo (wieś z otoczeniem), Czaplice (zespół parkowo – pałacowy z otoczeniem), Człopa (grodzisko), Dłusko (wieś i aleje drzew przydrożnych z otoczeniem), Drzonowo Wałeckie (wieś), Dzwonowo (wieś), Jaglice (wieś z cmentarzem), Jelenie (wieś z parkiem i aleją wraz z otoczeniem), Mielęcín (wieś z otoczeniem), Nałęcz (park wraz z oborą zespołu folwarcznego i śladem linii kolejowej), Pieczyska (wieś z otoczeniem), Przelewice (wieś z otoczeniem), Trzebin (wieś z otoczeniem), Wołowe Lasy (wieś z otoczeniem);

- 2) krajobraz wewnętrzny miejscowości: Brzeźniak, Człopa (nasypy, wykopy, mosty i wiadukty dawnej linii kolejowej, cmentarze, wzgórze z Urzędem Miasta i Gminy i tzw. willą sędziego, wzgórze z budynkami Nadleśnictwa Człopa), Jaglice (nawsie), Jeleni Róg, Golin (nawsie ze stawem), Krąpiel (z jeziorem), Mielęcín, Pieczyska, Podgórze (folwark), Przelewice, Szczuczczarz, Wołowe Lasy.

Strefa K - ochrony krajobrazu związanego z historycznym układem przestrzennym lub występująca autonomicznie, jako wartościowy krajobraz ukształtowany w wyniku działalności człowieka np. parki, cmentarze, obsadzenia ulic i traktów. Ochronie podlega:

- 1) historyczna granica założeń zieleni komponowanej,
- 2) rozplanowanie i skład gatunkowy zieleni,
- 3) rozplanowanie dróg i ścieżek,
- 4) układ kwater cmentarnych,
- 5) mała architektura, tj. ogrodzenia, bramy, i in.,
- 6) zabytki sepulkralne (nagrobki, ogrodzenia grobów, i in. elementy urządzenia cmentarzy).

Warunki ochrony:

- 1) zachowanie, konserwacja i rewaloryzacja w/w elementów zagospodarowania założeń zieleni,
- 2) wyłączenie spod zabudowy terenów parków i cmentarzy, z dopuszczeniem zabudowy w miejscu zniszczonych obiektów lub w miejscu uzgodnionym z wojewódzkim konserwatorem zabytków na podstawie projektu rewaloryzacji parku,
- 3) oznakowanie cmentarzy, jako historycznego miejsca pochówków,
- 4) ewentualne przeniesienie zagrożonych zabytków sepulkralnych do lapidarium,
- 5) uzgadnianie dokumentacji projektowej i wszelkich prac (porządkowych, rewaloryzacyjnych) z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefy takie należy utworzyć dla następujących obiektów:

- 1) cmentarzy w: Bukowie (na północ od wsi), Brzeźniaku, Człopie (wszystkich trzech: żydowskiego, katolickiego i ewangelickiego), Drzonowie Wałeckim (wszystkich trzech: rodowego, ewangelickiego i katolickiego przy drodze do Jaglic), Dzwonowie, Golinie, Jaglicach (dla obu – ewangelickiego i tzw. psiego cmentarza), Jelenim Rogu, Krąpeli, Mielęcínie, Miradzu, Pieczyskach, Przelewicach (dla obu), Szczuczczarzu (dla obu – rodowego i ewangelickiego), Trzebinie (dla obu), Wołowych Lasach, Załomiu (dla obu);

- 2) parków dworskich wraz z otoczeniem w: Czaplicach, Dłusku, Drzonowie Wałęckim Zakład Rolny, Jeleniach, Krąpieli, Mielęcinnie (obok zakładu przy drodze do Tuczna), Nałęczy, Szczuczarzu, Trzebinie (oba), Trzcinnie, Załomiu;
- 3) ogrodów dworskich wraz z otoczeniem w: Podgórzu, Przelewicach i Mielęcinnie (wybudowanie);
- 4) reliktyw dawnych osad: Młyn Wołowych Lasów k. Mielęcina (nad Cieszynką przy drodze do Trzcianki), młynów i hut w dolinie Płocicznej;
- 5) odcinków dróg, linii kolejowych i traktów obsadzonych drzewami: Człopa – Czaplice (droga krajowa nr 22 i gminna), Człopa – Pieczyńska (droga wojewódzka nr 177), Człopa – Dzwonowo – Szczuczarz – granica województwa (droga krajowa nr 22), Mielęcina – Rusinowo, Miłogoszcz – Mielęcina – Wołowe Lasy – Trzcianka (droga powiatowa, odcinkami), Dzwonowo – Dłusko – Szczuczarz, Dłusko – Dżicza, Człopa – Golin, Miradz – Jelenie – droga Głusko – Krępa Krajeńska, pasy żywoplotu świerkowego w Mielęcinnie i Nałęczy wzdłuż dawnej linii kolejowej Krzyż – Wałcz.

Celem ochrony dziedzictwa archeologicznego jest dążenie do zachowania rozpoznanych stanowisk archeologicznych, ograniczenie do niezbędnego minimum prowadzenia archeologicznych badań ratowniczych oraz prawne uregulowanie sposobu zgłaszania i wykonywanie prac ziemnych na terenach, na których znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- 1) strefa W I – pełnej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej,
- 2) strefa W II – częściowej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej,
- 3) strefa W III – ograniczonej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej.

Dla wyróżnionych stref obowiązuje zróżnicowany zakres ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego.

Strefa W I. Pełna ochrona archeologiczno – konserwatorska w obszarze o granicach przedstawionych na rysunku kierunków studium w skali 1:25000. Przedmiotem ochrony w strefie W I jest znajdujące się w niej grodzisko wczesnośredniowieczne w Człopie, stan. 1, wpisane do rejestru zabytków pod nr 336 decyzją WKZ z dnia 16.03.1970 r., Człopa, stan. 1, ob. AZP 38-20/27 (w wykazie nr 104). Poza tym w strefie tej obowiązują następujące ustalenia:

- 1) zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi,

- 2) zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem ujętym w rejestrze zabytków,
- 3) wystąpienie o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo wojewódzkiego konserwatora zabytków w przypadku planowania jakiejkolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, wynikającej ze sposobu użytkowania terenu.

Strefa W II. Częściowa ochrona archeologiczno – konserwatorska w obszarze o granicach przedstawionych na rysunku kierunków studium w skali 1:25000. Przedmiotem ochrony w strefie W II są następujące zewidencjonowane stanowiska archeologiczne:

- 1) Człopa, stan. 13, ob. AZP 37- 20/2 (w wykazie nr 16),
- 2) Dłusko, stan. 2, ob. AZP 38-19/4 (w wykazie nr 76),
- 3) Dłusko, stan. 3, ob. AZP 38-19/5 (w wykazie nr 77),
- 4) Szczuczarz, stan. 1, ob. AZP 38-19/1 (w wykazie nr 88),
- 5) Dzwonowo, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 12 (w wykazie nr 105),
- 6) Dzwonowo, stan. 3, ob. AZP 38-20/ 14 (w wykazie nr 107),
- 7) Wołowe Lasy, stan. 3, ob. AZP 38-21/14 (w wykazie nr 133),
- 8) Wołowe Lasy, stan. 4, ob. AZP 38-21/15 (w wykazie nr 134),
- 9) Pieczyska, stan. 1, ob. AZP 39-20/23 (w wykazie nr 174),
- 10) Pieczyska, stan. 4, ob. AZP 39-20/26 (w wykazie nr 177).

W strefie tej obowiązują następujące ustalenia:

- 1) zalecenie zaniechania realizacji obiektów kubaturowych,
- 2) uzgadnianie i opiniowanie z WUOZ w Szczecinie wszelkich projektów prac inżynierskich i budowlanych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu, wiążących się z pracami ziemnymi,
- 3) w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji przeprowadzenie na koszt inwestora wyprzedzających inwestycję ratowniczych badań wykopaliskowych,
- 4) uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych oraz rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji.

Strefa W III. Ograniczona ochrona archeologiczno – konserwatorska w obszarze o granicach przedstawionych na rysunku kierunków studium w skali 1:25000.

Przedmiotem ochrony w strefie W III są starożytne, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe w historycznym centrum miejscowości:

- 1) Bukowo,
- 2) Brzeźniak,
- 3) Człopa,

- 4) Dłusko,
- 5) Dzwonowo,
- 6) Drzonowo Wałeckie,
- 7) Golin,
- 8) Jaglice,
- 9) Krąpiel,
- 10) Mielęcín,
- 11) Przelewice,
- 12) Szczuczarz,
- 13) Trzebin,
- 14) Wołowe Lasy,
- 15) Załóm.

Przedmiotem ochrony są ponadto starożytne, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe w obrębie zabytkowych założeń:

- 16) Czaplice – założenie parkowo – dworskie,
- 17) Dłusko – park dworski,
- 18) Drzonowo Wałeckie – założenie parkowo – dworskie,
- 19) Jelenie – założenie parkowo – dworskie,
- 20) Krąpiel – park dworski,
- 21) Przelewice – ogrodowo – dworskie,
- 22) Szczuczarz – założenie parkowo – dworskie,
- 23) Załóm – założenie parkowo – dworskie,
- 24) Trzcínno – założenie parkowo – dworskie,
- 25) Trzebin – założenie parkowo – dworskie i ogrodowo – dworskie.

Poza tym przedmiotem ochrony są zewidencjonowane stanowiska archeologiczne:

- 26) Jelenie, stan. 1, ob. AZP 36-19/7 (w wykazie nr 1),
- 27) Jelenie, stan. 2, ob. AZP 36-19/1 (w wykazie nr 2),
- 28) Jelenie, stan. 3, ob. AZP 36-19/2 (w wykazie nr 3),
- 29) Jelenie, stan. 4, ob. AZP 36-19/3 (w wykazie nr 4),
- 30) Jelenie, stan. 5, ob. AZP 36-19/4 (w wykazie nr 5),
- 31) Jelenie, stan. 6, ob. AZP 36-19/5 (w wykazie nr 6),
- 32) Jelenie, stan. 7, ob. AZP 36-19/6 (w wykazie nr 7),
- 33) Jelenie, stan. 8, ob. AZP 37-19/5 (w wykazie nr 8),
- 34) Załóm , stan. 5, ob. AZP 37- 19/1 (w wykazie nr 9),

- 35) Załom , stan. 6, ob. AZP 37- 19/2 (w wykazie nr 10),
- 36) Załom , stan. 7, ob. AZP 37- 19/3 (w wykazie nr 11),
- 37) Golin, stan. 3, ob. AZP 37- 19/4 (w wykazie nr 12),
- 38) Golin, stan. 1, ob. AZP 37- 20/5 (w wykazie nr 13),
- 39) Golin, stan. 2, ob. AZP 37- 20/6 (w wykazie nr 14),
- 40) Człopa, stan. 12, ob. AZP 37- 20/1 (w wykazie nr 15),
- 41) Człopa, stan. 14, ob. AZP 37- 20/3 (w wykazie nr 17),
- 42) Człopa, stan. 15, ob. AZP 37- 20/4 (w wykazie nr 18),
- 43) Krąpiel, stan. 1, ob. AZP 37- 20/7 (w wykazie nr 19),
- 44) Krąpiel, stan. 2, ob. AZP 37- 20/8 (w wykazie nr 20),
- 45) Krąpiel, stan. 3, ob. AZP 37- 20/9 (w wykazie nr 21),
- 46) Mielęcın, stan. 1, ob. AZP 37-21/1 (w wykazie nr 22),
- 47) Mielęcın, stan. 2, ob. AZP 37-21/2 (w wykazie nr 23),
- 48) Mielęcın, stan. 3, ob. AZP 37-21/3 (w wykazie nr 24),
- 49) Mielęcın, stan. 4, ob. AZP 37-21/4 (w wykazie nr 25),
- 50) Mielęcın, stan. 5, ob. AZP 37-21/5 (w wykazie nr 26),
- 51) Mielęcın, stan. 6, ob. AZP 37-21/6 (w wykazie nr 27),
- 52) Mielęcın, stan. 7, ob. AZP 37-21/7 (w wykazie nr 28),
- 53) Mielęcın, stan. 8, ob. AZP 37-21/8 (w wykazie nr 29),
- 54) Mielęcın, stan. 9, ob. AZP 37-21/9 (w wykazie nr 30),
- 55) Mielęcın, stan. 10, ob. AZP 37-21/10 (w wykazie nr 31),
- 56) Mielęcın, stan. 11, ob. AZP 37-21/11 (w wykazie nr 32),
- 57) Mielęcın, stan. 12, ob. AZP 37-21/12 (w wykazie nr 33),
- 58) Mielęcın, stan. 13, ob. AZP 37-21/13 (w wykazie nr 34),
- 59) Mielęcın, stan. 14, ob. AZP 37-21/14 (w wykazie nr 35),
- 60) Mielęcın, stan. 15, ob. AZP 37-21/15 (w wykazie nr 36),
- 61) Mielęcın, stan. 16, ob. AZP 37-21/16 (w wykazie nr 37),
- 62) Mielęcın, stan. 17, ob. AZP 37-21/17 (w wykazie nr 38),
- 63) Mielęcın, stan. 18, ob. AZP 37-21/18 (w wykazie nr 39),
- 64) Mielęcın, stan. 19, ob. AZP 37-21/19 (w wykazie nr 40),
- 65) Mielęcın, stan. 20, ob. AZP 37-21/20 (w wykazie nr 41),
- 66) Mielęcın, stan. 21, ob. AZP 37-21/21 (w wykazie nr 42),
- 67) Mielęcın, stan. 22, ob. AZP 37-21/22 (w wykazie nr 43),
- 68) Mielęcın, stan. 23, ob. AZP 37-21/23 (w wykazie nr 44),

- 69) Mielęcín, stan. 24, ob. AZP 37-21/24 (w wykazie nr 45),
- 70) Mielęcín, stan. 25, ob. AZP 37-21/25 (w wykazie nr 46),
- 71) Mielęcín, stan. 26, ob. AZP 37-21/26 (w wykazie nr 47),
- 72) Mielęcín, stan. 27, ob. AZP 37-21/27 (w wykazie nr 48),
- 73) Mielęcín, stan. 28, ob. AZP 37-21/28 (w wykazie nr 49),
- 74) Bukowo, stan. 1, ob. AZP 37-21/29 (w wykazie nr 50),
- 75) Bukowo, stan. 2, ob. AZP 37-21/30 (w wykazie nr 51),
- 76) Bukowo, stan. 3, ob. AZP 37-21/31 (w wykazie nr 52),
- 77) Bukowo, stan. 4, ob. AZP 37-21/32 (w wykazie nr 53),
- 78) Bukowo, stan. 5, ob. AZP 37-21/33 (w wykazie nr 54),
- 79) Bukowo, stan. 6, ob. AZP 37-21/34 (w wykazie nr 55),
- 80) Bukowo, stan. 7, ob. AZP 37-21/35 (w wykazie nr 56),
- 81) Wołowe Lasy, stan. 2, ob. AZP 37-21/36 (w wykazie nr 57),
- 82) Wołowe Lasy, stan. 3, ob. AZP 37-21/37 (w wykazie nr 58),
- 83) Wołowe Lasy, stan. 4, ob. AZP 37-21/38 (w wykazie nr 59),
- 84) Wołowe Lasy, stan. 5, ob. AZP 37-21/39 (w wykazie nr 60),
- 85) Wołowe Lasy, stan. 6, ob. AZP 37-21/40 (w wykazie nr 61),
- 86) Wołowe Lasy, stan. 7, ob. AZP 37-21/41 (w wykazie nr 62),
- 87) Wołowe Lasy, stan. 8, ob. AZP 37-21/42 (w wykazie nr 63),
- 88) Wołowe Lasy, stan. 9, ob. AZP 37-21/43 (w wykazie nr 64),
- 89) Wołowe Lasy, stan. 10, ob. AZP 37-21/44 (w wykazie nr 65),
- 90) Wołowe Lasy, stan. 11, ob. AZP 37-21/45 (w wykazie nr 66),
- 91) Wołowe Lasy, stan. 12, ob. AZP 37-21/46 (w wykazie nr 67),
- 92) Wołowe Lasy, stan. 13, ob. AZP 37-21/47 (w wykazie nr 68),
- 93) Wołowe Lasy, stan. 14, ob. AZP 37-21/48 (w wykazie nr 69),
- 94) Wołowe Lasy, stan. 15, ob. AZP 37-21/49 (w wykazie nr 70),
- 95) Wołowe Lasy, stan. 16, ob. AZP 37-21/50 (w wykazie nr 71),
- 96) Wołowe Lasy, stan. 17, ob. AZP 37-21/51 (w wykazie nr 72),
- 97) Wołowe Lasy, stan. 18, ob. AZP 37-21/52 (w wykazie nr 73),
- 98) Wołowe Lasy, stan. 1, ob. AZP 37-22/1 (w wykazie nr 74),
- 99) Dłusko, stan. 1, ob. AZP 38-19/3 (w wykazie nr 75),
- 100) Dłusko, stan. 4, ob. AZP 38-19/6 (w wykazie nr 78),
- 101) Dłusko, stan. 5, ob. AZP 38-19/7 (w wykazie nr 79),
- 102) Dłusko, stan. 6, ob. AZP 38-19/8 (w wykazie nr 80),

- 103) Dłusko, stan. 7, ob. AZP 38-19/9 (w wykazie nr 81),
- 104) Dłusko, stan. 8, ob. AZP 38-19/10 (w wykazie nr 82),
- 105) Dłusko, stan. 9, ob. AZP 38-19/11 (w wykazie nr 83),
- 106) Dłusko, stan. 10, ob. AZP 38-19/12 (w wykazie nr 84),
- 107) Dłusko, stan. 11, ob. AZP 38-19/13 (w wykazie nr 85),
- 108) Dłusko, stan. 12, ob. AZP 38-19/14 (w wykazie nr 86),
- 109) Dłusko, stan. 13, ob. AZP 38-19/15 (w wykazie nr 87),
- 110) Szczuczarz, stan. 2, ob. AZP 38-19/2 (w wykazie nr 89),
- 111) Załom, stan. 1, ob. AZP 38-19/16 (w wykazie nr 90),
- 112) Załom, stan. 2, ob. AZP 38-19/17 (w wykazie nr 91),
- 113) Załom, stan. 3, ob. AZP 38-19/18 (w wykazie nr 92),
- 114) Załom, stan. 4, ob. AZP 38-19/19 (w wykazie nr 93),
- 115) Człopa, stan. 2, ob. AZP 38-20/2 (w wykazie nr 94),
- 116) Człopa, stan. 3, ob. AZP 38-20/3 (w wykazie nr 95),
- 117) Człopa, stan. 4, ob. AZP 38-20/4 (w wykazie nr 96) ,
- 118) Człopa, stan. 5, ob. AZP 38-20/5 (w wykazie nr 97),
- 119) Człopa, stan. 6, ob. AZP 38-20/6 (w wykazie nr 98),
- 120) Człopa, stan. 7, ob. AZP 38-20/7 (w wykazie nr 99),
- 121) Człopa, stan. 8, ob. AZP 38-20/8 (w wykazie nr 100),
- 122) Człopa, stan. 9, ob. AZP 38-20/9 (w wykazie nr 101),
- 123) Człopa, stan. 10, ob. AZP 38-20/10 (w wykazie nr 102),
- 124) Człopa, stan. 11, ob. AZP 38-20/11 (w wykazie nr 103),
- 125) Dzwonowo, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 13 (w wykazie nr 106),
- 126) Dzwonowo, stan. 4, ob. AZP 38-20/ 15 (w wykazie nr 108),
- 127) Dzwonowo, stan. 5, ob. AZP 38-20/ 16 (w wykazie nr 109),
- 128) Podgórze, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 25 (w wykazie nr 110),
- 129) Podgórze, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 26 (w wykazie nr 111),
- 130) Trzebin, stan. 1, ob. AZP 38-20/ 17 (w wykazie nr 112),
- 131) Trzebin, stan. 2, ob. AZP 38-20/ 18 (w wykazie nr 113),
- 132) Trzebin, stan. 3, ob. AZP 38-20/ 19 (w wykazie nr 114),
- 133) Trzebin, stan. 4, ob. AZP 38-20/ 20 (w wykazie nr 115),
- 134) Trzebin, stan. 5, ob. AZP 38-20/ 21 (w wykazie nr 116),
- 135) Trzebin, stan. 6, ob. AZP 38-20/ 22 (w wykazie nr 117),
- 136) Trzebin, stan. 7, ob. AZP 38-20/ 23 (w wykazie nr 118),

- 137) Trzebin, stan. 8, ob. AZP 38-20/ 24 (w wykazie nr 119),
- 138) Drzonowo Waleckie, stan. 1, ob. AZP 38-21/1 (w wykazie nr 120),
- 139) Drzonowo Waleckie, stan. 2, ob. AZP 38-21/2 (w wykazie nr 121),
- 140) Drzonowo Waleckie, stan. 3, ob. AZP 38-21/3 (w wykazie nr 122),
- 141) Drzonowo Waleckie, stan. 4, ob. AZP 38-21/4 (w wykazie nr 123),
- 142) Drzonowo Waleckie, stan. 5, ob. AZP 38-21/5 (w wykazie nr 124),
- 143) Drzonowo Waleckie, stan. 6, ob. AZP 38-21/5 (w wykazie nr 125),
- 144) Jaglice, stan. 1, ob. AZP 38-21/7 (w wykazie nr 126),
- 145) Jaglice, stan. 2, ob. AZP 38-21/8 (w wykazie nr 127),
- 146) Jaglice, stan. 3, ob. AZP 38-21/9 (w wykazie nr 128),
- 147) Jaglice, stan. 4, ob. AZP 38-21/10 (w wykazie nr 129),
- 148) Jaglice, stan. 5, ob. AZP 38-21/11 (w wykazie nr 130),
- 149) Jaglice, stan. 6, ob. AZP 38-21/12 (w wykazie nr 131),
- 150) Wołowe Lasy, stan. 2, ob. AZP 38-21/13 (w wykazie nr 132),
- 151) Wołowe Lasy, stan. 5, ob. AZP 38-21/16 (w wykazie nr 135),
- 152) Wołowe Lasy, stan. 6, ob. AZP 38-21/17 (w wykazie nr 136),
- 153) Wołowe Lasy, stan. 19, ob. AZP 38-22/1 (w wykazie nr 137),
- 154) Wołowe Lasy, stan. 20, ob. AZP 38-22/2 (w wykazie nr 138),
- 155) Szczuczarz, stan. 3, ob. AZP 39-19/1 (w wykazie nr 139),
- 156) Szczuczarz, stan. 4, ob. AZP 39-19/2 (w wykazie nr 140),
- 157) Szczuczarz, stan. 5, ob. AZP 39-19/3 (w wykazie nr 141),
- 158) Szczuczarz, stan. 6, ob. AZP 39-19/4 (w wykazie nr 142),
- 159) Szczuczarz, stan. 7, ob. AZP 39-19/5 (w wykazie nr 143),
- 160) Szczuczarz, stan. 8, ob. AZP 39-19/6 (w wykazie nr 144),
- 161) Szczuczarz, stan. 9, ob. AZP 39-19/7 (w wykazie nr 145),
- 162) Szczuczarz, stan. 10, ob. AZP 39-19/8 (w wykazie nr 146),
- 163) Szczuczarz, stan. 11, ob. AZP 39-19/9 (w wykazie nr 147),
- 164) Szczuczarz, stan. 12, ob. AZP 39-19/10 (w wykazie nr 148),
- 165) Szczuczarz, stan. 13, ob. AZP 39-19/11 (w wykazie nr 149),
- 166) Szczuczarz, stan. 14, ob. AZP 39-19/12 (w wykazie nr 150),
- 167) Szczuczarz, stan. 15, ob. AZP 39-19/13 (w wykazie nr 151),
- 168) Przelewice, stan. 1, ob. AZP 39-20/1 (w wykazie nr 152),
- 169) Przelewice, stan. 2, ob. AZP 39-20/2 (w wykazie nr 153),
- 170) Przelewice, stan. 3, ob. AZP 39-20/3 (w wykazie nr 154),

- 171) Przelewice, stan. 4, ob. AZP 39-20/4 (w wykazie nr 155),
- 172) Przelewice, stan. 5, ob. AZP 39-20/5 (w wykazie nr 156),
- 173) Przelewice, stan. 6, ob. AZP 39-20/6 (w wykazie nr 157),
- 174) Przelewice, stan. 7, ob. AZP 39-20/7 (w wykazie nr 158),
- 175) Przelewice, stan. 8, ob. AZP 39-20/8 (w wykazie nr 159),
- 176) Przelewice, stan. 9, ob. AZP 39-20/9 (w wykazie nr 160),
- 177) Przelewice, stan. 10, ob. AZP 39-20/10 (w wykazie nr 161),
- 178) Przelewice, stan. 11, ob. AZP 39-20/11 (w wykazie nr 162),
- 179) Przelewice, stan. 12, ob. AZP 39-20/12 (w wykazie nr 163),
- 180) Przelewice, stan. 13, ob. AZP 39-20/13 (w wykazie nr 164),
- 181) Przelewice, stan. 14, ob. AZP 39-20/14 (w wykazie nr 165),
- 182) Przelewice, stan. 15, ob. AZP 39-20/15 (w wykazie nr 166),
- 183) Drzonowo Waleckie, stan. 1, ob. AZP 39-20/16 (w wykazie nr 167),
- 184) Drzonowo Waleckie, stan. 2, ob. AZP 39-20/17 (w wykazie nr 168),
- 185) Drzonowo Waleckie, stan. 3, ob. AZP 39-20/18 (w wykazie nr 169),
- 186) Drzonowo Waleckie, stan. 4, ob. AZP 39-20/19 (w wykazie nr 170),
- 187) Drzonowo Waleckie, stan. 5, ob. AZP 39-20/20 (w wykazie nr 171),
- 188) Drzonowo Waleckie, stan. 6, ob. AZP 39-20/21 (w wykazie nr 172),
- 189) Drzonowo Waleckie, stan. 7, ob. AZP 39-20/22 (w wykazie nr 173),
- 190) Pieczyska, stan. 2, ob. AZP 39-20/24 (w wykazie nr 175),
- 191) Pieczyska, stan. 3, ob. AZP 39-20/25 (w wykazie nr 176),
- 192) Pieczyska, stan. 5, ob. AZP 39-20/27 (w wykazie nr 178),
- 193) Pieczyska, stan. 6, ob. AZP 39-20/28 (w wykazie nr 179),
- 194) Pieczyska, stan. 7, ob. AZP 39-20/29 (w wykazie nr 180),
- 195) Pieczyska, stan. 8, ob. AZP 39-20/30 (w wykazie nr 181),
- 196) Pieczyska, stan. 9, ob. AZP 39-20/31 (w wykazie nr 182),
- 197) Pieczyska, stan. 10, ob. AZP 39-20/32 (w wykazie nr 183),
- 198) Pieczyska, stan. 11, ob. AZP 39-20/33 (w wykazie nr 184).

W strefie tej obowiązują następujące ustalenia:

- 1) uzgadnianie warunków wykonywania prac ziemnych z wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- 2) w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji obowiązuje przeprowadzenie interwencyjnych prac archeologicznych na koszt inwestora,

- 3) uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie badań archeologicznych oraz rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji.

Na terenach objętych strefami W II i W III dopuszcza się zmiany w sposobie użytkowania terenu pod warunkiem spełnienia ustaleń obowiązujących w ich obrębie. Podczas prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu istnieje prawdopodobieństwo odkrycia nowych stanowisk archeologicznych nieujawnionych do tej pory. W takim przypadku należy postąpić zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Niezależnie od wyznaczonych stref opracowując plan miejscowy należy uwzględnić, ustanowione na podstawie odrębnych przepisów (w tym przepisów o zabytkach i opiece nad zabytkami) formy ochrony zabytków.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

Ustala się docelowy układ komunikacyjny gminy, jako układ modelowy, dopuszczając etapowanie procesów dostosowawczych oraz zachowanie obecnej hierarchii dróg. Zasadniczym celem jest segregacja ruchu i wykształcenie na terenie gminy takiego modelu dojazdów lokalnych, aby nie łączyły się one z drogą krajową nr 22, jako drogą tranzytową. Nie uznano za konieczne stosowania takich rozwiązań w przypadku dróg wojewódzkich. Droga nr 177 nie pełni roli głównego połączenia tranzytowego, a natężenie ruchu na tej drodze jest stosunkowo niewielkie, toteż nakładanie się ruchu lokalnego z niewielkim ruchem tranzytowym nie jest istotnym problemem komunikacyjnym. Podobnie wygląda sytuacja drogi powiatowej Tuczo – Mielęcino – Wołowe Lasy – Trzcianka, która przenosi część połączeń wojewódzkich. Droga nr 179, użytkowana jako skrót w połączeniach rangi krajowej – najkrótsza droga z Gorzowa do Bydgoszczy) przebiega przez niezamieszkałe tereny gminy i nie ma potrzeby dokonywania jakichkolwiek zmian w jej przebiegu, klasie itp. Podstawowym problemem jest zły stan dróg, a w przypadku dróg powiatowych i gminnych także niewielka ilość dróg o nawierzchni utwardzonej. Należy dążyć do poprawy ich parametrów, a niektóre drogi gminne należy skategoryzować jako powiatowe. Należy, w miarę możliwości i potrzeb stworzyć połączenia koncentryczne, domknąć pierścienie dróg, aby do wszystkich miejscowości gminy był minimum dwustronny dojazd drogą publiczną.

Oto lista dróg stanowiących docelowy układ komunikacyjny gminy:

- 1) droga krajowa nr 22 Kostrzyn – Grzechotki, docelowa klasa drogi – GP, dopuszczalne zachowanie obecnych parametrów drogi, wskazane rozwiązania zapewniające zmniejszenie uciążliwości ruchu na tej drodze dla mieszkańców miejscowości w jej przebiegu (wskazane obwodnice), takich jak: Człopa, Dzwonowo (wspólna obwodnica od strony południowo – wschodniej, przebieg blisko miejscowości), Szczuczarz (od strony zachodniej wraz z nowym odcinkiem – oddalonym od brzegu Jeziora Szczuczarskiego);
- 2) droga wojewódzka nr 177 Wieleń – Czaplinek, docelowa klasa drogi – G, dopuszczalne zachowanie obecnych parametrów drogi, dopuszczalne przeprowadzenie wspólnego przebiegu tej drogi z nowym odcinkiem drogi krajowej nr 22 (obwodnicą) w celu odciążenia centrum Człopy;
- 3) droga wojewódzka nr 179 Rusinowo – Piła, docelowa klasa G, dopuszczalna GP;
- 4) docelowy odcinek drogi wojewódzkiej nr 177 w przebiegu dawnej drogi krajowej nr 22 w Człopie (ul. Bydgoska), klasa G,

- 5) docelowa droga powiatowa w przebiegu dawnej drogi krajowej nr 22 na odcinku Człopa – Dzwonowo, klasa Z,
- 6) docelowa droga powiatowa w przebiegu dawnej drogi krajowej nr 22 na odcinku we wsi Szczuczarz, klasa L lub Z,
- 7) droga powiatowa nr 2318Z Tuczno – Trzcianka, klasa Z, dopuszczalne zachowanie obecnych parametrów z uwagi na występujące uwarunkowania terenowe (zakręty, spadki, szpalerowe zadrzewienia drogi, geometria skrzyżowań), dopuszczalne obwodnice wsi Mielęcín (od strony zachodniej) oraz Wołowe Lasy (od strony południowej);
- 8) droga powiatowa nr 2321Z Przelewice – Drzonowo Waleckie, docelowa klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 9) droga gminna Przelewice – Szczuczarz, docelowo droga powiatowa – przedłużenie drogi nr 2321Z, docelowa klasa drogi – Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 10) droga powiatowa nr 2320Z Trzebin – Drzonowo Waleckie – Wołowe Lasy, docelowa klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, zachowanie istniejącego odcinka z betonu i wykończeń z kostki i bruku kamiennego w Trzebinie;
- 11) droga gminna Trzebin – Dzwonowo, docelowo droga powiatowa – przedłużenie drogi nr 2320Z, docelowa klasa drogi – Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 12) droga powiatowa nr 2319Z Krąpiel – Bukowo, docelowa klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 13) droga powiatowa nr 2305Z Załom – Człopa, docelowa klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 14) droga powiatowa nr 2304Z Golin – Człopa, docelowa klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 15) planowana droga powiatowa od drogi krajowej nr 22 do Dłuska, jako niezależne od ciasnej drogi gminnej połączenie wsi z resztą powiatu, docelowa klasa L lub Z,
- 16) droga gminna Golin – Brzeźniak – „Gwiazda” – Miradz – Jelenie, docelowo droga powiatowa, docelowo klasa drogi Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 17) docelowa droga powiatowa Głusko – Krępa Krajeńska, klasa Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów,

- 18) docelowa droga powiatowa Jelenie – skrzyżowanie z drogą Głusko – Krępa Krajeńska i dalej z możliwością przedłużenia przez Sówkę do Bogdanki, klasa Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów,
- 19) docelowa droga powiatowa „Gwiazda” – Martew, klasa Z, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów,
- 20) droga gminna Załom – skrzyżowanie z drogą Głusko – Krępa Krajeńska opodal osady Rogoźnica, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, zachowanie istniejącego odcinka o nawierzchni z bruku kamiennego;
- 21) droga gminna Załom – Jeleni Róg, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, zachowanie istniejącego odcinka o nawierzchni z bruku kamiennego;
- 22) droga gminna Dzwonowo – Dłusko – Szczuczarz, docelowo klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, w szczególności w związku z występowaniem szpalerowych zadrzewień przydrożnych,
- 23) droga gminna Dłusko – Szczuczarz (bliżej Jeziora Dłuskowego), docelowo klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, w szczególności w związku z występowaniem szpalerowych zadrzewień przydrożnych;
- 24) droga gminna Czaplice – Jaglice, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 25) droga gminna Jaglice – Bukowo, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 26) droga gminna Bukowo – Wołowe Lasy, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 27) droga gminna Mielęcín – kopalnia kruszywa, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 28) docelowa droga gminna Szczuczarz – Pestkownica, na krótkim odcinku w przebiegu dawnej drogi krajowej nr 22, docelowa klasa drogi L, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 29) docelowa droga gminna Szczuczarz - Głusza, na krótkim odcinku w przebiegu dawnej drogi krajowej nr 22, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 30) docelowa droga gminna Czaplice – Bukowo, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;

- 31) docelowa droga gminna Jaglice – jez. Morskie Oko – Trzcino – Łowiska – skrzyżowanie z drogą nr 179, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, należy zachować odcinki z bruku kamiennego;
- 32) docelowa droga gminna Wołowe Lasy – Łowiska, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów, należy zachować odcinki z bruku kamiennego;
- 33) docelowa droga gminna kopalnia kruszywa – droga Wołowe Lasy – Łowiska, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 34) docelowa droga gminna Miłogoszcz - Krąpiel - Człopa, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 35) docelowa droga gminna Pestkownica – Przelewice - Trzebin, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 36) docelowa droga gminna Dzwonowo – Przelewice - Gieczynek, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 37) docelowa droga gminna Pieczyska – Dzierżążno Małe, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 38) docelowa droga gminna Drzonowo Wałeckie (zakład rolny) – Trzebin wraz z odgałęzieniem do Drzonowa Wałeckiego, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 39) docelowa droga gminna Drzonowo Wałeckie – Dzierżążno Małe, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 40) docelowa droga gminna Dzwonowo - Dzicza, docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 41) docelowa droga gminna Dzwonowo – Człopa (przez grodzisko i oczyszczalnię), docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 42) docelowa droga gminna Człopa Bogdanki - Rybakówka, docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 43) docelowa droga gminna Załom – Golin – Krąpiel – Nałęcz – skrzyżowanie z drogą Bukowo - Czaplice, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 44) docelowa droga gminna Mielęcín - Rusinowo, docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 45) docelowa droga gminna Mielęcín - Mielęcín Wyb., docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;

- 46) docelowa droga gminna Wołowe Lasy – Dzierżążno Małe, docelowa klasa drogi L lub D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 47) docelowa droga gminna Wołowe Lasy – Wołowe Lasy Wyb. – skrzyżowanie z drogą Wołowe Lasy - Trzcianka, docelowa klasa drogi D, dopuszczalne zachowanie istniejących parametrów;
- 48) docelowe i istniejące drogi gminne w miejscowościach, w tym ulice w Człopie, a także odcinki dawnych dróg wojewódzkich lub powiatowych (które zostaną przejęte przez gminę po wybudowaniu obwodnic), drogi klasy od D do L (w przypadku dawnych dróg wojewódzkich lub powiatowych także Z), z dopuszczeniem zachowania istniejących parametrów, zachowanie istniejących nawierzchni z kostki i bruku kamiennego.

Realizacja ww. układu komunikacyjnego może wymagać zmian władania gruntami, w szczególności przejęcia (w tym uregulowania stanu władania) dróg publicznych i innych niż publiczne – administrowanych przez PGL „Lasy Państwowe” Nadleśnictwa Człopa i Tuczno oraz przez Drawieński Park Narodowy.

Przebiegi dróg wyznaczono na mapie w skali 1:25000, przy czym w przypadku obwodnic także na mapach w skali 1:10000, przy czym przebiegi obwodnic należy traktować jako wskazania zasady ich kształtowania, a nie precyzyjne wskazanie lokalizacji. Organizacja ruchu, na ww. drogach poza zagospodarowaniem terenu, musi uwzględniać kwestie bezpieczeństwa i ochrony środowiska, w szczególności w zakresie ograniczeń ruchu kołowego lub niektórych pojazdów, np. ciężarowych. Rozbudowa systemu komunikacyjnego gminy ma na celu przede wszystkim poprawę bezpieczeństwa mieszkańców gminy (ułatwienie ewakuacji np. na wypadek obszarowych pożarów lasów), poprawę jakości ich życia (całoroczna dostępność komunikacyjna miejscowości dla transportu publicznego). Intensywny ruch kołowy (tranzytowy) pozostawia się w ciągu drogi krajowej nr 22.

Poza powyższym układem komunikacji kołowej należy stworzyć system ciągów komunikacji pieszej i rowerowej oddzielony od ruchu kołowego lub wytyczony po drogach o mniejszym natężeniu ruchu kołowego. System ten ma na celu poprawę bezpieczeństwa oraz jakości życia mieszkańców, a także podnieść atrakcyjność turystyczną gminy. Główną osią może być ścieżka rowerowa wytyczona po szlaku dawnej linii kolejowej łączącej Krzyż z Wałczem, o ile linia kolejowa nie zostanie odbudowana. Zapewnienie połączenia kolejowego Człopy z Krzyżem i Wałczem w dobie renesansu kolei w Europie należy uznać za dopuszczalny kierunek rozwoju komunikacji.

Nie przewiduje się realizacji dróg wodnych, ani lotnisk zapewniających ruch statków powietrznych na terenie gminy, nie można jednak wykluczyć dopuszczalności realizacji naziemnych urządzeń służących nawigacji lotniczej na terenie gminy, przy czym lokalizacja ww. obiektów nie może naruszać zasad ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

Ustala się docelowy model funkcjonowania infrastruktury technicznej w gminie:

- 1) zbiorowe zaopatrzenie w wodę wszystkich miejscowości, z dopuszczeniem odstępstw dla wybudowań: Jagoda, Zwierz, Jeleni Róg, Pustelnia, Dzicza, Głusza, Rybakówka, a także wybudowań przynależnych do wsi: Wołowe Lasy, Golin, Mielęcín, Jaglice, Drzonowo Wałeckie, Pieczyska;
- 2) dopuszczalność przebudowy i rozbudowy istniejących oraz realizacji nowych ujęć wody, a także konieczność zapewnienia systemu urządzeń zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych oraz do celów gaśniczych;
- 3) zbiorczy system kanalizacji sanitarnej w ramach aglomeracji Człopa, obejmującej: Czaplice, Golin, Trzebin, Dzwonowo, a docelowo także: Dłusko, Szczuczarz, Jaglice, Drzonowo Wałeckie, Drzonowo Wałeckie Zakład Rolny, Pieczyska, Przelewice, Załom, Brzeźniak, Miradz i Jelenie - odprowadzający ścieki do oczyszczalni w Człopie;
- 4) zbiorczy system kanalizacji sanitarnej obejmujący wsie: Mielęcín i Wołowe Lasy, a także miejscowości w gminie Tuczo: Miłogoszcz i Rusinowo - odprowadzający ścieki do planowanej docelowo oczyszczalni w Mielęcínie, z dopuszczeniem przyłączenia ww. miejscowości do oczyszczalni w Człopie lub Tucznie, w przypadku braku możliwości lub zasadności budowy oczyszczalni w Mielęcínie;
- 5) niezależne od ww. systemy kanalizacji deszczowej zbierające wody opadowe i roztopowe wymagające skanalizowania, a następnie oczyszczenia przed przekazaniem do środowiska;
- 6) minimum dwustronne zasilanie planowanego GPZ Człopa energią elektryczną wysokiego napięcia, następnie rozprowadzenie liniami średniego napięcia energii do stacji transformatorowych, skąd systemem przewodów niskiego napięcia nastąpi dalsze rozprowadzanie do odbiorców;
- 7) dopuszczalność pozyskiwania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych na bazie istniejących urządzeń piętrzących wodę i [planowanych elektrowni fotowoltaicznych](#), jednak z wyłączeniem źródeł, których eksploatacja mogłaby być niekorzystna dla walorów krajobrazowych i przyrodniczych gminy, w szczególności z wyłączeniem

- ferm wiatrowych i realizacji nowych pięterzeń na ciekach wodnych, gdy ich oddziaływanie byłoby szkodliwe dla środowiska i przyrody;
- 8) zasilanie gazem ziemnym planowanej SRP I stopnia w Człopie przez gazociąg wysokiego ciśnienia, a następnie rozprowadzenie gazu do odbiorców systemem gazociągów i urządzeń redukcyjno – pomiarowych;
 - 9) indywidualne i zbiorowe systemy ogrzewania budynków i wody do celów bytowych, przy jednoczesnym wskazaniu możliwości stosowania odnawialnych źródeł energii cieplnej;
 - 10) gospodarowanie odpadami na bazie istniejącego składowiska odpadów komunalnych (możliwego do wykorzystania w zakresie jego przeznaczenia do czasu jego planowanego zamknięcia) oraz na bazie składowisk i instalacji zlokalizowanych poza terenem gminy (na podstawie umów lub porozumień międzygminnych lub z wyspecjalizowanymi firmami), a także na bazie punktów skupu surowców wtórnych;
 - 11) możliwość rolniczego wykorzystania odpadów spełniających kryteria nawozu lub nadających się do przetworzenia na nawóz, o ile spełnione zostaną wszelkie wymagania ochrony środowiska;
 - 12) zapewnienie łączności publicznej, w tym dostępu do przewodowego i bezprzewodowego przesyłu informacji, co wiąże się z ograniczeniem zagospodarowania obiektami wysokościowymi pasa tzw. radiolinii, poza tym może oznaczać budowę obiektów służących przesyłowi w tym budowę masztów lub wież dla anten przekaźnikowych, przy czym lokalizacja ww. obiektów nie może naruszać zasad ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

Wobec uznania powyższych kierunków za model docelowy, należy uznać za dopuszczalne zachowanie istniejącego stanu lub rozwiązań tymczasowych w zakresie infrastruktury technicznej, w tym:

- 1) indywidualnego zaopatrzenia w wodę w jednostkach osadniczych pozbawionych wodociągów,
- 2) odprowadzania ścieków do zbiorników bezodpływowych i ich wywóz do oczyszczalni transportem asenizacyjnym – w jednostkach osadniczych pozbawionych kanalizacji,
- 3) stosowanie indywidualnych oczyszczalni, przy czym wyłącznie w miejscach, gdzie lokalizacja takiego obiektu nie doprowadzi do degradacji gleb i wód podziemnych,
- 4) dostawy energii elektrycznej do miejscowości gminy siecią średniego napięcia.

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Gmina Człopa posiada publiczne tereny dla urzędów administracji publicznej oraz jednostek sektora publicznego lub świadczących usługi publiczne. W szczególności zabezpieczone jest i powinno być nadal zabezpieczone miejsce dla:

- 1) Urzędu Miasta i Gminy Człopa,
- 2) Posterunku Policji w Człopie,
- 3) Ochotniczej Straży Pożarnej w Człopie,
- 4) Ochotniczej Straży Pożarnej w Mielęcinie,
- 5) Ochotniczej Straży Pożarnej w Wołowych Lasach,
- 6) Miejsko – Gminnego Ośrodka Kultury w Człopie,
- 7) Świetlicy Wiejskiej w Szczuczarzu,
- 8) Świetlicy Wiejskiej w Przelewicach,
- 9) Świetlicy Wiejskiej w Dzwonowie,
- 10) Świetlicy Wiejskiej w Trzebinie,
- 11) Świetlicy Wiejskiej w Wołowych Lasach,
- 12) Świetlicy Wiejskiej w Załomiu,
- 13) Świetlicy Wiejskiej w Golinie,
- 14) Świetlicy Wiejskiej w Jaglicach,
- 15) Przychodni – Gabinetów Lekarzy Rodzinnych w Człopie,
- 16) Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Człopie,
- 17) Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Człopie,
- 18) Gimnazjum w Człopie,
- 19) Szkoły Podstawowej w Człopie,
- 20) Przedszkola Publicznego w Człopie,
- 21) stadionu i amfiteatru w Człopie,
- 22) strzelnicy sportowej w Człopie,
- 23) cmentarzy w: Człopie, Dzwonowie, Mielęcinie i Wołowych Lasach,
- 24) kościołów i domów parafialnych w Człopie i Mielęcinie,
- 25) kościołów filialnych w: Bukowie, Drzonowie Waleckim, Golnie, Jaglicach, Przelewicach, Szczuczarzu oraz Wołowych Lasach,
- 26) obiektów infrastruktury technicznej, szczegółowo opisanych w poprzednim rozdziale,

W planach zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych miejscowości, szczególnie nieposiadających takich obiektów należy przewidzieć, także poza wyznaczonymi na ten cel miejscami (w szczególności, gdy wskazana w niniejszym studium lokalizacja nie będzie możliwa): świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci, skwery i zieleńce, boiska, kaplice, a także wszelkie niezbędne obiekty infrastruktury społecznej, i technicznej (oczyszczalnie ścieków deszczowych, pompownie ścieków, hydrofornie i ujęcia wód, stacje uzdatniania wód, stacje transformatorowe, rozdzielnie gazu ziemnego II stopnia itp.).

Obiekty po zamkniętych szkołach w Mielęcynie i Wołowych Lasach winny zostać wykorzystane na cele publicznie użyteczne, np. na usługi: kultury, oświaty, zdrowia.

Potrzeby gminy w zakresie terenów pod realizację inwestycji celu publicznego są następujące:

- 1) tereny pod realizację i inwestycji drogowych, w szczególności obwodnic: Człopy, Dzwonowa i Szczuczarza w ciągu drogi krajowej nr 22, a także tereny służące poprawie parametrów istniejących i planowanych dróg publicznych wymienionych w odrębnym rozdziale niniejszych „Kierunków”;
- 2) teren pod realizację Głównego Punktu Zasilania energią elektryczną wysokich napięć 110 kV (zwanego w skrócie GPZ) „Człopa” – czyli teren na którym: zakończy się przebieg elektroenergetycznej linii zasilającej (wzgl. elektroenergetycznych linii zasilających) 110 kV, zlokalizowana będzie stacja transformatorowa 110/15 kV oraz z którego wyprowadzone będą linie zasilające średniego napięcia 15kV zasilające teren gminy i gmin sąsiednich;
- 3) teren pod lokalizację stacji redukcyjno – pomiarowej gazu ziemnego pierwszego stopnia (zwanego w skrócie SRP I^o) w Człopie – czyli teren na którym: zakończy się przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia (wzgl. gazociągów wysokiego ciśnienia), zlokalizowana będzie instalacja do redukcji ciśnienia gazu do parametrów pozwalających na jego wtłoczenie do gazociągu gminnego (rozdzielczego) wraz z instalacjami pomiarowymi oraz z którego wyprowadzone zostaną linie rozdzielcze gazu ziemnego,
- 4) tereny pod realizację plaż,
- 5) tereny zieleni publicznej – parków, zieleńców, skwerów, placów zabaw,
- 6) tereny sportowe – boiska sportowe w ramach ww. terenów zielonych lub terenów usług,
- 7) tereny i obiekty dla osób starszych i wymagających opieki,
- 8) tereny na powiększenie cmentarzy.

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Obszary wyznaczone zgodnie z ustaleniami planu przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego na terenie Miasta i gminy Człopa planuje się realizację następujących inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym:

- 1) budowę GPZ Człopa oraz napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV z GPZ Mirosławiec,
- 2) budowę stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia w Człopie oraz gazociągu wysokiego ciśnienia ze stacji redukcyjno – pomiarowej w Mirosławcu,
- 3) modernizację drogi krajowej nr 22 Kostrzyn – Grzechotki w parametrach drogi klasy GP (główniej ruchu przyspieszonego).

W ocenie władz gminy problematyka zasilania w energię elektryczną oraz w gaz ziemny sieciowy wymaga znacznie szerszych zapisów w studium, które nie zamkną ewentualnych innych inwestycji w tym zakresie, toteż uznano, iż konieczne jest szczegółowe wytyczenie obszarów dla planowanych GPZ Człopa oraz stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia w Człopie przy ul. Zwycięstwa Wojska Polskiego (tereny oznaczone E i G na rysunku w skali 1:10000). W studium natomiast nie wyznacza się przebiegu linii napowietrznej oraz gazociągu. Przyjmuje się natomiast, że należy dopuścić budowę napowietrznych lub podziemnych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia zasilających GPZ Człopa z okolicznych GPZ, w szczególności z: GPZ Mirosławiec, GPZ Wałcz, GPZ Trzcianka, GPZ Drawski Młyn lub GPZ Dobiegniew, a także gazociągów wysokiego ciśnienia z okolicznych stacji redukcyjno – pomiarowych, w szczególności ze stacji w: Mirosławcu, Wałczu, Trzciance lub Wieleniu. Należy zapewnić docelowo przynajmniej dwustronne zasilanie GPZ i stacji redukcyjno – pomiarowej w Człopie.

Gmina uznaje za niezbędną przebudowę i rozbudowę drogi krajowej nr 22 w istniejącym przebiegu, dopuszcza jednak budowę obwodnic – nowych odcinków drogi krajowej:

- 1) obwodnicy Człopy po wschodniej stronie miasta, w szczególności między miastem, a jeziorami Młyński Staw i Trzebin,
- 2) obwodnicy Dzwonowa po południowo – wschodniej stronie wsi, w szczególności jako wspólnej z obwodnicą Człopy,

- 3) obwodnicy Szczuczarza po północno – zachodniej stronie wsi, między wsią, a Jeziorem Szczuczarskim.

Realizacja ww. inwestycji wymaga szczegółowych analiz w zakresie oddziaływania na środowisko, w tym na: przyrodę, krajobraz i zdrowie ludzi. Nie należy tworzyć barier przestrzennych, w szczególności ograniczających dojazd ze Szczuczarza i Człopy do okolicznych jezior, lasów, utrudniających migrację zwierzyny. Nie należy też utrudniać wymiany powietrza w dolinach przez budowę nasypów. Należy w miarę możliwości stosować estakady. Należy zachować istniejące odcinki drogi nr 22 (dobrze zachowane relikt dawnego traktu pocztowego Berlin – Królewiec z 1823 roku) niespełniające warunków technicznych, jako odcinki dróg gminnych lub powiatowych, w szczególności dotyczy to odcinków: Człopa – Czapllice (malownicze zakręty z widokiem na Dolinę Cieszynki), Człopa – Dzwonowo (dobrze zachowany układ dawnego traktu z zadrzewieniami przydrożnymi), zakręty nad Jeziorem Szczuczarskim. Przedstawione na rysunkach w skali 1:25000 i 1:10000 nowe odcinki drogi krajowej nr 22 należy jednak traktować jako wytyczne kierunkowe, a nie wyznaczone przebiegi.

Wobec powyższego wyznacza się następujące obszary do realizacji ww. inwestycji:

- 1) teren dla realizacji GPZ Człopa oznaczony symbolem E na rysunku w skali 1:10000,
- 2) teren dla realizacji stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia oznaczony symbolem G na rysunku w skali 1:10000.

Obszary wyznaczone zgodnie z ustaleniami programów rządowych

Na terenie Miasta i Gminy Człopa nie przewiduje się realizacji żadnego programu rządowego, zgodnie z przepisami art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych

Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości

Dla realizacji polityki przestrzennej Miasta i Gminy Człopa należy dokonać scaleń i podziałów nieruchomości w obrębie terenów oznaczonych symbolami: Za.RM2, Za.ZP4, Za.RO oraz rozdzielających te tereny terenów komunikacji (wyznaczonych na rysunku w skali 1:10000). Obszar ten jest ujęty w obrysie obszaru przestrzeni publicznej w Załomiu.

Tereny górnicze

Sporządzenie planów miejscowych jest obowiązkowe dla terenu górniczego w Mielęcinie, o ile Rada Miejska w Człopie nie podejmie uchwały o odstąpieniu od jego sporządzania wobec stwierdzenia, iż przewidywane szkodliwe wpływy eksploatacji kopaliny na środowisko będą nieznaczne. W rysunku studium wyznaczono maksymalny zasięg terenu górniczego, jednak dopuszcza się ograniczenie zakresu obszarowego planu miejscowego do faktycznego zasięgu terenu górniczego określonego w koncesji. Drugi teren górniczy ~~wyznaczono w Drzonowie Waleckim, dla terenu tego obowiązują ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego. Trzeci teren górniczy~~ wyznaczono pomiędzy Golinem, a Człopą i jest to obszar eksploatacji torfu. Nie wyklucza się wyznaczenia terenów górniczych w innych lokalizacjach, przy czym z zastrzeżeniem ustaleń na stronie 164 niniejszego studium.

Tereny górnicze wyznaczono na mapie w skali 1:25000.

Inne obszary

Na terenie Miasta i Gminy Człopa nie występują inne obszary, dla których sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów odrębnych.

Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m²

Nie przewiduje się na terenie Miasta i Gminy Człopa możliwości rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Rozmieszczenie obiektów

handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² jest dopuszczalne w obszarach usługowych i mieszkalno – usługowych oznaczonych na rysunku kierunków w skali 1:10000 w centrum Człopy, przy czym na terenach Cz.MU1 i Cz.MU2 – wyłącznie w kondygnacjach I – II budynków mieszkalnych. Poza tym można dopuścić realizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² w wyznaczonych obszarach usług związanych z obsługą ruchu wzdłuż dróg publicznych.

Obszary przestrzeni publicznej

Wyznacza się następujące obszary przestrzeni publicznej:

- 1) obszar centralny i tereny zielone w Brzeźniaku,
- 2) obszar centralny i tereny zielone w Bukowie,
- 3) obszar centralny i tereny zielone w Czaplicach,
- 4) obszar centralny i tereny zielone w Człopie
- 5) tereny zielone w Człopie,
- 6) obszar centralny i tereny zielone w Dłusku,
- 7) obszar centralny i tereny zielone w Drzonowie Waleckim,
- 8) obszar centralny i tereny zielone w Drzonowie Waleckim (zakład rolny),
- 9) obszar centralny i tereny zielone w Dzwonowie,
- 10) obszar centralny i tereny zielone w Golinie,
- 11) obszar centralny i tereny zielone w Jaglicach,
- 12) obszar centralny i tereny zielone w Jeleniach,
- 13) obszar centralny i tereny zielone w Krąpieli,
- 14) obszar centralny i tereny zielone w Mielęcinie,
- 15) obszar centralny i tereny zielone w Mielęcinie Wyb.,
- 16) obszar centralny i tereny zielone w Miradzu,
- 17) obszar centralny i tereny zielone w Przelewicach,
- 18) obszar centralny i tereny zielone w Szczuczarzu,
- 19) obszar centralny i tereny zielone w Trzebinie,
- 20) obszar centralny i tereny zielone w Wołowych Lasach,
- 21) obszar centralny i tereny zielone w Załomiu,

Powyższe obszary wyznaczone są na rysunkach w skali 1:10000.

Uzasadnienie

Wstęp

Niniejsze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa stanowi dopasowane do współcześnie stawianych wymogów prawnych opracowanie bazujące w niewielkiej części na uwarunkowaniach opisanych w obowiązującym dotychczas studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa z 1996 roku, uzupełnionym o suplement (zmienionym) w 2002 roku. Inaczej niż w przypadku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który sam stanowi uchwałę rady gminy, studium, jako załącznik do uchwały rady gminy niebędącej aktem prawa miejscowego, może zostać zmienione przez przyjęcie nowego tekstu, lub tekstu ujednoliconego. Takie rozwiązanie zastosowano w tym przypadku.

Niniejsze studium składa się z części tekstowej zawierającej uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego poukładane w kolejności odpowiadającej porządkowi zawartemu w przepisach art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Poza tym w skład studium wchodzi rysunki w skali 1:25000 obejmujące teren całej gminy – jeden zawierający uwarunkowania i jeden zawierający kierunki, do tego jeszcze są dwa rysunki zawierające wycinki terenów wybranych miejscowości gminy stanowiącymi uszczegółowienie odpowiednio uwarunkowań i kierunków. Taka forma studium uznana została za najbardziej poręczną, a także czytelną. Opracowanie to poza funkcjami formalnymi (akt kierownictwa wewnętrznego organów gminy, rodzaj planu strukturalnego) pełni także istotną rolę informacyjną dla inwestorów, badaczy, studentów, pasjonatów oraz innych organów uczestniczących w procesach związanych z gospodarką przestrzenną.

Synteza uwarunkowań

We wstępie studium podano ogólną charakterystykę gminy, w tym jej powierzchnię, zaludnienie, kontekst przestrzenny. W dalszych rozważaniach istotne jest, że gmina Człopa jest gminą: w województwie zachodniopomorskim, powiecie wałeckim, jednak peryferyjnie położoną, posiadającą nadal dość silne związki z innymi niż Wałcz ośrodkami powiatowymi. poza tym teren gminy jest słabo zaludniony.

Do istotnych uwarunkowań wynikających z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu zaliczono:

- 1) niewielkie pokrycie terenu gminy planami miejscowymi (0,1% obszaru gminy),
- 2) niewykonanie większości zakładanych w ww. planach inwestycji,
- 3) urozmaiconą rzeźbę terenu oraz dobrze zachowaną sieć osadniczą z nawarstwieniami,
- 4) zagospodarowanie i uzbrojenie terenu dostateczne, jednak wymagające rozbudowy sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w Mielęcinie, a także włączenia gminy do sieci wysokich napięć oraz zapewnienie dostaw gazu sieciowego.

Problematyka dotychczasowego zagospodarowania terenu wiąże się ściśle z problematyką stanu ładu przestrzennego oraz wymogów jego ochrony. Temat ten siłą rzeczy omówiony został także w poprzednim rozdziale. W szczególności w tej części studium wskazano na następujące uwarunkowania:

- 1) dobrze zachowany krajobraz kulturowy z czytelnymi nawarstwieniami, wpisany w urozmaicone ukształtowanie terenu,
- 2) zalesianie przestrzeni otwartych (pól), ahistoryczne formy nowej zabudowy oraz brak odpowiedniej dbałości o zachowanie dziedzictwa kulturowego – jako czynniki zagrażające stanowi krajobrazu kulturowego i ładu przestrzennego,
- 3) ubytki w strukturze przestrzennej miejscowości (Człopa – brak centrum, słabo zarysowane centra lub ubytki zabudowy w większości wsi),
- 4) trudne do zagospodarowania pozostałości lat ubiegłych – osiedla blokowe oraz obiekty produkcyjne i hodowlane dawnych PGR oraz nieczynnych zakładów (Człopa, Golin, Dłusko, Drzonowo Wałeckie ZR, Przelewice, Czapllice), a także zdewastowane tereny kolejowe,
- 5) występujące zjawiska zawłaszczania przestrzeni publicznych (grodenie dróg, brzegów rzek i jezior) oraz zły jakości tej przestrzeni,
- 6) zachowane obiekty liniowe pozytywnie wpływające na krajobraz kulturowy i ład przestrzenny – ślad linii kolejowej Wałcz - Krzyż, wiadukty i mosty tej linii, Kanał Siciński, ruiny umocnień Wału Pomorskiego, dawny trakt pocztowy (obecnie droga krajowa nr 22) oraz szpalerowe i alejowe zadrzewienia wzdłuż dróg.

Kolejny rozdział poświęcony jest zagadnieniom stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego. Jako istotne uznano następujące uwarunkowania:

- 1) zasobność gminy w jeziora, a także liczne sztuczne zbiorniki wodne (głównie stawy rybne),
- 2) niewielkie przepływy rzek i strumieni, stosunkowo duża stabilność reżimu zasilania wód (maksimum po roztopach, minimum na wczesnej jesieni),
- 3) zanikowe tendencje sieci wód powierzchniowych na terenach sandrowych,
- 4) możliwości retencjonowania wód z wykorzystaniem piętrzenia jezior,
- 5) dobry stan czystości wód powierzchniowych oraz brak wyraźnych zagrożeń dla tego stanu (brak przemysłu, dużej ilości gospodarstw rolnych, duża lesistość),
- 6) zasoby wodne wystarczające dla potrzeb rozwojowych, jednak wymagające działań zabezpieczających przed degradacją,
- 7) klimat umiarkowany, jednak z niekorzystną tendencją występowania zjawisk suszy w okresie wegetacyjnym, a także z coraz łagodniejszymi i mniej śnieżnymi zimami, powodującymi zjawiska tzw. suszy glebowej i hydrologicznej,
- 8) niekorzystne warunki klimatyczne w dnach dolin – zjawiska inwersji termicznej,
- 9) bardzo wysoka różnorodność flory i zbiorowisk roślinnych, występowanie gatunków flory i zjawisk o dużej wartości poznawczej i przyrodniczej,
- 10) bardzo duże straty we florze gminy, monokultura sosnowa w lasach, degeneracja łąk – jako istotne zagrożenia dla bogactwa świata flory w gminie,
- 11) dobrze zachowane siedliska gwarantujące życie (bytowanie, żerowanie, rozród) dla różnych gatunków fauny,
- 12) procesy przesuszania i degradacji torfowisk i innych siedlisk hydrogenicznych,
- 13) ograniczenie bytowania gatunków wymagających przestrzeni otwartych związane z dużą lesistością gminy,
- 14) obszary Natura 2000 i związane z ich występowaniem możliwości rozwojowe w oparciu o środki unijne,
- 15) wysokie ryzyko wystąpienia pożarów obszarowych (lasów, pól i torfowisk),
- 16) dobrze zachowany krajobraz kulturowy gminy (o czym już wspomniano przy omawianiu stanu ładu przestrzennego) wymagający zachowania z dopuszczeniem przemian o charakterze kontrolowanych nawarstwień z zachowaniem jego najbardziej wartościowych cech i fragmentów,

- 17) mało korzystne warunki bonitacyjne gleb, aczkolwiek w zachowanych już niewielkich obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej – wystarczające dla lokalnych potrzeb,
- 18) niekorzystne zjawisko spekulacji ziemią,
- 19) zdecydowana większość lasów w gminie należy do Skarbu Państwa i jest administrowana przez Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” oraz Drawieński Park Narodowy,
- 20) duży udział w powierzchni lasów mają lasy ochronne i drzewostany nasienne,
- 21) gospodarka leśna jest prowadzona w sposób planowy i systematyczny.

Za istotne uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej uznano:

- 1) brak faktycznej ochrony zabytków oraz obiektów o cechach zabytku, szczególnie obiektów innych niż wpisane do rejestru zabytków,
- 2) zły stan większości obiektów zabytkowych, w tym liczne dewastacje obiektów, a także niewykreśleni z ewidencji kilku obiektów nieistniejących,
- 3) występowanie obiektów o cechach zabytku dotychczas pominiętych w różnych rejestrach, ewidencjach, w tym także obiektów innych niż budynki – np. dróg, mostów, wiaduktów, umocnień, kanałów,
- 4) brak obszarowej ochrony zabytków (ochrona otoczenia zabytków, sylwet, otwarć krajobrazowych itp.).

Spośród uwarunkowań wynikających z warunków i jakości życia mieszkańców najistotniejszymi są:

- 1) peryferyjne położenie gminy i miasta skutkujące tym, iż dostępność usług innych niż podstawowe jest słaba, tym bardziej, że liczba połączeń autobusowych z większymi ośrodkami jest niewielka,
- 2) centralna funkcja miasta i słabe związki z miastem dwóch dużych wsi: Mielęcina i Wołowych Lasów,
- 3) powszechność zjawiska biedy, w tym jako pochodnej długotrwałego bezrobocia strukturalnego (po upadku państwowych firm w początku lat dziewięćdziesiątych 20. wieku,
- 4) klęska żywiołowa - susza jako coraz częstszy powód korzystania z pomocy społecznej,
- 5) sezonowość rynku pracy i zjawisko „szarej strefy” zatrudnienia,

- 6) silne uzależnienie lokalnej gospodarki od lasu,
- 7) słabe uprzemysłowienie gminy.

Najistotniejsze uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia:

- 1) skutki suszy, braków organizacyjnych i sprzętowych w systemie ratowniczym oraz natężenia ruchu kołowego na złej jakościowo drodze krajowej nr 22 jako podstawowe zagrożenia dla bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- 2) przestępczość pospolita będąca skutkiem biedy jako istotny czynnik zagrażający mieniu ludności,
- 3) peryferyjne położenie gminy oraz duży stopień zalesienia jej terenu jako czynniki utrudniające ewentualne działania ratownicze.

Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy opisano bazując na danych demograficznych oraz zawartych w poprzednich rozdziałach danych dotyczących gminy i jej społeczeństwa, a także na podstawie wniosków złożonych przed przystąpieniem do sporządzania studium, jak i w trakcie jego sporządzania. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy najlepiej opisują podstawowe cele określone w strategii rozwoju gminy:

- 1) budowa brakującej infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska i zapewnienia warunków dla działalności gospodarczej,
- 2) stworzenie warunków dla rozwoju turystyki i promocja walorów turystycznych gminy,
- 3) zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych, socjalnych i oświatowych oraz poprawa obsługi mieszkańców,
- 4) wspieranie rozwoju działalności gospodarczej.

Dodatkowo opisano wytyczne zawarte w strategii gminy i województwa oraz w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Stan prawny gruntów daje istotne uwarunkowania:

- 1) 75% powierzchni gminy to teren lasów państwowych we władaniu PGL Lasy Państwowe lub Drawieńskiego Parku Narodowego,
- 2) 80% powierzchni gminy jest własnością Skarbu Państwa,

- 3) liczne przypadki nieuregulowanego stanu prawnego terenów, w szczególności dróg, w tym brak rozgraniczenia wszystkich dróg publicznych oraz występowanie zabudowy w pasach drogowych,
- 4) problematyczne tereny kolejowe, które choć pozbawione torów, to nadal są we władaniu PKP S.A.,
- 5) niejasna przyszłość terenów we władaniu ANR,
- 6) rozdrobnienie własnościowe zespołów zabytkowych.

Uwarunkowania wynikające z występowania terenów i obiektów prawnie chronionych na podstawie przepisów odrębnych dzielą się na kilka grup w zależności od zakresu ochrony w danych obszarach, poukładanych wg działów:

- 1) ochrona przyrody,
- 2) pozostałe występujące obszary ochronne.

W zakresie ochrony przyrody istotna jest duża ilość obszarów chronionych oraz planowanych obszarów chronionych określonych w waloryzacji przyrodniczej gminy Człopa, a także w opracowaniach specjalistycznych sporządzonych na potrzeby wyznaczenia obszarów Natura 2000. Odzwierciedla to bogactwo świata przyrody w gminie Człopa.

W zakresie pozostałych obszarów omówiono uwarunkowania związane z występowaniem:

- 1) stref ochronnych ujęć wody,
- 2) śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części, stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa,
- 3) gruntów rolnych i leśnych,
- 4) obszarów wpisanych do rejestru zabytków.

Wskazano też problem braku ustanowienia przez właściwe organy administracji publicznej obszarów innych niż ww. ochronnych, szczególności z zakresu ochrony wód i ochrony przed powodzią.

Obecny stan wiedzy i danych wskazuje, że uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych nie występują, ponieważ nie ustalono występowania takich obszarów na terenie gminy. Co prawda istnieje pewne prawdopodobieństwo wystąpienia osunięć ziemi, szczególnie na skarpach poddawanych erozji, jednak dotyczy to niewielkich obszarów i wysokości, w zasięgu terenów leśnych, górniczych (wyrobisk), a więc terenów, gdzie zjawisko to nie jest istotne w planowaniu przestrzennym.

Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych sprowadzają się do następujących wniosków:

- 1) występują złoża kopalin pospolitych – kruszywa naturalnego, torfu i gytii, przy czym eksploatacja dwóch ostatnich jest poważnie utrudniona z uwagi na ich występowanie w obszarach chronionych, a eksploatacja kruszywa naturalnego odbywa się w większości z występujących złóż lub znajduje się na terenach lasów państwowych,
- 2) występujący Główny Zbiornik Wód Podziemnych wymaga ochrony w formie obszaru ochronnego, do czasu utworzenia ww. obszaru należy uwzględnić jego formułując odpowiednio ustalenia planów miejscowych, w taki sposób aby uniknąć zagrożenia dla zasobów wodnych ww. zbiornika.

Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych są mało istotne z uwagi na występowanie wyłącznie ~~dwóch~~ terenów górniczych – w ~~Drzonowie—Waleckim~~ i Mielęcinie, gdzie zasięg terenów górniczych pokrywa się z zasięgiem obszaru górniczego.

Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami, w ujęciu syntetycznym można sprowadzić do:

- 1) wystarczającego dla obecnych potrzeb systemu zaopatrzenia w wodę, opartego na centralnych ujęciach wody i wodociągach w danych miejscowościach,
- 2) jednej oczyszczalni ścieków sanitarnych i systemu kanalizacji sanitarnej obsługującego miasto oraz sąsiednie wsie: Czapllice i Golin, a wkrótce także Dzwonowo i Trzebin,
- 3) niewielkich odcinków kanalizacji deszczowej zaopatrzonych w urządzenia oczyszczające ścieki deszczowe – wyłącznie na terenie miasta,
- 4) zasilania terenu gminy w energię elektryczną liniami średnich napięć,
- 5) braku zasilania terenu gminy w gaz ziemny oraz braku miejskich systemów energetyki ciepłej – poza kotłowniami lokalnymi na osiedlach mieszkaniowych (blokowych),
- 6) łączność zapewniają łącza telekomunikacyjne – kablowe, głównie TP S.A., a także sieci komórkowe, z tym że poza miejscowościami, szczególnie na terenach leśnych i zagłębieniach terenu uzyskanie połączeń z sieciami komórkowymi jest utrudnione,
- 7) objęcie terenu całej gminy zorganizowanym systemem gospodarowania odpadami, w tym wykorzystywanie istniejącego wysypiska (docelowo przeznaczonego

- do zamknięcia) oraz bazowanie na usługach firmy zewnętrznej wywożącej odpady poza teren gminy,
- 8) brak zasilania gminy energią elektryczną liniami wysokich napięć,
 - 9) brak kompleksowej gospodarki wodno – ściekowej obejmującej cały teren gminy, w tym obszar aglomeracji Człopa,
 - 10) układ komunikacyjny wymagający niewielkich uzupełnień i korekt, w tym budowy obwodnic w ciągu drogi krajowej, zmian kategorii dróg, dostosowania ich parametrów technicznych do odpowiednich klas, poprawy jakości istniejących lub budowy nowych nawierzchni, rozgraniczenia pasów drogowych.

Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

- 1) konieczność rezerwowania terenu pod realizację Głównego Punktu Zasilania oraz Stację Redukcyjno – Pomiarową I stopnia, a także konieczność ustalenia możliwości budowy linii energetycznych wysokiego napięcia i gazociągów wysokiego ciśnienia zasilających ww. obiekty,
- 2) konieczność ustalenia możliwości przebudowy drogi krajowej nr 22,
- 3) ochrona pasa umocnień Wału Pomorskiego przez ustanowienie obszarowej formy ochrony zabytków (np. park kulturowy).

Część uwarunkowań w poszczególnych grupach powtarza się. Nie jest to rzeczą dziwną, gdyż niejeden aspekt przestrzenny może być rozpatrywany w kontekście kilku uwarunkowań, jako zagadnienie mające wpływ na różne sfery życia społeczności gminnej. Przykładowo peryferyjne położenie gminy wpływa negatywnie na jakość życia mieszkańców, ale zarazem może to być, przy dużym bogactwie przyrody istotny czynnik pozytywny dla rozwijania funkcji turystycznych (turystyki kwalifikowanej, na niewielką skalę).

Synteza kierunków z odwołaniem do uwarunkowań

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów wskazują na:

- 1) zachowanie istniejącej sieci osadniczej z dopuszczeniem niewielkich korekt i uzupełnień uzasadnionych lokalnymi potrzebami rozwojowymi gminy,
- 2) jakościowy rozwój przestrzenny jednostek osadniczych, w tym wykrystalizowanie jednoznacznych centrów miejscowości.

Takie ukierunkowanie zagospodarowania przestrzennego wynika z występujących uwarunkowań, w szczególności z:

- 1) dobrego stanu zachowania historycznej sieci osadniczej,
- 2) bogactwa przyrodniczego gminy, w tym terenów atrakcyjnych krajobrazowo,
- 3) peryferyjnego położenia gminy, stąd niewielkich możliwości i potrzeb rozwijania nowych jednostek osadniczych,
- 4) występujących ubytków w strukturach jednostek osadniczych,
- 5) niewykorzystanego potencjału turystycznego gminy,
- 6) występującego uzbrojenia i dostępności komunikacyjnej terenu gminy i potencjalnych możliwości w tym zakresie,
- 7) wniosków złożonych do studium.

Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy wskazują na:

- 1) wyłączenie spod zabudowy: terenów rolniczych, lasów, terenów cennych przyrodniczo wymagających takiego wyłączenia, wód śródlądowych, z niewielkimi odstępstwami,
- 2) dopuszczenie zabudowy w wyznaczonych terenach istniejących jednostek osadniczych, a także wyznaczonych terenów przeznaczonych pod zabudowę na obrzeżach tych jednostek lub poza nimi.

Szczegółowy zasięg poszczególnych obszarów określono na rysunkach kierunków studium. Poza tym wyznaczono przebiegi dróg oraz ideogramy obwodnic. Szczegółowe zasady oraz wskaźniki zagospodarowania terenu (dla terenów inwestycyjnych) zawarto dla każdego wyznaczonego terenu w tabeli sposobu zagospodarowania i użytkowania terenów. Zdecydowana większość obszaru gminy przewidziana jest jednak do wyłączenia spod zabudowy, są to przede wszystkim tereny lasów, pól, pastwisk i łąk, a także tereny powierzchniowych wód śródlądowych. Ustalenia dla tych terenów nie wymagały sporządzenia szczegółowej tabeli i zawarto je w osobnym podrozdziale.

Takie ukierunkowanie zagospodarowania przestrzennego wynika z występujących uwarunkowań, w szczególności z:

- 1) dobrego stanu zachowania historycznej sieci osadniczej, w tym uznania za walor kulturowy otwarcie widokowych i obszarów harmonijnego krajobrazu polno – leśnego,
- 2) bogactwa przyrodniczego gminy, w tym terenów atrakcyjnych krajobrazowo,

- 3) peryferyjnego położenia gminy, stąd niewielkich możliwości i potrzeb rozwijania nowych jednostek osadniczych,
- 4) występujących ubytków w strukturach jednostek osadniczych, w szczególności braku jednoznacznych struktur jednostek osadniczych, a także wartościowych kulturowo układów urbanistycznych i ruralistycznych,
- 5) występującego uzbrojenia i dostępności komunikacyjnej terenu gminy i potencjalnych możliwości w tym zakresie,
- 6) wniosków złożonych do studium,
- 7) występowania dóbr kultury,
- 8) konieczności poprawy jakości życia mieszkańców.

Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk wyznaczono bazując na danych z opracowanych waloryzacji przyrodniczej i kulturowej gminy Człopa, przy ewidentnym fakcie braku uzdrowisk na terenie gminy. Ustalenia dla ww. obszarów stanowią uzupełnienie do ustaleń dla każdego z wyznaczonych w poprzednim rozdziale terenów. Przyjęte ustalenia wynikają z następujących uwarunkowań:

- 1) dobrego stanu zachowania historycznej sieci osadniczej, w tym uznania za walor kulturowy otwarć widokowych i obszarów harmonijnego krajobrazu polno – leśnego,
- 2) bogactwa przyrodniczego gminy, w tym terenów atrakcyjnych krajobrazowo.

Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wyznaczono bazując na danych z opracowanych waloryzacji kulturowej gminy Człopa. Ustalenia dla ww. obszarów stanowią uzupełnienie do ustaleń dla każdego z wyznaczonych w poprzednim rozdziale terenów. Przyjęte ustalenia wynikają z następujących uwarunkowań:

- 1) dobrego stanu zachowania historycznej sieci osadniczej, w tym uznania za walor kulturowy otwarć widokowych i obszarów harmonijnego krajobrazu polno – leśnego,
- 2) konieczności zachowania obiektów stanowiących element dziedzictwa narodowego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej wyznaczono ustalając docelowy układ dróg publicznych, zakładający poprawę, a w niektórych wypadkach podniesienie parametrów technicznych i klas dróg publicznych oraz docelowy model funkcjonowania infrastruktury technicznej.

Przyjęte ustalenia wynikają z następujących uwarunkowań:

- 1) konieczności poprawy dostępności komunikacyjnej, a także poprawy stanu bezpieczeństwa ludności, przez zapewnienie dojazdu drogą publiczną przynajmniej z dwóch stron,
- 2) wzrostu konkurencyjności terenu gminy i poprawy mobilności rynku pracy, równania szans dla mieszkańców oddalonych miejscowości, przez ułatwienie dostępności komunikacyjnej, umożliwienie racjonalizacji systemu transportu publicznego,
- 3) potrzeby rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności turystyki,
- 4) konieczności oddzielenia ruchu tranzytowego od ruchu lokalnego,
- 5) konieczności poprawy stanu zaopatrzenia w energię, a także uregulowania gospodarki wodno – ściekowej, przy zachowaniu niezbędnej tolerancji na ewentualne nowe technologie i kierunki (np. źródła energii odnawialnej).

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym wyznaczono w sposób częściowo otwarty, biorąc pod uwagę duży stopień nieprzewidywalności potrzeb gminy i powiatu w tym zakresie, a także problem braku środków finansowych na realizację wielu inwestycji. Wyznaczono obszary, dla których konieczne jest zapewnienie miejsca, w celu:

- 1) zapewnienia dobrego skomunikowania terenów gminy oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego,
- 2) poprawy jakości życia mieszkańców,
- 3) podniesienia atrakcyjności terenów w gminie

co wynika z uwarunkowań.

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, to wyłącznie obszary wyznaczone zgodnie z ustaleniami planu przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, wobec faktu braku jakichkolwiek programów rządowych dotyczących terenu gminy Człopa. Dotyczy to realizacji Głównego Punktu Zasilania w Człopie wraz z zasilającą go linią napowietrzną 110 kV oraz Stacji Redukcyjno – Pomiarowej I stopnia w Człopie wraz z gazociągami wysokiego ciśnienia.

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych obejmują obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości oraz tereny górnicze. Nie stwierdzono

konieczności wyznaczenia obszarów do dokonania scaleń i podziałów nieruchomości, natomiast wyznaczono jeden teren górniczy ~~dwa tereny górnicze~~. Poza tym wyznaczono obszary przestrzeni publicznych. Nie wyznaczono natomiast obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², gdyż ich lokalizację na terenie gminy uznano za bezzasadną, natomiast wyznaczono wąski zakres terenów, gdzie dopuszczalna jest lokalizacja obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m².

Podsumowanie

W świetle powyższych danych zmianę studium i przyjęcie jego tekstu jednolitego uważa się za zasadne.

Spis map

- 1) uwarunkowania, skala 1:25000 – teren całej gminy,
- 2) uwarunkowania, skala 1:10000 – wybrane obszary,
- 3) kierunki, skala 1:25000 – teren całej gminy,
- 4) kierunki, skala 1:10000 – wybrane obszary.

Bibliografia

- Boras Z., Walczak R., Wędzki A. 1962. *Historia Powiatu Wałeckiego w zarysie*. Wydawnictwo Poznańskie. Poznań.
- Dardas J., Gałęzewska K. 2002. Skrócony program ekorozwoju Miasta i Gminy Człopa. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Dernoga M., Radeberg – Skorzystko M. 2005. *Waloryzacja kulturowa gminy Człopa*. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Kaczor D. 2005. *Zasolenie wód podziemnych kenozoiku Polski północno – zachodniej w wyniku ascencji solanek z mezozoiku*. Przegląd Geologiczny, vol. 53, nr 6. Warszawa.
- Leśniewska D. 1999. *Wartości kulturowe miast w otulinie Drawieńskiego Parku Narodowego*. Wielkopolski Ośrodek Studiów i Ochrony środowiska Kulturowego w Poznaniu. Poznań.
- Maciejewska D. 2005. *Opracowanie ekofizjograficzne – Gmina Człopa*. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Matyaszczyk D. 1999. *Operat ochrony zasobów kulturowych Drawieńskiego Parku Narodowego z otuliną*. Wielkopolski Ośrodek Studiów i Ochrony środowiska Kulturowego w Poznaniu. Poznań.
- Praca zbiorowa. 1996. *Ochrona krajobrazu kulturowego województwa pilskiego*. Wielkopolski Ośrodek Studiów i Ochrony środowiska Kulturowego w Poznaniu. Poznań.
- Praca zbiorowa. 1996. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa*. Zarząd Miasta i Gminy w Człopie. Człopa.
- Praca zbiorowa. 2000. *Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2015*. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin.
- Praca zbiorowa. 2001. *Raport o stanie gminy Człopa*. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Praca zbiorowa. 2001. *Strategia rozwoju gminy Człopa*. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Praca zbiorowa. 2002. *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego*. Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin.
- Praca zbiorowa. 2002. *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człopa*. Zarząd Miasta i Gminy w Człopie. Człopa.
- Praca zbiorowa. 2003. *Waloryzacja przyrodnicza gminy Człopa*. Biuro Konserwacji Przyrody. Szczecin.
- Praca zbiorowa. 2004. *Program ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Człopa*. Burmistrz Miasta i Gminy Człopa. Człopa.
- Praca zbiorowa. 2005. *Analiza oddziaływania rolnictwa na środowisko wodne w województwie zachodniopomorskim, potencjalne ograniczenia w rozwoju produkcji zwierzęcej*. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Szczecin.
- Praca zbiorowa. 2005. *Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020*. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Szczecin.

Poza tym wykorzystano: karty wojewódzkiej ewidencji zabytków udostępnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, dane z Narodowego Spisu Powszechnego, Narodowego Spisu Rolnego, ewidencji ludności, ewidencji gruntów oraz arkuszy organizacyjnych szkół udostępnione w Urzędzie Miasta i Gminy w Człopie, dane z Nadleśnictwa Człopa, dane z opracowań statystycznych WUS w Szczecinie, dane z map stolikowych w skali 1:25000 udostępnionych do wglądu w czytelni Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz w Delegaturze Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Pile, zdjęcia własne oraz zdjęcia lotnicze wykonane na zlecenie Burmistrza Miasta i Gminy Człopa, a także wykonane koleżeńsko przez Roberta Judyckiego, zdjęcia satelitarne dostępne w Internecie (Google Earth) oraz ortofotomapę dostępną w Internecie na stronie www.geoportal.gov.pl.